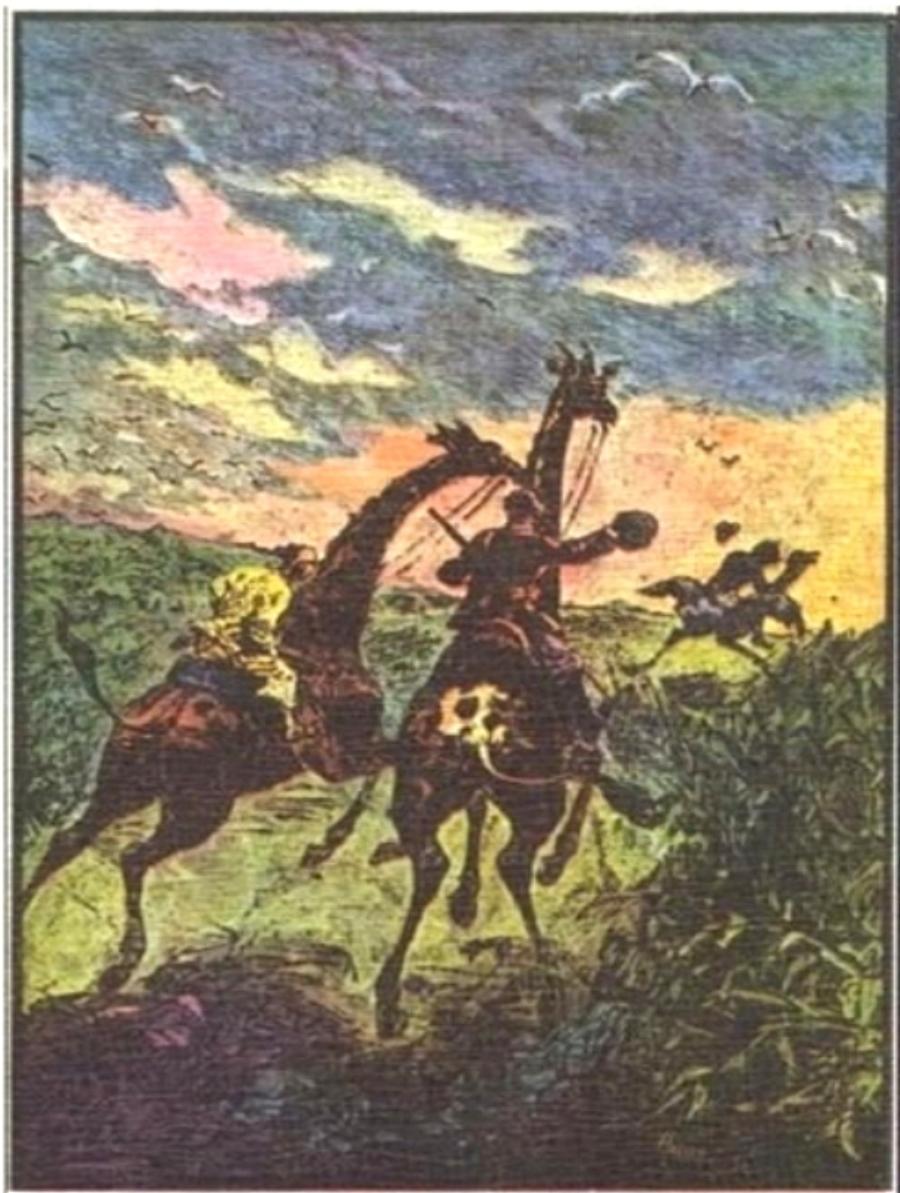

Jules Verne

Steaua Sudului

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne

4

Jules Verne
Steaua Sudului
Tara Diamantelor

În românește de Ion Hobana
Prezentarea grafică: Val Munteanu

Editura Ion Creangă
1973

I

Nemaipomeniți sunt francezii ăștia!

— Vorbiți, domnule, vă ascult!
— Domnule, am onoarea să vă cer mâna domnișoarei Watkins, fiica dumneavoastră.
— Mâna Alicei?
— Da, domnule. Cererea mea pare să vă surprindă.
— O să mă iertați, totuși, dacă mi-e destul de greu să înțeleg de ce vi s-ar părea extraordinară. Am douăzeci și șase de ani. Mă numesc Cyprien Méré, sunt inginer de mine, — am fost al doilea din seria mea la absolvirea școlii Politehnice. Familia mea este onorabilă și onorată, cu toate că nu-i înstărită. Domnul consul al Franței în Colonia Capului poate să confirme toate acestea, dacă doriți, ca și prietenul meu Pharamond Barthès, temerarul vânător pe care îl cunoașteți bine, ca toată lumea în Griqualand. Mă aflu aici într-o misiune științifică, trimis de Academia de Științe și de Guvernul francez. Anul trecut, Institutul mi-a decernat premiul Houdart, pentru lucrările mele despre compoziția chimică a rocilor vulcanice din Auvergne. Memoriul meu asupra bazinei diamantifer al Vaal-ului, care este aproape terminat, va fi fără îndoială bine primit de lumea științifică. La întoarcerea din misiune, voi fi numit profesor adjunct la Școala de Mine din Paris; mi-am și reținut apartamentul, în strada Universității, numărul 104, la etajul al treilea. Anul viitor la întâi ianuarie, salariul meu se va ridica la patru mii opt sute de franci. Știu că nu e o avere, dar, cu ceea ce îmi vor aduce lucrările personale, expertizele, premiile academice și colaborarea la revistele științifice, acest venit va fi aproape dublat. Adaug că, fiind modest, nu-mi trebuie mai mult ca să fiu fericit. Domnule, am onoarea să vă cer mâna domnișoarei Watkins, fiica dumneavoastră.

Numai după tonul ferm și hotărât al acestui mic discurs se putea vedea cu ușurință că Cyprien Méré era obișnuit să meargă totdeauna drept la țintă și să vorbească deschis.

Înfățișarea sa nu dezmințea impresia produsă de felul său de a vorbi, fiind aceea a unui Tânăr ocupat îndeobște cu cele mai înalte raționamente științifice și care nu acorda vanităților mondene decât timpul strict necesar.

Părul sau șaten, tăiat scurt, barba blondă, tunsă aproape până la epidermă, simplitatea costumului sau de călătorie din doc gri, pălăria de paie ieftină pe

care, intrând, o pusese cuviincios pe un scaun – cu toate că interlocutorul său rămăsese cu capul acoperit, cu lipsa de politețe caracteristică rasei anglo-saxone – totul în Cyprien Méré indica un spirit serios, după cum privirea lui limpede arata o inimă curată și o conștiință dreaptă.

Mai trebuie spus că acest Tânăr francez vorbea foarte bine engleză, ca și cum ar fi trăit multă vreme în ținuturile cele mai britanice ale Regatului-Unit.

Domnul Watkins îl asculta trăgând dintr-o pipă lungă, așezat într-un fotoliu de lemn, cu piciorul stâng întins pe un taburet de paie, cu cotul sprijinit pe colțul unei mese grosolane, având în față o carafă cu gin și un pahar umplut pe jumătate cu aceasta băutură alcoolică.

Era îmbrăcat cu un pantalon alb, o haină de pânză groasă, albastră, o cămașă de flanelă galbuie, fără vestă și fără cravată. Sub pălăria imensă de pâslă, care părea însurubată definitiv pe capul cărunt, se rotunjea o față buhăită și roșie, parcă ar fi fost injectată cu peltea de coacăze. Pe fata aceasta, puțin atrăgătoare, împodobită cu smocuri de barbă aspră de culoarea pirului, licăreau doi ochi mici, cenușii, care nu prea oglindea răbdare și bunătate.

Trebuie să spunem deîndată, în apărarea domnului Watkins, că suferea groaznic de gută, ceea ce îl obliga să-și țină piciorul stâng înfășurat în bucăți de pânză; or, guta, în Africa Meridională, ca și-n alte țări, nu-i făcută să îmblânzească firea oamenilor cărora le roade articulațiile.

Scena se petreceea la ferma domnului Watkins, pe la 29 grade latitudine la sud de Ecuator și 22 grade longitudine la est de meridianul Parisului, pe frontiera vestică a Statului Liber Orange, la nord de Colonia britanică a Capului, în centrul Africii de Sud, sau anglo-olandize. Această țară, pe care malul drept al fluviului Orange o desparte de marginile sudice ale marelui deșert Kalahari și căreia în vechile hărți se spune Griqualand, este numită în mod mai îndreptățit, de vreo zece ani, „Diamonds-Field”, Câmpia Diamantelor.

Holul în care avea loc această întrevedere diplomatică se distingea atât prin luxul deplasat al câtorva piese de mobilier, cât și prin săracia altor detaliilor ale interiorului. Pardoseala, de exemplu, era din pământ bătut, dar asternută, pe alocuri, cu covoare groase și blănuri scumpe. Pe perete, pe care nu-i acoperise niciodată un tapet oarecare, erau agățate o pendulă enormă din aramă cizelată, arme de preț de fabricații diferite, miniaturi englezesti, încadrate în rame splendide. O sofa de plus era așezată lângă o masă de

lemn alb, bună cel mult pentru nevoile unei bucătării. Fotolii aduse din Europa își întindeau în zadar brațele către domnul Watkins, care prefera un jilț vechi, cioplit odinioară de propriile sale mâini. Totuși, în general, îngrămădirea obiectelor de valoare și mai ales acest talmeș-balmeș de piei de panteră, de leopard, de girafă și de tigru, aruncate pe toate mobilele, dădeau încăperii un aer de opulentă barbară.

De altfel, era evident, prin forma plafonului, că această casa n-avea etaje. Ca și toate celelalte din regiune, ea era construită în parte din scânduri, în parte din lut și acoperită cu foi de zinc, aşezate pe schelăria ei ușoară.

Se vedea de asemenea că locuința abia fusese terminată. În adevăr, era destul să te apleci pe una dintre ferestre ca să zărești, la dreapta și la stânga, cinci sau șase construcții părăsite, toate de același fel, dar de vîrste diferite și într-o stare de degradare din ce în ce mai înaintată. Erau tot atâtea case pe care domnul Watkins le clădise, le locuise și le părăsise pe rând și care marcau într-un fel treptele înăvuțirii sale.

Cea mai îndepărtată era făcută numai din bucați de gazon și nu merita decât numele de colibă. Următoarea era clădită din lut, a treia din lut și din scânduri, a patra din lut și din zinc. Se vedea ce gamă ascendentă străbătuse domnul Watkins, datorită succesului îndeletnicirii sale.

Toate aceste clădiri, mai mult sau mai puțin dărăpăname, se ridicau pe o măgură, aproape de confluența Vaal-ului și a Modder-ului, cei doi principali afluenți ai fluviului Orange în această regiune a Africii de Sud. Jur împrejur, cât vedea cu ochii, nu se zărea, către sud-vest și nord, decât câmpia tristă și pustie. „Veld-ul”, cum i se spune pe aici, e format dintr-un pământ roșiatic, uscat, arid, prăfos, presărat ici-colo cu câteva fire de iarba rară și mici tufișuri de spini.

Lipsa totală de arbori este caracteristica acestei triste regiuni. În consecință, ținând seama că nu se găsesc nici cărbuni, iar legăturile cu oceanul sunt lente și dificile, nu e de mirare că localnicii sunt siliți să ardă, pentru nevoile casnice, bălegarul turmelor de animale.

Pe acest teren monoton, cu un aspect aproape dezolant, curg cele două râuri, atât de încete și cu malurile atât de joase, încât te miri cum nu se întind peste întreaga câmpie.

Numai spre răsărit, orizontul este tăiat de zimții îndepărtați ai celor doi munți, Platberg și Paardeberg, la poalele căror poți zări, dacă ai ochi buni,

fum, praf, mici puncte albe, care sunt colibe sau corturi și jur împrejur o forfotă de fințe vioaie.

Aici, în acest veld, se găsesc zăcăminte de diamante în exploatare: Du Toit's Pan, New-Rush și, poate cel mai bogat dintre toate, Vandergaart-Kopje. Aceste mine sub cerul liber și aproape la suprafața solului, care sunt înglobate sub denumirea generală de „dry-diggins”, sau mine secate, au livrat, cu începere din 1870, diamante și pietre prețioase în valoare de aproximativ patru sute milioane de franci. Ele se află reunite într-o circumferință cu raza de cel mult doi sau trei kilometri. Se vedea foarte bine cu binoclul de la ferestrele fermei Watkins, care nu se afla decât la patru mile engleze¹ de ele.

De altfel, ferma e un termen destul de impropriu, dacă e vorba de această așezare, căci era cu neputință să zărești în împrejurimi vreun fel de cultură. Ca toți preținșii fermieri din această regiune a Africii de Sud, domnul Watkins era mai curând un proprietar de cirezi de boi, de turme de capre și de oi, decât un veritabil conducător al unei exploatari agricole.

Domnul Watkins nu răspunse încă cererii atât de politicos, dar atât de impede formulate de Cyprien Méré. După ce reflectase cel puțin trei minute, el se hotărî în sfârșit să scoată pipa din colțul gurii și emise următoarea opinie, care n-avea desigur decât o legătură foarte îndepărtată cu problema în discuție:

— Cred că-o să se schimbe vremea, dragă domnule! Niciodată n-am suferit de gută mai mult ca în această dimineață!

Tânărul inginer se-ncrență, întoarse o clipă capul și trebui să facă un efort ca să nu lase să i se vadă dezamăgirea.

— Poate că ați face bine dacă ați renunța la gin, domnule Watkins! răsunse el destul de tăios, arătând spre cana de gresie pe care atacurile repetate ale băutorului o goleau repede de conținut.

— Să renunț la gin! By Jove! Îți bați joc de mine! strigă fermierul. A făcut vreodată rău ginul unui om de treabă?... Da, știi ce vrei să spui!... Vrei să-mi citezi rețeta dată de medicul acela primarului care suferea de gută! Cum îl chema pe medic? Cred că Abernethy! „Vreți să vă simțiți bine? îi spunea el bolnavului său, trăiți cu un șiling pe zi și câștigați-l prin muncă!” Foarte bine și frumos! Dar, pe bătrâna noastră Anglie! Dacă, pentru ca să te simți bine, trebuie să trăiești cu un șiling pe zi, la ce-ți mai slujește că ai făcut

avere?... Astea-s prostii nedemne de un om de spirit ca dumneata, domnule Méré!... Te rog, deci, să nu-mi mai vorbești despre asta!... Decât aşa viață, mai bine în mormânt!... N-am alte bucurii decât să mănânc bine, să beau bine, să fumez o pipă, ori de câte ori am poftă – și dumneata vrei să renunț la ele?

— Oh! Nu ţin defel! Răspunse cu franchețe Cyprien. Vă amintesc numai o regulă de sănătate, pe care o cred justă! Dar, dacă vreți, să lăsăm asta, domnule Watkins și să revenim la obiectul special al vizitei mele.

Domnul Watkins, atât de vorbăret mai înainte, recăzuse în mutismul său și scotea, tăcut, mici rotocoale de fum.

Ușa se deschise. Intră o fată, ducând o tavă cu pahare.

Aceasta drăguță persoană, încântătoare cu boneta ei, croită după moda fermierilor din veld, era îmbrăcată simplu, cu o rochie de pânză cu floricele. În vîrstă de nouăsprezece-douăzeci de ani, cu un ten foarte alb, cu părul blond și fin, cu ochii mari, albaștri, cu o fizionomie blândă și veselă, ea era imaginea sănătății, a grației și a bunei dispoziții.

— Bună ziua, domnule Méré! rosti ea în franțuzește, dar cu un ușor accent britanic.

— Bună ziua, domnișoara Alice! răspunse Cyprien Méré, care se ridicase la intrarea fetei și acum se înclină în fața ei.

— V-am văzut când ați sosit, domnule Méré, reluă miss Watkins, lăsând să i se vadă dinții frumoși, într-un surâs prietenos și, cum știu că nu va place ginul tatii, vă aduc oranjadă, nădăjduind ca o veți găsi destul de rece!

— E foarte drăguț din partea dumneavoastră, domnișoară!

— Ah, nici nu vă puteți închipui ce a înghițit Dada, struțul meu, în dimineață aceasta! reluă ea cu familiaritate. Bila mea de fildeș pentru cărpit ciorapii!... Da, bila mea de fildeș! Și totuși, e destul de mare, știți domnule Méré și o primisem chiar de la sala de biliard din New-Rush!... Ei bine, acest nesătul de Dada a înghițit-o ca pe o pilulă! E un animal răutăcios, care o să mă facă să mor de supărare, mai devreme ori mai târziu.

În timp ce povestea, miss Watkins avea în colțul ochilor săi albaștri o mică rază veselă, care nu părea să indice o dorință prea fermă că acest pronostic lugubru să se împlinească, nici mai devreme, nici mai târziu. Dar, deodată, cu intuiția atât de pătrunzătoare a femeilor, ea fu izbită de tăcerea tatălui său și a Tânărului inginer, ca și de faptul că prezența ei îi stânjenea.

— S-ar părea, domnilor, că vă deranjez! Dacă aveți secrete pe care nu trebuie să le știu, am să plec!... De altfel, nici n-am timp de pierdut! Trebuie să-mi studiez sonata, înainte de a mă ocupa de pregătirea mesei!... Ei, hotărât lucru, nu prea sunteți vorbăreți astăzi, domnilor!... Vă las cu comploturile dumneavoastră sumbre!

Aproape de ieșire, se întoarse și spuse, cu grație, deși subiectul era dintre cele mai serioase:

— Domnule Méré, când o să vreți să mă ascultați la tema despre oxigen, vă stau la dispoziție. Am citit de trei ori capitolul de chimie pe care mi l-ați dat să-l învăț și acest „corp gazos, incolor, inodor și fără gust” nu mai are secrete pentru mine!

Apoi, miss Watkins făcu o reverență și dispăru ca un gingaș meteor.

O clipă mai târziu, acordurile unui pian excelent, răsunând într-o din cele mai îndepărtate camere, anunță că fata se dăruie în întregime exercițiilor sale muzicale.

— Ei bine, domnule Watkins, reluă Cyprien, căruia această apariție drăgălașă i-ar fi reamintit de ce se afla acolo, admisând că ar fi fost în stare să uite, vreți să-mi răspundeți la cererea pe care am avut onoarea să v-o fac?

Domnul Watkins își scoase pipa din colțul gurii, scuipă solemn pe jos, își ridică brusc capul și, săgetându-l pe Tânăr cu privirea, îl întrebă:

— Nu cumva, domnule Méré, i-ai și vorbit despre toate astea?

— Să fi vorbit despre ce?... Cu cine?

— Despre ceea ce spuneai... Cu fica mea...

— Drept cine mă luați, domnule Watkins! replică Tânărul inginer, cu o căldură care nu lasă nicio îndoială asupra sincerității sale. Sunt francez, domnule!... Nu uitați!... Nu mi-aș fi permis niciodată să vorbesc despre căsătorie cu domnișoara, fica dumneavoastră, fără consimțământul dumneavoastră!

Privirea domnului Watkins se îmblânzi și, dintr-o dată, limba păru să i se dezlege:

— Foarte bine!... Ești un băiat cumsecade!... Nici nu mă așteptam să te porți altfel față de Alice! spuse el, pe un ton aproape cordial. Ei bine, deoarece pot avea încredere în dumneata, ai să-mi dai cuvântul de onoare că n-ai să-i vorbești despre asta nici în viitor!

— Și pentru ce, domnule?

— Fiindcă această căsătorie este imposibilă și e mai bine să o ștergi imediat din proiectele dumitale! răspunse domnul Watkins. Domnule Méré, ești un Tânăr cinstit, un gentleman perfect, un chimist excelent, un profesor distins și chiar de mare viitor – nu mă îndoiesc de asta – dar nu vei căpăta mâna fiicei mele, deoarece am pentru ea cu totul alte planuri!

— Totuși, domnule Watkins...

— Nu mai insista!... Ar fi inutil! replică fermierul. Chiar de-ai fi duce și pair al Angliei și tot nu mi-ai conveni. Dar dumneata nu ești nici măcar cetățean englez și abia adineauri mi-ai declarat, cu toată sinceritatea, că n-ai nicio avere! Cinstit vorbind, crezi în mod serios că am crescut-o pe Alice cu cei mai buni profesori din Victoria și din Bloemfontein, ca s-o trimit, la vîrsta de douăzeci de ani, să trăiască la Paris, în strada Universității, la etajul al treilea, cu un domn a cărui limbă nici n-o înțeleg?... Gândește-te, domnule Méré și pune-te în locul meu!... Presupune că dumneata ai fi fermierul John Watkins, proprietarul minei Vandergaart-Kopje și că eu aş fi domnul Cyprien Méré, Tânăr savant francez în misiune în Colonia Capului. Presupune că te-ai afla aici, în mijlocul acestei camere, aşezat în acest fotoliu, sorbindu-ți paharul de gin și fumând o pipă cu tutun de Hamburg: ai admite un minut... unul singur!... ideea de a-mi da pe fiica dumitale în căsătorie?

— Desigur, domnule Watkins, răspunse Cyprien și fără nicio ezitare, dacă aş crede că aveți calitățile care-i pot asigura fericirea!

— Ei bine, ai greșit, scumpe domn, ai greșit foarte tare! Ai acționa ca un om nedemn de a fi stăpânul minei Vandergaart-Kopje, sau, mai curând, nici n-ai fi ajuns să fii stăpânul ei. Căci crezi dumneata că mi-a căzut din cer? Crezi că nu mi-a trebuit inteligență și muncă pentru a o dibui și, mai ales, pentru a deveni proprietarul ei?... Ei bine, domnule Méré, inteligența de care am dat dovedă, în această împrejurare memorabilă și decisivă, o folosesc în tot ceea ce fac și, în mod deosebit, în tot ceea ce are vreo legătură cu fiica mea!... Iată de ce îți repet: șterge asta din proiectele dumitale!... Alice nu-i pentru dumneata!

Odată cu această concluzie triumfătoare, domnul Watkins luă paharul și-l goli dintr-o sorbitură.

Tânărul inginer, uluit, nu știa ce să răspundă. Celălalt profită:

— Voi, francezii, sunteți nemaipomeniți! Nu vă îndoioți de nimic, pe cinstea mea! Vasăzică, ajungi, parc-ai fi căzut din lună, în inima

Griqualand-ului, la un om cumsecade, care acum trei luni nici nu știa despre existența dumitale și care nu te-a văzut nici de zece ori în aceste nouăzeci de zile! Vii la el și-i zici: John Stapleton Watkins, aveți o fiică încântătoare, foarte bine crescută, recunoscută unanim ca perla ținutului și, ceea ce nu strică deloc, unica moștenitoare a proprietarului celei mai bogate mine de diamante din cele Două-Lumi! Eu sunt domnul Cyprien Méré din Paris, inginer și am un venit de patru mii opt sute de franci!... Îmi veți da deci în căsătorie pe această Tânără persoană, pentru ca s-o duc în țara mea și să nu mai auziți nimic despre ea, decât din când în când, prin poștă sau telegraf!... Și dumneata găsești asta normal?... Mie mi se pare de necrezut!

Cyprien se sculase, foarte palid. Își luase pălăria și se pregătea de plecare.

— Da!... De necrezut, repetă fermierul. Ah! Eu nu știu să îndulcesc pilula! Sunt un englez dintr-o bucătă, domnule! Așa cum mă vezi, am fost mai sărac decât dumneata, da, mult mai sărac!... Am făcut toate meseriile!... Am fost mus pe un vas de comerț, vânător de bivoli în Dakota, miner în Arizona, cioban în Transvaal!... Am cunoscut arșița, frigul, foamea și oboseala!... Am câștigat, timp de douăzeci de ani, cu sudoarea frunții, coaja de pâine care-mi ținea loc de cină!... Când m-am căsătorit cu răposata doamnă Watkins, mama Alicei, fiica unui bur de origine franceză², ca dumneata, în treacăt fie zis, n-aveam amândoi cu ce hrăni o capră! Nu mi-am pierdut însă curajul!... Acum sunt bogat și înțeleg să profit de rodul trudei mele!... Înțeleg să-mi păstrez fiica, mai ales ca să îngrijească de guta mea și să-mi cânte la pian, seara, când mă plăcătesc!... Dacă se va mărita vreodată, se va mărita chiar aici, cu un băiat din împrejurimi, bogat ca și ea, fermier sau miner ca noi, care nu-mi va spune că pleacă să trăiască muritor de foame la etajul al treilea, într-o țară unde n-am avut niciodată chef să pun piciorul. Se va mărita cu James Hilton, de pildă, sau cu un alt flăcău de teapa lui... pretendenții nu lipsesc, te asigur!... În sfârșit, cu un bun englez, care să nu se teamă de un pahar de gin și care să-mi țină tovărăsie când fumez o pipă!

Cyprien pușese mâna pe clanța ușii, ca să părăsească această încăpere în care se înăbușea.

— Fără supărare, domnule Méré! îi strigă domnul Watkins. Nu-ți port pică defel și-mi va face totdeauna plăcere să te văd, ca oaspete și ca

prieten!... Tocmai așteptam câteva persoane la cină. Ce-ar fi să vii și dumneata?...

— Nu, mulțumesc, domnule! Răsunse Cyprien, cu răceală. Trebuie să-mi termin corespondenta până la plecarea poștei.

Și ieși.

— Nemaipomeniți sunt francezii ăştia!... Nemaipomeniți! repetă domnul Watkins, reaprînzându-și pipa de la un capăt de sfoară gudronată arzând mocnit, pe care-l avea totdeauna la îndemână.

Și își turnă un pahar mare de gin.

II

Pe câmpia diamantelor

Ceea ce îl umilea mai adânc pe Tânărul inginer, în răspunsul dat de domnul Watkins, era că nu se putea opri să recunoască, sub asprimea excesivă a formei, un mare fond de adevăr. Chibzuind mai bine, chiar se miră că nu-și dăduse singur seama de obiecțiunile pe care i le putea aduce fermierul și care-l expusese unui astfel de refuz brutal.

Fapt este că nu se gândise niciodată, până acum, la distanța pe care averea, naționalitatea, educația, mediul o puneau între Tânăra fată și el. Obișnuit, de cinci-șase ani, să considere mineralele dintr-un punct de vedere pur științific, diamantele nu erau pentru el decât simple eșantioane de carbon, bune să figureze în muzeul Școlii de Mine. De altfel, cum ducea în Franța o viață socială de un nivel mult mai înalt decât cea a familiei Watkins, pierduse complet din vedere valoarea comercială a bogatului zăcământ aflat în proprietatea fermierului. Nu-i dăduse prin gând nicio clipă că putea fi vreo diferență între fiica proprietarului lui Vandergaart-Kopje și un inginer francez. Și chiar dacă s-ar fi gândit la asta, probabil că în concepția lui de parizian și de fost elev al Școlii Politehnice și-ar fi spus mai degrabă că e gata să facă ceea ce se cheamă, în mod convențional, o „mezalianță”.

Mustrarea aspră a domnului Watkins constituia o trezire dureroasă din aceste iluzii. Cyprien avea prea mult bun-simț pentru a nu aprecia argumentele solide și prea multă onestitate pentru a fi iritat de o sentință pe care o recunoștea dreaptă în fond.

Dar lovitura nu era mai puțin dureroasă și acum, când trebuia să renunțe la Alice își dădea seama cât de dragă îi devenise, în mai puțin de trei luni.

Nu erau, în adevăr, decât trei luni de când o cunoștea, adică de la venirea sa în Griqualand.

Cât de îndepărtata părea ziua aceea! Se vedea ajungând, pe o arșiță și un praf teribil, la capătul lungii sale călătorii dintr-o emisferă în cealaltă.

Debarcând împreună cu prietenul său Pharamond Barthès, un vechi coleg de liceu, care venea pentru a treia oară să vâneze de plăcere în Africa de Sud, Cyprien se despărțise de el la Cape Town. Pharamond Barthès plecase spre țara basutoșilor, unde spera să recruteze un mic grup de războinici negri, care să-l escorteze în timpul expedițiilor sale cinegetice. Cât despre Cyprien, el luase loc în vagonul greu, tras de patruzeci de cai, care slujește drept diligență pe drumurile veld-ului și o pornise spre Câmpia Diamantelor.

Cinci sau șase lăzi mari – un adevărat laborator de chimie și mineralogie, de care n-ar fi voit să se despartă – alcătuiau materialul de lucru al Tânărului savant. Dar poștalionul nu îngăduie decât cincizeci de kilograme de bagaje de fiecare călător și fusese nevoie să încredințeze lăzile prețioase unei căruțe cu boi, care trebuia să le aducă în Griqualand, cu o încetineală întru totul merovingiană.

Aceasta diligență, o trăsură mare cu douăsprezece locuri, acoperită cu o prelată de pânză, are patru roți enorme, udate fără încetare de apa râurilor pe care le traversează prin vad. Caii, înhămați doi câte doi și câteodată ajutați de catâri, sunt conduși cu o mare îndemânare de doi vizitii, așezăți alături pe capră; unul ține hățurile, în timp ce ajutorul său mânuiește un bici foarte lung din bambus, asemănător unei undițe gigantice, de care se servește nu numai pentru a da ghes atelajului, ci și pentru a-l dirija.

Drumul trece prin Beaufort, un orașel drăguț, clădit la poalele munților Nieuweveld, străbate acest masiv, ajunge la Victoria și se îndreaptă spre Hope Town – Orașul Speranței – pe malul râului Orange, apoi, de aici, la Kimberley și la principalele zăcăminte diamantifere, care se află la depărtare de numai câteva mile.

E o călătorie obositoare și monotonă de opt-nouă zile, prin veld-ul dezgolit. Peisajul este aproape întotdeauna cât se poate de îndristător – câmpii roșii, pietre împrăștiate ca și cum ar fi fost aduse de morene, stânci cenușii abia ieșind din pământ, o iarba galbenă și rară, tufișuri sărace. Niciodată, nici frumuseți naturale. Din loc în loc, o fermă mizerabilă, al cărei proprietar, obținând concesiunea terenului de la guvernul colonial, a primit mandat să ofere ospitalitate călătorilor. Dar această ospitalitate este

totdeauna dintre cele mai elementare. Nu găsești în aceste hanuri ciudate nici paturi pentru oameni, nici așternut de paie pentru cai. Abia câteva cutii de conserve, care-au făcut de mai multe ori înconjurul lumii și care se plătesc cu greutatea lor în aur.

Pentru a-și asigura hrana, caii sunt lăsați deci liberi pe câmp, unde trebuie să caute tufele de iarba dindărătul pietrelor. Când vine ceasul de a pleca mai departe, să-i aduni e o adevărată problemă și o mare pierdere de timp.

Și câte zdruncinături cu acest poștalion primitiv, de-a lungul acestor drumuri și mai primitive! Capacile cuferelor de lemn, folosite pentru bagajele de mici dimensiuni, țin loc de bânci; nefericitul pe care-l poartă o săptămână nesfârșită joacă rolul unui ciocan pneumatic. Este imposibil să citești, să dormi și chiar să vorbești. În schimb, majoritatea călătorilor fumează zi și noapte, ca niște coșuri de fabrică, beau în nestire și scuipă pe măsura acestei activități.

Cyprien Méré călătorea cu un eşantion destul de reprezentativ al acestei populații migratoare, care aleargă din toate punctele globului către zăcăminte de aur sau de diamante, imediat ce acestea sunt semnalate. Se află acolo un napolitan înalt, deșelat, cu părul negru, lung, cu față tăbăcită, cu ochii nu prea linișitori, care spunea că-l cheamă Annibal Pantalacci; un evreu portughez numit Nathan, expert în diamante, care stătea foarte cuminte în colțul lui și privea lumea că un filosof; un miner din Lancashire, Tomas Steel, un Tânăr voinic înalt, cu barbă roșcată, cu spate puternic, care părăsise cărbunii ca să-și încerce norocul în Griqualand; un neamț, herr Friedel, care vorbea ca un oracol și știa totul despre exploatarea diamantelor, fără să fi văzut un singur diamant în ganga³ sa; un yankeu cu buze subțiri, stând de vorbă numai cu sticla sa în husa de piele și venind fără îndoială să deschidă una din acele cârciumi care înghitcea mai mare parte a câstigurilor minerului; un fermier de pe malurile Hart-ului; un bur din Statul liber Orange; un misit de fildeș, care se ducea în țara namaquașilor; doi fermieri din Transvaal și un chinez, numit Li, completau societatea cea mai pestriță, cea mai šleampătă, cea mai interlopă, cea mai zgomotoasă, în care s-ar fi putut afla vreodată un om cumsecade.

După ce se amuză o bucătă de vreme cu fizionomiile și purtarea celorlalți, Cyprien se plăcătă. Îl mai interesau doar Thomas Steel, cu ființa lui puternică și râsul lui sincer și chinezul Li, cu manierele lui blânde și feline.

Cât despre napolitan, bufoneriile lui sinistre și fața de nemernic îi inspirau o repulsie de neînvins.

Una din glumele cele mai apreciate ale acestui personaj a constat, timp de două sau trei zile, în a lega de coada, pe care chinezul o purta pe spate, după obiceiul neamului său, o mulțime de obiecte necuviincioase, strânse de pe câmp: mănușchiuri de iarbă, cotoare de varză, o coadă de vacă, un omoplat de cal.

Li, fără să se enerveze, dezlega apendicele ce fusese adăugat cozii lui lungi, dar nu arata nici prin vorbe, nici prin gesturi, nici chiar printr-o privire, că i s-ar fi părut că gluma întrecuse marginile permise. Fața lui galbenă, ochii migdalați păstrau un calm inalterabil, ca și cum ar fi fost străin de ceea ce se petrecea în jurul său. De fapt, s-ar fi putut crede că nu înțelegea un cuvânt din ce se vorbea în această arcă a lui Noe în drum spre Griqualand. Așa ca Annibal Pantalacci nu întârzia să adauge, într-o engleză stricată, diferite comentarii la glumele lui de prost gust.

Și călătorii râdeau. Ceea ce le mărea bună dispoziție era faptul că burii înțelegeau ceva mai târziu ce spunea napolitanul și atunci izbucneau dintr-o dată într-un râs zgomotos, cu două-trei minute după ceilalți.

Până la urmă, Cyprien se enerva din cauza stăruinței cu care bietul Li era luat drept țintă a batjocurilor și-i spuse lui Pantalacci că purtarea lui era reprobabilă. Napolitanul i-ar fi răspuns poate obraznic, dar o vorbă a lui Thomas Steel fu de ajuns ca să-l facă să-și rețină cu prudență sarcasmul:

— Nu, nu-i cinstit să te porți aşa cu bietul om, care nici măcar nu pricepe ce spui! adaugă acest Tânăr cumsecade, parându-i rău că râsese împreună cu ceilalți.

Lucrurile s-au oprit deci aici. Dar, câteva clipe mai târziu, Cyprien văzu cu surprindere privirea fină și ușor ironică – o privire evident plină de recunoștință pe care chinezul o îndrepta spre el. Se gândi ca Li știa poate englezeste mai bine decât lăsa să se vadă. În zadar încercă însă, la halta următoare, să-i vorbească. Chinezul rămase indiferent și mut. De atunci, această ființă bizară continua să-l intrigue pe Tânărul inginer, ca o enigmă a cărei dezlegare trebuie găsită. Așa că Cyprien privea destul de des, cu atenție, fața galbenă și spână, buzele subțiri, care lăsau să se vadă dinții foarte albi, nasul mic, scurt și lat, fruntea largă, ochii oblici și aproape totdeauna plecați, ca pentru a ascunde o licărire malicioasă.

Ce vârstă putea să aibă Li? Cincisprezece, sau șaizeci de ani? Era imposibil de spus. Dacă dinții, privirea, părul negru ca funinginea păreau semne de tinerețe, ridurile de pe frunte, de pe obraji și chiar de la colțurile gurii arătau mai curând o vârstă înaintată. Era mic de statură, subțire, agil în aparență, dar cu unele trăsături bătrânicioase.

Era bogat sau sărac? Alt răspuns îndoieinic. Pantalonul său de pânză cenușie, bluza de mătase galbenă, tichia din sfoară împletită, pantofii cu talpă de fetru, ciorapii, de un alb imaculat, puteau fi tot atât de bine ai unui mandarin de prim rang, ca și ai unui om din popor. Bagajul său era alcătuit dintr-un singur cufăr, din lemn roșu, având această adresă scrisă cu cerneală neagră:

*H. Li
front Canton to the Cape Town*

Ceea ce înseamnă: H. Li, din Canton, mergând la Cape Town.

Acest chinez era, de altfel, de o curătenie exemplară, nu fuma, nu bea decât apă și folosea toate haltele ca să-și radă capul cu cea mai mare grijă.

Cyprien nu putu afla mai mult și renunță curând să se mai ocupe de această problemă vie.

Între timp, zilele treceau, milele se adăugau milelor străbătute. Câteodată, caii mergeau repede. Alteori, părea imposibil să-i faci să iutească pasul. Dar, puțin câte puțin, drumul se scurtă și, într-o bună zi, diligența a ajuns la Hope Town. Încă o etapă și trecuă și de Kimberley. Apoi, la orizont se arătară căsuțe de lemn.

Era New-Rush.

Tabăra minerilor nu se deosebea defel de ceea ce sunt, în toate țările unde civilizația a pătruns recent, aceste orașe provizorii, care ies din pământ ca prin farmec.

Cabane de scânduri, cele mai multe foarte mici și asemănătoare colibelor cantonierilor de pe un șantier european, câteva corturi, o duzină de cafenele sau cărciumi, o sală de biliard, o Alhambră sau salon de dans, „store” -uri sau magazine generale cu articole de primă necesitate – iată ceea ce izbea mai întâi privirea.

Se găseau de toate în aceste prăvălii: haine imobile, pantofi și pahare de sticlă, cărți și sei, arme și stofe, mături și muniții de vânătoare, cuverturi și țigări, legume proaspete și medicamente, pluguri și săpunuri de toaletă, perii

de unghii și lapte condensat, plite și litografii – de toate, afară de cumpărători.

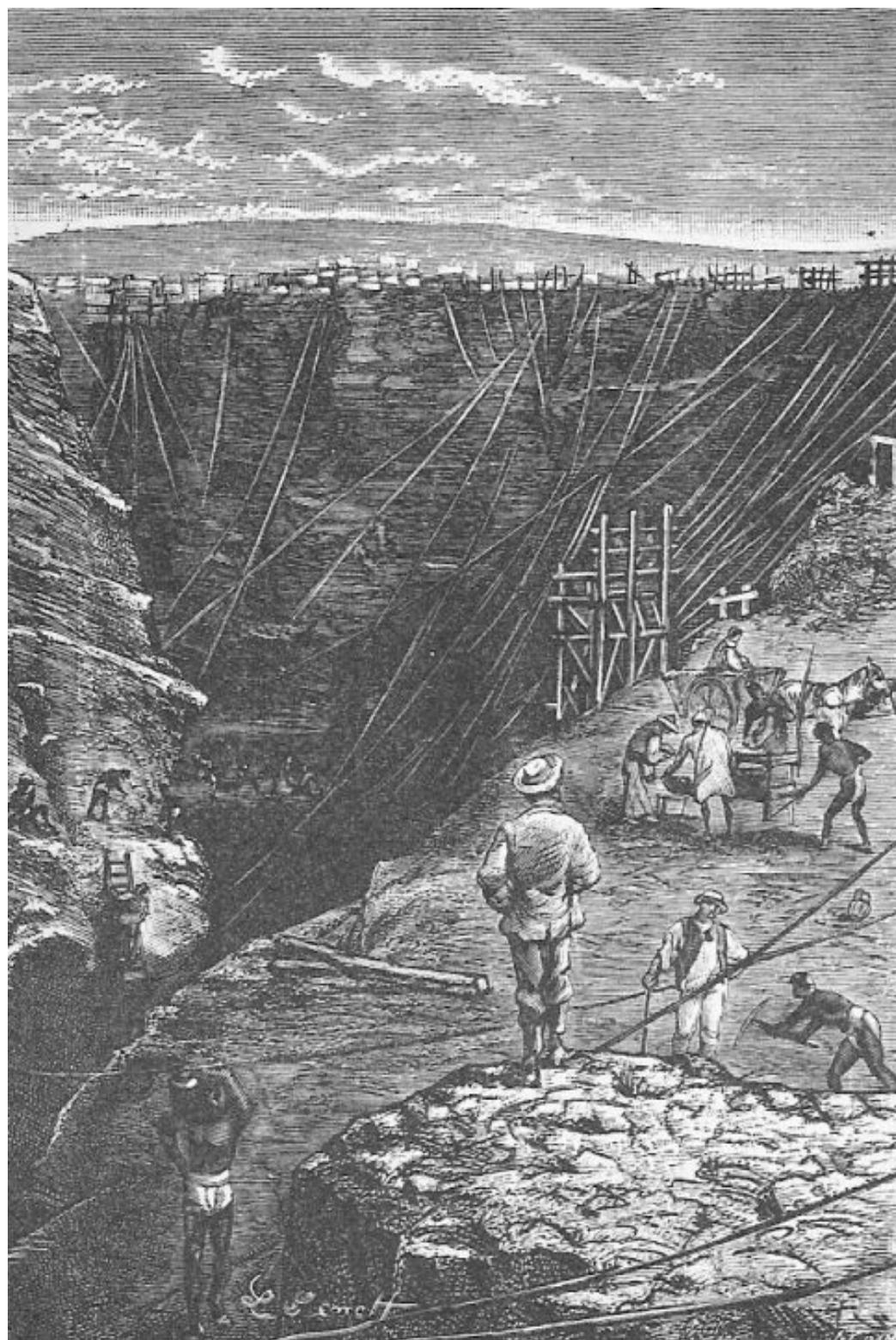
Asta pentru că populația taberei lucra încă în mină, la trei sau patru sute de metri de New-Rush.

Cyprien Méré, ca toți noi sosiți, se grăbi să se ducă într-acolo, în timp ce masa era pregătită în cabana botezată pompos „Hotel Continental”.

Era în jurul orei șase după-masa. Soarele se-nvăluia la orizont într-un ușor abur auriu. Tânărul inginer observă, încă o dată, diametrul enorm pe care astrul zilei, ca și cel al nopții, îl au la această latitudine sudică, fără ca explicația fenomenului să fi fost încă dată în mod convingător. Acest diametru părea să fie cel puțin dublu față de cel vizibil în Europa.

Dar un spectacol și mai nou pentru Cyprien Méré îl aștepta la Kopje, adică la zăcământul de diamante.

La începutul lucrărilor, mina forma un delușor teșit, care cocoșa în acest punct câmpia – în rest netedă, ca o mare liniștită. Dar acum, o scobitură enormă, cu pereții largi spre gura, un fel de depresiune în formă de elipsă, de aproximativ patruzeci de metri pătrați, se deschidea aici. Această suprafață nu cuprindea mai puțin de trei

sau patru sute de „claim”-uri, sau concesiuni, cu latura de treizeci și unu de picioare⁴, pe care cei în drept le valorificau după placul lor. Munca, de altfel, constă pur și simplu din a extrage, cu ajutorul târnăcopului și hărlețului, pământul de pe acest teren, compus în general dintr-un nisip roșiatic, amestecat cu pietriș. Adus la gura minei, acest pământ e transportat la mesele de triaj spre a fi spălat, fărâmîtat, dat prin ciur, apoi examinat cu cea mai mare grijă, pentru a descoperi în el eventualele pietre prețioase.

Toate aceste claim-uri, fiind săpate separat unele de altele, formează desigur gropi de adâncimi diferite. Unele ajung la o sută de metri și mai mult, altele numai până la cincisprezece, douăzeci, sau treizeci de metri.

Pentru necesitățile muncii și ale circulației, fiecare concesionar este obligat, prin regulamentele oficiale, să lase pe una din laturile groapei sale o bucată de teren, largă de șapte picioare, absolut intactă. Aceste spații, puse cap la cap, formează un fel de șosea sau dig, la nivelul inițial al terenului. Pe această șosea se aşază de-a curmezișul un șir de grinzi, care o depășesc de fiecare parte cu aproximativ un metru și asigură drumului o lărgime suficientă pentru ca două cotige să poată trece fără să se ciocnească.

Din nenorocire pentru soliditatea acestei căi suspendate și pentru siguranța minerilor, concesionarii sapă puțin câte puțin partea de jos a peretelui, pe măsură ce coboară, astfel că digul, care se află câteodată la o înălțime de două ori mai mare decât a turlelor catedralei Notre-Dame, sfârșește prin a lua forma unei piramide răsturnate, care se sprijină pe vârful ei. Urmarea acestei reale aşezări e ușor de prevăzut: prăbușirea frecventă a acestor pereți, fie în anotimpul ploilor, fie când o schimbare bruscă de temperatură produce crăpături în grosimea digurilor. Dar repetarea periodică a acestor dezastre nu-i împiedică pe minerii imprudenți să continue să-și sape claim-ul lor până la limita extremă a peretelui.

Apropiindu-se de mină, Cyprien Méré nu văzu la început decât cotigele, încărcate sau goale, care circulau pe drumurile suspendate. Dar, apropiindu-se destul de marginea minei ca să poată privi până-n adâncuri, văzu mulțimea minerilor de toate rasele, de toate culorile, îmbrăcați în toate felurile, care lucrau cu râvnă în fundul claim-urilor. Erau acolo negri și albi, europeni și africani, mongoli și celți, cei mai mulți aproape goi sau îmbrăcați numai cu pantaloni de în, cămași de flanelă sau cu o bucată de

pânză înfășurată în jurul coapselor, cu pălării de pai împodobite adesea cu pene de struț.

Toți oamenii aceștia umpleau cu pământ gălețile din piele care urcau apoi până la gura minei, de-a lungul cablurilor mari de sărmă, fiind trase cu corzi din fâșii de piele de vită, din loc în loc înfășurate pe tambure de lemn. Gălețile erau golite repede în cotige, apoi revineau în fundul minei, ca să urce cu o nouă încărcătură.

Aceste cabluri lungi de sărmă, întinse în diagonală de-a lungul paralelipipedelor formate de claim-uri, dau „dry-digging”-urilor, sau minelor de diamante, o înfățișare aparte. Sunt ca niște fire ale unei uriașe pânze de păianjen, a cărei urzire ar fi fost întreruptă brusc.

Cyprien se distra câtva timp privind acest furnicar omenesc. Apoi se întoarse la New-Rush, unde clopoțelul îl chemă curând la masă. Îi făcu placere să audă toată seara pe unii vorbind despre descoperiri nemaipomenite, despre mineri săraci, îmbogățiti de un singur diamant, pe când alții se plângneau de „ghinion”, de lăcomia misișilor, de necinstea cafrilor folosiți în mine, care furau cele mai frumoase pietre și discutau despre diferite detalii tehnice. Nu se vorbea decât despre diamante, carate, despre sute de lire sterline.

În general, toți aveau o înfățișare destul de mizeră și, pe lângă un „digger” fericit, care cerea zgomotos o sticlă de şampanie, ca să-și sărbătorească şansa, vedeaï douăzeci de figuri posomorâte, ale celor care nu beau decât o sticlă de bere.

Din când în când, o piatră prețioasă circula din mâna în mâna împrejurul mesei pentru a fi cântărită din ochi, examinată, evaluată, revenind până la urmă pentru a fi înghițită de chimirul posesorului ei. Aceasta pietricică, de un cenușiu spălăcit, fără mai multă strălucire decât o bucată de silex rostogolită de un torrent oarecare, era diamantul în ganga lui.

La căderea nopții, cafenelele se umplură și aceleași conversații, aceleași discuții care animaseră cina, continuără cu foc în jurul paharelor de gin și de brandy.

Cyprien se culcase devreme, în patul ce-i fusese rezervat sub un cort vecin cu hotelul. Adormise curând, în gălăgia unui bal în aer liber, dat în împrejurimi de minerii cafri și în sunetele pătrunzătoare ale unei trâmbițe, care însوtea, într-un salon public, zbântuielile coregrafice ale domnilor albi.

III

Un pic de știință, dăruită cu multă prietenie

Tânărul inginer, ne grăbim să-o spunem spre cinstea lui, nu venise în Griqualand ca să-și petreacă timpul în această atmosferă de lăcomie, de betie și de fum de tutun. Avea sarcina de a executa măsurători topografice și geologice în anumite zone ale ținutului, de a strângе eșantioane de roci și terenuri diamantifere, de a efectua la fața locului analize delicate. Prima lui grija trebui deci să fie aceea de a-și găsi o locuință liniștită, în care să-și poată instala laboratorul și care să-i servească drept un fel de centru al explorărilor sale în întreg districtul miner.

Măgura pe care se ridică ferma Watkins îi atrase imediat atenția. Fiind foarte potrivită pentru lucrările sale, fiind destul de departe de tabăra minerilor, ca să suferă cât mai puțin din cauza vecinătății lor zgomotoase, Cyprien s-ar fi aflat acolo la cel mult o oră de mers de cele mai îndepărtate Kopje, căci districtul diamantifer nu are o circumferință mai mare de zece-doisprezece kilometri. Să aleagă una din casele părăsite de John Watkins, să se-nțeleagă în privința chiriei și să se stabilească acolo fu treabă de jumătate de zi pentru Tânărul inginer. De altfel, fermierul se arăta a fi înțelegător. Adevărul e că se plăcuse grozav în singurătatea sa și vedea cu placere instalându-se lângă el un Tânăr, care avea să-i aducă un pic de distracție.

Dar, dacă domnul Watkins socotise că va găsi în chiriașul său un tovarăș de masă sau un partener gata să dea asalt cănii cu gin, se înșelase. Abia instalat cu retortele, cuptoarele și reactivele sale în cabana închiriată – și chiar mai înainte de a-i fi sosit principalele piese ale laboratorului – Cyprien își începușe plimbările geologice prin regiune. Așa că seara, când se întorcea, frânt de oboseală, aducând bucăți de rocă în cutia sa de zinc, în tolbă, în buzunare și chiar în pălărie, avea chef mai curând să se arunce pe pat și să doarmă, decât să vină și să asculte bârfelile domnului Watkins. Pe deasupra, el fuma puțin și bea și mai puțin încă. Nu era tocmai cheflul pe care îl visase fermierul.

Cu toate acestea, Cyprien era atât de loial și de bun, cu purtări atât de simple și sentimente atât de sincere și totodată atât de modest, încât era imposibil să-l vezi mai mult timp fără să te atașezi de el. Domnul Watkins – poate fără să-și dea seama – îl respecta pe Tânărul inginer mai mult decât pe oricine până atunci. Ah, dacă băiatul acesta ar fi știut să bea zdravăn! Dar ce

să faci cu un om care nu pune niciodată o picătură de gin în gură? Iată cum se terminau totdeauna reflecțiile fermierului asupra chiriașului său.

Cât despre miss Watkins, ea adoptase imediat o atitudine de camaraderie sinceră față de Tânărul savant. Găsind la el o distincție, o superioritate intelectuală pe care nu le întâlnea în anturajul său obișnuit, ea se grăbise să folosească ocazia neașteptată ce i se oferea, de a completa, prin noțiuni de chimie experimentală, instrucția foarte solidă și foarte variată, pe care și-o făcuse până atunci prin lectura lucrărilor de știință.

Laboratorul Tânărului inginer, cu aparatele sale ciudate, o interesa foarte mult. Era mai ales foarte curioasă să cunoască totul despre natura diamantelor, această piatră prețioasă care juca un rol atât de important în conversațiile și în comerțul țării. De fapt, Alice era înclinată să vadă în această gemă doar o pietricică fără valoare. Cyprien – ea își dădea seama de asta – avea același dispreț pentru diamante. Si această comuniune de sentimente contribuise la împrietenirea lor rapidă. Se putea spune că numai ei, în întregul Griqualand, nu credeau că unicul scop al vieții trebuie să fie căutarea, șlefuirea și vinderea acestor pietricele râvnite cu atâta ardoare în toate țările lumii.

— Diamantul, îi spuse într-o zi Tânărul inginer, nu este altceva decât carbon pur. Nimic mai mult decât un fragment de carbon cristalizat. Poate fi ars ca orice bucătă de jeratic și tocmai această combustibilitate a făcut să se bănuiască, pentru prima dată, adevărata lui natură. Newton, care observa atâtea lucruri, notase că diamantul refractă lumina mai mult decât oricare alt corp transparent. Or, cum el știa că această proprietate aparține majorității substanțelor combustibile, a dedus din acest fapt, cu obișnuita lui îndrăzneală, că diamantul „trebuie” să fie combustibil. Si experiența îi dădu dreptate.

— Dar, dacă diamantul nu-i decât carbon, de ce costa atât de scump, domnule Méré? întrebă fata.

— Pentru că este foarte rar, domnișoară Alice, răspunse Cyprien și pentru că n-a fost găsit încă, în natură, decât în cantități foarte mici. Multă vreme, s-a extras numai din India, Brazilia și insula Borneo. Si vă amintiți foarte bine, desigur, căci trebuie să fi avut pe atunci șapte sau opt ani, momentul în care s-a semnalat pentru prima dată prezența diamantelor în această provincie a Africii de Sud.

— Sigur că îmi amintesc! spuse miss Watkins. În Griqualand, toată lumea parcă înnebunise! Nu vedeați decât oameni înarmați cu cazmale și lopeți, scormonind peste tot, abătând cursul pâraielor, ca să le examineze albiile, visând și vorbind doar despre diamante! Cât eram de mică, vă asigur că eram sătulă uneori, domnule Méré! Dar spuneați că diamantul e scump, fiindcă e rar... Asta-i singura lui calitate?

— Nu numai asta, miss Watkins. Transparența, strălucirea lui, după ce a fost tăiat astfel încât să refracte lumina, însăși dificultatea acestei tăieri și, în sfârșit, duritatea lui foarte mare fac din el un corp într-adevăr foarte interesant pentru omul de știință și, aş adăuga, foarte util pentru industrie. Știți că nu poate fi șlefuit decât cu propriul său praf și tocmai această duritate prețioasă a permis să fie întrebuințat, de câțiva ani, pentru străpungerea rocilor. Fără ajutorul acestei gema, nu numai că ar fi foarte greu de lucrat sticla și multe alte substanțe dure, dar săparea tunelurilor, a galeriilor de mine, a fântânilor arteziene ar fi de asemenea mult mai dificil!

— Acum înțeleg, zise Alice, care simți deodată un fel de stimă pentru bietele diamante pe care le disprețuise până atunci. Dar, domnule Méré, acest cărbune, din care spuneți că e compus diamantul în stare cristalină – am spus bine, nu-i aşa? – acest cărbune, ce este el, în definitiv?

— Un corp simplu, nemetalic și unul dintre cele mai răspândite în natură, răspunse Cyprien. Toți compușii organici, fără excepție – lemnul, carne, pâinea, iarba – conțin cărbune într-o mare proporție. Ei datorează tocmai prezenței cărbunelui, sau carbonului, printre elementele lor componente, gradul de înrudire ce se observa între ei.

— Ce lucru ciudat! spuse miss Watkins. Vasăzică, aceste tufișuri, iarba acestui izlaz, copacul ce ne adăpostește, carne struțului meu, Dada, și eu însămi și dumneavoastră, domnule Méré, suntem în parte făcuți din cărbune... ca diamantele? Totul nu-i decât cărbune în lumea aceasta?

— Într-adevăr, domnișoară Alice, e un lucru presimțit de mult, dar știința contemporană tinde să-l demonstreze din ce în ce mai limpede! Sau, mai bine zis, ea tinde să reducă din ce în ce numărul corpurilor elementare, număr considerat mult timp drept sacramental. Procedeele observației spectroscopice au aruncat, în această privință, foarte recent, o nouă lumină asupra chimiei. Astfel, cele șaizeci și două de substanțe, clasate până acum drept corperi elementare sau fundamentale, s-ar putea să nu fie decât o

singură și unică substanță atomică – poate hidrogenul – în alcătuiri electrice, dinamice și calorice diferite.

— Oh, mă-nspăimântați, domnule Méré, cu toate aceste cuvinte mari! strigă miss Watkins. Vorbiți-mi mai degrabă despre cărbune! Dumneavoastră, domnii chimisti, nu-l puteți oare cristaliza cum faceți cu sulful, din care mi-ați arătat deunăzi cristale atât de frumoase? Ar fi mult mai ușor decât să se sape găuri în pământ, pentru a găsi diamante!

— S-a încercat adesea să se realizeze fabricarea diamantului artificial prin cristalizarea carbonului pur, răspunse Cyprien. Trebuie să adaug că s-a reușit chiar, în oarecare măsură. Despretz, în 1853 și, recent de tot, în Anglia, un alt savant au produs praf de diamant aplicând unor cilindri de cărbune, curățați de orice substanță minerală și preparați cu zahăr candel, un curent electric foarte puternic, în vid. Până acum problema n-a fost rezolvată la nivel industrial. Probabil că e o chestiune de timp. Dar, într-o zi sau alta... poate chiar acum, când vă vorbesc, miss Watkins, procedeul fabricării diamantului e pe cale de a fi descoperit!

Vorbeau astfel, plimbându-se pe terenul nisipos din jurul fermei, sau seara, așezați sub acoperișul ușor al verandei, privind scăparea stelelor pe cerul austral.

Apoi, Alice își lua rămas bun de la Tânărul inginer și se întorcea la fermă, când nu-l lua cu ea ca să-i arate micul său cârd de struți, închiși într-un țarc, la poalele măgurii pe care se ridică locuința lui John Watkins. Capul lor mic, alb, ridicat pe un trup negru, picioarele lor mari și țepene, mănușchiurile de pene gălbui care le împodobesc extremitățile aripilor și coada, toate acestea o captivau pe Alice, care se distra, de un an sau doi, să crească o întreagă trupă de păsări-picioare gigantice.

De obicei, aceste animale nu sunt domesticite și fermierii din Colonia Capului le lasă să trăiască aproape în stare sălbatică. Se mulțumesc să le țină în țarcuri foarte întinse, împrejmuite cu bariere înalte din sărmă de alamă, asemănătoare celor puse, în unele țări, de-a lungul căilor ferate. Struții, rău înzestrați pentru zbor, nu pot sări peste aceste bariere. Ei trăiesc acolo tot anul, într-o captivitate de care nu-și dau seama, se hrănesc cu ce găsesc, caută colțuri ferite ca să-și depună ouăle, pe care legi aspre le apără de hoți. Numai în epoca năpărărilor, când urmează să fie jumiliți de penele atât de căutate de femeile din Europa, hăitașii alungă struții, încet-încet,

într-o serie de țarcuri din ce în ce mai mici, până când pot fi prinși ușor și li se smulge podoaba.

Această industrie a luat de câțiva ani o dezvoltare uimitoare în Colonia Capului și e de mirare că în Algeria, unde n-ar fi mai puțin fructuoasă, se află abia la început. Fiecare struț, redus astfel la sclavie, aduce proprietarului său, fără nicio cheltuială, un venit anual care variază între două și trei sute de franci. Ca să se înțeleagă acest lucru, trebuie sătiut că o pană mare, când e de bună calitate, se vinde cu șaizeci și optzeci de franci – preț curent în comerț – și că penele mijlocii și mici au și ele o valoare destul de mare.

Dar miss Watkins creștea o duzină din aceste mari păsări, numai pentru distracția ei personală. Îi făcea plăcere să le vadă clocindu-și ouăle lor enorme, sau când veneau la mâncare cu puii, cum ar fi făcut găinile și curcile. Cyprien o însoțea uneori și-i plăcea să dezmirde pe unul dintre cei mai frumoși din cârd – un anumit struț, cu capul negru, cu ochii aurii – tocmai acel răsfățat Dada, care înghițise bila de fildeș folosită la cârpit ciorapii.

Între timp, puțin câte puțin, Cyprien simțișe născându-se în el un sentiment mai adânc și mai tandru față de această fată. Se gândise că n-ar găsi niciodată o femeie mai sinceră, mai intelligentă, mai plăcută, mai desăvârșită în toate privințele, cu care să-și împartă viața lui de muncă și de meditație. Într-adevăr, miss Watkins, rămasă de mică fără mamă, obligată să îndrume treburile casnice, era o gospodină perfectă și, în același timp, o adevărată femeie de lume. Tocmai acest amestec deosebit de distincție și de simplitate atrăgătoare îi dădea atâtă farmec. Fără a avea pretențiile ridicolе ale atâtitor tinere elegante din orașele Europei, ea nu se temea să-și bage mâinile albe în aluat ca să prepare o budincă cu stafide, să supravegheze pregătirea meselor și să se convingă că lenjeria e în bună stare. Și asta n-o împiedica să interpreteze sonatele lui Beethoven tot aşa de bine și poate chiar mai bine decât altele, să vorbească corect două sau trei limbi, să-i placă să citească, să poată aprecia capodoperele tuturor literaturilor și să aibă mult succes la micile reuniuni mondene, care se țineau uneori la fermierii bogăți din district.

Asta nu înseamnă că femeile distinse ar fi fost prea puține la aceste reuniuni. În Transvaal, ca și în America, în Australia și în toate țările noi, unde preocupările materiale ale unei civilizații care se improvizează îi

absorb pe bărbați, cultura intelectuală este, mai mult decât în Europa, monopolul aproape exclusiv al femeilor. Așa că ele sunt, cel mai adesea, mult superioare soților și fiilor lor, în ceea ce privește instrucțiunea generală și rafinamentul artistic. S-a întâmplat tuturor călătorilor să descopere, nu fără oarecare stupefație, la soția unui miner australian, sau a unui squatter din Far-West, un talent muzical de prim ordin, asociat celor mai serioase cunoștințe literare sau științifice. Fiica unui negustor din Omaha sau a unui mezelar din Melbourne ar roși la gândul că poate fi inferioară în instruire, în bune maniere, în însușiri de tot felul, unei prințese din vechea Europă. În Statul Liber Orange, unde educația fetelor este de mult timp egală cu cea a băieților, dar unde aceștia părăsesc prea devreme băncile școlii, acest contrast între cele două sexe este mai mare decât oriunde aiurea. Bărbatul este, în gospodărie, „bread-winner”-ul, cel care câștigă pâinea; el adaugă asprimii sale native pe cea imprimată de meseria exercitată în aer liber, de viață, de oboseli și de pericole. Dimpotrivă, femeia își asumă, pe lângă îndatoririle casnice, cultivarea artelor și a literelor, pe care o disprețuiește sau o neglijeză soțul său.

Și astfel găsești uneori o floare de frumusețe, de distincție și de farmec crescând la marginea deșertului; era cazul fiicei fermierului John Watkins.

Cyprien își spusese toate acestea și, deoarece îi plăcea să meargă drept la țintă, nu ezitase să vină să-și prezinte cererea.

Cădea acum, vai! din înăltîmea visului său și zărea, pentru prima dată, prăpastia aproape de netrecut care îl despărțea de Alice. Se-ntoarse acasă cu inima plină de mâhnire, după această întrevedere hotărâtoare. Dar el nu era omul care să se lase pradă unei disperări zadarnice; era hotărât să lupte pe acest teren și, deocamdată, putea să găsească în misiunea sa un leac sigur pentru mâhnire.

După ce se așeză la masa lui mică, Tânărul inginer termină, cu un scris rapid și ferm, lunga scrisoare confidențială, pe care o începuse dimineață, către maestrul său venerat M.J., membru al Academiei de Științe și profesor titular la Școala de Mine:

„...Ceea ce n-am crezut că trebuie să consemnez în memoriul meu oficial, deoarece nu este încă pentru mine decât o ipoteză, este opinia pe care aş fi ispitit să mi-o fac, după observațiile mele geologice, asupra adevăratului mod de formare a diamantului. Nici ipoteza după care ar fi de origine vulcanică, nici aceea potrivit căreia ar fi ajuns în zăcăminte actuale

datorită acțiunii unor zguduiri puternice nu mă satisfac mai mult decât pe dumneavoastră, scumpe maestre și n-am nevoie să vă amintesc motivele care ne fac să nu le acceptăm. Formarea diamantului, pe loc, sub acțiunea focului, este de asemenea o explicație cu mult prea vagă și care nu mă mulțumește defel. Care ar fi natura acestui foc și de ce n-ar fi modificat el toate felurile de calcar, care se găsesc în mod obișnuit în zăcămintele diamantifere? Această teorie îmi pare pur și simplu puerila, ca și cea a vărtejurilor sau a torsioniilor atomilor.

Singura explicație care mă satisfacă, dacă nu întru totul, cel puțin în oarecare măsură, este aceea a aducerii de către ape a elementelor gemei și a formării ulterioare a cristalului, pe loc. Sunt foarte izbit de profilul special, aproape uniform, al diferitelor zăcăminte pe care le-am studiat și măsurat cu cea mai mare grijă. Toate prezintă, mai mult sau mai puțin, forma generală a unui fel decupat, de capsulă, sau, mai degrabă, ținând seama de crusta ce le acoperă, a unei ploști de vânătoare, culcată pe o parte. Este ca un rezervor de treizeci sau patruzeci de mii de metri cubi, în care s-ar fi descărcat un conglomerat de nisip, de noroi și de terenuri aluvionare, aplicat peste rocile primitive. Acest caracter este foarte vădit mai ales la Vandergaart-Kopje, unul dintre zăcămintele cele mai recent descoperite și care aparține, în treacăt fie zis, chiar proprietarului cabanei din care vă scriu.

Ce se petrece, când se varsă într-o capsulă un lichid care conține corpuri străine în suspensie? Aceste corpuri străine se depun mai ales la fund și pe marginile capsulei. Ei bine, tocmai asta se produce în Kopje! Diamantele se găsesc mai ales pe fundul și spre centrul bazinului, ca și la limitele extreme ale acestuia. Și faptul e atât de bine constatat, încât prețul claim-urilor intermediare scade foarte repede, în timp ce concesiunile centrale, sau vecine cu marginile bazinului ating o valoare enormă, imediat ce forma zăcământului a fost determinată. Analogia de mai sus pledează deci pentru transportul materialelor prin acțiunea apelor.

Pe de altă parte, un mare număr de împrejurări, pe care le veți găsi enumerate în memoriul meu, tind să indice formarea pe loc a cristalelor și nu transportul lor în stare perfectă. Pentru a nu repeta decât două sau trei argumente, trebuie arătat că diamantele sunt reunite aproape întotdeauna în grupe de aceeași natură și de aceeași culoare, ceea ce nu s-ar întâmpla dacă ar fi fost aduse, gata formate, de un torrent. Se găsesc frecvent două lipite împreună, care se desprind la cea mai mică izbitură. Cum ar fi rezistat ele

frecărilor și meandrelor unui drum de apă? În plus, diamantele mari se găsesc aproape totdeauna la adăpostul unei stânci, ceea ce ar arăta că influența stâncii – radiația sa calorică, sau orice altă cauză – a usurat cristalizarea. În sfârșit, rar, chiar foarte rar, se găsesc chiar mante mari și mici împreună. De fiecare dată când se găsește o piatră frumoasă, ea este izolată. E ca și cum toate elementele diamantine ale cuibului s-au concentrat într-un singur cristal, sub acțiunea unor cauze speciale.

Aceste motive și multe altele încă mă fac să înclin pentru ipoteza cristalizării pe loc a elementelor aduse de ape.

Dar de unde au venit apele care au cărat rămășițele organice, destinate să se transforme în diamante? E un lucru pe care n-am reușit să-l stabilesc, cu tot studiul foarte atent al diferitelor terenuri.

Descoperirea ar avea totuși importanță ei. În adevăr, dacă s-ar izbuti să se cunoască drumul urmat de ape, de ce nu s-ar ajunge, făcând acest drum invers, la punctul inițial de unde au pornit diamantele, acolo unde există fără îndoială o cantitate mult mai mare decât în micile rezervoare exploataate în prezent? Ar fi o demonstrație completă a teoriei mele și aş fi foarte fericit să se realizeze. Dar nu eu o voi face, căci iată-mă aproape la sfârșitul misiunii mele și mi-a fost imposibil să formulez vreo concluzie serioasă în această privință.

Am fost mai norocos în analizele rocilor...”

Și Tânărul inginer, continuându-și expunerea, intra în detalii tehnice privind lucrările sale, detalii fără îndoială de un mare interes pentru el și pentru corespondentul său, dar despre care cititorul profan s-ar putea să aibă o altă părere. De aceea e mai prudent să-l crățăm.

La miezul nopții, după ce termină lunga lui scrisoare, Cyprien stinse lampa, se întinse în hamac și adormi adânc.

Munca înăbușise măhnirea – cel puțin pentru câteva ore – dar o vizuire grațioasă apăru de mai multe ori în visele Tânărului savant și i se păru ca ea-i spunea să nu-și piardă nădejdea!

IV

Vandergaart-Kopje

„Hotărât lucru, trebuie să plec, își zise a doua zi Cyprien Méré, pe când se spăla și se îmbrăca, trebuie să părăsesc Griqualand-ul! După câte am înghițit de la omul ăsta, a mai rămâne aici încă o zi ar fi o dovedă de

slăbiciune! Nu vrea să-mi dea mâna fricei sale? Poate că are dreptate! În orice caz, n-aș dori să rămână cu impresia că-i cer să-mi acorde circumstanțe atenuante! Trebuie să accept bărbătește acest verdict, oricât ar fi de dureros și să aştept vremuri mai bune!”

Fără a mai sta pe gânduri, Cyprien începu să-și împacheteze aparatele în lăzile pe care le păstrase, pentru a le folosi ca bufete și dulapuri. Muncea plin de râvnă, de vreo oră sau două, când, pe fereastra deschisă, străbătând aerul dimineții, o voce proaspătă și pură, ca un cântec de ciocârlie de la poalele măgurii, ajunse până la el înaripată de una dintre cele mai minunate melodii ale poetului Moore:⁵

*It is the last rose of summer
Left blooming alone
All her lovely companions
Are faded and gone.*

„E ultimul trandafir al verii, singurul rămas înflorit; gingeșii lui însotitori sunt veștezi, au murit.”

Cyprien alergă la fereastră și o zări pe Alice, care se îndrepta către țarcul struților, cu șorțul plin de bunătăți, pe gustul lor. Ea era aceea care cânta la răsăritul soarelui.

*I will not leave thee, thou lone one!
To pine on the stem,
Since the lovely are sleeping,
Go sleep with them...*

„Nu te voi lăsa doar pe tine să tânești pe tulpină! Toți ceilalți dorm, du-te să dormi cu ei...”

Tânărul inginer nu se crezuse niciodată foarte sensibil la poezie și totuși aceasta îl răscoli adânc. Rămase lângă fereastră, ținându-și răsuflarea, ascultând sau, mai bine zis, sorbind aceste cuvinte dulci.

Cântecul se opri. Miss Watkins le împărtea struților mâncarea și era o placere să-i vezi întinzându-și gâturile lungi și ciocurile neîndemânatice către mâna ei mică și fără astămpăr. Apoi, după ce isprăvi împărțirea hranei, ea urcă spre casă, cântând din nou:

*It is the last rose of summer
Left blooming alone...
Oh! Who would inhabit*

This black world alone?...

„E ultimul trandafir al verii, singurul rămas înflorit... Oh, cine ar vrea să trăiască singur, în această lume posomorâtă?...”

Cyprien stătea în picioare, în același loc, cu ochii umezi, ca întuit de o vrajă.

Vocea se îndepărta, Alice se aprobia de fermă; era la mai puțin de douăzeci de metri de clădire, când zgomotul unor pași grăbiți o făcu să se nstoarcă, apoi să se opreasca deodată.

Mânat de o pornire necugetată dar irezistibilă, Cyprien ieșise din cabană cu capul descoperit și alergă spre ea.

— Domnișoara Alice!...

— Domnule Méré?

Erau acum față în față, în plin răsărit de soare, pe drumul care mărginea ferma. Umbrele lor se desenau cu claritate pe bariera de lemn alb, în peisajul arid. Acum, după ce o ajunsese din urmă, Cyprien părea mirat de ceea ce făcuse și tacea, nehotărât.

— Aveți să-mi spuneți ceva, domnule Méré? întrebă ea cu interes.

— Trebuie să-mi iau rămas bun, domnișoara Alice!... Plec chiar azi! Răsunse el cu o voce nesigură.

Ușoara rumeneală care colora tenul delicat al domnișoarei Watkins dispără brusc.

— Plecați?... Vreți să plecați?... întrebă ea, foarte tulburată.

— În țara mea... în Franța, răsunse Cyprien. Mi-am terminat lucrările!... Misiunea mea s-a încheiat... Nu mai am ce face în Griqualand și sunt nevoie să mă întorc la Paris...

Vorbind astfel, cu vocea întrețiată, avea aerul unui vinovat care își cere iertare.

— Ah!... Da!... E adevărat!... Trebuia să vină și ziua asta! îngăimă Alice, fără să știe prea bine ce spune. Era năucită. Vestea o surprindea în plină fericire inconștientă, ca o lovitură de măciucă. Deodată, lacrimi mari îi umeziră ochii și împodobiră genele lungi care-i umbreau. Ca și cum aceasta explozie de mâhnire ar fi readus-o la realitate, ea regăsi puterea de a surâde:

— Plecați?... Ei bine și cu eleva dumneavoastră devotată cum rămâne? Vreți să-părăsiți fără să fi terminat cursul ei de chimie?... Vreți să rămân la oxigen și tainele azotului să-mi rămână necunoscute pentru

totdeauna?... Astă-i foarte rău, domnule!

Ea încerca să-și țină firea și să glumească, dar tonul vocii îi dezmințea vorbele. Se ghicea în el un reproș adânc, care-i merse drept la inimă Tânărului și care s-ar fi putut traduce astfel:

„Bine, dar eu?... Nu însemn deci nimic pentru dumneata?... Mă cufunzi din nou în neant?!... Ai venit aici, printre burii și minerii aceștia lacomi, să te arăți ca o ființă superioară și privilegiată, un savant mândru, dezinteresat, cu totul deosebit!... M-ai inițiat în studiile și lucrările dumitale!... Ai fost sincer cu mine și mi-ai împărtășit marile dumitale ambiții, preferințele literare, gusturile artistice!... Mi-ai revelat distanța care separă pe un gânditor ca dumneata de bimanii care mă înconjoară!... Ai făcut totul spre a fi admirat și iubit...! Ai reușit!... Apoi, vii să mă anunță, din senin, că pleci, că totul s-a sfârșit, că te întorci la Paris și te grăbești să mă uiți!... Și crezi că pot asista la toate astea cu sânge rece?”

Iată ce se ghicea în vorbele Alicei și ochii ei umezi o spuneau atât de bine, încât Cyprien era cât pe ce să răspundă acestui reproș neexprimat, dar grăitor. Puțin lipsi să nu strige: „Trebuie să-o fac! Ti-am cerut ieri mâna și tatăl dumitale a refuzat, fără a mă lăsa măcar să sper!... Înțelegi acum de ce plec?”

Își aminti la timp promisiunea făcută. Se angajase să nu vorbească niciodată fricei lui John Watkins despre visul pe care și-l făurise și s-ar fi disprețuit dacă nu și-ar fi ținut cuvântul.

Dar, în același timp, simțea cât de brutală, aproape sălbatică, era această intenție de a pleca imediat, atât de brusc născută sub lovitura eșecului său umilitor. Îi apărea imposibil acum să părăsească astfel, fără nicio pregătire, fără nicio amânare, aceasta fată încântătoare pe care o iubea și care îi răspundeau – era prea vizibil – cu o afecțiune atât de sinceră și de profundă.

Hotărârea care i se păruse, cu două ceasuri mai devreme, imperios necesară, acum îl însărcină. Nu mai îndrăznea nici măcar să-mărturisească. Deodată, o renegă:

— Când vorbesc de plecare, domnișoară Alice, nu înseamnă că plec în dimineață astă... cred că nici astăzi!... Mai am de luat note... de isprăvit anumite lucruri!

...În orice caz, voi avea cinstea să vă revăd și să vorbesc cu dumneavoastră despre planul de studii!

Acestea fiind spuse, Cyprien se întoarse brusc și o luă la fugă, ca un nebun, reveni la cabana sa, se aruncă într-un fotoliu de lemn și începu să reflecteze profund.

Cursul gândurilor i se schimbase.

„Să renunț la atâta grație, din pricina banilor! își spunea el. Să abandonez lupta la prima piedică! E aceasta o atitudine atât de curajoasă pe cât mi-o imaginez? N-ar fi mai bine să sacrific unele prejudecăți și să încerc să devin demn de ea?... Atâtia oameni fac avere, în câteva luni, căutând diamante! De ce n-aș face și eu la fel? Cine mă împiedică să dezgrop și eu o piatră de o sută de carate, cum li s-a întâmplat altora; sau și mai bine, să descopăr un nou zăcământ? Fără îndoială, am mai multe cunoștințe teoretice decât cea mai mare parte a tuturor acestor oameni! De ce nu mi-ar da știința ceea ce munca, ajutată de puțin noroc, le-a dat lor?... și apoi, nu risc mare lucru dacă încerc!... Chiar din punctul de vedere al misiunii mele, poate că nu e lipsit de interes să pun mâna pe cazma și să încerc meseria de miner!... și dacă reușesc, dacă devin bogat prin acest mijloc primitiv, cine știe dacă John Watkins nu se va îndupleca și nu va reveni asupra primei sale hotărâri? Prețul merită să încerc aventura!...”

Cyprien începu să se plimbe prin laborator; dar, de data asta, brațele i se odihneau, doar gândirea lucra.

Deodată se opri, își puse pălăria și ieși.

După ce străbătu cărarea care cobora spre câmpie, se îndreptă cu pași mari spre Vandergaart-Kopje.

Ajunsă în mai puțin de o oră.

Chiar atunci, mulțimea minerilor se întorcea în tabără, pentru al doilea prânz. Trecând în revistă toate aceste fețe bronzate, Cyprien se întrebă cui să se adreseze ca să obțină informațiile de care avea nevoie, când recunoscu într-un grup față loială a lui Thomas Steel, fostul miner din Lancashire. Avusese ocazia să-l întâlnească de două sau trei ori, de la sosirea lor simultană în Griqualand și constatase că vrednicul băiat prospera văzând cu ochii, după cum arătau în suficientă măsură aspectul său înfloritor, hainele nou-noue și mai ales centura lată de piele care îi strângea mijlocul.

Cyprien se hotărî să-l opreasă și să-i împărtășească proiectele sale – ceea ce și făcu, în câteva cuvinte.

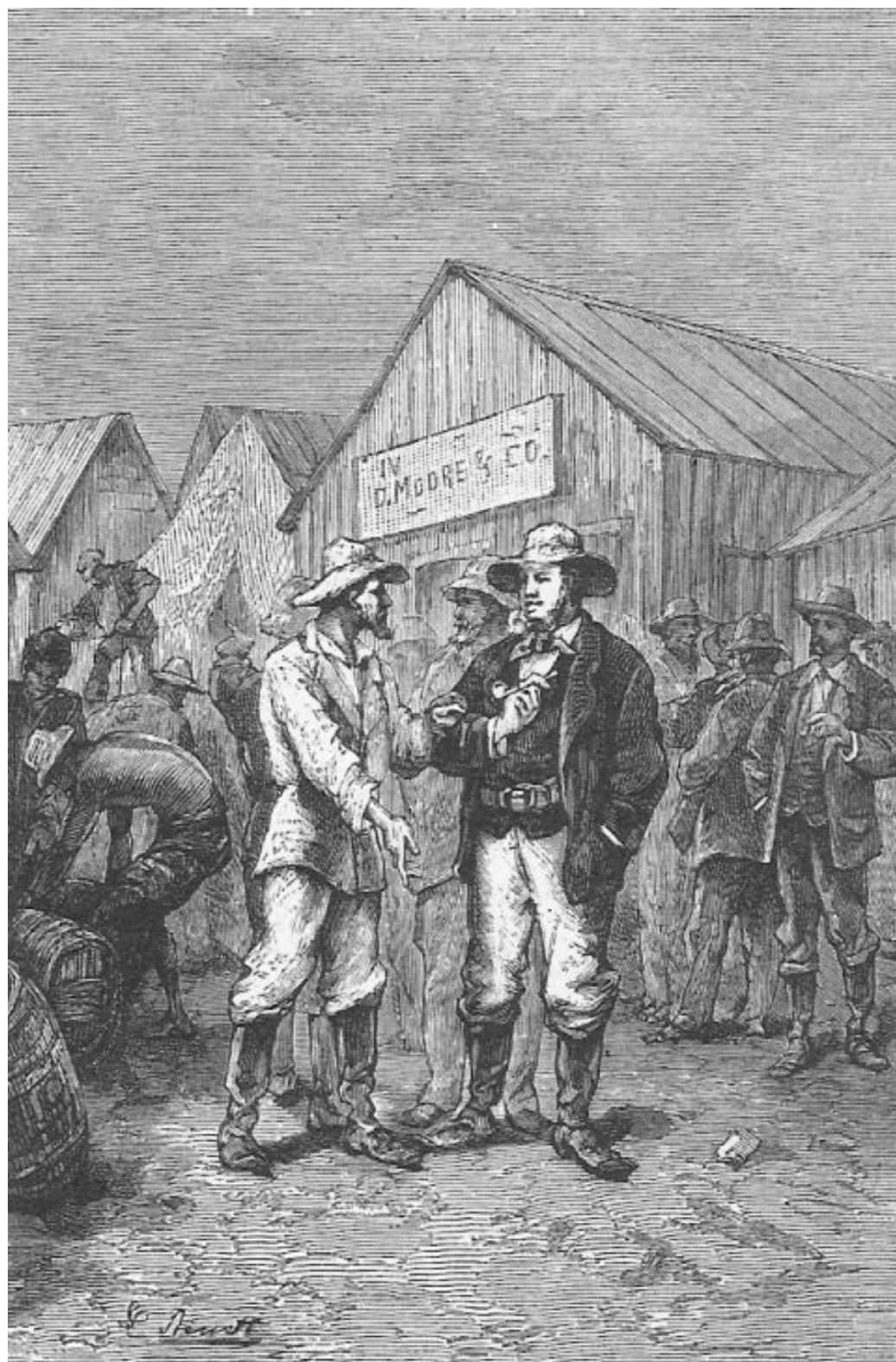
— Să arendezi un claim? Nimic mai ușor, dacă ai bani! îi răspunse minerul. Este unul chiar lângă al meu! Patru sute de lire sterline⁶ și e al dumitale! Cu cinci sau șase negri, care-l vor exploata pentru dumneata, scoți sigur diamante de șapte-opt sute de franci pe săptămână!

— Dar n-am zece mii de franci și nici urmă de negru! zise Cyprien.

— Atunci cumpăra a opta sau chiar a șaisprezecea parte dintr-un claim și lucrează singur! O mie de franci va fi de ajuns pentru aceasta achiziție.

— Asta ar corespunde mai mult posibilităților mele, răspunse Tânărul inginer. Dar dumneata, domnule Steel, cum ai făcut, dacă nu sunt prea curios? Ai venit aici cu un capital?

— Am venit cu brațele mele și cu trei piese mici de aur în buzunar. Dar am avut noroc. La început am muncit pe din două, pe o optime de teren al cărui proprietar prefera să stea în cafenea decât să se ocupe de afacerile sale. Ne înțelesesem că vom împărți diamantele și am găsit unele

destul de frumoase – mai ales o piatră de cinci carate, pe care am vândut-o cu două sute de lire sterline! Atunci n-am mai muncit pentru leneșul ăsta și am cumpărat o șaisprezecime, pe care am exploatat-o eu însuși. Deoarece n-am găsit decât pietre mici, m-am descotorosit de ea, acum zece zile. Lucrez din nou, pe din două cu un australian, pe terenul său, dar n-am câștigat mai mult de cinci lire sterline amândoi, în prima săptămână.

— Dacă aş găsi să cumpăr un teren, nu prea scump, ai fi dispus să te asociezi cu mine ca să-l exploatăm? întrebă Tânărul inginer.

— Cu o condiție, răspunse Thomas Steel: fiecare dintre noi să păstreze pentru el ceea ce va găsi! Nu pentru că n-aș avea încredere, domnule Méré! Dar, vezi dumneata, de când sunt aici, am observat că pierd aproape întotdeauna la împărțeală, deoarece Tânărcopul și hărlețul mă cunosc și sap de două sau trei ori mai mult decât ceilalți!

— Mi se pare întemeiat, răspunse Cyprien.

— Ah! Făcu deodată lancashireanul, intrerupându-se. Mi-a venit o idee și poate mai bună!... Dacă am lua pe seama noastră unul din claim-urile lui John Watkins?

— Cum adică, unul din claim-uri? Nu-i aparține întregul Kopje?

— Fără îndoială, domnule Méré, dar știi că guvernul colonial ia în stăpânire, imediat, orice zăcământ diamantifer nou descoperit. Guvernul îl administreză, îl cadastreză și-l împarte în claim-uri, reținând cea mai mare parte din prețul concesiunilor și plătind proprietarului doar o redevență fixă. Când terenul este atât de întins ca acesta, redevența înseamnă un foarte frumos venit și, pe de altă parte, proprietarul are dreptul prioritar de a răscumpăra atâtea claimuri câte poate munci. E cazul lui John Watkins, care are mai multe în exploatare, în afară de faptul că e proprietarul întregii mine. Dar nu le poate exploata atât de bine cum ar vrea, deoarece guta îl împiedică să vină la fața locului și cred că îți-ar acorda condiții avantajoase, dacă i-ai propune să închiriez unul.

— Aș prefera să te tocmești dumneata cu el, răspunse Cyprien.

— Dacă-i vorba numai de atâta lucru, s-a făcut! replică Thomas Steel. Vom ști curând la ce să ne așteptăm!

Trei ore mai târziu, jumătate din claim-ul numărul 942, marcat cum se cuvine cu țăruși și trecut pe plan, era arendat, cu toate formele de cuviință, domnilor Méré și Thomas Steel, cu plata unei prime de nouăzeci de lire sterline și vărsământul impozitului în mâinile casierului. În plus, se

stipulase special în acte ca arendașii vor împărți cu John Watkins produsele exploatarii lor și îi vor da cu titlul de „royalty” primele trei diamante mai mari de zece carate, pe care le-ar fi putut găsi. Nimic nu demonstra că această eventualitate s-ar fi putut prezenta, dar, în definitiv, ea era posibilă – totul era posibil.

În general, afacerea putea fi considerată ca extraordinar de avantajoasă pentru Cyprien și domnul Watkins i-o spuse, cu obișnuită-i sinceritate, ciocnind un pahar cu el, după semnarea contractului.

— Ai apucat pe calea cea bună, băiete! rosti el, bătându-l pe umăr. Ai stofă! N-aș fi surprins să te văd devenind unul dintre cei mai buni mineri ai Griqualandului.

Cyprien nu se putu împiedica de a vedea în aceste cuvinte o prevestire fericită pentru viitor.

Miss Watkins, care era de față la întrevedere, avea în ochii săi albaștri o rază de soare atât de luminoasă! Nu! N-ai fi crezut niciodată că aceiași ochi plânseseră toată dimineața.

De altfel, printr-un acord tacit, fu evitată orice explicație în legătură cu întristătoarea scenă din dimineața aceea. Cyprien rămăsese, era evident și, la urma urmei, asta era lucrul esențial.

Tânărul inginer plecă deci cu inima ușoară, să se pregătească de mutare, neluând de altfel decât câteva haine într-o valiză ușoară, căci avea de gând să locuiască sub cort, la Vandergaart-Kopje și să nu revină la fermă decât pentru a-și petrece timpul liber.

V

Prima exploatare

Cei doi asociați se apucă de lucru, a doua zi de dimineață. Claim-ul lor era situat la marginea terenului diamantifer și trebuia să fie bogat, dacă teoria lui Cyprien Méré era întemeiată. Din nenorocire, acest claim fusese exploatat înainte în mod intens și se adâncea în măruntaiele pământului până la peste cincizeci de metri.

Totuși, din anumite puncte de vedere, asta constituia un avantaj, deoarece, aflându-se la un nivel mai coborât decât claim-urile vecine, beneficia, după legea locului, de tot pământul și, în consecință, de toate diamantele care ar fi putut să cadă în el din claim-urile ce-l înconjurau.

Treaba era foarte simplă. Cei doi asociați începeau să desprindă cu târnăcopul și hârlețul, sistematic, o oarecare cantitate de pământ. Apoi, unul dintre ei urca la marginea minei și ridică, de-a lungul cablului de sârmă, gălețile cu pământ care îi erau trimise de jos.

Acest pământ era transportat cu căruciorul la coliba lui Thomas Steel. Acolo, după ce îl sfărâmau cu niște butuci mari și aruncau bolovanii fără valoare, îl treceau printr-un ciur cu găuri de cincisprezece milimetri diametru, pentru a separa pietrele mai mici, pe care le examinau atent înainte de a le arunca și pe ele. În sfârșit, pământul era cernut cu o sită deasă, lăsând să treacă praful și atunci ajungea în stadiul să fie triat.

După ce era răsturnat pe o masă, cei doi mineri, înarmați cu un fel de răzuitoare, făcută dintr-o bucată de tablă, îl examinau cu cea mai mare grija, puțin câte puțin și-l turnau sub masă, de unde era cărat afară și aruncat.

Toate aceste operațiuni aveau drept scop descoperirea, dacă era cazul, a unui diamant, uneori abia de mărimea unei jumătăți de bob de linte. Și asociații se simțeau foarte fericiți, dacă ziua nu trecea fără să fi observat măcar unul. Ei munceau cu mult zel și triau foarte minuțios pământul claimului; dar, în general, în primele zile, rezultatele fură aproape negative.

Cyprien, mai ales, părea să aibă prea puțin noroc. Dacă se afla un mic diamant în pământul examinat de el, aproape totdeauna îl observa Thomas Steel. Primul pe care avu satisfacția să-l descopere nu cântărea, cu gangă cu tot, nicio șesime de cărat.

Caratul este cam a cincea parte dintr-un gram (exact: 0,2052 grame). Un diamant de un carat, foarte pur, limpede și fără culoare, valorează, șlefuit, cam două sute cincizeci franci. Dar, dacă diamantele mai mici au o valoare proporțional foarte redusă, valoarea celor mai mari creste foarte repede. Se socotește, în general, că valoarea comercială a unei pietre cu ape frumoase este egală cu pătratul greutății sale, exprimată în carate, înmulțit cu prețul curent al caratului; dacă presupunem că prețul unui carat este de două sute cincizeci de franci, o piatră de zece carate, de aceeași calitate, valorează de o sută de ori mai mult, adică douăzeci și cinci de mii de franci.

Dar pietrele de zece carate și chiar de un carat, sunt foarte rare. Tocmai de aceea sunt atât de scumpe. Pe de altă parte, diamantele din Griqualand sunt aproape toate gălbui, ceea ce scade considerabil valoarea lor ca bijuterie.

Găsirea unei pietre cântărand o șesime de carat, după șapte sau opt zile de muncă, însemna deci foarte puțin, față de eforturile și oboseala pe care le

ceruse. La acest preț, era mai convenabil să lucrezi pământul, să păzești turmele sau să spargi pietre pentru construirea drumurilor. Așa își spunea și Cyprien, în sinea lui. Totuși, speranța de a da peste un diamant frumos, care să răsplătească dintr-o dată truda mai multor săptămâni, sau chiar mai multor luni, îl susținea, după cum îi susține pe toți minerii, chiar și pe cei mai puțin încrezători. Cât despre Thomas Steel, el muncea ca o mașină, în virtutea obișnuinței, fără să se gândească la nimic – cel puțin în aparență.

Cei doi asociați mâncau de obicei împreună, mulțumindu-se cu sandvișurile și berea cumpărate de la o tarabă în aer liber, dar cinau la una din numeroasele pensiuni care-și împărtea clientela taberei. Seara, după ce se despărțeau, Thomas Steel intra în vreo sală de biliard, în timp ce Cypriene ducea pentru o oră sau două la fermă.

Tânărul inginer avea adesea neplăcerea să-și întâlnească acolo rivalul, pe James Hilton, un flăcău înalt, cu părul roșu, cu tenul alb și cu fața plină de pistruii.

Era neîndoianic că acest rival făcea progrese rapide în câștigarea simpatiei lui John Watkins, bând mai mult gin și fumând mai mult tutun de Hamburg decât el.

E adevărat că Alice nu putea să aibă decât cel mai deplin dispreț pentru ferchezuala vulgară și conversația neinteresantă a Tânărului Hilton. Dar prezența acestuia nu era mai puțin nesuferită pentru Cyprien. Astfel că, uneori, incapabil să-l suporte, dându-și seama că nu poate să se stăpânească, spunea bună seara societății și pleca.

— Franțuzul nu-i mulțumit! spunea atunci John Watkins, făcând cu ochiul amicului său. Se pare că diamantele nu-i vin singure sub hârleț!

Și James Hilton râdea prosteste.

Cel mai adesea, în acele seri, Cyprien își termina seara la un bătrân și cumsecade bur, stabilit foarte aproape de tabără, care se numea Jacobus Vandergaart.

Numele lui fusese dat terenului diamantifer, al cărui teritoriu îl ocupase el, în primele timpuri ale concesiunii. Mai mult chiar, dacă ar fi fost să-l crezi, numai printr-o judecată nedreaptă fusese depoședat, în avantajul lui John Watkins. Cu totul ruinat, el trăia acum într-o veche colibă de pământ, câștigându-și pâinea ca șlefuitor de diamante, meserie pe care o practicase odinioară la Amsterdam, orașul său natal.

Se întâmpla destul de des, în adevăr, ca minerii, curioși să cunoască greutatea exactă a pietrelor lor după tăiere, să i le aducă, fie pentru a le despica, fie pentru a le supune unor operațiuni mai delicate. Dar această muncă cere o mâna sigură și o vedere bună și bătrânul Jacobus Vandergaart, excelent meseriaș la timpul lui, întâmpina în prezent mari greutăți în executarea comenziilor.

Cyprien, care-i dăduse să-i monteze în inel primul său diamant, îl îndrăgise repede pe bătrân. Îi plăcea să vină și să se aşeze în atelierul modest, ca să stea la taclale sau pur și simplu să-i țină tovărăsie, în timp ce acesta lucra la masa lui de şlefuitor.

Jacobus Vandergaart, cu barbă albă, cu fruntea pleșuvă, acoperită cu o tichie de plus negru, cu nasul lung, înarmat cu o pereche de ochelari rotunzi, avea înfațisarea unui bătrân alchimist din secolul al cincisprezecelea, în mijlocul uneltelelor sale bizare și al flacoanelor cu acizi.

Într-un taler mic de lemn, pe o masă așezată în fața ferestrei, se găseau diamantele brute, încredințate lui Jacobus Vandergaart și a căror valoare era uneori considerabilă. Dacă voia să despice unul, a cărui cristalizare nu i se părea perfectă, începea prin a constata cu lupa direcția fisurilor care împart toate cristalele în lame cu suprafețe paralele; apoi făcea, cu tăișul unui diamant prelucrat, o incizie în sensul voit, introducea o mică lama de otel în această incizie și lovea scurt.

Diamantul era despicat pe o față și operația se repeta pe celelalte.

Dacă însă Jacobus Vandergaart voia, dimpotrivă, „să taie” piatra, sau, pentru a vorbi mai limpede, să-i dea o formă anumită, el începea prin a fixa modelul pe care voia să i-l dea, desenând cu creta, pe gangă, fațetele proiectate. Apoi, punea pe rând fiecare din aceste fațete în contact cu un al doilea diamant, supunându-le unei frecări prelungite unul de celălalt. Cele două pietre se rodeau reciproc și fațeta se forma încetul cu încetul.

Jacobus Vandergaart reușea astfel să dea gemei una din formele consacrate, intrând toate în următoarele trei mari diviziuni: „briliantul dublu”, „briliantul simplu” și „roza”.

Briliantul dublu se compune din șaizeci și patru de fațete, o placă și o chiulasă.

Briliantul simplu e o jumătate din briliantul dublu. Roza are partea de jos plată și cea de sus bombată, ca un dom cu fațete.

Cu totul excepțional, Jacobus Vandergaart avea de tăiat o „brioletă”, adică un diamant care, neavând o parte de sus și de jos, are forma unei mici pere. În India, brioletele sunt găurite la capătul mai subțire, ca să fie atârnate de un șnur.

Cât despre „pandelocuri”, pe care bătrânul șlefuitor avea cel mai adesea ocazia să le taie, acestea sunt „jumătăți de pere” cu placă și chiulasă, având fațete pe partea anterioară.

Odată tăiate, diamantele mai trebuiau șlefuite. Această operație se făcea cu ajutorul unei tocile, un fel de disc din oțel, cu un diametru de aproximativ douăzeci și opt de centimetri, pus pe lat pe masă, care se învârtea pe un pivot sub acțiunea unei roți mari cu manivelă, efectuând două-trei mii de rotații pe minut. Pe acest disc, umezit cu ulei și presărat cu praf de diamant provenit de la șlefuirile precedente, Jacobus Vandergaart presa, una după alta, fețele pietrei sale, până ce capătă un lustru perfect.

Manivela era învărtită când de un băietan hotentot, pe care îl angaja cu ziua la nevoie, fie de un prieten de felul lui Cyprien, căruia îi făcea plăcere să-l ajute.

În timpul lucrului, stăteau de vorbă. Uneori, Jacobus Vandergaart, ridicându-și ochelarii pe frunte, se oprea pentru a povesti vreo istorie din trecut. Știa totul, în adevăr, despre această Africă de Sud în care locuia de patruzeci de ani. Și ceea ce dădea atâta farmec conversației sale era tocmai faptul că ea reproducea tradiția țării – tradiție încă foarte recentă și foarte vie.

Înainte de orice, bătrânul șlefuitor nu înceta să vorbească despre neplăcerile lui de ordin patriotic și personal. Englezii erau, după părerea lui, cei mai ticăloși spoliatori din căți au fost vreodată pe pământ. Trebuie să-i lăsăm răspunderea părerilor sale cam exagerate – poate chiar să i le scuzăm.

— Nu-i de mirare, repeta el, că Statele Unite ale Americii s-au declarat independente, cum nu vor întârzia să facă India și Australia! Ce popor ar tolera o asemenea tiranie!... Ah, domnule Méré, dacă lumea ar ști toate nedreptățile pe care acești englezi, atât de mândri de banii și de puterea lor navală, le-au semănat pe glob, n-ar exista destule insulте ca să le fie aruncate în obraz!

Fără să aprobe sau să dezaprobe, Cyprien asculta.

— Vrei să-ți povestesc ce mi-au făcut mie, care-ți vorbesc? reluă Jacobus Vandergaart, însuflețindu-se. Ascultă-mă și o să-mi spui dacă pot exista

două păreri în legătură cu asta! Și, cum Cyprien îl asigură că nimic nu i-ar face mai mare plăcere, șlefuitorul continua astfel:

— M-am născut la Amsterdam, în 1806, în timpul unei călătorii a părinților mei. Mai târziu, am revenit acolo ca să învăț meseria de șlefuitor, dar întreaga copilărie mi-am petrecut-o în Colonia Capului, unde familia mea emigrase de cincizeci de ani. Eram olandezi și eram foarte mândri de asta, când Marea Britanie puse mâna pe colonie – căcă cu titlu provizoriu! Dar John Bull nu mai lasă din mâna ceea ce a luat odată și, în 1815, am fost declarată în mod solemn supuși ai Regatului-Unit, de către întreaga Europă adunată în Congres!

Te întreb, de ce s-a amestecat Europa în treburile provinciilor africane?

Supuși englezi – dar noi nu voiam să fim, domnule Méré! De aceea, socotind că Africa era destul de vastă pentru a ne da o patrie care să fie a noastră – numai a noastră! – am părăsit Colonia Capului ca să pătrundem în adâncul teritoriilor încă sălbatici, care mărgineau ținutul spre nord. Ni se spunea „buri”, adică țărani, sau „voortrekkeri”, adică pionieri, oameni de avangardă.

Abia defrișasem aceste teritorii, abia dobândisem, prin muncă, o existență independentă, când guvernul britanic susținu că sunt ale sale – din nou sub pretextul că eram supuși englezi!

Atunci avu loc marele nostru exod. Era în 1833. Din nou am emigrat în masă. După ce am încărcat în harabale, trase de boi, mobilele, utilajele și semințele, am pătruns și mai adânc în desert.

În acea epocă, teritoriul Natal-ului era aproape în întregime depopulat. Un cuceritor săngeros, numit Tehaka, un adevărat Attila negru din rasa zulușilor, exterminase aici mai mult de un milion de ființe omenești, din 1812 până în 1828. Succesorul său, Dingaan, stăpânea și el prin teroare. Acest rege sălbatic ne-a autorizat să ne stabilim în țara în care se ridică azi orașele Durban și Port-Natal.

Dar perfidul Dingaan ne dăduse autorizația cu gândul ascuns de a ne ataca, atunci când starea noastră va deveni prosperă! Așa că fiecare dintre noi se înarmă pentru a rezista și numai prin eforturi extraordinare, pot spune prin minuni de vitejie, în peste o sută de bătălii, în care femeile și chiar copiii noștri au luptat alături de noi, am reușit să rămânem în stăpânirea acestor terenuri, stropite cu sudoarea și cu sângele nostru.

Dar abia îl învinsesem definitiv pe despotul negru și-i distrusesem puterea, când guvernatorul Coloniei Capului trimise o coloană britanică având misiunea de a ocupa teritoriul Natal-ului, în numele Maiestății Sale Regina Angliei!... Cum vezi, eram tot supuși englezi! Asta se întâmpla în 1842.

Alți emigranți, compatrioți ai noștri, cuceriseră de asemenea Transvaal-ul și anihilaseră pe fluviul Orange puterea tiranului Moselekatz. Și ei își văzură confiscată, printr-un simplu ordin de zi, noua patrie pe care o plătiseră cu atâtea suferințe!

Trec peste amânunte. Această luptă a durat douăzeci de ani. Mereu mergeam mai departe și mereu Marea Britanie întindea peste noi mâna sa lacomă, ca peste niște robi care aparțineau domeniului ei, chiar după ce îl părăsiseră!

În sfârșit, după multe chinuri și lupte săngeroase, am izbutit să facem să ni se recunoască independența în Statul Liber Orange. O proclamație regală, semnată de regina Victoria, datată cu 8 aprilie 1854, ne garanta libera stăpânire a terenurilor noastre și dreptul de a ne conduce așa cum voi am. Ne-am constituit definitiv în republică și se poate spune că statul nostru, întemeiat pe respectul scrupulos al legii, pe libera dezvoltare a energiilor individuale și pe învățatura răspândită din abundență în toate clasele sociale, ar putea încă servi de model multor națiuni, care se cred probabil mai civilizate decât un mic stat din Africa Australă!

Griqualand făcea parte din acest stat. M-am stabilit aici ca fermier, chiar în casa în care ne aflam acum, cu biata mea soție și cu cei doi copii. Atunci am trasat kraal-ul meu, sau țarcul meu pentru animale, chiar pe locul unde se afla mina în care lucrezi. Zece ani mai târziu, John Watkins veni aici și își construi prima cabană. Pe atunci nu se știa că pe aceste terenuri sunt diamante și, în ceea ce mă privește, avusesem atât de puține ocazii, timp de peste treizeci de ani, să practic vechea mea meserie, încât abia îmi aminteam de existența acestor pietre prețioase.

Deodată, către 1867, se răspândi vestea că terenurile noastre erau diamantifere. Un bur de pe malurile Hart-ului găsise diamante până și în excrementele struților, până și în pereții de argila ai fermei sale.⁷

Imediat, guvernul englez, credincios sistemului său de acaparare, în ciuda tuturor tratatelor și a tuturor drepturilor, declara că Griqualand-ul îi

apartine.

În zadar protestă republica noastră!... În zadar propuse să supună diferendul arbitrajului unui şef de stat european!... Anglia refuză arbitrajul şi ne ocupă teritoriul.

Cel puțin mai speram că drepturile particularilor vor fi respectate de nedreptii noștri stăpâni! În ceea ce mă priveşte, rămas văduv și fără copii, în urma groaznicei epidemii din 1870, nu mai aveam curajul să plec în căutarea unei noi patrii, să-mi refac un nou cămin – al şaselea sau al şaptelea din cariera mea îndelungată! Am rămas deci în Griqualand. Sunt aproape singurul din ținut care nu m-am molipsit de aceasta febră a diamantului care îi cuprindea pe toți și am continuat să-mi cultiv grădina de legume, ca și cum zăcământul de la „Du Toit's Pan” n-ar fi fost descoperit la o bătaie de pușcă de casa mea!

Or, într-o zi, am constatat uluit că zidul kraal-ului meu, clădit din pietre uscate, fusese dărâmat în timpul nopții și mutat la trei sute de metri mai departe, în mijlocul câmpiei. În locul zidului meu, John Watkins, ajutat de o sută de cafri, ridicase un altul, care se unea cu al său și care includea astfel în domeniul lui o ridicătură de pământ nisipoasa și roșcată, până atunci proprietatea mea necontestată.

M-am plâns acestui spoliator... El a râs de mine! L-am amenințat că-l dau în judecată... Mi-a spus că n-am decât să fac!

Trei zile mai târziu, aveam explicația enigmei. Ridicătura de pământ, care-mi aparținea, era o mină de diamante. John Watkins, după ce se convinse de aceasta, se grăbise să mute țarcul meu, apoi alergase la Kimberley să declare în mod oficial mina pe numele său.

M-am judecat... Nu doresc să afli vreodată, domnule Méré, ce înseamnă să te judeci într-o țară engleză!... Rând pe rând mi-am pierdut boii, caii, oile!... Mi-am vândut până și mobilierul, până și boarfele, ca să hrănesc aceste lipitori umane care se cheamă avocați, procurori, șerifi, portărei!... Pe scurt, după un an de alergătura, de aşteptări, de speranțe pierdute fără încetare, de neliniști și de revolte, chestiunea proprietății a fost hotărâtă definitiv în instanță de apel, fără drept de recurs, nici casare posibilă...

Am pierdut procesul și, pe deasupra, eram ruinat! O hotărâre definitivă a declarat nefondate pretențiile mele, mi-a respins acțiunea și arăta că îi era imposibil tribunalului să stabilească în mod clar dreptul fiecărei părți, dar că era necesar ca pe viitor să le fixeze un hotar precis. Astfel, s-a fixat la 25

grade longitudine, la est de meridianul Greenwich, linia ce avea să despartă pe viitor cele două proprietăți. Terenul situat la apus de aceasta linie trebuia să fie atribuit lui John Watkins, iar terenul situat la răsărit, lui Jacobus Vandergaart.

Ceea ce pare să-i fi determinat pe judecători să pronunțe această hotărâre bizară este că, în adevăr, acest al 25-lea grad de longitudine trece, în planurile districtului, peste teritoriul pe care-l ocupase kraal-ul meu.

Dar mina, vai! era la apus. Ea reveni deci, în mod firesc, lui John Watkins!

Totuși, ca o mărturie de neșters a opiniei întregului ținut despre această judecată nedreaptă, mina se numește și azi tot Vandergaart-Kopje!

Ei bine, domnule Méré, n-am oare dreptul să spun că englezii sunt niște ticăloși? Zise bătrânul bur, terminând istorisirea lui prea adevărată.

VI

Obiceiuri de tabără

Acest subiect de conversație, veți recunoaște, n-avea cum să-i placă Tânărului inginer. Nu puteau fi pe gustul lui astfel de informații despre onorabilitatea omului pe care continua să-l considere drept viitorul sau socru. Așa că se obișnui să considere părerea lui Jacobus Vandergaart despre afacerea terenului ca o idee fixă a unui procesoman, demnă de crezut doar în mică măsură.

John Watkins, căruia îi pomenise într-o zi despre această afacere, după ce izbucnise în râs în loc de orice răspuns, își atinse fruntea cu degetul arătător, clătinând din cap, ca pentru a spune că mintea bătrânlui Vandergaart o lua razna din ce încă mai mult!

Și nu era oare posibil ca bătrânul, sub impresia descoperirii minei de diamante, să-și fi băgat în cap, fără motive suficiente, că aceasta era proprietatea lui? În definitiv, tribunalele nu-i dăduseră dreptate și părea destul de puțin verosimil că judecătorii să nu fi adoptat poziția cea mai justificată. Iată ce-și spunea Tânărul inginer, ca să se scuze față de el însuși că rămăsese în continuare în relații cu John Watkins, după ce auzise ceea ce gândeau despre el Jacobus Vandergaart.

Un alt vecin de tabără, pe care Cyprien îl vizita de asemenea cu plăcere, uneori, deoarece regăsea la el viața burului cu tot coloritul ei specific, era un

fermier, numit Mathys Pretorius, binecunoscut de toți minerii din Griqualand.

Cu toate că avea doar patruzeci de ani, Mathys Pretorius cutreierase vastul bazin al fluviului Orange, înainte de a se stabili în acest ținut. Dar această viață nomadă nu făcuse din el, ca din bătrânul Jacobus Vandergaart, un om uscățiv și irascibil. Mai curând îl toropise și-l îngrișase în asemenea măsură, încât abia putea merge. Putea fi asemuit cu un elefant.

Aproape întotdeauna așezat într-un imens fotoliu de lemn, construit special pentru formele lui majestuoase, Mathys Pretorius nu ieșea decât cu trăsura, un fel de car cu banchete de răchită, la care era înhămat un struț enorm. Ușurința cu care pasarea trăgea la aceasta greutate imensă arăta desigur marea ei forță musculară.

Mathys Pretorius venea de obicei în tabără ca să încheie cu cantinierii vreo afacere cu legume. Era foarte popular acolo, ce-i drept, o popularitate de neinviziat, deoarece se intemeia pe lașitatea lui proverbială. Minerii se distrau înfricoșându-l, spunându-i mii de năzbâtii.

Uneori îi anunțau invazia iminentă a basutoșilor sau a zulușilor! Alteori, în prezența lui, se prefăceau că citesc într-un ziar un proiect de lege prevăzând pedeapsa cu moartea, pe întinsul posesiunilor britanice, împotriva oricărui individ care cântărea mai mult de trei sute de livre!⁸ Sau se anunță că un câine turbat fusese văzut pe drumul către Driesfontein și bietul Mathys Pretorius, care era obligat să meargă pe acel drum ca să se întoarcă acasă, găsea o mie de prezente numai să rămână în tabără.

Dar aceste teme himerice nu erau nimic pe lângă teroarea sinceră care-l cuprindea la gândul că s-ar putea descoperi o mină de diamante pe proprietatea sa. Își imagina cu anticipație lucrurile oribile care s-ar fi petrecut, dacă oameni lacomi, invadându-i grădina de zarzavaturi, călcând pe răzoare, ar fi venit pe deasupra să-l exproprieze! Căci cum să te îndoiești că n-ar avea aceeași soartă ca Jacobus Vandergaart! Englezii ar ști să găsească temeiuri pentru a dovedi că pământul său era al lor.

Când puneau stăpânire pe creierul lui, aceste gânduri întunecate îi aduceau moartea în suflet. Dacă, din nenorocire, zărea un căutător de diamante pe lângă locuința sa, îi pierea pofta de mâncare și de băutură!... Și, cu toate acestea, se îngrișa mereu!

Unul dintre cei mai îndârjiți persecutori ai săi era acum Annibal Pantalacci, răutăciosul napolitan – căruia, în paranteză fie zis, părea să-i meargă de minune, căci folosea trei cafri pe claim-ul lui și arbora un diamant enorm la cravată – descoperise slăbiciunea nefericitului bur. Drept urmare, cel puțin o dată pe săptămână, se amuza făcând sondaje sau săpând în împrejurimile fermei Pretorius.

Această proprietate se întindea pe malul stâng al Vaal-ului, cam la două mile mai sus de tabără și cuprindea terenuri aluvionare, care ar fi putut fi foarte bine în mod efectiv diamantifere, cu toate că nimic până atunci nu indicase asta.

Pentru a avea succes cu comedia lui prostească, Annibal Pantalacci se așeza foarte la vedere, chiar în fața ferestrelor lui Mathys Pretorius și, cel mai adesea, aducea și alți doritori de distractie pe seama acestei mistificări.

Bietul om putea fi văzut atunci, ascuns pe jumătate în dosul perdelei de stambă, urmărind îngrijorat toate mișcările lor, spionându-le gesturile, gata să alerge la grajd și să înhame struțul ca să fugă, dacă s-ar fi crezut amenințat de o invazie pe proprietatea sa.

Făcuse imprudența de a mărturisi unuia dintre prietenii săi că ținea zi și noapte pasarea înhămată și coșul trăsuri plin de provizii, pentru a putea s-o șteargă la primul semn sigur.

— Mă voi duce la bosimani, la nord de Limpopo! spunea el. Acum zece ani făceam cu ei comerț cu fildeș și te asigur că e de o sută de ori mai bine să fii în mijlocul sălbaticilor, al leilor și sacalilor, decât să rămâi printre acești englezi nesătui!

Or, confidentul nefericitului fermier n-avusese nimic mai grabnic de făcut – după obiceiul invariabil al confidenților – decât să aducă la cunoștință publică aceste planuri. Inutil de spus că Annibal Pantalacci profitase pentru a-i amuza pe mineri.

O altă victimă obișnuită a glumelor proaste ale acestui napolitan era, ca și în trecut, chinezul Li.

Și el se stabilise în Vandergaart-Kopje, unde deschisese o spălătorie. În realitate, faimoasa cutie roșie, care-l intrigase pe Cyprien în primele zile ale călătoriei de la Cape Town la Griqualand, nu conținea decât perii, sodă, bucăți pe săpun și sineală.

E drept că Cyprien nu-și putea stăpâni râsul când îl întâlnea pe Li, totdeauna tăcut și rezervat, umblând cu panerul cu rufe pe la clienți.

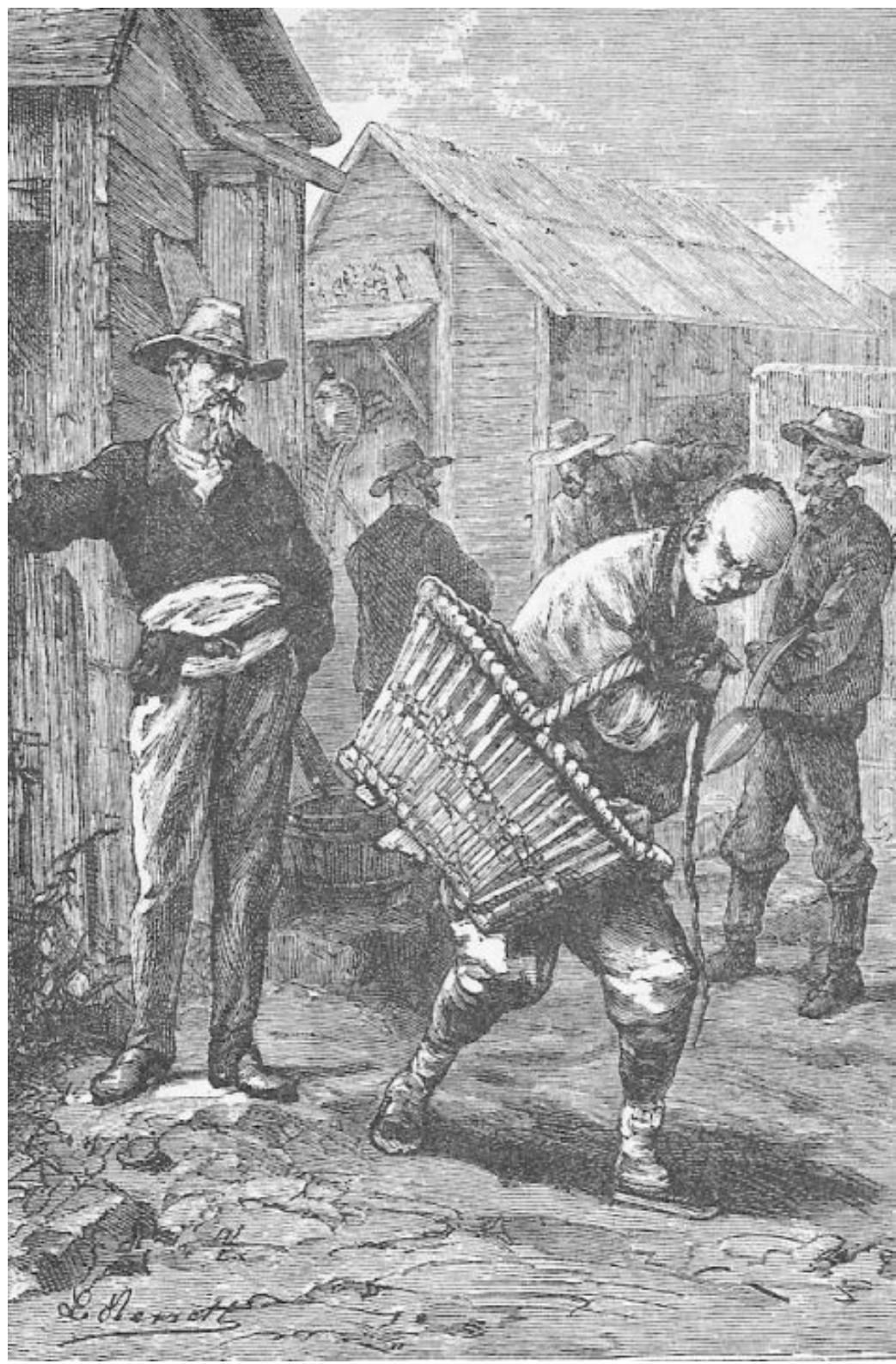
Dar ceea ce-l scotea din sărite era că Annibal Pantalacci se purta cu o adevărată cruzime față de bietul om. Îi arunca sticle de cerneală în putina cu leșie, întindea frânghii de-a curmezișul ușii, ca să-l facă să cadă, îl țintuia pe banca pe care ședea, înfigându-i un cuțit în pulpana bluzei. Mai ales nu scăpa ocazia de a-i trage câte o lovitură cu piciorul, numindu-l „câine de păgân!” și dacă devenise clientul lui, o făcuse anume ca să se poată deda săptămânal la acest exercițiu. Niciodată nu-și găsea destul de albă rufăria, cu toate că Li o spăla și o călca minunat. Pentru o cută imaginară, se înfuria îngrozitor și-l lovea pe nenorocitul de chinez, ca și cum i-ar fi fost rob.

Acestea erau distracțiile grosolane ale taberei, dar uneori ele devineau tragice. Dacă se-ntâmpla, de pildă, ca un negru, lucrător în mină, să fie acuzat că a furat un diamant, toată lumea se credea datoare să-l conducă pe vinovat înaintea magistratului, după ce în prealabil îl snopise în bătaie. Astfel că dacă, întâmplător, judecătorul îl achita pe învinuit, loviturile rămâneau încasate! De altfel, trebuie spus că, în asemenea cazuri, achitările erau rare. Judecătorul pronunța condamnarea mai repede decât înghițea o felie de portocală cu sare, un fel de mâncare favorită a ținutului.

Sentința consta, de obicei, în cincisprezece zile de muncă silnică și douăzeci de lovituri de „cat of nine tails” („pisica cu noua cozi”), un fel de bici din curele cu noduri, care se mai folosește încă în Marea Britanie și în posesiunile engleze pentru biciuirea condamnaților.

Dar exista o crimă pe care minerii o iertau mai greu decât furtul și anume, tăinuirea de lucruri furate.

Ward, yankeul venit în Griqualand odată cu Tânărul inginer, trăi într-o zi o crudă experiență, după ce

cumpărarse niște diamante de la un cafru. Or, cafrii nu pot deține diamante în mod legal, legea interzicându-le să cumpere claim-uri sau să le lucreze pe cont propriu.

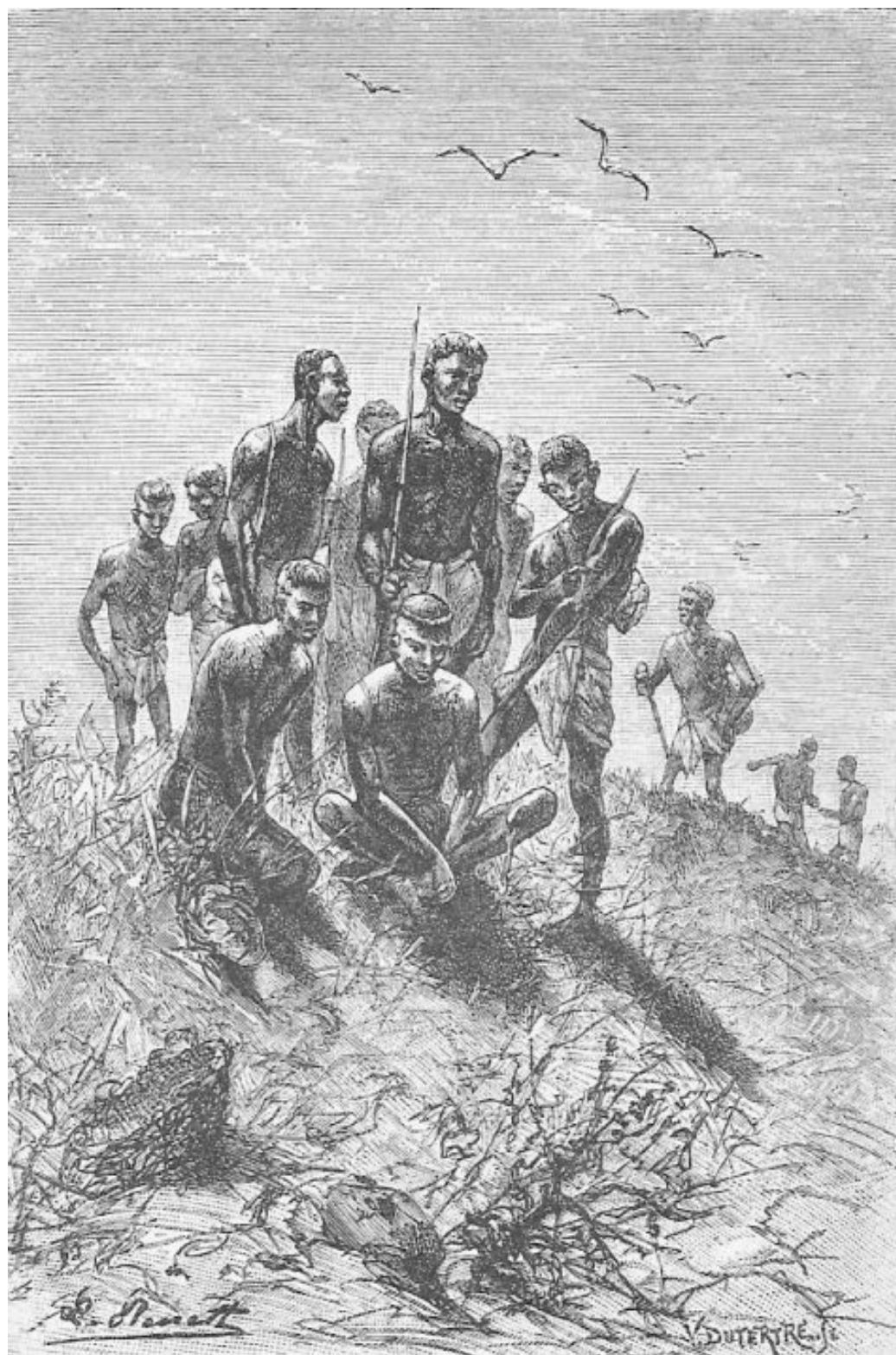
Imediat ce fapta fu cunoscută – era seară, la ora când întreaga tabără era agitată după cină – o mulțime furioasă invadă cărciuma celui vinovat, o devastă, apoi îi dete foc și l-ar fi spânzurat probabil pe yankee de stâlpul pe care oameni binevoitori îl și ridicaseră, dacă, din fericire pentru el, o duzină de polițiști călări n-ar fi sosit tocmai la timp pentru a-l salva, ducându-l la închisoare.

Pe deasupra, scenele violente erau dese, în mijlocul acestei populații amestecate, aprige, pe jumătate sălbatrice. Toate rasele se ciocneau într-un talmeș-balmeș. Setea de aur, beția, influența unui climat torid, disperarea și dezamăgirile încingeau mintile și tulburau conștiințele! Poate că, dacă toți acești oameni ar fi avut noroc în munca lor, ar fi fost mai calmi și mai răbdători. Dar față de unul dintre ei, căruia i se întâmpla din când în când să găsească o piatră de mare valoare, existau sute care vegetau penibil, abia câștigând strictul necesar, dacă nu cădeau în cea mai neagră mizerie! Mina era ca o masă verde pe care îți riscai nu numai capitalul, dar și timpul și truda și sănătatea. Și puțini erau jucătorii norocoși cărora întâmplarea fericită le îndruma Tânărcopul în exploatarea claimurilor de la Vandergaart-Kopje!

Iată ce începea să vadă Cyprien, din ce în ce mai limpede, întrebându-se dacă trebuia să continue sau nu o meserie atât de puțin bănoasă, când, într-o bună zi, ajunse să-și schimbe felul de muncă.

Într-o dimineață, se trezi în față cu o ceată de doisprezece caffi care sosiseră în tabără să caute de lucru.

Acești oameni sărmani veneau din munții îndepărtați care separă țara propriu-zisă a caffilor de ținuturile basutoșilor. Străbătuseră pe jos mai mult de o sută

cincizeci de leghe, de-a lungul fluviului Orange, mergând în sir indian, trăind din ce puteau găsi în calea lor, adică rădăcini, plante comestibile, lăcuste.

Erau într-o stare înfricoșătoare de slăbiciune, mai degrabă schelete decât fințe vii. Cu picioarele lor descărname, cu trupurile lungi, despuiatii, cu pielea ca tăbăcită, ce părea să acopere doar o carcasă, cu coastele ieșite în afară, cu obrajii scofâlcii, păreau mai degrabă dispuși să devoreze o friptură din carne de om, decât să sape zile întregi. Așa că nimeni nu se grăbea să-i angajeze și rămăseseră cinchiți la marginea drumului, nehotărâti, posaci, brutizați de mizerie.

Cyprien fu adânc mișcat de înfățișarea lor. Le făcu semn să aștepte, se întoarse la hotelul unde lua masa, comandă un ceaun enorm de mălai fieri în apă, pe care puse să-l ducă bieților nenorocii, împreună cu câteva cutii de carne conservată și două sticle de rom.

Apoi, îi privi cu plăcere în timpul acestui ospăț, fără precedent pentru ei.

În adevăr, păreau niște naufragiați, găsiți pe o plută, după cincisprezece zile de post și de spaimă. Mâncără atâta, încât în mai puțin de un sfert de oră ar fi putut face explozie ca niște obuze. În interesul sănătății lor, Cyprien trebui să pună capăt agapei, ca să nu-i vadă pe toți comesenii murind înăbușiți.

Unul singur dintre acești negri, cu fizionomia intelligentă și fină – cel mai Tânăr dintre toți, după cât se putea aprecia – arătase oarecare reținere în satisfacerea foamei sale. Și, ceea ce e mai rar, se gândi să mulțumească binefăcătorului său, în timp ce celorlalți nici nu le trecu prin minte. El se apropiie de Cyprien, îi luă mâna cu o mișcare naivă și grațioasă, apoi o puse pe capul său cu păr scurt și creț.

— Cum te cheamă? îl întrebă Tânărul inginer, mișcat de acest semn de recunoștință. Cafrul care, întâmplător, înțelegea câteva cuvinte englezesti, răspunse imediat.

— Matakit.

Privirea lui pură și încrezătoare îi plăcu lui Cyprien. Îi veni ideea să-l angajeze pe acest Tânăr înalt, bine făcut, ca să lucreze pe claim-ul lui – o idee, fără îndoială, bună.

„La urma urmei, își zise, aşa fac toți aici! Și e mai bine pentru acest biet cafru să mă aibă pe mine patron, decât să intre pe mâna unuia ca Pantalacci!”

Și continuă:

— Ei bine, Matakit, cauți de lucru, nu-i aşa?

Cafrul făcu un semn afirmativ.

— Vrei să lucrezi la mine? Îți voi da hrană, unelte și douăzeci de șilingi pe lună!

Acesta era tariful și Cyprien știa că nu i-ar fi putut oferi mai mult, fără să stârnească mânia întregii tabere. Dar se gândeau că va adăuga acestei mici remunerații veșminte, obiecte de menaj și tot ce știa că prețuiesc cafrii.

Drept orice răspuns, Matakit, surâzând, își arăta cele două rânduri de dinți albi și puse din nou pe cap mâna protectorului sau. Contractul era semnat.

Cyprien se duse îndată acasă, împreună cu noul său servitor. Scoase din valiza sa un pantalon de pânză, o cămașă de flanelă, o pălărie veche și le dădu lui Matakit, care nu-și credea ochilor. Să se vadă, imediat după sosirea în tabără, îmbrăcat cu un costum atât de splendid, întrecea cu mult cele mai îndrăznețe vise ale bietului Tânăr. Nu mai știa cum să-și exprime recunoștința și bucuria. Țopăia, râdea și plângea în același timp.

— Matakit, îmi pari un băiat de treabă! zicea Cyprien. Văd că pricepi puțin engleză!... Nu știi să spui căcar un cuvânt?

Cafrul făcu un semn negativ.

— Bine, dacă-i aşa, vreau să învețe franceza! continuă Cyprien.

Și, fără a mai întârzia, dădu elevului său prima lecție, spunându-i numele obiectelor uzuale și punându-l să le repete.

Dar Matakit era nu numai cumsecade, ci și intelligent, având o memorie cu adevărat excepțională. În mai puțin de două ore, învățase mai mult de o sută de cuvinte, pe care le pronunța destul de corect.

Cyprien, uitat de o asemenea ușurință, își puse în gând să o valorifice.

Tânărului cafru îi fură necesare șapte-opt zile de repaus și de hrana substanțială pentru a se refacă după oboselile călătoriei și a fi în stare să muncească. Aceste opt zile fură atât de bine folosite de profesorul său și de el, încât, la sfârșitul săptămânii, Matakit era în stare să-și exprime ideile în limba franceză – într-un mod incorect, dar, în definitiv, perfect inteligibil. Așa că Cyprien îl puse să-și povestească întreaga viață. Povestea era foarte simplă.

Matakit nu știa nici căcar numele țării sale, care se afla în munții dinspre soare răsare. Putea spune doar că acolo era mare mizerie. Voise deci să facă

avere, după exemplul câtorva războinici din tribul său care se expatriaseră și, ca și ei, venise în Câmpia Diamantelor.

Ce nădăjduia să câștige aici? Nimic mai mult decât de zece ori zece piese de argint.

Cafrii disprețuiesc monezile de aur. E o prejudecată de nezdruncinat, datorită primilor europeni care au făcut comerț cu ei.

Și ce-ar face ambițiosul Matakit cu aceste piese de argint?

Ei bine, ar face rost de o mantie largă, roșie, de o pușcă și de pulbere, apoi s-ar întoarce în satul său. Acolo, ar cumpăra o femeie, care ar munci pentru el, i-ar îngriji vaca și i-ar cultiva lanul de porumb. În aceste condiții, ar fi un om de seamă, un mare șef. Toată lumea l-ar invidia pentru pușca și pentru marea lui avere și ar muri la adânci bătrânețe, stimat de toți. Asta era tot.

Cyprien rămase pe gânduri, ascultând programul atât de simplu al cafrului. Trebuia oare să schimbe, să lărgească orizontul acestui biet sălbatic, să-i indice drept scop al activității lui lucruri mai importante decât o mantie largă, roșie și o pușcă cu cremene? Nu era mai bine să nu se atingă de ignoranță lui naivă, să-l lase să-și ducă, în coliba lui, viața pe care și-o dorea? Era o problemă gravă pe care Tânărul inginer nu îndrăznea s-o rezolve, dar pe care Matakit se însărcină curând s-o tranșeze.

În adevăr, îndată ce fu în posesia primelor elemente ale limbii franceze, Tânărul cafru arătă o sete extraordinară de a învăța. Întreba fără încetare, voia să știe totul, numele fiecărui obiect, întrebuințarea și originea lui. Apoi îl pasionară cititul, scrisul, calculul matematic. Era cu adevărat nesătios!

Cyprien se hotărî repede. În fața unei vocații atât de evidente, nu era cazul să ezite. Începu deci să-i dea în fiecare seară câte o lecție de o oră. Și Matakit, după munca în mină, consacra instruirii sale tot timpul liber.

Miss Watkins, mișcată la rândul ei de această râvnă puțin obișnuită, repetă lecțiile cu Tânărul cafru. De altfel, Matakit și le recita singur toată ziua, când lovea puternic cu târnăcopul în adâncul claim-ului, când trăgea sus gălețile cu pământ sau tria pietrele. Râvna lui era atât de comunicativă, încât îi cuprindea pe toți muncitorii și lucrul în mină părea că se face cu mai multă grija.

La recomandarea lui Matakit, Cyprien angajase un alt cafru din tribul sau, numit Bardik, a cărui tragere de inimă și inteligență meritau de asemenea să fie apreciate...

Tânărul inginer avu atunci o sansă pe care n-o mai cunoscuse: găsi o piatră de aproape șapte carate, pe care o vându imediat, cu cinci mii de franci, misitului Nathan.

Era, în adevăr, o afacere foarte bună. Un miner care n-ar fi căutat în produsul muncii sale decât un câştig obișnuit, ar fi fost pe drept cuvânt satisfăcut. Da, fără îndoială, dar Cyprien căuta altceva.

„Chiar dacă aş avea la două-trei luni un asemenea noroc, îşi spunea el, ce mare scofală? Nu de un diamant de șapte carate am nevoie, ci de o mie, sau o mie cinci sute de asemenea pietre... altfel, miss Watkins va fi a lui James Hilton, sau a vreunui alt rival care nu prețuiește cu nimic mai mult decât el!”

Cyprien era cufundat în astfel de gânduri triste, întorcându-se la mină, după dejun, într-o zi plină de căldură și de praf – acel praf roșu, orbitor, care plutește aproape fără încetare în atmosfera minelor de diamante – când, deodată, ajungând la colțul unei colibe izolate, dădu înapoi cu groază. Avea în fața ochilor un spectacol jalnic.

Un om se spânzurase de oiștea unei căruțe cu două roți, sprijinită de peretele colibei, cu partea dinapoi lăsată pe pământ. Nemîșcat, cu picioarele întinse, cu mâinile fără viață, acest corp atârna ca un fir cu plumb, făcând un unghi de douăzeci de grade cu oiștea, într-o pânză de lumină orbitoare.

Era sinistru.

Cyprien, mai întâi uluit, fu cuprins de un puternic sentiment de milă când îl recunoscu pe chinezul Li, atârnând spânzurat de coada lui lungă depăr, între cer și pământ.

Tânărul inginer nu ezită să facă ceea ce se cuvenea în primul rând. În jumătate de minut, urcă până în vârful oiștei, prinse corpul chinezului pe sub brațe, îl ridică în sus, pentru a opri efectele strangulării, apoi tăie coada cu briceagul sau. După ce termină, coborî prevăzător și așeză trupul la umbra colibei.

Era și timpul. Li nu se răcise încă. Inima îi bătea slab, dar bătea. Curând deschise ochii și, ciudat, revăzând lumina zilei, păru să-și recapete cunoștința.

Pe față impasibilă a bietului om, chiar după această groaznică încercare, nu se citea nici teamă, nici uimire. S-ar fi zis că se trezea dintr-un somn ușor.

Cyprien îi dădu câteva picături de apă, amestecată cu oțet, pe care o avea în plosca sa.

— Acum poți vorbi? îl întrebă, în mod mașinal, uitând că Li nu-l putea înțelege.

Totuși, celălalt făcu un semn afirmativ.

— Cine te-a spânzurat aşa?

— Eu, răspunse chinezul, fără să aibă aerul că făcuse ceva extraordinar sau vrednic de mustrare.

— Dumneata?... Ai încercat să te sinucizi, nenorocitule!... Și de ce?

— Lui Li îi era prea cald!... Li se plăcusea! răspunse chinezul.

Apoi închise ochii, ca pentru a scăpa de alte întrebări.

Cyprien își dădu seama abia atunci de faptul ciudat că vorbiseră în limba franceză.

— Știi și englez este? îl întrebă din nou.

— Da, răspunse Li, deschizând ochii.

Păreau două butoniere oblice, de o parte și de alta a nasului său turtit.

Cyprien avu impresia că regăsește în această privire ceva din ironia pe care o surprinsese câteodată în timpul călătoriei de la Cape Town la Kimberley.

— Motivele astea sunt absurde! spuse el, cu severitate. Nu se omoară nimeni pentru că îi este prea cald!... Spune-mi adevărul!... Fac prinsoare că la mijloc e tot o glumă de prost gust a acestui Pantalacci!

Chinezul lăsa capul în jos.

— Voia să-mi taie coada, zise el cu voce joasă și sunt sigur că ar fi reușit, într-o zi sau alta!

Chiar în acea clipă, Li zări faimoasa coadă în mâna lui Cyprien și constată că nenorocirea, de care se temea mai mult decât de orice, se produsese.

— Oh! Domnule! Cum! Dumneavoastră... dumneavoastră mi-ați tăiat-o...?! strigă el, pe un ton sfâșietor.

— Nu te puteam desprinde altfel, prietene! răspunse Cyprien. Dar, ce naiba! Asta nu te înjosește cu nimic! Liniștește-te!...

Chinezul părea atât de nenorocit, încât Cyprien, temându-se să nu-l vadă căutând din nou un mijloc de sinucidere, se hotărî să se întoarcă acasă luându-l cu sine.

Li îl urmă supus, se aşeză la masă lângă salvatorul sau, se lăsă dăscălit, făgădui să nu repete tentativa și, sub influența unei cești de ceai fierbinte, îi împărtăși câteva date destul de vagi din biografia sa.

Născut la Canton, fusese instruit pentru comerț, lucrând la o firmă englezescă. Apoi, trecuse în Ceylon, de acolo în Australia și la urmă în Africa. Nicăieri n-avusese noroc. Spălătoria nu mergea mai bine, în ținutul miner, decât alte douăzeci de meserii pe care le încercase. Dar sperietoarea lui era Annibal Pantalacci. Acest om îi făcea viața amară și, fără el, poate că s-ar fi acomodat cu existența precară pe care o ducea în Griqualand! În definitiv, numai ca să scape de persecuțiile lui Pantalacci, voise să termine cu viața.

Cyprien îl îmbărbătă pe bietul om, îi făgădui să-l apere de napolitan, îi dădu să spele toate rufelete pe care le putu găsi și îl trimise acasă, nu numai mângâiat, dar vindecat pentru totdeauna de superstiția privind apendicele său capilar.

Și știți cum procedase Tânărul inginer? Îi spusesese foarte simplu, dar cu gravitate, lui Li că funia spânzuratului aduce noroc și ca ghinionul lui s-a terminat, acum, când are coada în buzunar.

— În orice caz, Pantalacci n-o să ți-o mai poată tăia!

Acest raționament desăvârși tratamentul.

VII

Surparea

Se împliniseră cincizeci de zile de când Cyprien nu mai găsise niciun diamant în mina sa. Era din ce în ce mai dezgustat de meseria de miner, care îi părea o tragere pe sfoară când nu ai un capital destul de mare ca să cumperi un claim de primă calitate și să angajezi o duzină de cafri ca să lucreze în el.

În consecință, într-o dimineață, lăsând pe Matakit și Bardik să plece cu Thomas Steel, Cyprien rămase singur sub cortul său. Voia să răspundă unei scrisori a prietenului său Pharamond Barthès, care-i trimisese vești despre el printr-un negustor de fildeș, în drum spre Cape Town.

Pharamond Barthès era încântat de vânătorile și aventurile pe care le trăia. Împușcase trei lei, șaisprezece elefanți, șapte tigri, plus un număr incalculabil de girafe și antilope, fără a mai pune la socoteală vânătul mărunt.

Nu numai că hrănea, cu produsul vânătoarei sale, micul corp expediționar pe care-l luase cu sine, dar i-ar fi fost ușor, dacă ar fi voit, să realizeze beneficii considerabile din vânzarea blănurilor și a fildeșului, sau prin schimburi cu triburile de cafri în mijlocul căror se afla.

Scrisoarea se termina astfel:

„Nu vii să dai o raită cu mine pe malul fluviului Limpopo? Voi fi acolo către sfârșitul lunii viitoare și am de gând să cobor până la golful Delagoa, ca să revin pe mare la Durban, unde m-am angajat să-i readuc pe basutoșii mei. Lasă-ți, aşadar, Griqualandul tău nesuferit pentru câteva săptămâni și vino să ne întâlnim.”

Cyprien reciti această scrisoare, când o detunătură formidabilă, urmată de o mare agitație în întreaga tabără, îl făcu să se ridice și să iasă din cort.

Mulțimea minerilor, într-o mare dezordine și emoție, alerga înspre mină.

— O surpare de teren! se strigă din toate părțile. Noaptea fusese, în adevăr, foarte rece, aproape glacială, în timp ce ziua trecută putea fi socotită printre cele mai calde, de multă vreme încoace. De obicei, aceste schimbări bruște de temperatură, cu contractiile pe care le provoca în mijlocul masivului terenurilor lăsate descoperite, aveau drept rezultat astfel de cataclisme.

Cyprien se grăbi să ia spre Kopje.

Ajuns acolo, văzu dintr-o privire ce se se întâmplase. O enormă bucată de pământ, înaltă de cel puțin șaizeci de metri și lungă de două sute, se desprinsese vertical, formând o crăpătură care semăna cu breșa unui meterez prăbușit. Mai multe mii de chintale de pietriș se desprinseseră din aceasta crăpătură, rostogolindu-se în claim-uri, umplându-le de nisip, de dărâmături, de pietre. Tot ceea ce se afla pe creasta bucătii de pământ, în acel moment – oameni, boi, căruțe – nu făcuse decât un salt în abis și zacea acum pe fund.

Din fericire, cea mai mare parte a muncitorilor nu coborâse încă în mină, unde jumătate din tabără ar fi fost înmormântată sub dărâmături.

Primul gând al lui Cyprien fu la asociatul său, Thomas Steel. Avu curând plăcerea să-l recunoască printre oamenii care căuta să-și dea seama de dezastru, la marginea crăpăturii. Alerga imediat spre el.

— Am scăpat ca prin urechile acului! zise minerul din Lancashire, strângându-i mâna.

— Și Matakit? Întreba Cyprien.

— Bietul băiat e acolo, dedesubt! răsunse Thomas Steel, arătând dărâmăturile care se îngrămădiseră pe proprietatea lor comună. Abia îl pusesem să coboare și aşteptam să termine de umplut prima găleată ca s-o trag, când s-a produs surparea!

— Dar nu putem sta aici, fără să facem nimic pentru a încerca să-l salvăm! strigă Cyprien. Poate trăiește încă!...

Thomas Steel clătina din cap.

— E puțin probabil să mai trăiască sub cincisprezece sau douăzeci de tone de pământ! zise el. De altfel, ar trebui cel puțin zece oameni care să muncească două sau trei zile, pentru a goli mina!

— Ce contează! răsunse hotărât Tânărul inginer. Nu vreau să se spună că am lăsat un om îngropat în acest mormânt, fără a încerca să-l scoatem afară!

Apoi, adresându-se unuia dintre cafri prin intermediul lui Bardik, care era acolo, el anunță că oferă marea sumă de cinci șilingi pe zi tuturor acelora care ar vrea să se angajeze sub ordinele lui pentru a curăța claim-ul.

Treizeci de negri se oferiseră imediat și, fără a pierde o clipă, se apucără de lucru. Tânăcoapele, hărletele, lopețile nu lipseau; gălețile și cablurile erau pregătite, tomberoanele de asemenea. Un mare număr de mineri albi, aflând că era vorba de a dezgropa un nenorocit prins sub pământul surpat, își oferiră sprijinul în mod benevol. Thomas Steel, electrizat de zelul lui Cyprien, nu se arăta cel mai puțin activ în conducerea acestei operații de salvare.

La amiază, se scosese să dea mai multe tone de nisip și de pietre, îngrămădite pe fundul claim-ului.

La ora trei, Bardik scoase un strigăt răgușit: zărise un picior negru ce ieșea din pământ, sub cazmaua sa.

Oamenii își dublară eforturile și, câteva minute mai târziu, întregul corp al lui Matakit era dezgropat. Nenorocitul cafru era culcat pe spate, nemîșcat, după toate aparențele mort. Printr-o ciudată întâmplare, o găleată de piele se răsturnase peste fața lui și o acoperea ca o mască.

Cyprien remarcă numai decât aceasta împrejurare care-l făcu să se gândească la posibilitatea reducerii la viață a nefericitului; dar speranța era destul de slabă, căci inima nu mai bătea, pielea era rece, membrele țepene, mâinile crispate de agonie, iar figura – având paloarea lividă a negrilor – era și ea îngrozitor de crispă din cauza asfixiei.

Cyprien nu-și pierdu curajul. Porunci ca Matakit să fie dus în cabana lui Thomas Steel, care era cea mai apropiată. Fu întins pe masa care servea de obicei la trierea pietrișului și supus unor frecții sistematice, unor mișcări ale cutiei toracice, destinate să provoace o respirație artificială, folosită în mod obișnuit pentru readucerea la viață a înecaților. Cyprien știa că acest tratament este aplicat deopotrivă în toate cazurile de asfixie și acum nu era altceva de făcut, căci nu se vedea nicio rană, nicio fractură, nici măcar o lovitură serioasă.

— Ia te uită, domnule Méré, strângă încă în mâna un bulgăre de pământ! observă Thomas Steel, care fricționa de zor marele corp negru.

Vrednicul fiu al Lancashire-ului își dădea toată osteneala. Dacă ar fi trebuit să lustruiască axul principal al unei mașini cu aburi de o mie două sute de cai putere, n-ar fi putut să-o facă cu mai multă forță!

Aceste eforturi nu întârziară să dea rezultate. Rigiditatea cadaverică a Tânărului cafru păru să cedeze, cu încetul. Temperatura pielii se modifică simțitor. Cyprien, care pândeaua, la nivelul inimii, cel mai mic semn de viață, avea impresia că simte sub mâna un ușor freamăt de bun augur.

Curând, aceste simptome se accentuară. Pulsul începu să bată, o inspirație ridică aproape imperceptibil pieptul lui Matakit; apoi, o expirație mai puternică dovedi reluarea evidentă a funcțiunilor vitale.

Deodată, două strănuturi puternice zgâlțairă din cap până-n picioare acest mare trup negru, adineaoară atât de inert. Matakit deschise ochii, respiră, își recăpătă cunoștința.

— Ura! Ura! Băiatul e în afara de orice pericol! strigă Thomas Steel care, șiroind de transpirație, își încetă fricțiunile. Dar uită-te, domnule Méré, nu lasă deloc acest bulgăre de pământ pe care îl strângă în degetele crispate!

Tânărul inginer avea cu totul alte griji decât să observe acest amănunt! El dădea bolnavului să îngheță o linguriță de rom, îl ridica pentru a-i ușura respirația. La urmă, când îl văzu revenit la viață, îl înfășură în cuverturi și, cu ajutorul a trei sau patru oameni binevoitori, îl duse în propria sa locuință de la ferma Watkins.

Aici, bietul cafru fu culcat în patul inginerului. Bardik îi dădu să bea o ceșcuță cu ceai fierbinte. După un sfert de oră, Matakit căzu într-un somn tihnit și calm: era salvat.

Cyprien simțea acea bucurie incomparabilă pe care o încercă după ce ai smuls o viață omenească din ghearele morții. În timp ce Thomas Steel și

ajutoarele sale, foarte obosiți de atâtea mișcări terapeutice, se duceau să-și sărbătorească succesul la cârciuma cea mai apropiată, udându-l cu valuri de bere, Cyprien, vrând să rămână lângă Matakit, luă o carte, neîntrerupându-și lectura decât ca să-l privească dormind, ca un părinte care supraveghează somnul fiului său convalescent. De șase săptămâni, de când Matakit intrase în serviciul său, Cyprien nu avusese decât motive să fie mulțumit și chiar încântat de el. Inteligența, docilitatea, râvna lui erau fără egal. Era cumsecade, bun, binevoitor, având un caracter deosebit de blând și de vesel. Nicio muncă nu-l speria, nicio dificultate nu părea să-l descurajeze. Cyprien își spunea uneori că nu exista culme socială pe care un francez, înzestrat cu asemenea calități, n-ar fi putut s-o atingă.

Și aceste daruri prețioase se aflau sub pielea neagră și în capul cu părul scurt și creț al unui simplu cafru.

Și totuși, Matakit avea un cusur – un cusur foarte grav – datorat evident educației dintâi și obiceiurilor prea spontan dobândite în satul său. Trebuie să-o spunem? Matakit era un pic hoț, dar în mod aproape inconștient. Când vedea un obiect la-ndemână, i se părea foarte natural să și-l însușească.

În zadar stăpânul lui, alarmat de această deprindere, îl dojenea cu cea mai mare asprime! În zadar îl amenințase că-l dă afară, dacă-l mai prinde! Matakit făgăduia că n-o să mai greșească, plângea, se ruga să-l ierte și a doua zi reîncepea, dacă avea ocazia.

De obicei nu șterpelea mare lucru. Ceea ce-i stârnea în mod deosebit lăcomia n-avea mare valoare: un cuțit, o cravată, un prelungitor de creion sau vreun fleac asemănător. Dar Cyprien nu era mai puțin dezolat să constate un asemenea viciu la o fire atât de simpatică.

„Să așteptăm... să sperăm! își spunea el. Poate voi reuși să-l fac să înțeleagă de ce nu trebuie să facă astfel.”

Privindu-l dormind, Cyprien se gândea la aceste contraste atât de bizare, datorate anilor petrecuți de Matakit în mijlocul sălbaticilor din tribul său.

Aproape de căderea nopții, Tânărul cafru se trezi odihnit și bine dispus, ca și cum n-ar fi suferit două sau trei ore de îintrerupere aproape completă a funcțiilor respiratorii. Putea acum povesti ce se întâmplase.

Găleata, care-i căzuse întâmplător peste față și o scară lungă, făcând o pavăză deasupra lui, îl apăraseră la început împotriva efectelor mecanice ale surpării, apoi, vreme destul de îndelungată, împotriva unei asfixii complete, lăsându-i, în fundul închisorii lui subterane, o mică provizie de aer. Își

dăduse foarte bine seama de aceasta împrejurare fericită și făcuse totul ca să profite de ea, respirând numai la lungi intervale. Dar încet, încet aerul se alterase. Matakit simțise că-și pierde treptat cunoștința. Apoi căzuse într-un fel de somn greu și plin de neliniște, din care nu se trezea, din când în când, decât pentru a face un efort suprem de a trage aer în piept. Pe urmă, totul dispăruse.

Nu mai știuse ce i se întâmplă și murise... căci se întorcea într-adevăr din moarte!

Cyprien îl lasă să vorbească puțin, îi dădu să bea și să mănânce și-l obligă, cu toate protestele lui, să rămână peste noapte în patul în care-l aşezase. În sfârșit, fiind sigur că orice pericol trecuse, îl lăsa singur și se duse să facă vizita sa obișnuită familiei Watkins.

Tânărul inginer simțea nevoia să împărtășească Alicei impresiile sale din timpul zilei, dezgustul crescând pentru mină – dezgust pe care deplorabilul accident de dimineață îl accentuă și mai mult. Era scârbit la gândul că primejduiește viața lui Matakit pentru șansa foarte problematică de a pune mâna pe câteva diamante.

„Să fac eu însumi această meserie, mai merge! își zicea. Dar să-l oblig să facă pentru un salariu mizerabil pe acest biet cafru, care nu-mi datorează nimic, e pur și simplu odios!”

Comunică, deci, fetei revoltele și decepțiile sale. Îi vorbi despre scrisoarea primită de la Pharamond Barthés. În adevăr, n-ar face mai bine să urmeze sfatul prietenului său? Ce ar pierde dacă ar pleca pe malurile fluviului Limpopo și și-ar încerca norocul la vânătoare? N-ar fi mai nobil decât să râcâie pământul, ca un avar, sau să pună niște amărâți să-l râcâie pentru el?

— Ce spuneți, miss Watkins, dumneavastră care aveți atâtă înțelepciune și simț practic? Dați-mi un sfat! Am mare nevoie de el! Mi-am pierdut echilibrul moral! Îmi trebuie o mâna prietenească spre a-mi reveni!

Vorbea astfel cu toată sinceritatea găsind o placere pe care nu și-o putea explica, el, atât de rezervat de obicei, în a înfățișa, înaintea acestei blânde și încântătoare confidente, slăbiciunea nehotărârii sale.

Conversația avea loc de câteva minute în limba franceză și acest simplu amănunt o făcea să fie foarte intimă, cu toate că John Watkins, adormit puțin după cea de a treia pipă, nu părea să fie atent niciodată la ceea ce vorbeau tinerii în limba engleză, sau în orice altă limbă.

Alice îl asculta pe Cyprien cu o adâncă simpatie.

— Tot ceea ce-mi spuneți, domnule Méré, sunt lucruri la care m-am gândit de multă vreme! Mi-e greu să înțeleg cum un inginer, un savant, s-a putut decide cu inima ușoară să ducă o astfel de viață. Nu-i o crimă împotriva dumneavoastră însivă? Să vă irosiți timpul prețios într-o astfel de muncă, pe care un simplu cafru sau un hotentot o fac mai bine decât dumneavoastră... E rău, vă asigur!

Cyprien n-ar fi avut decât un cuvânt de spus, pentru a lămuri această problemă care o uimea și o contraria atât de mult pe Alice. Și cine știe dacă ea nu exagera puțin indignarea sa, tocmai pentru a-i smulge o mărturisire?... Dar această mărturisire el se jurase s-o păstreze pentru sine și s-ar fi disprețuit dacă ar fi procedat altfel; și-o reținu deci pe buze.

Miss Watkins continuă:

— Dacă țineți atât de mult să găsiți diamante, domnule Méré, de ce nu le căutați, mai degrabă, acolo unde ați avea cu adevărat şansa să le găsiți – în creuzetul dumneavoastră? Cum adică! Sunteți chimist, știți mai bine ca oricine ce sunt aceste pietre mizerabile, cărora li se dă un asemenea preț și vreți să le obțineți printr-un efort neplăcut și mașinal? În ceea ce mă privește, revin la ideea mea: dacă aş fi în locul dumneavoastră, aş căuta mai degrabă să fabric diamante, decât să încerc să găsesc unele gata făcute!

Alice vorbea cu atâtă însuflețire, cu atâtă încredere în știință și în Cyprien însuși, încât inima Tânărului era ca scăldată într-o rouă răcoritoare.

Din nefericire, John Watkins se trezi în acel moment din toropeala sa, ca să ceară vești de la Vandergaart-Kopje. Trebuiră deci să revină la limba engleză, să părăsească acea conversație între patru ochi, atât de caldă. Vraja fusese ruptă.

Dar sămânța fusese aruncată pe pământ bun și avea să încolțească.

Întorcându-se acasă, Tânărul inginer se gândeau la cuvintele atât de vibrante și atât de juste totodată pe care i le spusește miss Watkins. Aspectul lor himeric dispărea în ochii lui, lăsând să se vadă doar ceea ce aveau generos, încrezător și tandru.

„Și de ce nu, la urma urmei? spunea el. Fabricarea diamantului, care putea să pară utopică acum un secol, astăzi este într-un fel un fapt împlinit! Domnii Fremy și Peil au fabricat la Paris rubine, smaralde și safire, care nu sunt decât cristale de aluminiu, colorate în mod diferit! Domnul Mac-Tear, din Glasgow, domnul J. Ballantine Hannay, din același oraș, au obținut, în 1880, cristale de carbon, care aveau toate proprietățile diamantului și al

căror singur defect era de a costa îngrozitor de scump – mult mai scump decât diamantele naturale din Brazilia, din India sau din Griqualand – și, în consecință, de a nu răspunde nevoilor comerțului! Dar, îndată ce soluția științifică a unei probleme a fost găsită, soluția industrială nu poate fi departe! De ce să n-o căutăm...? Toți acești savanți, care n-au reușit până acum, sunt teoreticieni, oameni de bibliotecă și de laborator! Ei n-au studiat diamantul la fața locului, pe pământul lui natal, în leagănul lui, ca să spun așa. Eu pot beneficia de lucrările lor, de experiența lor și de a mea pe deasupra! Eu am extras diamantul cu mâinile mele! Am analizat, am studiat sub toate aspectele terenurile în care se găsește! Dacă cineva trebuie, cu un pic de noroc, să învingă ultimele dificultăți, acela sunt eu!... Trebuie să fiu eu!”

Iată ce-și repeta Cyprien, ce chibzui el în toate felurile, până spre dimineață.

Se hotărî curând. A doua zi, îl încunoștiințără pe Thomas Steel că – cel puțin deocamdată – n-avea să mai lucreze și nici să-i pună pe alții să lucreze în claim. Căzură chiar de acord că, dacă Steel va găsi un mijloc să se descotorosească de partea lui Cyprien, e liber s-o facă; apoi se închise în laborator, pentru a se gândi la noile sale proiecte.

VIII

Marea experiență

În timpul unor strălucite cercetări asupra solubilității corpurilor solide în gaze – cercetări pe care le efectuase de-a lungul întregului an precedent – Cyprien remarcase că anumite substanțe, de pildă, siliciul și alumina, insolubile în apă, sunt dizolvate de vaporii de apă la o înaltă presiune și la o temperatură foarte ridicată.

Pornind de la această constatare, el se hotărî să examineze mai întâi dacă n-ar putea ajunge să găsească un corp gazos care să dizolve carbonul, pentru a obține apoi o cristalizare.

Dar toate tentativele făcute în această direcție rămaseră infructuoase și, după mai multe săptămâni de încercări zadarnice, trebui să-și dispună altfel bateriile.

Baterii – acesta era cuvântul potrivit, căci, aşa cum se va vedea, un tun avea să joace un rol important.

Diferite analogii îl făcură pe Tânărul inginer să admită că diamantul s-ar putea forma în mină în același mod cu sulful în solfatare. Or, se știe că sulful este rezultatul unei semioxidări a hidrogenului sulfurat; după ce o parte s-a transformat în acid sulfuric, restul se depune în cristale pe pereții solfatarului.

„Cine știe dacă zăcămintele de diamante nu sunt adevărate carbonatare? Își spunea Cyprien. De vreme ce avem de-a face cu un amestec de hidrogen și de carbon, care e adus odată cu apele și depunerile aluvionare sub formă de gaz metan, de ce n-ar fi oxidarea hidrogenului, unită cu oxidarea parțială a carbonului, aceea care determină cristalizarea surplusului de carbon?”

De la această idee, până la aceea de a face ca un corp oarecare – într-o reacție analogă, dar artificială – să îndeplinească funcția teoretică a oxigenului, nu era prea departe pentru un chimist.

Cyprien se opri definitiv la înfăptuirea imediată a acestui program.

În primul rând, trebuia să imagineze un dispozitiv experimental, care să se apropie cât mai mult posibil de presupusele condiții de producere a diamantului natural, în plus, acest dispozitiv trebuia să fie foarte simplu. Tot ce e mareț în natură și artă are acest caracter de simplitate. Există ceva mai puțin complicat decât cele mai frumoase descoperiri făcute de omenire.

— Gravitația, busola, tiparul, mașina cu aburi, telegraful electric?

Cyprien își căută singur, în fundul minei, provizii de pământ având calități pe care le credea deosebit de favorabile pentru experiența sa. Apoi făcu din acest pământ un mortar gros, cu care tencui cu multă grijă interiorul unui tub de oțel, lung de o jumătate de metru, gros de cinci centimetri și având un calibră de opt centimetri.

Acest tub nu era altceva decât un segment de țeavă de tun scos din funcție, pe care îl cumpărase, la Kimberley, de la o companie de voluntari care se desființa după o campanie împotriva triburilor din apropiere. Țeava de tun, tăiată după trebuință în atelierul lui Jacobus Vandergaart, furnizase exact unealta necesară, adică un recipient destul de rezistent pentru a suporta o enormă presiune în interior.

După ce pusese în acest tub, închis în prealabil la una din cele două extremități, bucăți de cupru și aproximativ doi litri de apă, Cyprien îl umplu cu gaz metan; apoi îl închise cu capace de lut și fixă cu buloane, la cele două capete, obturatoare metalice foarte solide.

Aparatul era construit. Nu mai trebuia decât să-l supună unei încălziri intense.

Pentru aceasta, fu aşezat într-un mare cuptor cu reverberație, al cărui foc trebuia să ardă zi și noapte, pentru a obține o încălzire până la incandescență, care să dureze timp de două săptămâni.

Atât tubul cât și cuptorul erau acoperite cu un strat gros de pământ refractor, menit să păstreze cea mai mare cantitate posibilă de căldura și să nu se răcească decât foarte încet, când va veni timpul.

Total avea înfățișarea unui enorm stup de albine sau a unei colibe de eschimoși.

Matakit era acum în stare să facă stăpânului său unele servicii. El urmărise cu mare atenție toate pregătirile experienței și, când află că era vorba de a fabrica diamante, se arăta plin de râvnă pentru a contribui la succesul operației. Învățase repede să alimenteze focul, aşa că se putea lăsa în seama lui grija de a-l întreține.

Ar fi greu de imaginat cât de lungi și de dificile au fost aceste pregătiri, atât de puțin complicate. La Paris, într-un laborator mare, experiența ar fi putut începe la două ore după ce fusese concepută, dar aici, în această țară pe jumătate sălbatică, lui Cyprien îi trebuiră trei săptămâni pentru a-și realiza, imperfect, ideile sale. Si încă avu șansa de a fi ajutat de împrejurări, mai ales că găsise în locul amintit nu numai unul vechi, dar și cărbunii de care avea nevoie. În adevăr, acest combustibil era atât de rar la Kimberley, încât trebui să se adreseze la trei negustori deodată, pentru a-și procura o tonă de cărbuni.

Până la urmă, toate greutățile fură învinse și focul odată aprins, Matakit avu grijă să nu-l lase să se stingă.

Trebuie spus că Tânărul Cafru era foarte mândru de misiunea ce-i fusese încredințată. Treaba nu părea să fie cu totul nouă pentru el și fără îndoială că în satul său ajutase nu o dată la pregătirea vreunei mâncări, mai mult sau mai puțin infernale.

În adevăr, Cyprien constatașe de mai multe ori, de când Matakit intrase în serviciul său, că Tânărul se bucura de o reputație de veritabil vrăjitor printre ceilalți cafri.

Oarecare secrete de chirurgie elementară, două sau trei numere de scamatorie, pe care le știa de la tatăl său, formau de altfel tot bagajul său de

magician. Dar oamenii veneau să-l consulte pentru boli reale sau imaginare, pentru a le explica visele, pentru a le arbitra neînțelegerile.

Găsind răspuns la toate, Matakit avea totdeauna la îndemâna o rețetă, o prevestire, o sentință. Rețetele erau uneori bizare și sentințele curioase, dar compatrioții săi erau mulțumiți. Ce le trebuia mai mult?

Trebuie adăugat că retortele și flacoanele, de care era acum înconjurat în laboratorul Tânărului inginer, fără a mai vorbi de operațiile misterioase la care era admis să colaboreze, contribuiau din plin la ridicarea prestigiului său.

Cyprien nu se putea împiedica să surâdă, uneori, față de aerele solemne pe care bietul băiat le lua când își îndeplinea modestele lui sarcini de fochist și de laborant, reînnoind cărbunii cuptorului, vânturând jeraticul, ștergând vreun rând de eprubete. Și totuși, era ceva înduioșător în însăși această gravitate: expresia naivă a respectului pe care știința îl inspira unei naturi fruste, dar intelligentă și dornică să învețe.

Pe de altă parte, Matakit avea clipele sale de șotii și de veselie, mai ales când era împreună cu Li. Între aceste două finți se legase o strânsă prietenie – cu toate că aveau origini atât de diferite – în timpul vizitelor, destul de dese, pe care chinezul le făcea acum la ferma Watkins. Amândoi vorbeau destul de bine limba franceză, amândoi fuseseră salvați de Cyprien de la o moarte sigură și îi păstraseră o vie recunoștință. Era foarte firesc deci ca ei să se simtă atrași unul către celălalt printr-o simpatie sinceră și această simpatie se schimbase repede în afecțiune.

Între ei, Li și Matakit îi dădeau Tânărului inginer un nume emoționant și simplu, care exprima exact: natura sentimentului pe care-l aveau față de el. Îi ziceau „tăicuțul”, nevorbind despre el decât cu admiratie și devotament înflăcărat.

Acest devotament se manifesta din partea lui Li prin atenția scrupuloasă cu care spăla și călca rufăria lui Cyprien, din partea lui Matakit, prin grija religioasă și punctualitatea cu care îndeplinea toate dispozițiile stăpânului său.

Dar, câteodată, cei doi prieteni mergeau puțin prea departe în râvna lor de a-l satisface pe „tăicuțul”. Se întâmpla, de exemplu, ca Cyprien să găsească pe masă – mâncă acum acasă – fructe sau dulciuri pe care nu le comandase și a căror proveniență îi rămânea necunoscută, căci nu le vedea figurând pe notele de plată ale furnizorilor. Sau, cămașile aduse de la spălat aveau

butoni de aur, de proveniență de asemenea necunoscută. Apoi, pe rând, un jilț elegant și comod, o pernă brodată, o piele de panteră, un bibelou de preț se adăugau în mod misterios mobilierului casei. Și dacă Cyprien întreba despre aceasta fie pe Li, fie pe Matakit, nu putea scoate de la ei decât răspunsuri evazive:

— Nu știu!... Nu eu...! N-am niciun amestec!...

Cyprien ar fi fost de acord cu aceste atenții, dar ceea ce nu-i convenea era bănuiala că izvorul lor nu era, poate, prea curat. Nu cumva aceste daruri costaseră doar oboseala de a fi luate? Totuși, nimic nu confirmă presupunerile sale și anchetele, adesea foarte minuțioase, întreprinse în legătură cu aceste ciudate achiziții, nu dădeau niciun rezultat.

Iar în spatele lui, Matakit și Li schimbau surâsuri fugare, priviri viclene, semne cabalistice, care însemnau în mod evident:

„Eh, tăicuțul!... E uluit de ce se petrece!”

De altfel, alte griji, mult mai grave, îl preocupau pe Cyprien. John Watkins părea hotărât să o mărite pe Alice și, în acest scop, de la un timp, făcea din locuința sa un adevărat muzeu de pretendenți. Nu numai James Hilton era prezent aproape în fiecare seară, dar toți minerii celibatari, pe care succesul exploatarii lor părea să-i înzestreze, după părerea fermierului, cu calitățile necesare ginerelui pe care și-l visase, erau atrași la el acasă, opriți la masă și, la urmă, oferiti alegerii fiicei sale.

Germanul Friedel și napolitanul Pantalacci făceau parte dintre aceștia. Amândoi erau socotiți acum printre minerii cei mai norocoși din tabăra de la Vandergaart. Se bucurau și la fermă de considerația care însoțește pretutindeni succesul. Friedel era mai pedant și mai tăios ca niciodată, de când concepțiile sale rigide erau susținute de câteva mii de lire sterline. Cât despre Annibal Pantalacci, transformat acum în filfizon colonial, strălucind de lanțuri de aur, inele, ace de cravată cu diamante, purta haine de pânză albă, care făceau ca tenul său să pară și mai galben și mai pământiu.

Cu glumele sale, cu şansonetele napolitane și pretențiile de om spiritual, acest personaj ridicul încerca, în zadar să o distreze pe Alice. Desigur, ea nu-i arăta un dispreț deosebit – nici nu părea să cunoască motivul care îl aducea la fermă. Se mulțumea să nu-l asculte cu plăcere și nu râdea niciodată nici de glumele lui deocheate, nici de atitudinile lui. Deși nu-i cunoștea destul urâțenia morală pentru a bănui tristul revers al spoielii lui, fata nu vedea în el decât un vizitator vulgar și nu mai puțin plăcitor decât

cea mai mare parte a celorlalți. Asta i se părea evident lui Cyprien și el ar fi suferit grozav să vadă discutând serios, cu această ființă demnă de dispreț, pe aceea, care se afla pe o treaptă atât de înaltă în respectul și afecțiunea sa.

Și ar fi suferit cu atât mai mult, cu cât mândria sa l-ar fi împiedicat să mărturisească ceva, considerând prea umilitor să încerce să înjosească în ochii domnișoarei Watkins chiar și un rival atât de nedemn. De altfel, cu ce drept ar fi făcut-o? Pe ce să-și întemeieze criticile? Nu știa nimic despre Annibal Pantalacci și nu era călăuzit decât de o repulsie instinctivă în aprecierea sa defavorabilă. Dacă l-ar fi prezentat într-o lumină tragică, ar fi stârnit doar râsul. Iată ceea ce înțelegea Cyprien foarte limpede și ar fi fost disperat dacă Alice ar fi părut că acordă oarecare atenție unui asemenea om.

Pe deasupra, se adâncise din nou cu îndârjire într-o muncă ce îl absorbea zi și noapte. Nu era vorba de un singur procedeu de fabricare a diamantului, ci de douăzeci de experiențe aflate în pregătire, pe care urma să le îmbine, după terminarea celei dintâi. Nu se mai mulțumea cu date teoretice și cu formule cu care acoperea ore întregi caietele sale de note. În fiecare clipă alerga până la Kopje, aducea de acolo noi mostre de roci și de pământ, reîncepea analizele făcute de o sută de ori, dar cu o rigurozitate și o precizie care nu lăsau loc nici unei erori. Cu cât pericolul de a o pierde pe miss Watkins devinea mai presant, cu atât era mai hotărât să nu crute nimic pentru a-l învinge.

Și totuși, atât de mare îi era neîncrederea în el însuși, încât nu voise să-i spună nimic tinerei fete despre experiența în curs. Miss Watkins știa doar că urmându-i sfatul, el se reîntorsese la chimie și era fericită.

IX

O surpriză

Ziua în care experiența părea că trebuie să fie terminată a fost o zi mare.

Trecuseră două săptămâni de când focul nu mai fusese întreținut – ceea ce îngăduise aparatului să se răcească treptat. Apreciind că cristalizarea carbonului trebuia să fi avut loc, dacă totuși se produsese în aceste condiții, Cyprien hotărî să dea la o parte stratul de pământ ce forma o calotă împrejurul cuptorului.

Calota trebui să fie atacată cu lovitură puternice de cazma, deoarece se întărise ca o cărămidă în cuptorul cărămidarului. Dar, până la urmă, ea cedă

eforturilor lui Matakit și lasă să se vadă mai întâi partea superioară – capitelul – apoi întregul cuptor.

Inima Tânărului inginer bătea cu o sută douăzeci de pulsații pe minut, în momentul în care Tânărul cafru, ajutat de Li și de Bardik, ridica acest capitel.

El nu credea că experiența reușise, fiind dintre cei care se îndoiesc mereu de ei însiși! Dar, oricum, era posibil! Și ce bucuros ar fi fost să fie așa! Toate speranțele sale de fericire, de glorie, de bogăție nu se aflau ele în acest mare cilindru negru, pe care îl revedea după atâtea săptămâni de aşteptare?

O, nenorocire!... Țeava de tun plesnise.

Da! Sub formidabila presiune a vaporilor de apă și a gazului metan, la o temperatură foarte ridicată, nici măcar oțelul nu putuse rezista. Cu toate că pereții lui erau groși de cinci centimetri, tubul crăpase ca o simplă eprubetă. Avea pe una din părți, aproape la mijloc, o fisură căscată ca o gură mare, înnegrită, răsucită de flăcări, părând să-i râdă în nas savantului descumpănat.

Nu avea noroc! Atâtă osteneală, ca să ajungă la acest rezultat negativ! În adevăr, Cyprien s-ar fi simțit mai puțin umilit dacă, datorită unor măsuri de prevedere mai eficiente, aparatul său ar fi putut suporta proba focului! Să nu fi găsit cărbune cristalizat în cilindru? Era desigur de zece ori pregătit pentru această dezamăgire! Dar să fi încălzit, răcit, să fi răsfățat, s-ar putea spune, timp de o lună acest vechi cilindru de oțel, bun de aruncat la gunoi, asta era culmea ghinionului! Bucuros l-ar fi expediat cu o lovitură de picior la poalele colinei, dacă tubul n-ar fi fost prea greu pentru a se lăsa tratat astfel!

Cyprien voia să-l lase în cuptor și se pregătea să iasă, foarte trist, pentru a-i anunța Alicei acest rezultat lamentabil, când o curiozitate de chimist, care dăinuia în el, îl făcu să apropie un chibrit aprins de gura tubului, cu scopul de a-i examina interiorul.

„Fără îndoială, se gândeа el, pământul cu care l-am căptușit pe dinăuntru s-a transformat în cărămida, ca și învelișul exterior al cuptorului.”

Presupunerea era întemeiată. Totuși, printr-un fenomen destul de straniu pe care Cyprien nu și-l putu explica la început, un fel de bulgăre de argilă părea să se fi desprins din aceasta căptușeală de pământ, după ce se se întărise separat în tub.

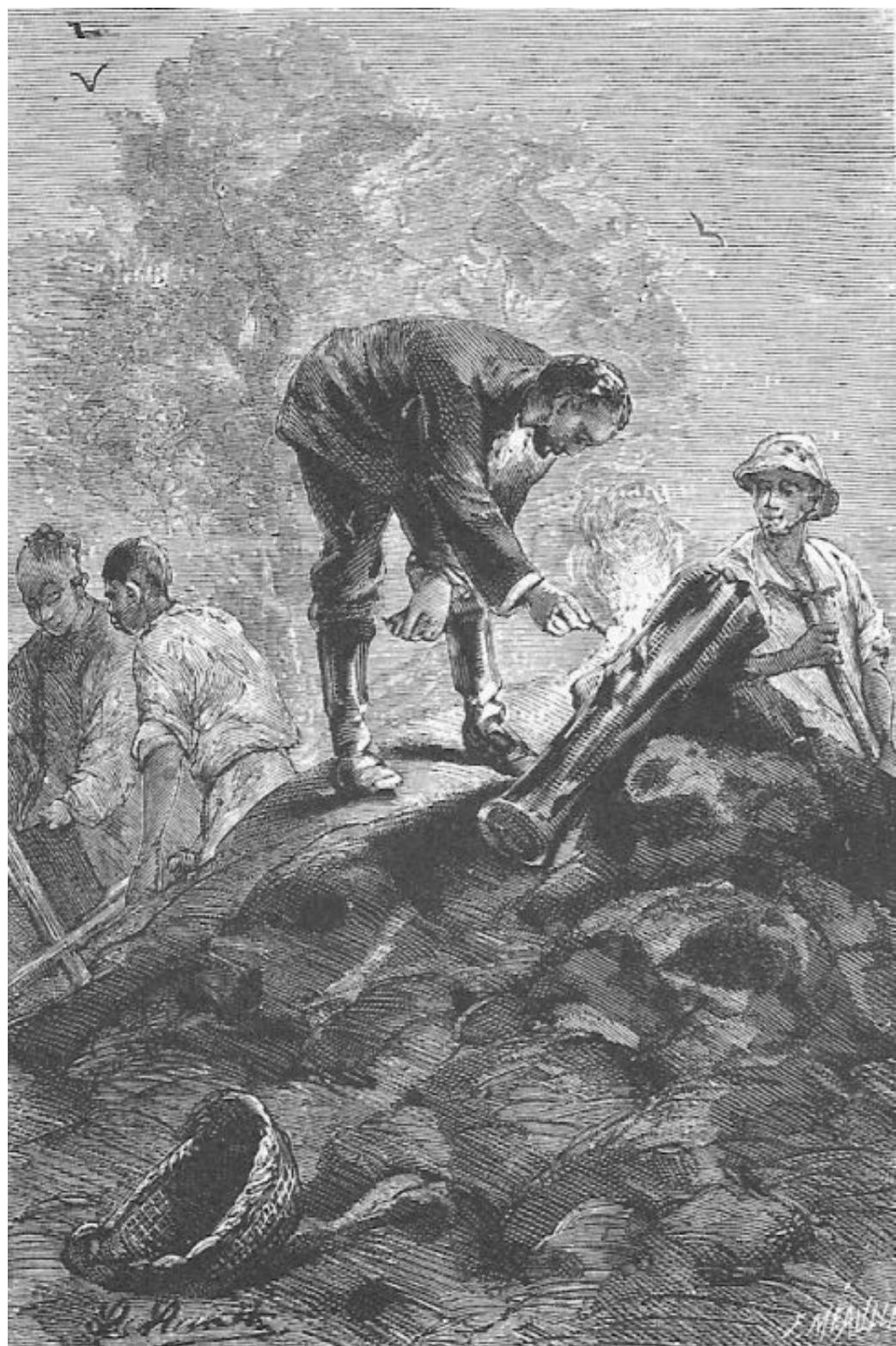
Acest bulgăre, de un roșu întunecat, având diametrul unei portocale, putea trece ușor prin fisură. Cyprien îl scoase afară și începu să-l examineze, fără

prea mare interes. Apoi, văzând că era îintr-adevăr o bucată de argilă, desprinsă de pe suprafața interioară a tubului și arsă izolat, era gata să o arunce, când observă că sună a gol, ca o piesă de olărie.

Era ca un mic ulcior închis, în care juca un fel de zurgalău foarte greu.

„O adevărată pușculiță!” își zise Cyprien.

Dar chiar dacă ar fi trebuit să plătească cu capul, era

incapabil să explice acest mister.

Totuși, voi să fie cu inima împăcată. Luă un ciocan și sparse pușculiță.

Era în adevăr o pușculiță, care conținea o comoară neprețuită. Nu, nu se putea face o confuzie în legătura cu natura pietrei care apăru privirilor uluite ale Tânărului inginer! Această piatră era un diamant, învelit într-o gangă întru totul asemănătoare celei a diamantelor obișnuite, dar un diamant de dimensiuni colosale, neverosimile, fără precedent!

Judecați și dumneavoastră! Acest diamant era mai mare decât un ou de găină, destul de asemănător ca formă cu un cartof și trebuia să cântărească cel puțin trei sute de grame.

— Un diamant!... Un diamant artificial! repetă cu voce slabă Cyprien, uluit. Am găsit prin urmare soluția, în ciuda accidentului suferit de tub!... Deci sunt bogat!... Alice, scumpa de Alice e a mea!

Apoi, reîncepând să nu mai credă nimic din ceea ce vedea:

— Dar e imposibil!... E o iluzie, un miraj!... repeta el, mușcat de îndoială. Ah, voi ști în curând ce să cred!

Și, fără să mai întârzie cu pusul pălăriei, tulburat, nebun de bucurie, cum era Arhimede ieșind din baia în care se scufundase când a descoperit faimosul său principiu, iată-l pe Cyprien coborând în fugă drumul spre fermă și năpustindu-se ca un obuz la Jacobus Vandergaart.

Îl găsi pe bătrânul șlefuitor ocupat cu examinarea pietrelor prețioase pe care Nathan, misitul de diamante, tocmai le adusese la tăiat.

— Ah, domnule Nathan, ce bine că sunteți aici! strigă Cyprien! Uitați-vă!... și dumneavoastră, domnule Vandergaart, vedeți ce vă aduc și spuneți-mi ce este?

Puseșe piatra pe masă și-și încrucișase brațele.

Nathan luă primul piatra în mâna, păli de uimire și, cu ochii holbați, cu gura căscată, i-o dădu lui Vandergaart.

Acesta, după ce ridicase obiectul la înălțimea ochilor, în dreptul ferestrei, îl privi la rândul său pe deasupra ochelarilor. Apoi, îl repuse la loc pe masă și, privindu-l pe Cyprien, zise liniștit:

— Acesta este cel mai mare diamant din lume.

— Da!... Cel mai mare! repetă Nathan. De patru sau cinci ori mai mare decât Koh-i-noor, „Muntele de lumină”, orgoliul tezaurului regal al Angliei, care cântărește o sută șaptezeci și nouă de carate!

— De două sau de trei ori mai mare decât Marele Mogol, cea mai mare piatră cunoscută, care cântărește două sute optzeci de carate! reluă bătrânul șlefuitor.

— De patru sau cinci ori mai mare decât diamantul țarului, care cântărește o sută nouăzeci și trei de carate! replică Nathan, din ce în ce mai năucit.

— De șapte sau opt ori cât Regentul, care cântărește o sută treizeci și șase de carate! reluă Jacobus Vandergaart.

— De douăzeci sau treizeci de ori cât diamantul de la Dresden, care nu cântărește decât treizeci și unu de carate! strigă Nathan. Și adăugă:

— Cred că, după tăiere, acesta va cântări încă cel puțin patru sute de carate! Dar cum să îndrăznești măcar să riști o evaluare a unei asemenea pietre? E incalculabilă!

— De ce? Răspunse Jacobus Vandergaart, care rămăsese cel mai calm dintre ei. Koh-i-noor-ul este evaluat la treizeci de milioane de franci, Marele Mogol la douăsprezece milioane, diamantul țarului la opt milioane, Regentul la șase milioane!... Ei bine, acesta trebuie cu siguranță să valoreze pe puțin o sută de milioane!

— Ei! Totul depinde de culoarea și de calitatea sa! replică Nathan, care începuse să-și vină în fire și credea poate că este util să pună jaloane, pentru viitor, în vederea unui târg posibil. Dacă este incolor și de primă calitate, valoarea lui va fi de neprețuit! Dar dacă e galben, cum sunt cele mai multe din diamantele noastre de Griqualand, această valoare va fi cu mult mai mică! Nu știu totuși dacă n-aș prefera, pentru o piatră de această dimensiune, o frumoasă nuanță albastră de safir, ca aceea a diamantului de la Hope, sau roză, ca aceea a Marelui Mogol, sau chiar un verde de nuanță smaraldului, ca aceea a diamantului de la Dresden.

— Ba nu!... Ba nu!... strigă bătrânul șlefuitor, cu înflăcărare. Eu sunt pentru diamantele incolore! Vorbește-mi despre Koh-i-noor sau despre Regent! Iată adevăratele gême!... Pe lângă ele, celealte nu sunt decât niște pietre fanteziste!

Cyprien nu-i mai asculta.

— Scuzați-mă, domnilor, spuse el precipitat, dar sunt obligat să vă părăsesc chiar în clipa asta! Și, după ce-și luă prețioasa piatră, urcă în fugă drumul spre fermă. Fără a-i da măcar prin gând să ciocănească, deschise

ușa, o văzu pe Alice și, înainte de a-și da seama ce face, o lăua în brațe și o sărută pe amândoi obrajii.

— Ei bine! Ce-i asta?! strigă domnul Watkins, scandalizat de aceasta demonstrație neașteptată. Ședea la masă, în fața lui Annibal Pantalacci, făcând o partidă de pichet cu acest farsor răutăcios.

— Miss Watkins, scuzați-mă! bâlbâi Cyprien, surprins de propria-i îndrăzneală, dar radiind. Sunt foarte fericit!... Sunt nebun de fericire!... Priviți!... Iată ce vă aduc!

Și mai degrabă aruncă decât depuse diamantul său pe masă, între cei doi jucători.

Ca și Nathan și Jacobus Vandergaart, aceștia înteleseră imediat despre ce este vorba. Domnul Watkins, care nu atacase încă decât moderat rația lui zilnică de gin, era într-o stare destul de lucidă.

— Dumneata ai găsit asta... dumneata... în claim-ul dumitale? strigă el cu putere.

— Să găsesc asta? răspunse Cyprien, triumfător. Am făcut mai mult decât atât!... L-am fabricat eu însuși în întregime!... A, domnule Watkins, în definitiv, chimia e și ea bună la ceva.

Râdea și strângea în mâinile sale degetele subțiri ale Alicei care, surprinsă de aceste demonstrații pătimașe, dar încântată de bucuria prietenului său, surâdea bland.

— Dumneavoastră vă datorez această descoperire, domnișoară Alice! Cine mi-a cerut să încerc fabricarea diamantului artificial, dacă nu încântătoarea și adorabila dumneavoastră fiică, domnule Watkins?... Oh, pot să mă încchin în fața ei ca vechii cavaleri în fața doamnei lor și să proclaim că îi revine întregul merit al invenției!... Căci, fără ea, nu m-aș fi gândit niciodată la asta!

Domnul Watkins și Annibal Pantalacci priveau diamantul, apoi se uitau unul la altul, dând din cap. Căzuseră literalmente în cea mai cumplita uluire.

— Zici că dumneata ai fabricat asta... dumneata însuți? reluă John Watkins. Deci e o piatră falsă?

— O piatră falsă? strigă Cyprien. Ei bine, da! O piatră falsă!... Dar Jacobus Vandergaart și Nathan o evaluatează la cel puțin cincizeci de milioane, poate chiar o sută! Dacă nu-i decât un diamant artificial, obținut printr-un procedeu al cărui inventator sunt, nu e mai puțin perfect autentic!... Vedeți doar că nu-i lipsește nimic... nici măcar ganga.

— Și poți să faci și alte diamante la fel? insistă John Watkins.

— Dacă pot... domnule Watkins? Evident! Am să vă fac diamante, cu grămada!... Am să vă fac de zece ori, de o sută de ori mai mari decât acesta, dacă doriți! Am să vă fac destule ca să pavați terasa cu ele, ca să asfaltați drumurile Griqualand-ului, dacă vă poftește inima!... Numai primul pas e greu și, după obținerea celei dintâi pietre, restul e doar o problemă de detaliu, de punere la punct a unor dispoziții tehnice!

— Dar dacă e aşa, reluă fermierul, care pălise, aceasta va însemna ruina proprietarilor de mine, a mea, a întregului Griqualand!

— Evident! strigă Cyprien. Ce interes va mai prezenta scormonirea pământului, pentru a căuta în el diamante mici, aproape fără valoare, de vreme ce fabricarea lor pe cale industrială, la dimensiunile dorite, va fi la fel de simplă ca aceea a pâinilor de patru livre!

— Dar e monstruos! replică John Watkins. E o infamie!... E o ticăloșie!... Dacă ceea ce spui e adevărat, dacă dumneata posezi într-adevăr acest secret...

Se opri, sufocându-se.

— Nu sunt vorbe goale, zise cu răceală Cyprien, doar aveți aici primul meu produs!... Și cred că e destul de mare pentru a vă convinge!

— Ei bine! răspunse domnul Watkins, care putuse în sfârșit să-și tragă răsuflarea, dacă e adevărat... ar trebui să fii împușcat imediat, în mijlocul străzii mari a taberei, domnule Méré!... Iată părerea mea!

— Care e și a mea! crezu necesar să adauge Annibal Pantalacci, cu un gest de amenințare.

Miss Watkins se ridicase în picioare, foarte palidă.

— Să fiu împușcat pentru că am rezolvat o problemă de chimie, pusă în discuție de cincizeci de ani?! răspunse Tânărul inginer, ridicând din umeri. Ar fi cam exagerat!

— Nu e nimic de râs, domnule! replică fermierul, furios. Te-ai gândit la consecințele a ceea ce numești descoperirea dumitale... la încetarea lucrului în mine... la Griqualand-ul deposedat de industria sa cea mai glorioasă... la faptul că aş deveni un cerșetor?

— Pe legea mea, mărturisesc că nu m-am gândit de loc la toate acestea! răspunse cu sinceritate Cyprien. Sunt consecințe inevitabile ale progresului industrial și știința pură n-are de ce să țină seama de ele!... În plus, în ceea ce vă privește personal, domnule Watkins, fiți fără teamă! Ce-i al meu e al

dumneavoastră și știți bine pentru ce mi-am îndreptat cercetările în această direcție!

John Watkins cântări imediat foloasele pe care le putea trage din descoperirea Tânărului inginer și, orice ar fi gândit napolitanul, nu ezită, cum se spune, să schimbe macazul.

— La urma urmei, reluă el, s-ar putea să ai dreptate și dumneata vorbești ca un băiat cumsecade, domnule Méré! Da!... Gândindu-mă bine, cred că o să ne putem înțelege! De ce să fabrici o cantitate prea mare de diamante? Ar fi cel mai sigur mijloc de depreciere a descoperirii dumitale! N-ar fi mai înțelept să păstrezi cu grijă secretul, să-l folosești cu chibzuială, să mai fabrici numai una sau două pietre la fel ca asta, sau chiar să te oprești la acest prim succes, din moment ce îți asigură dintr-o dată un capital considerabil și face din dumneata cel mai bogat om din ținut?... În felul acesta, toată lumea va fi mulțumită, lucrurile vor continua să meargă ca și în trecut, iar dumneata nu te vei așeza de-a curmezișul unor interese onorabile!

Era un nou aspect al problemei, la care Cyprien nu se gândise încă. Dar dilema se preciza brusc, cu rigoarea sa nemiloasă: sau să păstreze pentru sine secretul descoperirii, să nu-l facă cunoscut lumii și să abuzeze de el pentru a se îmbogăți, sau, aşa cum pe drept cuvânt spunea John Watkins, să deprecieze dintr-o lovitură toate diamantele naturale și artificiale și, drept consecință, să renunțe la bogăție, ca să ajungă... la ce? La ruinarea tuturor minerilor din Griqualand, din Brazilia și din India.

În fața acestei alternative, Cyprien ezită, poate, dar numai un moment. Și totuși, el înțelegea că, alegând calea sincerității, a onoarei, a fidelității față de știință, însemna să renunțe pentru totdeauna la însăși speranța care fusese principalul mobil al descoperirii sale.

Suferința sa era cu atât mai amară, mai răscolioare, cu cât era mai neașteptată, de vreme ce recădea brusc de la înălțimea unui vis atât de frumos!

— Domnule Watkins, zise el pe un ton grav, dacă aş păstra pentru mine secretul descoperirii mele, n-aș fi decât un falsificator! Aș cântări cu greutăți măsluite și aş însela publicul asupra calității mărfui! Rezultatele obținute de un savant nu-i aparțin doar lui! Ele fac parte din patrimoniul tuturor! A păstra pentru sine, dintr-un interes egoist și personal, cea mai mică parte din ele ar însemna să te faci vinovat de cel mai josnic act pe care îl poate săvârși un om! Eu nu voi proceda astfel! Nu!... Nu voi aștepta nici căr

săptămână, nici măcar o zi, ca să fac cunoscută formula pe care întâmplarea, ajutată de un pic de gândire, m-a făcut să-o descopăr! Singura mea rezervă va fi aceea de a o oferi, după cum e drept, mai întâi patriei mele, Franța, care mi-a dat prilejul de a o servi!... Mâine chiar, voi comunica Academiei de Științe secretul procedeului meu. Adio, domnule, vă rămân îndatorat pentru că m-ați făcut să-mi dau seama limpede de o datorie la care nu mă gândeam!... Miss Watkins, îmi făurisem un vis frumos!... Vai, trebuie să renunț la el!

Mai înainte ca fata să poată face o mișcare către el, Cyprien își luă diamantul, apoi plecă, salutându-i pe Miss Watkins și pe tatăl ei.

X

John Watkins reflectează

Părăsind ferma, Cyprien, cu inima zdrobotită, dar hotărât să îndeplinească ceea ce consideră drept o datorie profesională, se duse din nou la Jacobus Vandergaart. Îl găsi singur. Misitul Nathari plecase în grabă, pentru a răspândi primul în tabără o veste care-i interesa în mod atât de direct pe mineri.

Această veste stârni mare vâlvă, cu toate că încă nu se știa că diamantul enorm al lui „Monsieur”, cum era numit Cyprien, era un diamant artificial. Dar lui „Monsieur” nu-i păsa de bârfelile din Kopje. El se grăbea să verifice, cu bătrânul Vandergaart, calitatea și culoarea acestei pietre, înainte de a-și întocmi raportul. Îi spuse deci, aşezându-se lângă el:

— Draga Jacobus, fii bun și taie-mi o fațetă pe cocoașa asta, ca să vedem puțin ce se ascunde sub gangă!

— Nimic mai ușor, zise bătrânul șlefuitor, luând piatra din mâinile Tânărului său prieten. Pe legea mea, ai ales foarte bine locul, adaugă el, constatănd prezența unei mici ridicături pe una din părțile pietrei care, afară de acest defect, avea un oval aproape perfect. Tăind în partea asta, nu riscăm să stricăm ceva!

Fără a mai întârzia, Jacobus Vandergaart începu să lucreze și, după ce alese din talerul său de lemn o piatră brută de patru-cinci carate, pe care o fixă la capătul unui fel de manetă, începu să roadă una de alta cele două pojghițe exterioare.

— Ar fi fost mai ușor prin clivaj, zise el, dar cine ar îndrăzni să se distreze dând o lovitură de ciocan unei pietre având asemenea preț!

Această operație, foarte lungă și foarte monotonă, nu-i luă mai puțin de două ore. Când fațeta fu destul de mare pentru a îngădui o judecată asupra naturii diamantului, trebui să-o șlefuiască pe piatra de tocilă – și asta dură mult timp.

Totuși, era încă plină zi când aceste preliminarii fură terminate. Cyprien și Jacobus Vandergaart, cedând în sfârșit curiozității, se apropiară ca să verifice rezultatul operațiunii.

O fațetă frumoasă de culoarea jaisului, dar de o limpezime și o strălucire excepțională, se arăta privirilor lor.

Diamantul era negru! Caracteristica aproape unică, în orice caz excepțională, care-i mărea încă, dacă era posibil, valoarea.

Mâinile lui Jacobus Vandergaart tremurau de emoție, făcând piatra să scânteieze în lumina apusului.

— Este cea mai extraordinară și cea mai frumoasă gemă în care s-au reflectat vreodată razele soarelui! spuse el, cu un fel de respect religios. Ce va fi oare când le va putea refracta, după ce va fi tăiată pe toate fețele.

— Ți-ai lua sarcina asta? întreba cu vioiciune Cyprien.

— Desigur, dragul meu! Ar fi onoarea și încoronarea lungii mele cariere!... Dar poate ai face mai bine să alegi o mâna mai Tânără și mai fermă decât a mea?

— Nu! răspunse cu afecțiune Cyprien. Sunt sigur că nimeni n-ar face-o cu mai multă grija și mai multă șefuință decât dumneata! Păstrează acest diamant, dragă Jacobus și șlefuieste-l pe îndelete. Vei face din el o capodoperă! Ne-am înțeles!

Bătrânul întorcea pe o parte și pe alta piatra între degete și părea că ezită să-și formuleze gândul.

— Un lucru mă îngrijorează, zise în sfârșit. Nu mă pot obișnui cu ideea de a păstra la mine o bijuterie de o asemenea valoare! Țin în palmă cel mai puțin cincizeci de milioane de franci și poate chiar mai mult! Nu-i prudent să-ți iezi o asemenea răspundere!

— Nimeni nu va ști nimic, dacă n-ai să spui nimănu, domnule Vandergaart! Cât despre mine, îți garantez secretul!...

— Hm! Vor bănu! Poate ai fost urmărit, în drum spre mine!... Se va presupune, chiar dacă nu se va ști cu certitudine!... În ținutul ăsta sunt tot felul de oameni!... Nu! N-aș dormi liniștit!

— Poate ai dreptate, replică Cyprien, înțelegând ezitarea bătrânlui. Dar ce e de făcut?

— La asta mă gândesc și eu! răspunse Jacobus Vandergaart, care tăcu timp de câteva minute. Apoi reluă:

— Ascultă, dragul meu. Ceea ce vreau să-ți propun e un lucru delicat și presupune să ai o încredere absolută în mine! Dar mă cunoști destul ca să nu ţi se pară ciudat că vreau să luăm atâtea precauții!... Trebuie să plec chiar acum cu instrumentele mele și cu această piatră, pentru a mă refugia într-un colț oarecare, unde să nu fiu cunoscut – la Bloemfontein sau la Hope Town, de exemplu. Voi închiria acolo o cameră modestă, mă voi închide ca să lucrez în cel mai mare secret și nu mă voi întoarce decât după terminarea operației. Poate voi reuși astfel să fac să mi se piardă urma!... Dar, repet, aproape că mi-e rușine să sugerez un asemenea plan...

— Pe care îl găsesc foarte înțelept, răspunse Cyprien și nu știu cum să te conving să-l realizezi!

— Trebuie să ții seama că va dura mult timp, că-mi va trebui cel puțin o lună și că mi se pot întâmpla destule accidente pe drum!

— Nu interesează, domnule Vandergaart, dacă dumneata crezi că e cea mai bună cale de urmat! Și apoi, dacă diamantul dispare, nu va fi mare nenorocire!

Jacobus Vandergaart îl privi pe Tânărul său prieten cu un fel de spaimă.

„Un asemenea noroc să-i fi luat mințile?” se întrebă el.

Cyprien îi înțelesе gândul și începu să surâdă. Îi explică de unde provenea diamantul și cum putea să fabrice de acum înainte altele, oricâte ar voi. Dar, fie că bătrânlul șlefuitor nu-i crezu întru totul povestea, fie că avea un motiv personal să nu vrea să rămână singur în această cabană izolată, împreună cu o piatră prețioasă în valoare de cincizeci de milioane, el insistă să plece imediat.

Iată de ce, după ce aruncă într-un sac vechi de piele instrumentele și boarfele sale, Jacobus Vandergaart atârnă la ușa locuinței o tăbliță de ardezie pe care scrise: „Plecat pentru afaceri”, băgă cheia în buzunar, puse diamantul în buzunarul de la vestă și plecă.

Cyprien îl însoțи două-trei mile pe drumul Bloemfontein-ului și nu-l părăsi decât la insistențele sale repetitive.

Se înnoptase bine când Tânărul inginer ajunse acasă, gândindu-se poate mai mult la miss Watkins decât la faimoasa lui descoperire.

Fără a-și lua răgazul de a onora cina pregătită de Matakit, se așeză la masa de lucru și începu să redacteze nota pe care voia să o adreseze cu prima poștă secretarului permanent al Academiei de Științe.

Era o descriere minuțioasă și completă a experienței sale, urmată de o teorie foarte ingenioasă asupra reacției care trebuise să dea naștere magnificului cristal de carbon.

„Caracterul cel mai remarcabil al acestui produs, spunea el între altele, constă în identitatea completă cu diamantul natural și mai ales în prezența unei gange exterioare.”

În adevăr, Cyprien nu ezita să atribuie acest efect atât de curios griji cu care își căptușise recipientul cu un strat de pământ selecționat din Vandergaart Kopje. Felul în care o parte din acest pământ se desprinsese de perete, ca să formeze în jurul cristalului o adevărată coajă, nu era ușor de explicat și doar experiențele ulterioare aveau să-l elucideze. Se putea imagina că se produsese acolo un fenomen cu totul nou de afinitate chimică și autorul își propunea să facă din aceasta obiectul unui studiu aprofundat. N-avea pretenția să elaboreze dintr-o dată teoria completă și definitivă a descoperirii sale. Ceea ce voia, era mai întâi să-o comunice fără întârziere lumii savante, să marcheze prioritatea Franței, să provoace discuții și să facă lumină în legătură cu o serie de fapte încă neexplicate și obscure pentru el însuși.

După ce își începu memoriul, ținându-și astfel la zi contabilitatea științifică și așteptând să-l poată completa cu noi observații mai înainte de a-l trimite celui în drept, Tânărul inginer mâncă puțin și se duse la culcare.

A doua zi dimineață, Cyprien pleca de acasă și se plimbă gânditor pe diferite terenuri ale minei. Anumite priviri îl urmăreau fără pic de simpatie. Dacă nu le remarcă, era pentru că uitase toate urmările marii sale descoperiri, stabilite cu atâta duritate în ajun de John Watkins, adică ruina, într-un termen mai mult sau mai puțin lung, a concesionarilor și a concesiunilor Griqualand-ului. Și aceasta era suficient, desigur, ca să producă îngrijorare în mijlocul unui ținut pe jumătate sălbatic, unde nimeni nu șovăie să-și facă dreptate cu propriile sale mâini, unde legea supremă este siguranța muncii și a comerțului ce decurge din ea. Dacă fabricarea diamantului artificial ar fi devenit o industrie practică, toate milioanele îngropate în minele Braziliei ca și în cele ale Africii Australe, fără a mai vorbi de miile de existențe sacrificate până atunci, ar fi fost pierdute

iremediabil. Fără îndoială, Tânărul inginer putea păstra secretul experienței sale; dar, în această privință, declarația lui fusese foarte limpede: nu voia să-l păstreze.

Pe de altă parte, în timpul nopții – o noapte de toropeală, în timpul căreia John Watkins nu visa decât diamante neverosimile, de o valoare de mai multe miliarde – tatăl Alicei avusese timp să mediteze și să reflecteze. Era firesc ca Annibal Pantalacci și alți mineri să vadă cu îngrijorare și mânie revoluția pe care descoperirea lui Cyprien urma să o aducă în exploatarea terenurilor diamantifere, deoarece ei le exploatau pentru propriul lor profit. Dar el, ca simplu proprietar al fermei Watkins, avea o altă situație. Fără îndoială, dacă claim-urile ar fi fost părăsite în urma scăderii prețului gemelor, dacă toată această populație de mineri ar fi părăsit taberele Griqualandului, valoarea fermei sale ar fi scăzut într-o proporție însemnată și nu și-ar mai fi desfăcut aşa de ușor produsele, casele și cabanele sale n-ar mai fi fost închiriate, din lipsă de locatari și poate că într-o zi ar fi fost obligat să părăsească un ținut devenit neproductiv.

„Bun! își zicea John Watkins, dar vor mai trece mulți ani înainte de a ajunge aici! Fabricarea diamantelor artificiale n-a ajuns încă în stadiul practic, chiar cu procedeele domnului Méré! Poate că întâmplarea a jucat un rol important în reușita lui! Dar, întâmplare sau nu, el a fabricat o piatră de o valoare enormă și, dacă în condițiile unui diamant natural ar valora cincizeci de milioane, valorează oricum câteva, deși e produsă în mod artificial! Da, acest Tânăr trebuie reținut cu orice preț! Cel puțin câtva timp trebuie împiedicat să bată toba despre imensa lui descoperire! Trebuie ca piatra aceasta să intre definitiv în posesia familiei Watkins și să nu iasă decât în schimbul unui număr respectabil de milioane! Cât despre a-l reține pe cel care a fabricat-o, asta e foarte simplu – chiar fără să mă angajez în mod definitiv! Alice e aici, prin Alice voi ști să-i întârzii plecarea în Europa!... Da! Chiar dacă ar trebui să i-o promit de nevastă!... Chiar dacă ar trebui să i-o dau!”

Fără îndoială că, sub presiunea unei cupiditate mistuitoare, John Watkins ar fi ajuns până acolo! În toată această afacere nu se vedea decât pe el, nu se gândeau decât la el însuși! Si dacă bătrânul egoist se preocupă și de fiica sa, era numai ca să-și spună:

„La urma urmei, Alice n-are de ce să se plângă! Acest savant Tânăr și nebun arată foarte bine! O iubește și îmi închipui că nici ea n-a rămas

insensibilă la iubirea lui! Or, ce e mai frumos decât să unești două inimi făcute una pentru celalaltă... sau, cel puțin, să le faci să spere aceasta unire, până când toată povestea va fi lămurită!... Ah! Pe Sfântul John, patronul meu, la naiba cu Annibal Pantalacci și cu ceilalți! Fiecare pentru el, chiar și în Griqualand!"

Așa gândeau John Watkins manevrând această balanță ideală, în care echilibra viitorul fiicei sale cu o simplă bucată de carbon cristalizat și era foarte fericit gândindu-se că talgerele se mențineau pe aceeași linie orizontală.

A doua zi, hotărârea lui era luată: nu va grăbi nimic, va lăsa lucrurile să meargă de la sine, cunoscând drumul pe care-l vor parcurge.

Deocamdată trebuie să-și revadă chiriașul – ceea ce era ușor, deoarece Tânărul inginer venea zilnic la fermă – dar de asemenea voia să revadă faimosul diamant care căpătase în visele lui proporții fabuloase.

Domnul Watkins se duse deci la cabana lui Cyprien, care, dată fiind ora matinală, era încă acasă.

— Ei bine, Tânărul meu prieten, îi zise el bine dispus, cum ai petrecut această noapte... aceasta primă noapte care a urmat marii dumitale descoperiri?

— Foarte bine, domnule Watkins, foarte bine! răsunse cu răceleă Tânărul.

— Cum? Ai putut dormi?

— Ca de obicei!

— Toate aceste milioane, care-au ieșit din acest cuptor, continuă domnul Watkins, nu îți-au tulburat somnul?

— În niciun fel, răsunse Cyprien. Trebuie să înțelegi bine, domnule Watkins, acest diamant ar valora milioane numai dacă ar fi opera naturii și nu aceea a unui chimist...

— Da... da... domnule Cyprien! Dar ești sigur că ai putea să-mi faci altul... sau altele?... Ai garanta? Cyprien ezita, știind că, într-o experiență de acest fel, puteau fi multe eșecuri.

— Vezi, n-ai garanta! continua John Watkins... Deci, până la o nouă încercare și un nou succes, diamantul dumitale va păstra o valoare enormă!... Și, dacă asta-i situația, cel puțin deocamdată, de ce să spui că e o piatră artificială?

— Vă repet, răspunse Cyprien, că nu pot ascunde un secret științific atât de important!

— Da... da! relua John Watkins, făcându-i semn să tacă, de parcă ar fi putut fi auzit de afară. Da... da!... Vom mai vorbi despre asta!... Dar nu te mai preocupa de Pantalacci și de ceilalți!... Nu vor spune nimic despre descoperirea dumitale, pentru că interesul lor e să nu spună nimic!... Crede-mă... așteaptă!... și mai ales gândește-te că fiica mea și cu mine suntem fericiti de succesul dumitale!... Da... foarte fericiti!... Dar n-aș putea să mai văd acest faimos diamant?... Ieri abia am avut timp să-l examinez!... Ai vrea să-mi îngădui...

— Nu mai e la mine! răspunse Cyprien.

— L-am trimis în Franța! strigă domnul Watkins, zdrobit la acest gând.

— Nu... nu încă!... În stare brută nu i s-ar putea aprecia frumusețea! Fiți liniștit!

— Cui l-am încredințat? Pe toți sfintii Angliei, cui?

— L-am dat lui Jacobus Vandergaart să-l șlefuiască și nu știi unde l-a dus.

— Ai încredințat un asemenea diamant acestui nebun bătrân? strigă John Watkins, înfuriat de-a binelea. Dar asta e demență, domnule! Curată demență!

— Aș! răspunse Cyprien. Ce poate să facă Jacobus, sau oricine altul, cu un diamant a cărui valoare, pentru cei care nu-i cunosc originea, este de cel puțin cincizeci de milioane? Credeți că ar fi ușor să-l vândă pe ascuns?

Domnul Watkins păru izbit de acest argument. Desigur, nu era ușor să te descotorosești de un diamant de asemenea preț. Cu toate acestea, fermierul nu era liniștit și ar fi dat mult, da... mult!... pentru că imprudentul Cyprien să nu-l fi încredințat bătrânlui șlefuitor... sau cel puțin pentru că bătrânlul șlefuitor să se fi și întors la Griqualand, cu prețioasa gemă!

Dar Jacobus Vandergaart ceruse o lună și, oricât de nerăbdător era John Watkins, trebuia să aștepte.

E de la sine înțeles că, în zilele următoare, comesenii săi obișnuiți, Annibal Pantalacci, herr Friedel și evreul Nathan, l-au bârfit destul pe cinstiul șlefuitor. Vorbeau în absența lui Cyprien și totdeauna pentru a-i aminti lui John Watkins că timpul trece și Jacobus Vandergaart nu se arată.

— Și de ce ar reveni în Griqualand, zise Friedel, când îi este atât de ușor să păstreze acest diamant, de o valoare uriașă, a cărui origine artificială nu e trădată încă de nimic?

— Pentru că n-ar găsi cui să-l vândă! răspunse domnul Watkins, reproducând argumentul Tânărului inginer, care nu mai avea însă puterea să-l liniștească.

— Frumos raționament! ripostă Nathan.

— Da! Frumos raționament! adaugă Annibal Pantalacci și, credeți-mă, bătrânul crocodil e departe la ora asta! Nimic mai ușor, mai ales pentru el, decât să denatureze piatra și s-o facă de nerecunoscut! Nu știți nici măcar ce culoare are! Cine îl împiedică să o taie în patru, ori în șase și să facă din ea, prin clivaj, mai multe diamante de dimensiuni încă foarte respectabile?

Aceste discuții tulburau sufletul domnului Watkins, care începea să-și spună că Jacobus Vandergaart nu se va mai întoarce.

Numai Cyprien credea cu tărie în cinstea bătrânlui șlefuitor, afirmând sus și tare că se va întoarce în ziua fixată. Și avea dreptate.

Jacobus Vandergaart se întoarse cu patruzeci și opt de ore mai devreme. Sârguința și râvna lui fuseseră atât de mari, că în douăzeci și șapte de zile terminase de tăiat diamantul. Se întoarse în timpul nopții, ca să-l dea la tocilă și să fie gata cu șlefuitul și, în dimineața celei de a douăzeci și nouă zile, Cyprien îl văzu pe bătrân prezentându-se la el.

— Iată piatra, spuse el simplu, punând pe masa o mică cutie de lemn.

Cyprien deschise cutia și rămase înmărmurit.

Așezat pe un aşternut de bumbac alb, un enorm cristal negru, în formă de romboid dodecaedru, arunca focuri prismatice atât de strălucitoare, încât laboratorul părea luminat. Aceasta combinație – culoarea cernelii, transparența diamantină absolut perfectă, puterea refringentă fără egal – producea cel mai minunat și mai tulburător efect. Te simțea în prezența unui fenomen cu adevărat unic, a unui joc al naturii probabil fără precedent.

Lăsând la o parte orice idee de valoare, bijuteria era splendidă prin ea însăși.

— Nu e numai cel mai mare, dar și cel mai frumos diamant din câte sunt în lume! zise grav Jacobus Vandergaart, cu un accent de orgoliu patern. Cântărește patru sute treizeci și două de carate! Poți fi mândru că ai făcut o capodoperă, dragul meu! Prima încercare a fost o lovitură de maestru!

Cyprien nu răspunse nimic complimentelor bătrânului șlefuitor. Din punctul lui de vedere, el nu era decât autorul unei descoperiri ciudate – nimic mai mult. Mulți alții se strădusiseră, fără să reușească, acolo, unde el reușise fără îndoială, pe acest teren al chimiei anorganice. Dar ce consecințe folositoare pentru omenire ar avea fabricarea diamantului artificial? În mod inevitabil, ea ar ruina, într-un timp dat, pe toți cei care trăiau din comerțul pietrelor prețioase și, în fond, n-ar îmbogăți pe nimeni.

Gândindu-se la asta, Tânărul inginer își revenea din exaltarea ce-l cuprinse în primele ore care urmăseră descoperirii sale. Da! Acum, acest diamant, oricât de admirabil arăta ieșit din mâinile lui Jacobus Vandergaart, nu-i mai apărea decât ca o piatră fără valoare, căreia în curând avea să-i lipsească până și prestigiul rarității.

Cyprien luă cutia în care scânteia incomparabila gemă și, după ce strânse mâna bătrânului, se îndreptă spre ferma domnului Watkins.

Fermierul era în camera sa scundă, mereu îngrijorat, mereu tulburat, așteptând întoarcerea, care i se părea atât de improbabilă, a lui Jacobus Vandergaart. Alice se afla lângă el, liniștindu-l cât putea mai bine.

Cyprien deschise ușa și rămase o clipă în prag.

— Ei bine?... întrebă cu însuflețire John Watkins, ridicându-se cu o mișcare rapidă.

— Ei bine, cinstițul Jacobus Vandergaart a sosit chiar în dimineața asta! răspunse Cyprien.

— Cu diamantul?

— Cu diamantul, admirabil tăiat și care cântărește încă patru sute treizeci și două de carate!

— Patru sute treizeci și două de carate! strigă John Watkins. Si l-ai adus cu dumneata?

— Iată-l.

Fermierul luă cutia, o deschise și ochii săi mari scânteau aproape ca diamantul pe care-l privea ca în extaz! Apoi, când putu ține în mâna sa, sub

această formă ușoară și portativă, materială și sclipitoare în același timp, valoarea colosală pe care o reprezinta gema, încântarea sa căpătă accente atât de bombastice, încât deveneau ridicolе.

Domnul Watkins avea lacrimi în glas și vorbea diamantului ca unei ființe însuflețite.

— Oh! Frumoasă, superbă, splendidă piatra!... Iată-te deci întoarsă, micuțo!... Cât ești de strălucitoare!... Cât ești de grea!... Câte guinee sunătoare trebuie să valorezi!... Ce-o să facem cu tine, frumoasa mea?... O să te trimitem la Cape Town și de acolo la Londra, ca să fii văzută și admirată?... Dar cine va fi atât de bogat ca să te cumpere? Nici regina nu și-ar putea permite un asemenea lux!... Ar trebui să renunțe pentru asta la venitul ei pe doi sau trei ani!... Va fi necesar un vot al parlamentului, o subscripție națională!... Se va face, fii liniștită! Și tu te vei duce să dormi în Turnul Londrei, lângă Koh-i-noor, care nu va mai fi decât un băiețel pe lângă tine!... Cât poți tu valora, frumoasa mea?

Și după ce făcu un calcul mintal:

— Diamantul țarului a fost plătit de Ecaterina a II-a cu un milion de ruble bani peșin și nouăzeci și șase de mii de franci rentă viageră! Nu va fi desigur nimic exagerat dacă s-ar cere un milion de lire sterline și cinci sute de mii de franci rentă perpetuă! Apoi, venindu-i o idee subită:

— Domnule Méré, nu crezi că proprietarul unei asemenea pietre ar trebui înnobilat? Toate felurile de merite au dreptul să fie reprezentate în Camera lorzilor și a posedat un diamant de această mărime nu-i, desigur, un merit obișnuit!... Privește, fiica mea, privește!... Doi ochi nu sunt de ajuns pentru a admira o asemenea piatră!

Pentru prima dată în viața sa, miss Watkins privi un diamant cu oarecare interes.

— În adevăr, e foarte frumos!... Strălucește ca o bucată de cărbune ce este, dar ca un cărbune incandescent! spuse ea, luându-l cu delicatețe de pe asternutul lui de bumbac. Apoi, cu o mișcare instinctivă, pe care orice Tânără ar fi avut-o în locul ei, se apropié de oglinda aşezată deasupra căminului și-și puse minunata bijuterie pe frunte, în mijlocul șuvitelor de păr blond.

— O stea montată în aur! zise curtenitor Cyprien, făcând, contrar obișnuințelor sale, un madrigal.

— E adevărat!... Parcă-i o stea! strigă Alice, bătând bucuroasă din palme... Ei bine, trebuie să-i lăsăm acest nume! Să-l botezăm *Steaua Sudului!*... Vreți, domnule Cyprien? Nu e negru ca frumusețile indigene ale acestui ținut și strălucitor precum constelațiile cerului nostru austral?

— Fie, *Steaua Sudului!* zise John Watkins, care nu acorda numelui prea mare importanță. Dar fii atentă să nu-ți scape din mâna! reluă el însăjumătă, la o mișcare neașteptată a fetei. S-ar sparge ca sticla!

— În adevăr?... E atât de fragil? se miră Alice, punând cu destulă nepăsare diamantul în cutia sa. Sărmană stea, deci nu ești decât un astur de nimic, un banal dop de carafă!

— Un dop de carafă! strigă domnul Watkins, sufocat. Copiii sunt lipsiți de orice respect!

— Domnișoară Alice, zise atunci Tânărul inginer, dumneavoastră m-ați încurajat să încerc fabricarea artificială a diamantului! Deci dumneavoastră vi se datorează existența acestei pietre!... Dar, în ochii mei, este o bijuterie care nu va mai avea nicio valoare comercială când i se va cunoaște proveniența!... Tatăl dumneavoastră îmi va îngădui, fără îndoială, să v-o ofer, în amintirea influenței fericite pe care ați avut-o asupra lucrărilor mele!

— Ei! făcu domnul Watkins, neputând ascunde ceea ce simțea la această propunere... neașteptată.

— Domnișoară Alice, continuă Cyprien, acest diamant este al dumneavoastră!... Vi-l ofer... vi-l dăruiesc!

Și miss Watkins, drept orice răspuns, întinse Tânărului o mână pe care acesta o strânse cu afecțiune în ale sale.

XI

Steaua Sudului

Vestea întoarcerii lui Jacobus Vandergaart se răspândise repede. Așa că o mulțime de vizitatori se îndreptă în curând spre fermă, ca să vadă minunea Kopje-ului. Se află repede și că diamantul aparținea domnișoarei Watkins și că tatăl ei, mai mult decât ea, era adevăratul proprietar.

Așa se explica surescitarea curiozității publice în legătură cu acest diamant, operă a omului și nu a naturii.

Trebuie spus aici că nu se aflase încă nimic despre originea artificială a diamantului în chestiune. Pe de o parte, minerii din Griqualand nu erau atât de nesocotați încât să răspândească un secret care putea să determine ruina

lor imediată. Pe de altă parte, Cyprien, nevoind să se hazardeze, nu spusese încă nimic despre aceasta și se hotărâse să nu trimită memoriul său relativ la *Steaua Sudului*, mai înainte de a fi controlat succesul său printr-o a doua experiență. Ceea ce făcuse prima dată, voia să fie sigur că poate face și a doua oară.

Curiozitatea publică crescuse deci teribil și John Watkins n-ar fi putut în mod cuviincios să refuze să o satisfacă, cu atât mai mult, cu cât asta îi măgulea vanitatea. Puse *Steaua Sudului* pe un strat subțire de bumbac, în vîrful unei mici coloane de marmură albă, care se înălța în mijlocul șemineului din holul său și ziua întreagă stătea așezat în fotoliu, supraveghind incomparabila bijuterie și arătând-o publicului.

James Hilton fu primul care-i spuse cât era de imprudent ceea ce făcea. Își dădea el seama de pericolele la care se expunea, arătând astfel tuturor valoarea enormă pe care o adăpostea sub acoperișul său? După părerea lui Hilton, era neapărat necesar să ceară de la Kimberley o gardă specială de polițiști, căci altfel noaptea următoare ar fi putut să-i aducă necazuri.

Înfricoșat de această perspectivă, domnul Watkins se grăbi să urmeze sfatul judicios al oaspetelui său și nu se simți în siguranță decât când văzu sosind, spre seară, o brigadă de polițiști călări. Cei douăzeci și cinci de oameni fură instalați în dependințele fermei.

Afluența curioșilor crescă în zilele următoare și celebritatea *Stelei Sudului* depășește curând granițele districtului și se răspândește până în orașele cele mai îndepărtate. Ziarele coloniei consacrară articole peste articole descrierii dimensiunilor, formei, culorii și strălucirii sale. Cablul telegrafic de la Durban se însărcină să transmită aceste amănunte, prin Zanzibar și Aden, la început Europei și Asiei, apoi celor două Americi și Oceaniei. Fotografiile solicitătoare onoarea de a fixa pe peliculă portretul minunatului diamant.

Desenatori speciali veniră, trimiși de ziară ilustrate, să-i reproducă imaginea. În fine, fu un eveniment pentru lumea întreagă.

La toate acestea se adaugă legenda. Printre mineri circulau povești fantastice despre proprietățile miraculoase ce i se atribuiau. Se spunea în șoaptă că o piatră neagră nu se putea să nu „aducă nenorocire”. Oameni cu experiență dădeau din cap, declarând că preferau să vadă această piatră a diavolului la Watkins, decât la ei acasă. Clevetirile și chiar calomniile, însotitoare inerente ale celebrității, nu i-au lipsit nici *Stelei Sudului* – care, firește, nu le lua în seamă și continua să reverse:

*...torrente de lumină
Asupra hulitorilor obscuri!*

Dar nu la fel se petreceau lucrurile cu John Watkins, pe care aceste trăncăneli îl exasperau. I se părea ca ele scad ceva din valoarea pietrei și le resimțea ca pe niște insulte personale. De când guvernatorul coloniei, ofițerii din garnizoanele vecine, magistrații, funcționarii, toate corpurile constituite veniseră să aducă omagiul lor bijuteriei sale, el considera aproape un sacrilegiu comentariile ușuratrice pe care unii își permiteau să le facă.

Așa că, pentru a reacționa împotriva acestor născociri, cât și pentru a-și satisface gustul de petrecere, hotărî să se dea un mare banchet în onoarea acestui scump diamant pe care socotea să-l transforme în bani – orice-ar fi putut spune Cyprien și oricât de mare ar fi fost voința ficei sale de a-l păstra ca atare.

Atât de mare este influența stomacului asupra părerilor multor oameni, încât vestea banchetului a fost de ajuns ca să modifice de pe o zi pe alta opinia publică în tabăra de la Vandergaart. Oamenii care se arătaseră cei mai răuvoitori față de *Steaua Sudului* își schimbară subit tonul, spunând că, la urma urmei, această piatră era cu totul nevinovată de reaua influență ce i se atribuia și solicitări cu umilință o invitație la John Watkins.

În bazinul Vaal-ului, avea să se vorbească multă vreme despre acest zaiafet. În ziua aceea erau optzeci de invitați, așezați la masă sub un cort ridicat în prelungirea uneia din laturile holului, al cărui perete fusese dărâmat anume pentru această împrejurare. Un „baron regal” sau friptura colosală, făcută dintr-o spinare de bou, ocupa centrul mesei, având de o parte și de alta berbeci întregi și toate felurile de vânat din ținut. Munți de legume și fructe, butoaie de bere și de vin, desfăcute și aşezate unele peste altele din loc în loc, completau peisajul acestui banchet cu adevărat pantagruelic.

Steaua Sudului, tronând pe soclul ei, înconjurate de lumânări aprinse, prezida, în spatele lui John Watkins, sărbătoarea dată în onoarea ei.

Serviciul era asigurat de douăzeci de cafri, angajați anume, sub conducerea lui Matakit, care se oferise să-i dirijeze – cu încuviațarea stăpânului său.

Erau prezente, în afara de brigada de poliție, căreia domnul Watkins ținuse să-i mulțumească astfel pentru paza sa, toate persoanele de seamă din

tabără și din împrejurimi: Mathys Pretorius, Nathan, James Hilton, Annibal Pantalacci, Friedel, Thomas Steel și alți cincizeci.

Până și animalele fermei – boii, câinii și mai ales struții domnișoarei Watkins – luau parte la sărbătoare, venind să cersească resturile festinului.

Alice, așezată în fața tatălui său, la celălalt capăt al mesei, făcea onorurile cu grația sa obișnuită, dar nu fără o tristețe ascunsă, cu toate că înțelegea foarte bine motivul absenței lui Cyprien Méré și a lui Jacobus Vandergaart.

Tânărul inginer evitase totdeauna, pe cât cu putință, societatea unor Friedel, Pantalacci și a altora asemenei lor. De altfel, de când îi reușise experiența, le cunoștea intențiile puțin binevoitoare și chiar amenințările împotriva descoperitorului metodei de fabricație artificială, care putea să-i lase săraci lipiți. În consecință, se abținuse să apară la petrecere. Cât despre Jacobus Vandergaart, John Watkins făcuse numeroase demersuri pentru a încerca o împăcare, dar el respinsese cu răceală aceste tentative.

Banchetul se apropia de sfârșit. Dacă avusesese loc în cea mai mare ordine, asta se datora prezenței domnișoarei Watkins, care impusese o anumită reținere celor mai grosolani comeseni, cu toate că Mathys Pretorius servise ca totdeauna drept țintă glumelor proaste ale lui Annibal Pantalacci. Aceasta îi trimitea nenorocitului bur cele mai uluitoare înștiințări: un foc de artificii avea să fie tras sub masă; nu se aștepta decât retragerea domnișoarei Watkins, pentru a-l condamna pe cel mai gras dintre cei de față să bea, una după alta, douăsprezece sticle de gin; era vorba că sărbătoarea să se termine printr-o mare încăierare și o bătălie generală cu revolverele!...

Dar fu întrerupt de John Watkins care, în calitate de președinte al banchetului, bătea în masă cu mânerul cuțitului, pentru a anunța toasturile tradiționale.

Se făcu liniște. Amfitrionul, ridicându-se cât era de înalt, își sprijini degetele mari ale mâinilor de marginea feței de masă și-și începu scurta cuvântare cu o voce cam neclară, din pricina prea numeroaselor libătii.

Spuse că această zi va rămâne cea mai mare amintire a vieții sale de miner și de colonist! După ce trecuse prin încercările cunoscute în tinerețe, era o bucurie de neuitat să se vadă acum, în această bogată țară a Griqualand-ului, înconjurat de optzeci de prieteni, reuniți pentru a sărbători cel mai mare diamant din lume!... E adevărat că, mâine chiar, unul dintre onorabilii comeseni care îl înconjurau putea găsi o piatră și mai mare!... În asta constă atracția și poezia vieții de miner!... (Vie aprobare.) Această

fericire, el o dorea în mod sincer oaspeților săi!... (Surâsuri, aplauze.) El credea chiar că poate afirma că numai acela era greu de mulțumit care, în locul lui, nu s-ar declara satisfăcut!... În concluzie, îi invită pe oaspeții săi să bea pentru prosperitatea Griqualand-ului, pentru menținerea prețului pe piețele diamantelor – cu toată concurența, oricare ar fi fost ea – în sfârșit, pentru călătoria fericită pe care *Steaua Sudului* avea s-o întreprindă pentru a duce, întâi la Cape Town, pe urmă în Anglia, strălucirea splendorii ei!

— Dar nu înseamnă un pericol să trimiți la Cape Town o piatră de o asemenea valoare? întreba Thomas Steel.

— Oh! Va fi bine săzită! răspunse domnul Watkins. Destule diamante au călătorit în aceste condiții și au ajuns cu bine la destinație!

— Chiar și cel al domnului Durieux de Sancy, zise Alice și totuși, fără devotamentul servitorului sau...

— Eh, ce i s-a întâmplat atât de extraordinar? întrebă James Hilton.

— Iată povestea, răspunse Alice, fără să se lase rugată:

„Domnul de Sancy era un gentilom francez de la curtea lui Henric al III-lea. El avea un diamant vestit, purtând și astăzi numele proprietarului sau. În paranteză fie spus, acest diamant mai avusese numeroase aventuri. Aparținuse, printre altele, lui Carol Temerarul, care îl avea asupra săcărătării săi. Fost omorât sub zidurile orașului Nancy. Un soldat elvețian găsi piatra, cercetând cadavrul ducelui de Bourgogne și o vându cu un florin unui biet preot, care o cedă unui evreu pentru cinci sau șase florini. În epoca în care piatra era în mâinile domnului de Sancy, tezaurul regal se afla la mare ananghie și domnul de Sancy consimți să pună diamantul amanet pentru a împrumuta regelui suma primită. Cămătarul se găsea la Metz. Trebuia deci să încredeze unui servitor bijuteria, pentru a-i-o duce acolo.

— Nu vă temeți că acest om va fugi în Germania?

— Sunt sigur de el!

În ciuda acestei asigurări, nici omul, nici diamantul n-au ajuns la Metz. Curtea nu pierdu prilejul de a-și bate joc de domnul de Sancy.

— Sunt sigur de servitorul meu, repetă el. Probabil că a fost ucis! Si într-adevăr, căutându-l, i s-a găsit cadavrul în șanțul unui drum.

— Deschideți-i abdomenul! zise domnul de Sancy. Diamantul trebuie să fie înăuntru! Îl ascultără și afirmația lui se dovedi întemeiată. Umilul erou, căruia istoria nici măcar nu i-a păstrat numele, fusese credincios până și după moarte datoriei și onoarei, punând în umbra prin strălucirea faptei

sale, cum a zis un vechi cronicar, strălucirea și calitatea bijuteriei pe care o ducea cu el". Aș fi foarte surprinsă, adaugă Alice, terminându-și povestirea, ca într-un caz asemănător *Steaua Sudului* să nu inspire același devotament în timpul călătoriei sale!

O aclamație unanimă salută cuvintele domnișoarei Watkins, optzeci de brațe ridicără un număr egal de pahare și toți ochii se îndreptară în mod instinctiv spre cămin, pentru a aduce un omagiu incomparabilei pietre.

Dar *Steaua Sudului* nu mai era pe soclul unde, adineauri încă, scânteia în spatele lui John Watkins.

Uimirea celor optzeci de fețe era atât de evidentă, încât amfiteatrul se întoarse imediat pentru a vedea care e cauza ei.

Abia constată lipsa pietrei că se și prăbuși în fotoliul său, ca lovit de trăsnet.

Oaspeții se grăbiră să-i dea ajutor, îi desfăcură cravata, îl stropiră cu apă... în sfârșit, își reveni din leșin.

— Diamantul! urlă el cu o voce asurzitoare. Diamantul!... Cine a luat diamantul?

— Domnilor, toată lumea rămâne pe loc! zise șeful brigăzii de poliție, ordonând ocuparea ieșirilor sălii.

Toți comesenii se priveau uluiți sau își schimbau impresiile în șoaptă. Nu erau nici cinci minute de când cei mai mulți dintre ei văzuseră, sau cel puțin credeau să fi văzut prețioasa piatră. Dar trebuia acceptata realitatea: diamantul dispăruse.

— Cer ca toate persoanele prezente să fie percheziționate înainte de a pleca! propuse Thomas Steel, cu sinceritatea lui obișnuită.

— Da!... da!... răspunse adunarea și încuvîntarea părea unanimă.

Această propunere părea să-i dea un pic de speranță lui John Watkins.

Ofițerul de poliție îi așeză pe toți comesenii într-o parte a sălii și începu prin a se supune el însuși operației cerute. Își întoarse buzunarele pe dos, își scoase pantofii, puse să-i fie cercetate hainele de cine voia. Apoi procedă la un examen analog al fiecărui om din brigada sa. La urmă, comesenii defilară unul câte unul prin fața sa și fură supuși pe rând unei investigații minuțioase.

Aceste cercetări nu dădură însă niciun rezultat.

Toate colțurile și ungherale sălii banchetului fură scormonite cu cea mai mare grijă. Nu se găsi nici urmă de diamant.

— Rămân cafrii care-au servit la masă! spuse ofițerul de poliție, care nu voia să se dea bătut.

— E limpede! Cafrii l-au luat! fu răspunsul. Sunt destul de hoți pentru asta!

Bieții oameni ieșiseră totuși puțin înainte de toastul lui John Watkins, îndată ce nu mai fuseseră nevoie de serviciile lor. Stăteau pe vine, afară, în cerc, în jurul unui foc mare aprins în curte și, după ce mâncaseră bucatele rămase de la banchet, pregăteau în felul lor un concert, după moda din țara cafrilor. Chitare făcute din tigve, fluiere în care se sufla cu nasul, tam-tamuri de toate felurile începuseră acel talmeș-balmeș sonor care precede orice mare manifestare muzicală a indigenilor din Africa de Sud.

Cafrii nici măcar nu știau exact ce s-a petrecut, când îi aduseră în sala pentru a le percheziționa puținele veșminte. Înțeleseră doar că era vorba de furtul unui diamant de mare preț.

Ca și cercetările precedente, nici acestea n-au fost utile și fructuoase.

— Dacă hoțul se afla printre acești cafrai – și trebuie să fie! – a avut de zece ori timpul necesar pentru a ascunde la loc sigur obiectul furat! observă foarte judicios unul dintre comesenii.

— Evident, zise ofițerul de poliție și nu există poate decât un singur mijloc de a-l face să se denunțe și anume, să ne adresăm unui ghicitor din rasa lui. Încercarea reușește uneori...

— Dacă permiteți, zise Matakit, care era acolo cu ceilalți, pot face eu experiența!

Oferta fu imediat acceptată și comesenii se aşezară în jurul cafrilor; apoi Matakit, obișnuit cu acest rol de ghicitor, se pregăti să-și înceapă ancheta.

Începu prin a trage pe nări două sau trei prize de tabac dintr-o tabacheră de corn care nu-l părăsea niciodată.

— Voi face acum proba nuielușelor! spuse el după această operație preliminară. Se duse să caute într-un tufiş vecin douăzeci de vergi pe care le măsură foarte exact și le tăie astfel, ca să fie de o lungime egală, adică de vreo 12 degete englezesti⁹. Apoi le împărți cafrilor așezăți în rând, după ce pusese una de o parte, pentru el.

— Vă veți duce unde vreți timp de un sfert de oră, le spuse pe un ton solemn și nu vă veți întoarce decât atunci când veți auzi tam-tam-ul! Dacă hoțul se află printre voi, nuielușa lui va fi mai lungă cu trei degete!

Cafrii plecară care încotro, foarte vizibil impresionați de acest mic discurs, știind bine că, datorită procedeelor sumare ale justiției din Griqualand, erai repede prins și, fără a avea timp să te aperi și mai repede încă spânzurat.

Cât despre comeseni, care urmăriseră cu interes amănuntele acestei înscenări, se grăbiră să o comenteze, fiecare în sens diferit.

— Hoțul nu se va întoarce, dacă se află printre acești oameni! obiectă unul.

— Ei bine, chiar acest fapt îl va trăda! răspunse celălalt.

— Aș! Va fi maișret decât Matakit și se va mulțumi să scurteze cu trei degete nuielușa sa, ca să scape de lungirea de care se teme!

Probabil că asta speră și ghicitorul și tocmai această scurtare nefericită va fi suficientă pentru a-l denunța pe vinovat!

Între timp, cele cincisprezece minute trecuseră și Matakit, lovind brusc tam-tam-ul, îi rechemă pe suspecți.

Reveniră toți până la unul, se aşezără la rând în fața lui și-i dădură nuielușele.

Matakit le luă, forma un mănușchi din ele și le găsi pe toate perfect egale. Era gata să le pună la o parte și să declare încercarea concludentă pentru onoarea compatrioților săi, când se răzgândi și compară nuielușele cu cea pe care o păstrase.

Toate erau mai scurte cu trei degete!

Bieții oameni crezuseră că e prudent să ia această măsură de prevedere împotriva unei lungiri care, în mintile lor superstițioase, putea foarte bine să se producă. Acest fapt nu indică o conștiință perfect curată și, fără îndoială, toți furaseră vreun diamant în timpul zilei.

Un hohot de râs general întâmpină acest rezultat neașteptat. Matakit, cu ochii plecați, părea cum nu se poate mai umilit că un procedeu, a cărui eficacitate o demonstrase adesea în kraal-ul său, devenise atât de ineficace în viața civilizată.

— Domnule, nu ne rămâne decât să ne recunoaștem neputința! zise atunci ofițerul de poliție, salutându-l pe John Watkins care rămăsese în fotoliul său, zdorbit de deznađejde. Poate vom fi mai norocoși mâine, promițând o mare recompensă oricui ne va putea pune pe urmele hoțului!

— Hoțul! strigă Annibal Pantalacci. Și de ce n-ar fi chiar cel căruia i-ați dat sarcina să-i judece pe semenii săi?

— Ce vreți să spuneți? întrebă ofițerul de poliție.

— E vorba de acest Matakit care, jucând rolul ghicitorului, a putut spera să înlăture bănuielile!

În clipa aceea, dacă cineva s-ar fi întors spre el, l-ar fi putut vedea pe Matakit făcând o strâmbătură ciudată, părăsind repede sala și fugind spre coliba lui.

— Da! continuă napolitanul. Era dintre aceia care au servit la masă!... E un şmecher, un ticălos, la care domnul Méré ține, nu se ştie pentru ce!

— Matakit e cinstit, răspund pentru el! strigă miss Watkins, gata să-l apere pe servitorul lui Cyprien.

— Ei! Ce știi tu despre el? replică John Watkins. Da!... E în stare să fi pus mâna pe *Steaua Sudului*!

— Nu poate fi departe! reluată ofițerul de poliție, într-un minut va fi perchezitionat! Dacă diamantul e la el, va primi tot atâtea lovitură de bici câte carate are piatra și, dacă nu va muri, va fi spânzurat după a patru sute treizeci și două lovitură!

Miss Watkins tremura de teamă. Toți acești oameni, pe jumătate sălbatici, aplaudau groaznica sentință a ofițerului de poliție. Dar cum să reții aceste naturi brutale, lipsite de remușcări și de milă?

După un minut, domnul Watkins și oaspeții săi erau în fața colibei lui Matakit, a cărei ușă fu spartă. Matakit nu se mai afla acolo și-l aşteptă zădarnic toată noaptea. A doua zi dimineață încă nu se întorsese și nu mai încăpea îndoială că părăsise Vandergaart-Kopje.

XII

Pregătiri de plecare

Dimineața, când Cyprien Méré află ce se petrecuse în ajun, în timpul banchetului, prima sa reacție fu să protesteze împotriva gravei acuzații aduse servitorului său. Nu putea admite că Matakit era autorul unui asemenea furt, împărtășind îndoiala Alicei în această privință. Mai degrabă i-ar fi bănuit pe Annibal Pantalacci, herr Friedel, Nathan sau pe oricare altul, care nu-i păreau demni de încredere!

Totuși, era puțin probabil ca un european să fi fost vinovat de această crimă. Pentru toți cei care nu-i cunoșteau originea, *Steaua Sudului* era un diamant natural și, în consecință, avea o asemenea valoare, încât era foarte greu să-l înstrăinezi.

„Și cu toate acestea, repeta pentru sine Cyprien, nu e posibil să fie Matakit!”

Dar tot atunci își aducea aminte de unele furturi pe care cafrul le săvârșise chiar fiind în serviciul său. Cu toate admonestările stăpânului, împins de natura sa – cu vederi foarte largi în privința deosebirii dintre ce-i al tău și ce-i al meu – el nu se putuse dezbată de aceste obiceiuri condamnabile. E adevărat că nu șterpelea decât obiecte de mică valoare; dar nu era nevoie de mai mult pentru a-i stabili un mic cazier judiciar, care nu era în favoarea lui.

De altfel, trebuia să se țină seama de prezența cafrului în sala banchetului, când diamantul dispăruse ca prin farmec; apoi, de faptul că nu mai fusese găsit în coliba lui, după scurt timp; în sfârșit, de fuga lui, prea explicabilă poate, căci nu se mai îndoia nimeni că părăsise ținutul.

În adevăr, Cyprien aștepta zadarnic toată dimineața ca Matakit să apară, neputând crede încă în vinovăția servitorului sau; dar servitorul nu se întoarse. Se constată chiar că sacul conținând economiile sale și câteva obiecte sau unelte, necesare unui om care are de gând să traverseze regiunile aproape pustii ale Africii Australe, dispăruse din colibă. Îndoiala nu mai era deci posibilă.

Pe la ora zece, Tânărul inginer, întristat poate mai mult de purtarea lui Matakit decât de pierderea diamantului, se duse la ferma lui John Watkins.

Acolo îi găsi ținând mare sfat, pe fermier, Annibal Pantalacci, James Hilton și Friedel. În momentul când apăru, Alice, care-l văzuse venind, intră de asemenea în sală, unde tatăl și cei trei obișnuiați ai casei discutau cu mare însuflețire despre ce era de făcut ca să reintre în posesia diamantului furat.

— Să fie urmărit! strigă John Watkins, în culmea furiei. Să fie prins și, dacă diamantul nu este asupra lui, să i se deschidă pântecul, pentru a se vedea dacă nu l-a înghițit!... Ah, fata mea, bine-ai făcut ieri că ne-ai povestit întâmplarea aceea! O să căutăm piatra până și în măruntaiele acestui ticălos!

— Dar vai, interveni Cyprien pe un ton glumeț, care nu plăcu de loc fermierului, ca să îngheță o piatră de această mărime, ar trebui ca Matakit să aibă un stomac de struț!

— Oare stomacul unui cafru nu e în stare de orice, domnule Méré? ripostă John Watkins. Mă mir că și se pare potrivit să râzi într-un asemenea moment și de o asemenea problemă!

— Nu râd, domnule Watkins! răsunse foarte serios Cyprien. Dar, dacă regret acest diamant este numai pentru că mi-ați permis să-l ofer domnișoarei Alice...

— Și vă sunt tot atât de recunoscătoare, domnule Cyprien, adaugă miss Watkins, ca și cum ar mai fi încă în posesia mea!

— Minte de femeie! strigă fermierul. Tot atât de recunoscătoare ca și cum ar fi în posesia ei, acest diamant fără pereche în lume!...

— În adevăr, nu e același lucru! observă James Hilton.

— Oh, de loc! adaugă Friedel.

— Dimpotrivă, este exact același lucru, ripostă Cyprien, deoarece, dacă am fabricat acest diamant, voi ști să fabric și altul!

— Oh, domnule inginer, zise Annibal Pantalacci, pe un ton foarte amenințător la adresa Tânărului, cred că ați face bine să nu mai reîncepeți experiența dumneavoastră... în interesul Griqualand-ului... și al dumneavoastră, de asemenea!

— Adevărat, domnule? replică Cyprien. Cred că nu e cazul să vă cer permisiunea în această privință!

— Ați și găsit momentul să discutați despre asta! strigă domnul Watkins. Parcă domnul Méré e sigur de reușita unei noi încercări? Un al doilea diamant care ar ieși din aparatul său ar avea culoarea, greutatea și, în consecință, valoarea primului? Poate măcar garanta că va fabrica o altă piatră, chiar de o valoare mult mai mică? Ar îndrăzni să afirme că întâmplarea n-a jucat un mare rol în reușita sa?

Ceea ce spunea John Watkins era prea rezonabil pentru că Tânărul inginer să nu fie simțitor la aceste argumente; ele corespundeau, de altfel, multor obiecții pe care și le adusese singur. Experiența nu era perfect explicabilă, fără îndoială, prin datele chimiei moderne; dar întâmplarea nu intervenise oare, în mare măsură, în acest prim succes? Și, dacă ar reîncepe, era sigur că va reuși a doua oară?

În aceste condiții, trebuiau să pună mâna cu orice preț pe hoț și, ceea ce era mai important încă, pe obiectul furat.

— Nu s-a găsit nicio urmă a lui Matakit? întrebă John Watkins.

— Niciuna, răsunse Cyprien.

— Au fost cercetate toate împrejurimile taberei?

— Da și cercetate bine! răsunse Friedel. Ticălosul a dispărut, probabil în timpul nopții și e greu, ca să nu spun imposibil, de știut încotro s-a

îndreptat!

— Ofițerul de poliție a făcut o percheziție în coliba lui? relua fermierul.

— Da, răsunse Cyprien și n-a găsit nimic care să-l pună pe urmele fugarului.

— Ah! strigă domnul Watkins, aş da cinci sute, chiar o mie de lire ca să fie prinși!

— Vă înțeleg, domnule Watkins! răsunse Annibal Pantalacci. Dar mi-e teamă că nu vom găsi niciodată nici diamantul, nici pe cel care l-a furat!

— Cum aşa?

— Pentru că odată pornit, relua Annibal Pantalacci, Matakit nu va fi atât de prost încât să se opreasca în drum! Va trece Limpopo, se va infunda în pustiu, va merge până la Zambezi, sau până la lacul Tanganyka, până la bosimani dacă va fi nevoie!

Vorbind astfel, vicleanul napolitan își mărturisea oare în mod sincer gândul? Nu voia numai să împiedice urmărirea lui Matakit, cu scopul de a-și rezerva această sarcină? Iată ce se întreba Cyprien, observându-l.

Dar domnul Watkins nu era omul care să abandoneze partida, numai pentru că ar fi fost greu de jucat, în adevăr, ar fi sacrificat întreaga sa avere pentru a reintra în posesia acestei pietre incomparabile și ochii lui nerăbdători, plini de furie, priveau pe fereastra deschisă până la marginile înverzite ale Vaal-ului, ca și cum ar fi sperat să-l zărească pe fugar la liziera lui!

— Nu, strigă el, asta nu poate rămâne aşa!... Îmi trebuie diamantul meu!... Acest netrebnic trebuie să fie prinși! Ah, dacă n-ăș suferi de gută, garantez că asta n-ar dura mult!

— Tată! exclamă Alice, încercând să-l liniștească.

— Să vedem, cine își ia această sarcină? strigă John Watkins, aruncând o privire în jurul său. Cine vrea să pornească în urmărirea cafrului? Vă dau cuvântul meu că recompensa va fi pe măsura succesului.

Și, cum nimeni nu spunea nimic, continuă:

— Iată, domnilor, sunteți aici patru tineri care doriți mâna fricei mele! Ei bine, prindeți-mi-l pe acel om cu diamantul meu (spunea acum „diamantul meu”) și, pe onoarea lui Watkins, frica mea va fi a aceluia care mi-l va aduce!

— Primesc! strigă James Hilton.

— De acord! declară Friedel.

— Cine n-ar vrea să încerce să câștige un premiu atât de prețios? murmură Annibal Pantalacci, cu un rânjet.

Alice, roșie la față, profund umilită de a se vedea aruncată ca miză a unei asemenea partide și asta în prezenta Tânărului inginer, încerca zadarnic să-și ascundă stinghereala.

— Miss Watkins, îi zise Cyprien în șoaptă, înclinându-se respectuos înaintea ei, aş intra și eu în joc, dar o pot face fără permisiunea dumneavoastră?

— O aveți, împreună cu urările mele cele mai sincere, domnule Cyprien! răspunse ea cu ardoare.

— Atunci, sunt gata să merg până la capătul lumii! strigă Cyprien, întorcându-se spre John Watkins.

— Pe legea mea, s-ar putea să nu fiți departe de adevăr, zise Annibal Pantalacci, fiindcă Matakit o să ne poarte mult pe drumuri! După cum cred că a alergat, mâine va fi la Potchefstrom și va ajunge în partea de sus a țării, mai înainte chiar ca noi să ne fi părăsit cabanele!

— Și cine ne împiedică să plecăm azi... imediat? întreba Cyprien.

— Oh, nu eu! N-aveți decât, dacă vă îndeamnă inima! replică napolitanul. Dar, în ceea ce mă privește, n-am să mă lansez într-o acțiune fără șanse de succes! Un car bun, cu o duzină de boi de jug și doi cai de călărie, e minimum necesar pentru o expediție dificilă, ca aceea pe care o prevăd. Și astea nu se găsesc decât la Potchefstrom!

Oare de astă dată, Annibal Pantalacci vorbea serios? Oare nu urmărea doar să-și descurajeze rivalii? Răspunsul afirmativ ar fi fost îndoiefulnic. Neîndoiefulnic însă era faptul că avea perfectă dreptate. Fără asemenea mijloace de locomoție, fără aceste resurse, ar fi fost o nebunie să încerci să pătrunzi în nordul Griqualand-ului!

Totuși, un echipaj cu boi – Cyprien știa asta – costa pe puțin opt-zece mii de franci și el nu avea nici patru mii.

— O idee! zise deodată James Hilton care, în calitatea sa de „africander” de origine scoțiană, avea o puternică aplecare spre economii. De ce să nu ne asociem toți patru pentru această expediție? Șansele fiecăruia ar rămâne egale și cel puțin cheltuielile ar fi împărțite!

— Mi se pare just, spuse Friedel.

— Primesc, răspunse fără să ezite Cyprien.

— În acest caz, observă Annibal Pantalacci, va trebui convenit că fiecare își va păstra independența și va fi liber să-i părăsească pe ceilalți, în momentul când va socoti util să încerce să-l ajungă pe fugar.

— Asta e de la sine înțeles! răspunse James Hilton. Ne asociem pentru cumpărarea carului, boilor și proviziilor, dar fiecare va putea să se desprindă, când va găsi cu cale s-o facă! Și cu atât mai bine pentru cel ce va atinge ținta cel dintâi!

— De acord! răspunseră Cyprien, Annibal Pantalacci și Friedel.

— Când plecați? întrebă John Watkins, căruia această combinație îi împătreau șansele de a reintra în posesia diamantului.

— Mâine, cu diligența de Potchefstrom, răspunse Friedel. N-avem cum să ajungem înaintea ei.

— De acord!

În acest timp, Alice îl luase pe Cyprien la o parte și-l întrebă dacă crede într-adevăr ca Matakit putea fi autorul unui asemenea furt.

— Miss Watkins, îi răspunse Tânărul inginer, trebuie să mărturisesc că toate aparențele sunt împotriva lui, de vreme ce a fugit! Dar ceea ce mi se pare sigur, este că acest Annibal Pantalacci are aerul unui domn care ar putea spune multe despre dispariția diamantului! Ce mutră de nemernic... și ce asociat remarcabil voi avea!... Eh, la război ca la război! La urma urmei, tot e mai bine să-l am lângă mine și să-i pot supraveghea mișcările, decât să-l las să acționeze separat și după placul său!

Cei patru pretendenți își luară curând rămas bun de la John Watkins și de la fiica sa. Cum era firesc în asemenea împrejurări, salutul de despărțire fu scurt și se mărgini la o strângere de mâină. Ce-și puteau spune acești rivali, care pleau împreună, dorindu-și reciproc să se ducă la naiba?

Întorcându-se acasă, Cyprien îi găsi pe Li și pe Bardik. Tânărul cafru se arătase totdeauna foarte zelos, de când îl luase în serviciul său. Acum stătea de vorbă cu chinezul în pragul ușii. Inginerul îi anunță că urma să plece în compania lui Friedel, James Hilton și Annibal Pantalacci, ca să-l urmărească pe Matakit.

Amândoi schimbară atunci o privire – una singură; apoi, apropiindu-se, fără un cuvânt în legătură cu ceea ce gândeau despre fugar, îi spuseră:

— Tăicuțule, ia-ne cu tine, te rugam stăruitor!

— Să vă iau cu mine?... Și de ce, mă rog?

— Ca să-ți preparăm cafeaua și mesele, zise Bardik.

— Ca să-ți spălăm rufăria, adaugă Li.

— Și să împiedicăm oamenii răi să-ți facă vreun rău! continuără, ca înțeleși.

Cyprien îi privi, recunoscător.

— Fie, răspunse, vă iau pe amândoi, dacă țineți atâta!

Apoi se duse să-și ia rămas bun de la bătrânul Jacobus Vandergaart care, fără a aproba sau dezaproba faptul că Cyprien se asociase acestei expediții, îi strânse mâna cordial, urându-i călătorie bună.

A doua zi dimineața, pe când se îndrepta, urmat de cei doi servitori credincioși, către tabăra Vandergaart, pentru a lua diligența de Potchefstrom, Tânărul inginer își ridică ochii spre ferma Watkins, încă adâncită în somn.

Era o iluzie? I se păru că vede în dreptul perdelei de muselina albă a unei ferestre o siluetă gingășă care, în timp ce el se depărta, îi făcea un ultim semn de adio.

XIII

Străbătând Transvaal-ul

Ajungând la Potchefstrom, cei patru călători aflară că un Tânăr cafru – ale cărui semnalmente erau cele ale lui Matakit – trecuse în ajun prin oraș. Era o împrejurare fericită pentru succesul expediției lor. Dar urmărirea avea să dureze mult, fără îndoială, pentru că fugarul își procurase acolo o trăsurică ușoară cu două roți, trasă de un struț și avea să fie greu să-l ajungă din urmă.

În adevăr, nu există alergători mai buni, mai rezistenți și mai rapizi decât aceste păsări. Trebuie adăugat că struții de ham sunt foarte rari, chiar în Griqualand, căci se dreseză greu. Din această cauză, Cyprien și însoțitorii săi nu mai găsiră alții la Potchefstrom.

Or, în aceste condiții – după cum se putu constata – Matakit își urmă drumul spre nord, cu un echipaj care ar fi ținut piept la zece cai.

Nu le rămânea decât să pornească în urmărirea lui, cât mai repede posibil. E drept că fugarul avea un mare avans și avantajul unei viteze mult superioare celei a modului de locomoție pe care adversarii săi urmau să-l adopte. Dar forțele unui struț au anumite limite. Matakit va fi silit să se opreasă și poate să piardă timp. În cel mai rău caz, îl vor ajunge la capătul călătoriei sale.

Cyprien avu curând ocazia să se felicite că i-a luat pe Li și pe Bardik, când se puse problema să se echipeze în vederea expediției. Nu e o treabă

ușoară să alegi cu discernământ obiectele ce puteau fi cu adevărat utile. Nimic nu poate înlocui experiența deșertului. Degeaba era Cyprien foarte priceput la calculul diferențial și integral, dacă nu cunoștea ABC-ul vieții din Veld, al vieții pe „trek”, sau pe urmele roțiilor carului, cum se spune acolo. Iar însoțitorii săi nu numai că nu păreau să-l ajute cu sfaturile lor, dar aveau mai degrabă tendința de a-l induce în eroare.

În privința carului, acoperit cu o prelată impermeabilă, a boilor de jug și a diferitelor provizii, lucrurile merseră destul de bine. Interesul comun le impunea să le aleagă cu chibzuință și James Hilton se achită de minune de această sarcină. Dar nu era același lucru cu ceea ce rămânea la latitudinea fiecărui – cumpărarea unui cal, de exemplu.

Cyprien pusese ochii, în târgul de vite, pe un frumos noaten de trei ani, plin de foc, pe care l-ar fi putut cumpăra cu un preț moderat: îl încălecase și, găsindu-l bine dresat, se pregătea să numere negustorului suma cerută, când Bardik îl lua la o parte și-i spuse:

- Cum, tăicuțule, vrei să cumperi calul acesta?
- Desigur, Bardik! E cel mai frumos din căți am găsit vreodată, la un asemenea preț!
- N-ar trebui să-l iei, chiar de ți l-ar da în dar! răspunse Tânărul cafru. Acest cal n-ar rezista nici opt zile la călătoria prin Transvaal!
- Ce vrei să spui? îl întrebă Cyprien. O faci pe ghicitorul cu mine?
- Nu, tăicuțule, dar Bardik cunoaște deșertul și te previne ca acest cal nu-i „sărat”.
- Nu-i „sărat”? Vrei să mă faci să cumpăr un cal pus la saramură?
- Nu, tăicuțule, asta înseamnă că n-a avut încă boala Veld-ului. O va avea curând și, chiar dacă nu va muri, nu-l vei mai putea folosi!
- Ah! făcu Cyprien, foarte impresionat de avertismentul dat de servitorul său. Și în ce constă această boală?
- E o febră arzătoare, însoțită de tuse, răspunse Bardik. Trebuie să cumperi numai cai care au avut această boala – ceea ce se vede cu ușurință după aspect – deoarece, după ce au scăpat o dată, rar se îmbolnăvesc a doua oară!

În fața unei asemenea eventualități, nu se putea ezita. Cyprien suspendă imediat tratativele și se duse să se informeze. Toți îi confirmă ceea ce îi spusese Bardik. Era un fapt atât de notoriu în ținut, încât nici nu se mai vorbea de el.

Pus astfel în gardă împotriva lipsei lui de experiență, Tânărul inginer deveni mai prevăzător și își asigură sfaturile unui medic veterinar din Potchefstrom.

Datorită intervenției acestui specialist, putu să-și procure, în câteva ore, calul potrivit pentru o asemenea călătorie. Era un bătrân cal cenușiu, numai piele și oase, cu coada tăiată. Dar era destul să-l vezi, ca să fiu sigur că acesta, cel puțin, fusese „sărat” și că, cu toate că te zdruncina puțin când mergea la trap, valora evident mai mult decât înfățișarea lui. Templar – aşa îl chema – se bucura în ținut de o adevărată reputație în privința rezistenței lui și, imediat ce-l văzu, Bardik, care își câștigase dreptul de a fi consultat, se declară pe deplin satisfăcut.

De altfel, cafrul avea să fie însărcinat în mod special cu conducerea atelajului, funcție în îndeplinirea căreia Li îi fusese desemnat drept ajutor.

Nu era cazul deci să se îngrijească de cai pentru ei, ceea ce Cyprien n-ar fi putut face niciodată, dat fiind prețul pe care trebuise să-l plătească pentru cumpărarea propriului său cal.

Problema armelor nu era mai puțin delicată. Cyprien își alesese bine puștile, una cu țeava lungă, ghintuită, sistem Martini-Henry și o carabină Remington, nu prea elegante, dar având un tir precis și reîncărcându-se rapid. Nu s-ar fi gândit însă niciodată, dacă chinezul nu i-ar fi dat ideea, să se aprovizioneze cu cartușe cu glonț explozibil. Crezuse de asemenea că-i ajung cinci-șase sute de încărcături de pulbere și de plumb și fu foarte surprins aflând că patru mii de focuri de fiecare armă era minimul cerut de prudență în această țară a fiarelor și a indigenilor numai puțin de temut.

Cyprien trebui să mai ia două revolvere cu gloanțe explozibile și-și completă armamentul cu un minunat cuțit de vânătoare, care stătea de cinci ani în vitrina armurierului din Potchefstrom, fără să-i fi dat cuiva prin gând să-l cumpere.

Tot Li insistă să facă această achiziție, asigurându-l că nimic nu era mai folositor decât acest cuțit. De altfel, sarcina pe care și-o lua de a întreține personal tăișul și lustrul acestei lame scurte și late, destul de asemănătoare cu sabia-baionetă a infanteriei franceze, arăta încrederea lui în armele albe.

Faimoasa ladă roșie îl însoțea și acum pe prudentul chinez. Avea acolo, pe lângă o mulțime de cutii și ingrediente misterioase, aproximativ șaizeci de metri de sfoară elastică și subțire, dar strâns împletită, pe care mateloții o numesc „de undiță”. Și dacă îl întrebai ce o să facă cu ea, răspundeau evaziv:

— Rufelete nu trebuie să intinse în desert, ca și aiurea?

În douăsprezece ore, toate cumpărăturile erau terminate. Cearșafuri impermeabile, cuverturi de lână, ustensile de menaj, conserve, juguri, lanțuri, curele de schimb alcătuiau în partea din spate a carului, fondul de rezervă. Partea din față, umplută cu paie, trebuia să servească drept pat și adăpost pentru Cyprien și tovarășii săi de călătorie.

James Hilton se achitase foarte bine de mandatul primit și părea să fi cumpărat foarte convenabil tot ce putea fi necesar asociației. Era destul de mândru de experiența lui de colonist. Așa că, mai mult ca să-și arate superioritatea decât din spirit de camaraderie și-ar fi informat bucuros însotitorii despre obiceiurile Veld-ului.

Dar Annibal Pantalacci nu întârzie să-l opreasă.

— Ce nevoie ai să-i împărtășești franțuzului cunoștințele dumitale? îi spuse el în șoaptă. Ții atât de mult să-l vezi câștigând premiul cursei? În locul dumitale, aş păstra pentru mine ceea ce știu și n-aș spune un cuvânt!

Și James Hilton replică, privindu-l pe napolitan cu o sinceră admirare:

— Ceea ce îmi spui e foarte întemeiat... foarte întemeiat!... Iată o idee care nu mi-ar fi venit!

Cyprien îl avertizase în mod loial pe Friedel despre ce aflase în legătură cu caii din ținut, dar se lovi de o înfumurare și o încăpățânare fără margini. Neamțul nu voia să audă nimic și avea pretenția să nu acționeze decât după capul său. Cumpăra deci calul cel mai Tânăr și mai înfocat pe care îl putu găsi – chiar acela la care renunțase Cyprien – și se aprovizionă mai ales cu unelte de pescuit, sub pretextul că în curând vor fi sătui de vânat.

În fine, odată terminate aceste pregătiri, porniră la drum, caravana formându-se după cum urmează: în față, carul cu coviltir, tras de doisprezece boi roșcați și negri, înainta, sub măiastra conducere a lui Bardik, care, când mergea pe lângă aceste animale robuste, cu țepușă în mâna, când se instala în partea din față a carului, ca să se odihnească. Acolo, tronând lângă capră, se lăsa în voia zdruncinăturilor, fără a se mai îngriji de rest și părând încântat de acest mod de locomoție. Cei patru călăreți veneau unul lângă altul, în ariergardă. Afară de cazurile când socoteau nimerit să se îndepărteze ca să împuște o potârniche sau să cerceteze împrejurimile, aceasta trebuia să fie pentru multe zile ordinea aproape de neschimbăt a micii caravane.

După o scurtă deliberare, căzură de acord să se îndrepte spre izvoarele fluviului Limpopo. Toate informațiile tindeau să arate că Matakit trebuia să urmeze acest drum. În adevăr, el nu putea să procedeze altfel, dacă intenționa să se îndepărteze cât mai repede de posesiunile britanice. Avantajul cafrului asupra celor ce-l urmăreau consta în cunoașterea perfectă a locurilor și în sprinteneala echipajului sau. Pe de o parte, el știa desigur unde merge și o lua pe drumul cel mai scurt, pe de alta, era convins că, datorită legăturilor sale în nordul țării, va găsi pretutindeni sprijin și protecție, hrana și adăpost chiar și ajutoare, dacă era nevoie. Și cine putea garanta că el n-avea să profite de influența sa asupra băştinașilor, pentru a se întoarce împotriva celor ce-l urmăreau și a-i ataca? Cyprien și însoțitorii săi înțelegeau deci din ce în ce mai lăptăușe necesitatea de a călători împreună și de a se susține reciproc în această expediție, dacă voiau ca unul dintre ei să culeagă roadele.

Transvaal-ul, care urma să fie străbătut de la sud la nord, este acea vastă regiune a Africii Meridionale – de cel puțin treizeci de mii de hectare – a cărei suprafață se întinde între Vaal și Limpopo la apus de munții Drakenberg, de colonia engleză Natal, de țara zulușilor și de posesiunile portugheze.

Colonizat în întregime de buri, vechii cetăteni olandezi ai Coloniei Capului, care au dat, în cincisprezece sau douăzeci de ani, o populație agricolă de peste o sută de mii de albi, Transvaal-ul a stârnit, în chip firesc, pofta Marii Britanii. Astfel că ea l-a anexat în 1877 posesiunilor sale din Colonia Capului. Dar deselete revolte ale burilor, care se încăpățânează să rămână independenți, fac îndoieinică soarta acestui frumos ținut.¹⁰

El este unul dintre cele mai plăcute și mai fertile ținuturi ale Africii și, de asemenea, unul dintre cele mai sănătoase – și asta explică, fără a justifica, atracția pe care o exercită asupra redutabililor săi vecini. Minele de aur, descoperite acolo, au influențat și ele acțiunea politică a Angliei.

Din punct de vedere geografic, este împărțit de obicei, cu buri cu tot, în trei regiuni principale: ținutul înălțimilor, sau Hooge-Veld, ținutul colinelor, sau Banken-Veld și ținutul mărăcinilor, sau Bush-Veld.

Ținutul înălțimilor este cel mai suds. El este format din lanțurile de munți care se îndepărtează de munții Drakenberg, către apus și miazăzi. Este districtul miner

al Transvaal-ului, unde climatul este rece și uscat ca în Oberland-ul Bernei.

Banken-Veld-ul este mai ales un ținut agricol. Întinzându-se la nord de Hooge-Veld, el adăpostește în văile adânci, udate de cursuri de apă și umbrite de arbori veșnic verzi, cea mai mare parte a populației olandeze.

În fine Bush-Veld-ul sau ținutul mărăcinilor, prin excelență teren de vânătoare, se întinde în câmpii vaste până la malurile fluviului Limpopo, spre nord, prelungindu-se până la ținutul cafrilor betșuani, spre apus.

Plecați din Potchefstrom, situat în Banken-Veld, călătorii trebuiau să străbată mai întâi în diagonală cea mai mare parte a acestei regiuni, înainte de a ajunge în Bush-Veld și de acolo, mai la nord, pe malurile fluviului Limpopo.

Această parte a Transvaal-ului era cel mai ușor de străbătut. Se aflau încă într-un ținut pe jumătate civilizat. Cele mai mari accidente se reduceau la o roată împotmolită sau la un bou bolnav. Rațele sălbaticice, potârnichile, căprioarele se iveau din belșug pe drum, asigurându-le în fiecare zi prânzul și masa de seara. Noaptea o petreceau de obicei în vreo fermă, ai cărei locuitori, izolați de restul lumii trei sferturi din an, îi primeau cu o bucurie sinceră pe oaspeții ajunși până la ei.

Peste tot, burii erau aceiași – ospitalieri, amabili, dezinteresați. Eticheta ținutului cere, e adevărat, să li se ofere o plată pentru adăpostul pe care îl dau drumeților lor. Dar această plată ei o refuză aproape întotdeauna și chiar insistă la despărțire ca oaspeții să primească făină, portocale, piersici uscate. Dacă li se lasă în schimb orice, un obiect de echipament sau de vânătoare, un bici, un lanț de ceas, o pungă pentru pulbere, sunt încântați, oricât de mică ar fi valoarea acestor fleacuri.

Acești oameni cumsecade duc o existență destul de liniștită, în mijlocul vastelor singurătăți. Ei trăiesc fără eforturi, din produsele turmelor lor; împreună cu servitorii hotentoți sau cafri, cultivă exact atâta pământ cât le este necesar ca să obțină proviziile de grâne și legume.

Casele lor sunt construite foarte simplu, din pământ și acoperite cu un strat gros de paie. Când ploaia face câte o breșă în pereți, ceea ce se întâmplă destul de des, soluția e la îndemână. Toată familia frâmântă lutul, din care prepară o grămadă mare; apoi, fete și băieți, luând câte un pumn din el, bombardează breșa, pe care o astupă repede. În interiorul acestor locuințe se găsesc doar câteva mobile, scaune de lemn fără spetează, mese

rudimentare, paturi pentru cei mai în vîrstă; copiii se mulțumesc să doarmă pe piei de oaie.

Și totuși, arta își are locul său în aceste existențe primitive. Aproape toți burii sunt muzicanți, cântă din vioara sau din flaut. Le place la nebunie dansul și nu cunosc obstacole și oboseala când e vorba să se reunească – uneori venind de la douăzeci de leghe – pentru a se deda petrecerilor lor preferate.

Fetele sunt modeste și adesea foarte frumoase, în veșmintele lor simple de țărance olandeze. Se mărită tinere, aducând ca zestre logodnicului lor doar o duzină de boi sau de capre, un car sau alte bunuri de acest fel. Soțul își ia sarcina să clădească locuința, să defrișeze mai multe pogoane de pământ în împrejurimi – și iată întemeiată gospodăria.

Burii trăiesc foarte mult și nicăieri în lume nu sunt atât de mulți centenari.

Un fenomen ciudat, neexplicat încă, este obezitatea de care suferă aproape toți, când ajung la maturitate și care atinge proporții extraordinare. De altfel, sunt foarte înalți și această particularitate îi caracterizează pe coloniștii de origine franceză sau germană, ca și pe cei olandezi...

Călătoria continua fără incidente. Se întâmpla rar ca expediția să nu aibă vești despre Matakit, chiar de la ferma la care se oprea în fiecare seară. Peste tot fusese văzut trecând, tras cu repeziciune de struțul lui, la început cu un avans de două sau trei zile, apoi de cinci sau șase, apoi de șapte sau opt. Evident, erau pe urmele lui; dar, de asemenea foarte evident, el câștiga teren.

Cei patru următori erau totuși siguri că-l vor ajunge. Fugarul se va opri până la urma undeva. Prinderea lui nu era decât o cheștiune de timp.

Așa că Cyprien și însoțitorii săi nu-și făceau prea multe griji. Începură, puțin câte puțin să se consacre ocupațiilor preferate. Tânărul inginer strânghea mostre de roci. Friedel pretindea că recunoaște, numai după caracterele lor exterioare, proprietățile plantelor pe care le colecționa. Annibal Pantalacci îi persecuta pe Bardik sau pe Li și reușea să facă să i se ierte răutățile, pregătind în timpul haltelor macaroane delicioase. James Hilton luase asupra sa aprovizionarea caravanei cu vânat; nu trecea o jumătate de zi fără a împușca o duzină de potârnichi, o grămadă de prepelițe, câteodată un mistreț sau o antilopă.

Etapă cu etapă, ajunseră astfel în Bush-Veld. Curând, fermele deveniră mai rare și apoi dispărură. Se aflau la limitele extreme ale civilizației.

Cu începere din acest punct, trebuiră să-și organizeze tabăra în fiecare seară, să aprindă focuri mari, în jurul cărora oameni și animale se aşezau să doarmă, făcând de gardă pe rând.

Peisajul căpăta un aspect din ce în ce mai sălbatic. Câmpii de nisip gălbui, deseșuri de tufe spinoase, din loc în loc pârâuri mărginite de smârcuri, urmău după văile verzi ale Banken-Veld-ului. Uneori trebuiau să facă un înconjur ca să evite o adevărată pădure de „thorn trees”, sau arbori cu spini. Sunt arbuști înalți de trei până la cinci metri, având un mare număr de ramuri aproape orizontale, toate înarmate cu spini lungi de două până la patru degete, tari și ascuțiți ca niște pumnale.

Zona exterioară a Bush-Veld-ului, căreia i se spune mai des Lion-Veld – sau Veld-ul leilor – nu părea de loc să justifice această denumire de temut, căci, după trei zile de călătorie, nu fusese văzută sau semnalată niciuna dintre aceste fiare.

„E fără îndoială o legendă, își zicea Cyprien și leii se vor fi retras mai departe, spre deșert!”

Dar când își exprimă opinia în fața lui James Hilton, acesta începu să râdă:

— Crezi că nu sunt lei pe aici? Asta se datorește faptului că nu știi să-i vezi!

— Ei poftim! Să nu vezi un leu, în mijlocul unei câmpii goale! răspunse Cyprien, pe un ton destul de ironic.

— Ei, bine, pariez pe zece lire că, în mai puțin de o oră, am să-ți arăt unul pe care nu l-ai remarcat, zise James Hilton!

— Nu pariez niciodată, din principiu, răspunse Cyprien, dar abia aştept să fac această experiență!

Merseră timp de douăzeci și cinci sau treizeci de minute și nimeni nu se mai gândeau la lei, când James Hilton strigă:

— Domnilor, priviți mușuroiul de furnici care se înalta acolo, la dreapta!

— Mare lucru! îi răspunse Friedel. De două sau trei zile, nu vedem altceva! În adevăr, nimic nu-i mai frecvent, în Bush-Veld decât aceste mari mormane de pământ galben, ridicate de nenumărate furnici, singurele care împreună cu câteva tufișuri sau un grup de mimoze sărăcăcioase intrerup din loc în loc monotonia câmpilor. James Hilton râse încet.

— Domnule Méré, reluă el, dacă vrei să-ți pornești puțin calul la galop, ca să te apropii de acest mușuroi de furnici – acolo, unde arăt eu cu degetul – îți promit că vei vedea ceea ce doreai să vezi! Nu te apropiă totuși prea mult, altfel s-ar putea să o pătești!

Cyprien dădu pinteni calului și se îndreptă spre pata galbenă pe care James Hilton o numise un mușuroi de furnici.

— Acolo e instalată o familie de lei! spuse neamțul îndată ce Cyprien se îndepărta. Unul la zece din aceste mormane gălbui, pe care le numiți mușuroaie de furnici, nu sunt altceva decât lei!

— Per Bacco! strigă Pantalacci, ce nevoie aveai să-l faci atent să nu se apropie de ei? Dar, dându-și seama că Bardik și Li îl asculta, continua dând un alt sens gândului sau:

— Franțuzul ar fi tras o spaimă strănică, iar noi am fi avut de ce râde!

Napolitanul se înșela. Cyprien nu era omul care să tragă o spaimă strănică. La două sute de pași de locul ce-i fusese indicat, își dădu seama cu ce mușuroi de temut avea de-a face. Erau acolo un leu enorm, o leoaică și trei pui, așezați în cerc, ca pisicile, dormind liniștiți la soare.

La zgomotul copitelor lui Templar, leul deschise ochii, își ridică leneș capul enorm și căscă, arătând, între două rânduri de dinți formidabili, o prăpastie în care un copil de zece ani ar fi putu dispare cu totul. Apoi privi călărețul, care se oprise la douăzeci de pași de el.

Din fericire, fiorosul animal era sătul, altfel n-ar fi rămas atât de indiferent.

Cyprien, cu mâna pe carabină, aștepta două sau trei minute reacția monseniorului leu. Dar, văzând ca acesta n-are poftă să înceapă ostilitățile, nu-l lăsa inima să tulbere tihna interesantei familiei și, făcând cale întoarsă, reveni în buiestru la tovarășii săi.

Aceștia, nevoiți să-i recunoască săngele rece și vitejia, îl primiră cu aclamații.

— Aș fi pierdut pariul, domnule Hilton, spuse foarte simplu Cyprien.

Chiar în acea seară ajunseră pe malul drept al fluviului Limpopo. Acolo, Friedel se încăpățâna să pescuiască, cu toate sfaturile lui James Hilton.

— E foarte nesănătos, amice! îi spuse acesta. Să știi că în Bush-Veld nu trebuie să stai, după apusul soarelui, pe malul cursurilor de apă, nici să...

— Aș! Aș! Am văzut eu destule în viața mea! răspunse neamțul, încăpățânăt.

— Ei, striga Annibal Pantalacci, ce poate fi rău în asta – un ceas sau două pe malul apei? Parcă nu mi s-a întâmplat să petrec jumătate de zi, în apa până la subțiori, la vânătoare de rațe?

— Nu e deloc același lucru! relua James Hilton, insistând pe lângă Friedel.

— Astea-s basme! răspunse napolitanul. Dragă Hilton, ai face mai bine să aduci cutia cu parmezan pentru macaroanele mele, decât să-l împiedici pe amicul nostru să se ducă să pescuiască! Ne va mai schimba meniul nostru obișnuit!

Friedel plecă, fără a voi să audă nimic și întârzie atât de mult cu aruncatul unditei, încât ajunse la tabără după ce se întunecase.

Îndărătnicul pescar mâncă cu poftă, onoră, ca toți mesenii, peștii pe care îi pescuise, dar se plânse de frisoane puternice, când se culcă în vagon alături de ceilalți.

A doua zi, dis-de-dimineață, când se pregătiră de plecare, Friedel avea febră mare și nu putu să se urce pe cal. Ceru, totuși, să se pornească la drum, afirmând c-o să stea foarte bine pe paie, în car. I se făcu voia.

La amiază, delira.

La ora trei, era mort.

Boala lui fusese o febră fulgerătoare.

În fața acestui sfârșit atât de neașteptat, Cyprien nu se putu stăpâni să nu-i spună ca Annibal Pantalacci, prin sfaturile lui rele, avea o răspundere dintre cele mai grave în cele întâmplate. Dar nimeni în afară de el nu părea să facă această remarcă.

— Vedeți că aveam dreptate să spun că nu trebuie să hoinărești pe malul apei, la căderea nopții! se mulțumi să repete filosofic James Hilton.

Se opriră, câteva clipe, pentru a în humă cadavrul, care nu putea fi lăsat la cheremul fiarelor.

Era cadavrul unui rival, aproape al unui dușman și totuși Cyprien se simți profund mișcat, aducându-i ultimul salut. Spectacolul morții, pretutindeni atât de impunător și atât de solemn, pare să dobândească în deșert o măreție nouă.

Singur cu natura, omul înțelege mai bine că există un sfârșit inevitabil. Departe de familia sa, departe de toți cei pe care-i iubește, gândul său zboară melancolic spre ei. Cyprien își spuse că poate va cădea și el mâine pe imensa câmpie, pentru a nu se mai ridica, fiind și el îngropat sub un metru

de nisip peste care va fi aşezată o piatră nescrisă, că pe ultimul său drum nul vor însotîni nici lacrimile unei surori sau ale unei mame, nici părerile de rău ale unui prieten. Şi, întorcând asupra-şii o parte din mila pe care i-o inspira soarta camaradului său, i se păru că închide ceva din el însuşi în acest mormânt!

A doua zi după lugubra ceremonie, calul lui Friedel, care îi urmă legat în spatele carului, se îmbolnăvi de boala Veld-ului. Fură nevoiţi să-l părăsească.

Bietul animal nu supravieţuise decât câteva ore stăpânului său.

XIV

La nord de Limpopo

Le trebuiră trei zile de căutări şi sondaje ca să găsească un vad prin albia fluviului Limpopo. Şi nu se ştie dacă l-ar fi descoperit, fără ajutorul câtorva cafri macalacaşii, întâlniţi pe malul apei, care se oferiră să călăuzească expediţia.

Aceştii cafri sunt nişte sărmani robi, pe care betşuanii îi ţin în sclavie, constrângându-i să muncească fără nicio plată, tratându-i cu o extremă duritate şi, mai mult încă, interzicându-le, sub ameninţarea cu moartea, să mănânce carne. Nenorociiştii macalacaşii pot omorî orice vânat întâlnesc în drumul lor, cu condiţia să-l aducă seniorilor şi stăpânilor lor. Aceştia nu le lăsa decât măruntaiele – aproape cum fac vânătorii europeni cu cainii lor.

Un macalacaş nu are nimic al său, nici măcar o colibă sau o tigvă. El umblă aproape gol, slab, descărnat, purtând în bandulieră intestine de bivol, care par de la distanţă bucăţi de caltabos negru şi care nu sunt, în realitate, decât burdufurile foarte primitive în care se găseşte provizia lui de apă.

Geniul comercial al lui Bardik se manifestă curând în arta desăvârşită cu care ştiu să-i facă pe aceştii nenorocii să spună că posedă, în ciuda mizeriei lor, câteva pene de struţ, ascunse cu grijă într-un desiş vecin. El le propuse imediat să le cumpere şi fixără în acest scop o întâlnire pentru aceeaşi seară.

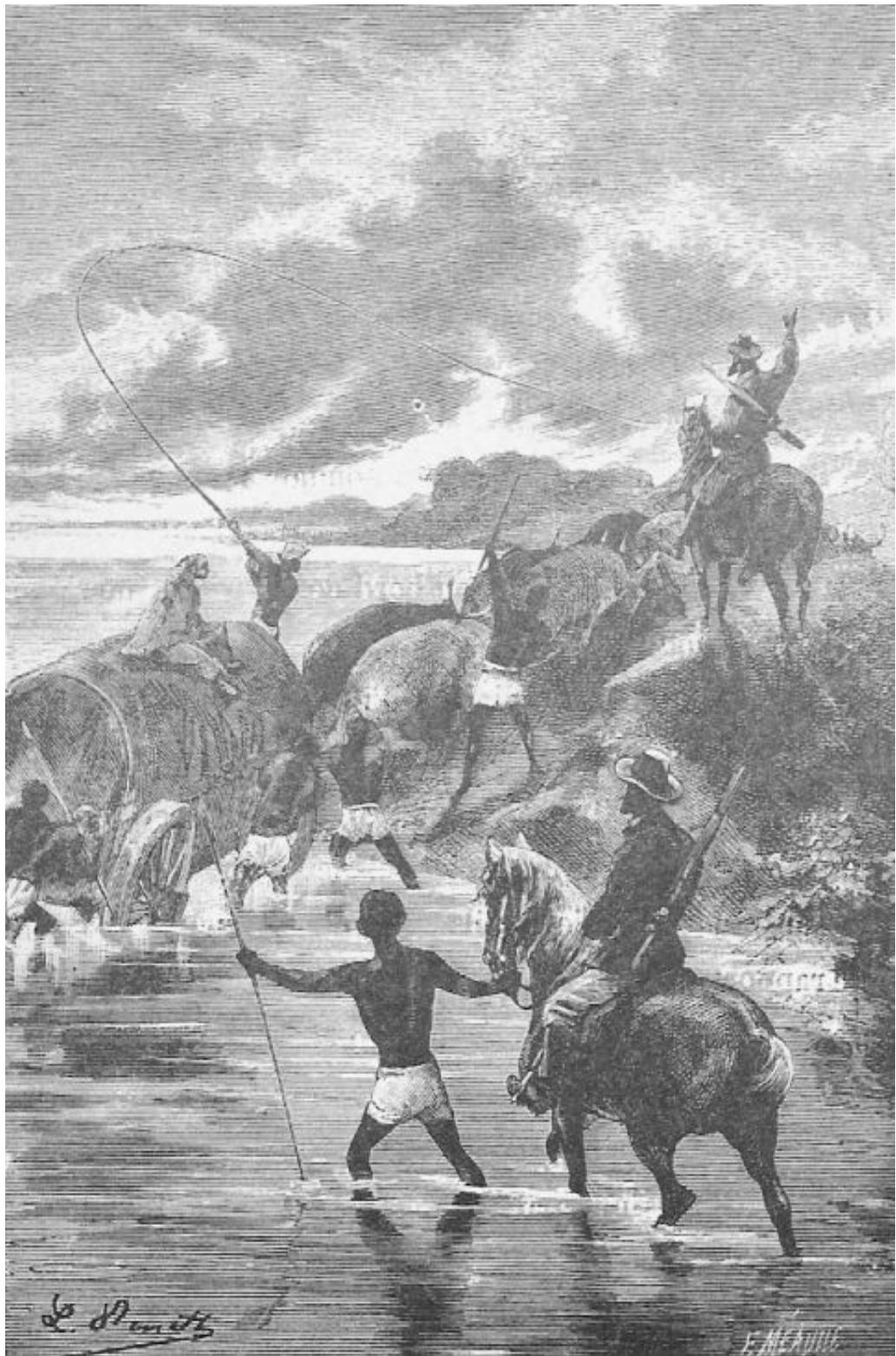
— Ai bani să le dai în schimb? îl întrebă Cyprien, destul de surprins.

Şi Bardik, râzând cu toată gura, îi arăta un pumn de nasturi de aramă, colecţionaţi de el de o lună sau două, pe care îi purta într-o pungă de pânză.

— Asta nu-i o monedă serioasă, îi spuse Cyprien şi nu-ţi pot îngădui să plăteşti acestor nenorocii cu câteva duzini de nasturi vechi!

Dar îi fu imposibil să-l facă pe Bardik să înțeleagă de ce proiectul său era vrednic de muștrare.

— Dacă macalacașii primesc nasturii mei în schimbul

penelor lor, ce e rău în asta? se miră el. Știți foarte bine că nu i-a costat nimic să strângă penele! Nici măcar nu au dreptul să le țină la ei, de vreme ce nu le pot arăta decât în ascuns! Un nasture, dimpotrivă, este un lucru folositor, mai folositor decât o pană de struț! Pentru ce, deci, n-aș putea să le ofer o duzină, sau chiar două, în schimbul unui număr egal de pene?

Raționamentul era doar aparent valabil. Tânărul cafru nu înțelegea că macalacașii aveau să primească nasturii lui de aramă nu pentru întrebuiințarea pe care le-ar fi putut-o da, de vreme ce ei nu purtau niciun fel de veșminte, ci pentru valoarea pe care o atribuiau acestor bucăți rotunde de metal, atât de asemănătoare monedelor. Era, prin urmare, o adevărată înșelăciune.

Cyprien trebui să recunoască, totuși, că nuanța era prea subtilă pentru aceasta inteligență de sălbatic, foarte tolerantă în materie de tranzacții și-l lăsa să acționeze după plac.

Operația comercială a lui Bardik continuă seara, la lumina torțelor. Macaiacașii aveau evident o teamă întemeiată că vor fi înșelați, căci nu se mulțumiră cu focurile aprinse de albi și veniră cu mânunchiuri de hlujeni de porumb, pe care îi înfipseră în pământ și-i aprinseră.

Scoaseră apoi la iveală penele de struț și începură să examineze nasturii lui Bardik.

Începu o discuție foarte însuflețită, cu multă gesticulație și strigăte, asupra naturii și valorii acestor bucăți rotunde de metal.

Nimeni nu înțelegea vreun cuvânt din ceea ce-și spuneau, cu mare repeziciune; dar era suficient să le urmărești fețele congestionate, strâmbăturile semnificative, furiile cât se poate de serioase, ca să fii sigur că discuția era pentru ei de cel mai înalt interes.

Deodată, această discuție pasionantă fu întreruptă de o apariție neașteptată.

Un negru înalt, înfășurat cu demnitate într-o mantie de stambă roșie, cu fruntea încinsă cu acea diademă din intestine de oaie pe care războinicul cafru o poartă în mod obișnuit, ieși din desisul lângă care se duceau tratativele, apoi începu să lovească puternic cu lemnul sulișei pe macaiacașii prinși în flagrant delict de operații interzise.

— Lopep!... Lopep!... strigări nenorociții sălbatici, împrăștiindu-se în toate părțile, ca niște șoareci.

Dar un cerc de războinici negri, ieșind deodată din tufișurile care încunjurau tabăra, se strânse în jurul lor și îi opri pe loc.

Lopep ceru imediat nasturii; îi privi atent, la lumina torțelor de porumb și îi puse, cu o evidentă satisfacție, în fundul pungii lui de piele. Apoi, înaintă spre Bardik și, după ce-i luă din mâini penele de struț, le confiscă, aşa cum făcuse și cu nasturii.

Albii rămăseseră spectatori pasivi ai acestei scene și nu prea știau dacă trebuie să se amestece, când Lopep rezolvă încurcătura înaintând spre ei. Oprindu-se la câțiva pași, le adresă pe un ton imperios un discurs destul de lung, de altfel cu totul de neînțeles.

James Hilton, care pricepea câteva cuvinte din dialectul betșuan, reuși totuși să prindă sensul general al acestei alocuțiuni și-l transmise tovarășilor săi. Șeful cafru se plângea că i-au permis lui Bardik să negocieze cu macalacașii, care nu pot avea nimic al lor. Terminând, el declară că avea să confiște mărfurile de contrabandă și-i întreba pe albi dacă au ceva împotrivă.

Părerile erau împărțite. Annibal Pantalacci ar fi vrut să cedeze imediat, pentru a nu se certa cu șeful betșuan. James Hilton și Cyprien, recunoscând că punctul lui de vedere era greșit, se temeau că, arătându-se prea concilianți, îi vor da nas lui Lopep și că, dacă acesta și-ar fi mărit pretențiile, s-ar fi ajuns la o ciocnire.

Într-o consfătuire rapidă, ținută în șoaptă, conveniră deci să lase sefului betșuan nasturii, dar să i se ceară penele de struț.

James Hilton se grăbi să-i explice hotărârea lor, jumătate prin gesturi, jumătate cu ajutorul câtorva cuvinte cafre.

Lopep luă mai întâi un aer diplomatic și păru să ezite.

Dar țevile puștilor europene, pe care le vedea lucind în umbră, îl făcură să se hotărască repede și restituï penele.

După aceea, acest șef, foarte inteligent în adevăr, se arăta mai suplu. El oferi celor trei albi, lui Bardik și lui Li câte o priză de tabac din marea lui tabacheră și se așeză alături de ei. Un pahar de rachiу, pe care i-l întinse napolitanul, sfârși prin a-l înveseli; apoi, când se ridică, după o ședință de o oră și jumătate, petrecută de o parte și de alta într-o tacere aproape completă, invită caravana să-i facă o vizită, a doua zi, în Kraal-ul său.

I se promise și, după o strângere de mâнă, Lopep se retrase maiestuos.

Puțin timp după plecarea lui, toată lumea se culcase, afară de Cyprien, care visa contemplând stelele, după ce se înfășurase în cuvertură. Era o noapte fără lună, dar strălucind de pulberea astrelor. Focul se stinsese fără ca Tânărul inginer să fi prins de veste.

Se gândeau la ai săi, care nici nu bănuiau, în acest moment, că o asemenea aventură l-a aruncat în plin desert al Africii Australe, la încântătoarea Alice care poate, privea și ea stelele, în sfârșit la toate ființele dragi. Își, lăsându-se dus de această reverie, poetizată de marea liniște a câmpiei, era gata să adoarmă, când un tropăit de copite, o agitație ciudată, venind din partea unde erau parcați pentru noapte boii atelajului, îl treziră și-l făcuse să se ridice-n picioare.

I se păru atunci că distinge în umbră o siluetă ghemuită, mai scundă decât cea a boilor și care, fără îndoială, era cauza acestei agitații.

Fără a-și da prea bine seama ce putea fi, Cyprien puse mâna pe biciul aflat la îndemână și se îndreptă prudent către țarcul vitelor.

Nu se înșelase. Acolo, în mijlocul boilor, se afla un animal nepoftit care venise să le tulbure somnul.

Pe jumătate treaz, înainte de a se gândi la ceea ce făcea, Cyprien ridică biciul și, la nimereală, lovi puternic botul intrusului.

Un răget înfricoșător răspunse acestui atac!... Era un leu pe care Tânărul inginer îl tratase ca pe un cățel.

Dar abia avusese timpul să pună mâna pe unul din revolverele de la cingătoare și să se dea brusc la o parte, că fiara, după ce sărise spre el fără să-l atingă, se repezi din nou asupra brațului său întins.

Cyprien simți ghearele ascuțite sfâșiindu-i carne și se rostogoli în țărâna, împreună cu fiara de temut.

Răsună o detunătură. Corpul leului se agita într-o ultimă zvârcolire, apoi se întinse și rămase țeapăn.

Cu mâna rămasă neatinsă, Cyprien, fără a-și pierde sângele rece, pusese revolverul în urechea monstrului și un glonte explozibil zdrobise capul acestuia.

Între timp, cei care dormeau, treziți de acel răget urmat de o detunătură, soseau pe câmpul de bătaie, îl eliberară pe Cyprien, pe jumătate zdrobit sub greutatea fiarei, îi examinară rănilor care, din fericire, erau superficiale. Li îl pansă foarte simplu, cu câteva fâșii de pânză udate cu rachiul, apoi îi

rezervară cel mai bun loc în fundul vagonului și curând toată lumea adormi din nou, sub paza lui Bardik, care voia să vegheze până dimineață.

Abia se luminase de ziua, când vocea lui James Hilton, rugându-i să-i vină în ajutor, le anunță un nou incident. El se culcase îmbrăcat în partea din fața a carului, peste prelată și spunea acum cu accentul celei mai teribile spaime, fără a îndrăzni să facă o mișcare:

— Un șarpe mi s-a încolăcit în jurul genunchiului drept, sub pantalon! Dacă vă mișcați sunt pierdut! Și totuși, vedeți ce se poate face!

Ochii îi erau dilatați de spaimă, fața galbenă ca ceară. La nivelul genunchiului său drept, se distingea, în adevăr, sub pânză albastră a pantalonului, prezența unui corp străin – un fel de cablu înfășurat în jurul piciorului.

Situația era gravă. După cum spunea James Hilton, la prima mișcare pe care ar fi făcut-o, șarpele l-ar fi mușcat! Dar în mijlocul îngrijorării și nehotărârii generale, Bardik își lua sarcina să acționeze. După ce scoase fără zgomet cuțitul de vânătoare al stăpânului său, se apropiere de James Hilton, cu o mișcare aproape nesimțită, ca de vierme. Apoi, aplecat până la nivelul șarpelui pe care nu-l slăbea din ochi, pără, timp de câteva secunde, să studieze cu atenție poziția primejdioasei reptile. Fără îndoială, căuta să recunoască locul unde se afla capul.

Deodată, cu o mișcare fulgerătoare, se ridică, izbi și lama cuțitului mușcă, cu o lovitură seacă, genunchiul lui James Hilton.

— Puteți lăsa șarpele să cadă!... E mort! zise Bardik, arătându-și toți dinții într-un surâs larg. James Hilton se supuse mașinal și-și scutură piciorul. Reptila căzu lângă el.

Era o viperă cu capul negru, cu diametrul nu mai mare de un deget, dar cea mai mică mușcătură a ei ar fi fost de ajuns pentru a provoca moartea. Tânărul cafru o decapitase cu o precizie extraordinară. Pantalonul lui James Hilton nu prezență decât o tăietură de șase centimetri și pielea nici nu fusese crestată.

Ceea ce-l revoltă profund pe Cyprien fu că lui James Hilton nici nu-i trecu prin gând să mulțumească salvatorului sau. Acum, când scăpase de pericol, găsea această intervenție foarte firească. Nu-i putea veni ideea de a strângere mâna neagră a unui cafru și de a-i spune: îți datorez viața.

— Cuțitul dumitale este într-adevăr bine ascuțit! se mulțumi să spună, pe când Bardik îl băga în teacă, fără a părea, de asemenea, că acordă o

importanță deosebită faptei sale.

Dejunul făcu să dispară curând impresiile acestei nopți atât de agitate. Era alcătuit dintr-un singur ou de struț, prăjit în unt, dar care satisfăcu din plin pofta de mâncare a celor cinci oameni.

Cyprien avea puțină febră și rănilor îl făceau să sufere un pic. Totuși, el insistă să-i însotească pe Annibal Pantalacci și James Hilton în kraal-ul lui Lopep.

Tabăra fu lăsată deci în paza lui Bardik și a lui Li, care jupuiseră pielea leului – un adevărat monstru din specia zisă cu „bot de câine”. Cei trei călăreți porniră singuri la drum.

Şeful betșuan îi aștepta la intrarea în kraal-ul său, înconjurat de toți războinicii. În spatele lor, în al doilea plan, femeile și copii se grupaseră curioși, să-i vadă pe străini. Unele dintre aceste gospodine negre făceau totuși pe indiferentele. Așezate în fața colibelor lor emisferice, continuau să-și vadă de treburi. Două sau trei împleteau năvoade din lungi ierburi textile, pe care le răsuceau în formă de frânghie.

Aspectul general era mizerabil, cu toate că aceste colibe erau destul de bine clădite. Cea a lui Lopep, mai mare decât celelalte, căptușită în interior cu rogojini de paie, se ridica aproape în centrul kraal-ului.

Şeful își pofti înăuntru oaspeții, le arăta trei scaune fără spetează și se așeză în fața lor, în timp ce garda sa de onoare se rânduise în cerc, la spatele lui.

Începu schimbul de amabilități. Ceremonialul se reduce, în mod obișnuit, la băutul unei căni de băutură fermentată, preparată chiar în casa amfitrionului, dar, pentru a arăta că această curtoazie nu ascunde planuri perfide, gazda își moaie buzele sale groase, înainte de a trece cana străinului. Să nu bei, după o invitație atât de grațioasă, ar fi o insultă mortală. Cei trei albi înghițiră deci berea cafră, nu fără strâmbături din partea lui Annibal Pantalacci, căruia i-ar fi plăcut mai curând, zicea el pe ascuns, un pahar de Lacrima-Christi, decât acest ceai fără gust al betșuanilor!

După aceea trecu la afaceri. Lopep ar fi vrut să cumpere o pușcă, dar nu i se putu acorda această satisfacție, cu toate că oferea în schimb un cal destul de bun și o sută cincizeci de livre de fildeș. Într-adevăr, regulamentele coloniale sunt foarte riguroase în această privință și interzic europenilor orice vânzare de arme cafrilor de lângă frontieră, fără autorizația specială a

guvernatorului. Ca să-l împace, oaspeții lui Lopep aduseseră pentru el o cămașă de flanelă, un lanț de oțel și o sticlă de rom, splendide daruri, care-i făcuseră o vădită plăcere.

Şeful betșuan se arăta astfel dispus să dea toate informațiile cerute prin intermediul lui James Hilton. În primul rând, un călător, având toate semnalamentele lui Matakit, trecuse prin kraal cu cinci zile în urmă. Era prima veste despre fugar, de două săptămâni încoace. De aceea fu primită cu plăcere. Tânărul cafru pierduse probabil câteva zile căutând vadul fluviului Limpopo și acum se întrepta spre munți din nordul ținutului.

Mai avea multe zile de mers, înainte de a ajunge la acești munți?

Cel mult șapte sau opt.

Lopep era prieten cu suveranul acestei țări, în care Cyprien și ceilalți erau siliți să pătrundă?

Lopep se mândrea cu aceasta prietenie! De altfel, cine n-ar fi vrut să fie prietenul respectuos și aliatul fidel al marelui Tonaia, cuceritorul invincibil al țărilor cafre?

Tonaia îi primea bine pe albi?

Da, fiindcă știa, ca toți șefii din regiune, că alpii răzbună totdeauna jignirea adusă unuia de-al lor. La ce bun să vrei să lupți împotriva albilor? Nu sunt ei totdeauna cei mai puternici, datorită puștilor lor care se încarcă singure? Cel mai bun lucru este să trăiești în pace cu ei, să-i primești bine și să negociezi cinstiț cu negustorii lor.

Acestea au fost, în rezumat, informațiile furnizate de Lopep. Una singură avea cu adevărat importanță: că Matakit pierduse mai multe zile, înainte de a fi putut traversa râul și că erau mereu pe urmele lui.

Întorcându-se în tabără, Cyprien, Annibal Pantalacci și James Hilton îi găsiră pe Bardik și Li foarte alarmați.

Primiseră, povestiră ei, vizita unui grup de războinici cafri, dintr-un alt trib decât cel al lui Lopep, care mai întâi îi încercuise, apoi îi supuseseră unui adevărat interrogatori. Ce căutau în acest ținut? Oare nu voiau să-i spioneze pe betșuanii, să strângă informații despre ei, să afle cății sunt, puterea și armamentul lor? Străinii greșeau dacă își puseseră în gând aşa ceva! Bineînțeles, marele rege Tonaia n-avea nimic de spus, atâtă timp cât nu pătrunseseră pe teritoriul său; dar el ar putea privi altfel lucrurile, dacă aveau această intenție.

Iată cam ce înțeles aveau vorbele lor. Chinezul nu părea mai emoționat decât se cuvenea. Dar Bardik, atât de calm de obicei, dând doavadă de atâta sânge rece în orice împrejurare, părea să fi căzut pradă unei adevărate terori, pe care Cyprien nu și-o putea explica.

— Războinici foarte răi, zicea el, rostogolindu-și ochii măriți de groază, care urăsc pe albi și-i vor face „cuie”.

Este expresia folosită de toți cafrii pe jumătate civilizați, când vor să exprime ideea unei morți violente.

Ce era de făcut? Să se atribuie o importanță deosebită acestui incident? Nu, fără îndoială. Războinicii, deși cam treizeci la număr – după cele spuse de Bardik și de chinez, pe care îi surprinsese că fără arme – nu le făcuseră niciun rău și nu manifestaseră nicio intenție de jaf. Amenințările lor nu erau, fără îndoială, decât vorbe goale, pe care sălbaticii sunt destul de înclinați să le spună străinilor. Ar fi fost de ajuns câteva amabilități la adresa marelui șef Tonaia, câteva explicații sincere privind motivele care-i aduceau pe cei trei albi în ținutul lui, pentru a-i risipi toate bănuielile, dacă le avea și a-și asigura bunăvoița lui.

De comun acord, hotărâră să pornească din nou la drum. Speranța de a-l ajunge curând pe Matakit și de a-i lua diamantul furat îi făcea să uite orice altă preocupare.

XV

Un complot

După o săptămână, expediția pătrunse într-un ținut care nu semăna deloc cu cele străbătute până-atunci, de la frontieră Griqualand-ului. Ajunseră la lanțul de munți pe care toate informațiile culese despre Matakit îl indicau drept ținta lui probabilă. Apropierea înălțimilor, ca și a numeroaselor cursuri de apă care coboară de acolo pentru a se vărsa în Limpopo, se anunță printr-o faună și o floră cu totul diferite de cele ale câmpiei.

Una din primele văi, care se deschise privirilor celor trei călători, le oferi spectacolul cel mai nou și mai plăcut, cu puțin înainte de apusul soarelui.

Un râu, atât de lîmpede încât i se vedea peste tot fundul albie, curgea între două pajiști verzi ca smaraldul. Pomi fructiferi, cu frunzișurile cele mai felurite, îmbrăcau pantele colinelor care închideau acest bazin. Pe fundul încă însorit, la umbra baobabilor enormi, turme de antilope roșii, de zebre și de bivoli pășteau liniștit. Mai departe, un rinocer alb, traversând cu

pasul său greu o poiană întinsă, se îndrepta încet către malul apei și sforăia de plăcere la gândul că o va tulbura cufundându-și trupul lui uriaș. Dintr-un desis se auzea căscatul plictisit al unei fiare invizibile. Un măgar sălbatic zbiera și legiuni de maimuțe se urmăreau prin copaci.

Cyprien și cei doi însoțitori ai săi se opriseră în vârful colinei, ca să contemple mai în voie acest spectacol atât de nou pentru ei.

Se vedea în sfârșit ajunși într-una dintre acele regiuni virgine, unde animalul sălbatic – stăpânul încă necontestat al solului – trăiește atât de fericit și atât de liber, încât nici nu bănuiește pericolul. Surprinzătoare erau nu numai numărul și tihna acestor animale, dar și uluitoarea varietate a faunei pe care ele o reprezentau, în această parte a Africii. Ai fi zis că este unul din acele tablouri stranii, în care un pictor s-a distrat reunind, într-un cadru strâmt, toate principalele specii ale regnului animal.

În rest – locuitori puțini. Cafrii, ce-i drept, nu pot fi decât foarte împrăștiati pe suprafața unor atât de întinse ținuturi. Acestea e un deșert, sau ceva asemănător.

Satisfăcut în sentimentele lui de savant și de artist, Cyprien se credea mai curând transportat în era preistorică a megateriumului și a altor animale antediluviene.

— Nu lipsesc decât elefanții, pentru ca sărbătoarea să fie fără cusur! strigă el.

Dar imediat, întinzând brațul, Li îi arăta, în mijlocul unei vaste poiene, mai multe mormane cenușii. De departe, păreau tot atâtea stânci, datorită nu numai culorii, ci și imobilității lor. De fapt, era o turmă de elefanți. Pajîștea era parcă stropită cu asemenea pete, pe o întindere de mai multe mile.

— Te pricepi, deci, la elefanți? îl întreba Cyprien pe chinez, în timp ce se pregăteau pentru popasul de noapte.

Li clipi din ochii lui mici și oblici.

— Am locuit doi ani în insula Ceylon, în calitate de ajutor de vânător, răsunse el simplu, cu acea rezervă pronunțată pe care o păstra totdeauna când era vorba de biografia sa.

— Ah, dac-am putea ucide unul sau doi! strigă James Hilton. E o vânătoare foarte amuzantă...

— Da, și vânătul merită praful de pușcă cheltuit! adaugă Annibal Pantalacci. Doi colți de elefant înseamnă o pradă frumoasă și am putea pune

ușor trei sau patru duzini în partea din spate a vagonului!... Știți că nu ne-ar trebui mai mult ca să recuperăm cheltuielile călătoriei noastre?

— E o idee și încă una bună! strigă James Hilton. De ce n-am încerca, mâine dimineață, înainte de a porni la drum?

Chestiunea fu discutată. În fine, hotărâră să ridice tabăra în zori și să-și încerce norocul în acea parte a văii în care fuseseră semnalati elefanții.

Căzând astfel de acord și isprăvind repede cu masa, toată lumea se întinse sub prelata vagonului, afară de James Hilton, care, fiind de pază în acea noapte, trebuia să rămână lângă foc.

Trecuseră vreo două ore de când era singur și începuse să ațipească, dar se simți împins ușor cu cotul. Deschise ochii. Annibal Pantalacci se aşezase lângă el.

— Nu pot dormi și m-am gândit c-ar fi mai bine să vin să-ți țin de urât, zise napolitanul.

— E foarte amabil din partea dumitale, dar mie nu mi-ar displăcea câteva ore de somn! răsunse James Hilton, întinzându-se. Dacă vrei, putem cădea la învoială! Eu merg să-ți iau locul sub prelată și dumneata îl iei pe-al meu, aici!

— Nu!... Rămâi!... Vreau să-ți vorbesc! relua Annibal Pantalacci, cu o voce înăbușită. Aruncă o privire în jur, pentru a se convinge că erau singuri și continuă:

— Ai mai vânat elefanți?

— Da, de două ori, răsunse James Hilton.

— Ei bine, știi cât de periculoasă este această vânătoare! Elefantul e atât de intelligent, atât de şiret, atât de bine înarmat! Se întâmplă rar ca omul să-l învingă!

— Vorbești despre neîndemânică! răsunse James Hilton. Dar, cu o carabină bună, încărcată cu gloanțe explozibile, n-ai de ce să te temi!

— Aşa gândeam și eu, replică napolitanul. Totuși, se-ntâmplă și accidente!... Presupune că i s-ar întâmpla ceva mâine franțuzului – ar fi o adevărată nenorocire pentru știință!

— O adevărată nenorocire! repeta James Hilton. Și începu să râdă, cu un aer răutăcios.

— Pentru noi, nenorocirea n-ar fi chiar aşa de mare! relua Annibal Pantalacci, încurajat de râsul celuilalt. N-am mai fi decât doi în urmărirea

lui Matakit și a diamantului său!... Or, în doi, ne putem înțelege prietenește...

Cei doi bărbați rămaseră tăcuți, cu privirile ațintite asupra tăciunilor, cu gândul dus la uneltirea lor criminală.

— Da!... În doi ne putem înțelege! repetă napolitanul. În trei e mai greu!...

Urmă încă o clipă de tacere.

Deodată, Annibal Pantalacci își ridică brusc capul și cercetă cu privirea întunericul din jur.

— N-ai văzut nimic? întrebă el, încet. Mi s-a părut că am zărit o umbră după baobab!

James Hilton se uită și el; dar, oricât îi era de pătrunzătoare privirea, nu zări nimic suspect în împrejurimile taberei.

— Nu-i nimic! spuse el. Doar rufăria pe care chinezul a întins-o ca să spele roua!

Curând, cei doi complici reluară discuția, dar de data asta cu vocea scăzută.

— Aș putea scoate cartușele din pușca lui, fără să bage de seamă! spuse Annibal Pantalacci. Apoi, în momentul atacării unui elefant, aş trage un foc de armă în spatele frantuzului, în aşa fel încât animalul să-l zărească în clipa aceea și... să ar termina repede!

— E un lucru cam dificil ceea ce propui dumneata obiectă slab James Hilton.

— Aș! Lasă-mă să încerc și ai să vezi că va merge de la sine! replică napolitanul.

O oră mai târziu, când veni să-și ia locul lângă cei ce dormeau sub prelată, Annibal Pantalacci avu grija să aprindă un chibrit, pentru a se asigura că nimeni nu se clintise din loc. Putu astfel constata că Cyprien, Bardik și chinezul dormeau adânc.

Cel puțin aşa se părea. Dar, dacă napolitanul ar fi fost mai circumspect și-ar fi dat poate seama că sforăitul sonor al lui Li avea ceva artificial și prefăcut.

În zori, toată lumea era în picioare. Annibal Pantalacci profită de momentul când Cyprien plecase spre pârâul din apropiere, ca să se spele și-i scoase cartușele din pușcă. Fu o treabă de secunde. Era singur. Bardik făcea

cafeaua, iar chinezul strângea rufăria pe care o expusese la roua nopții pe famoasa lui sfoară, întinsă între doi baobabi.

Desigur, nimeni nu văzuse nimic. După ce băură cafeaua, porniră călări, lăsând vagonul și animalele în paza lui Bardik.

Li ceruse să-i însوtească pe călăreți și se înarmase doar cu cuțitul de vânătoare al stăpânului său.

În mai puțin de jumătate de oră, vânătorii ajunseră în punctul de unde, seara trecută, zăriseră elefanții. Dar în acea zi trebuiră să meargă puțin mai departe pentru a-i regăsi și a ajunge într-o poiană întinsă, care se deschidea între poalele muntelui și malul drept al fluviului.

În atmosferă limpede și proaspătă, luminată de soarele ce răsărise, pe covorul unei imense pajîști de iarbă încă umedă de rouă, un întreg trib de elefanți – cel puțin două sau trei sute – își luau masa. Puii țopăiau nebunește în jurul mamelor lor, sau sugeau în liniște. Cei mari, cu capul aplecat spre pământ, mișcându-și trompa în cadență, pășteau iarba deasă. Aproape toți își făceau vânt cu urechile lor mari, asemeni unor mantale de piele, pe care le mișcau ca pe niște evantaie indiene.

În liniștea acestei fericiri domestice era ceva atât de sacru, încât Cyprien fu adânc mișcat și propuse să se renunțe la masacrul proiectat.

— La ce bun să omorâm aceste creaturi inofensive? zise el. N-ar fi mai bine să le lăsăm în pace, în singurătatea lor?

Dar propunerea nu putea fi pe gustul lui Annibal Pantalacci, din mai multe motive.

— La ce bun? îl îngâna el, rânjind. Pentru a ne umple pungile, procurându-ne câteva chintale de fildeș! Ți-e frică de aceste animale mari, domnule Méré?

Cyprien ridica din umeri, nevrând să ia în seamă obrăznicia. Apoi, văzând ca napolitanul și englezul continuă să înainteze spre poiană, îi urmă.

Toți trei nu se mai aflau decât la două sute de metri de elefanți. Dacă aceste animale inteligente, cu un auz atât de fin, mereu în alertă, nu remarcaseră încă apropierea vânătorilor, era pentru că aceștia mergeau împotriva vântului și, pe deasupra, erau mascați de un masiv des de baobabi.

Totuși, unul dintre elefanți începea să dea semne de neliniște și-și ridică trompa, ca un semn de întrebare.

— Acum e momentul, zise Annibal Pantalacci în șoaptă. Dacă vrem să obținem un rezultat ca lumea, trebuie să ne distanțăm și să ne alegem fiecare

câte o țintă, apoi să tragem toți odată, la un semnal stabilit, căci, la primul foc, întreaga turmă o va lua la fugă.

Propunerea fiind acceptată, James Hilton plecă spre dreapta. În același timp, Annibal Pantalacci se îndreptă spre stânga și Cyprien rămase în centru. Apoi, tustrei își reluară în tacere mersul către poiană. În clipa aceea, Cyprien, foarte surprins, simți două brațe strângându-l deodată cu putere, în timp ce vocea lui Li îi murmură la ureche:

— Eu sunt!... Am sărit pe crupa calului, la spatele dumneavoastră!... Nu spuneți nimic!... O să vedeți în curând pentru ce!

Cyprien tocmai ajungea la marginea masivului și nu se mai afla decât la vreo treizeci de metri de elefanți. Își ridicase piedica pustii, ca să fie pregătit la nevoie, când chinezul vorbi din nou:

— Pușca dumneavoastră e descărcată!... Nu fiți îngrijorat! Totul e în regulă!... Totul e în regulă!...

În aceeași clipă se auzi sunetul de fluier care trebuia să dea semnalul atacului general și, aproape imediat, un foc de armă – unul singur – răsună în spatele lui Cyprien.

Acesta se întoarse iute și îl zări pe Annibal Pantalacci, care căuta să se ascundă după un copac. Dar, imediat, un fapt și mai grav îi atrase atenția.

Unul dintre elefanți, fără îndoială rănit și înfuriat din pricina rănii, se năpustea asupra lui. Ceilalți, după cum prevăzuse napolitanul, se grăbiseră să ia la fugă cu un tropot teribil, care cutremura pământul până la două mii de metri împrejur.

— Acum e acum! strigă Li, ținându-se mereu de Cyprien. În clipă în care animalul va fi foarte aproape, faceți-l pe Templar să sară într-o parte!... Apoi învârtiți-vă în jurul acestui tufiș și lăsați-vă urmărit de elefant!... Restul mă privește pe mine!...

Cyprien nu putu decât să execute aproape instinctiv aceste recomandări. Cu trompa ridicată, cu ochii injectați de sânge, cu gura deschisă, cu colții amenințători, enormul pachiderm sosea cu o iuțeală de necrezut.

Templar se comportă ca un cal cu experiență. Supunându-se cu o precizie admirabilă presiunii genunchilor călărețului său, el execută exact când trebuia o mare săritura la dreapta. Astfel că, lansat în mare viteză, elefantul trecu fără să-i atingă, chiar pe locul pe care calul și călărețul abia îl părăsiseră.

În acest timp, chinezul, după ce scosese cuțitul din teacă, fără un cuvânt, se lăsa să lunece la pământ și, cu o mișcare rapidă, se arunca după tufișul pe care i-l arătase stăpânului său.

— Aici! Aici! Învârtiți-vă în jurul tufișului!... Lăsați-vă urmărit! strigă el din nou.

Elefantul se întorcea, mai furios că primul atac nu-i reușise. Cu toate că nu vedea prea bine scopul manevrei indicate de Li, Cyprien o execută întocmai. Se învârti în jurul tufișului, urmărit de animalul care gâfâia și evită încă de două ori atacul acestuia, prin saltul brusc într-o parte al calului. Dar cât timp putea izbuti această tactică? Li spera oare că animalul să obosească?

Asta se întreba Cyprien, fără să poată găsi un răspuns satisfăcător, când deodată, spre marea lui surprindere, elefantul căzu în genunchi.

Prinzând cu o dibacie incomparabilă momentul prietic, Li lunecase prin iarba până sub picioarele animalului și, dintr-o singură lovitură cu cuțitul de vânătoare, îi tăiase acel tendon al călcâiului care la om se numește tendonul lui Ahile.

Astfel procedează de obicei hindușii când vânează elefanți și chinezul folosise probabil deseori această manevră în Ceylon, căci o executase cu o precizie și un sânge rece fără egal.

Doborât la pământ și neputincios, elefantul rămase nemîscat, cu capul căzut în iarba deasă. Un râuleț de sânge, curgând din rană, îl slăbea văzând cu ochii.

— Ura!... Bravo!... strigă imediat Annibal Pantalacci și James Hilton, ivindu-se pe teatrul de luptă.

— Trebuie să-l ucidem cu un glonț în ochi! continuă James Hilton, care părea că simte o irezistibilă nevoie să se agite și să joace un rol activ în această dramă.

Acestea fiind zise, duse arma la umăr și trase. Imediat se auzi cum explodează glonțul în corpul giganticului patruped. Acesta avu o convulsie supremă, apoi rămase nemîscat, ca o stâncă cenușie.

— S-a terminat! strigă James Hilton, îndemnându-și calul spre animal, pentru a-l vedea mai bine.

— Așteptați!... Așteptați!... părea să spună privirea şireată a chinezului, adresându-se stăpânului său.

Nu trebuiră să aștepte prea mult oribilul dar inevitabilul epilog al acestei scene.

În adevăr, abia ajunsese James Hilton lângă elefant, că se și aplecă în scară, încercând în batjocură să-i salte una din urechile enorme. Dar animalul, cu o mișcare bruscă, ridicându-și trompa, o prăvăli asupra imprudentului vânător, îi sfărâma coloana vertebrală și-i zdrobi capul, înainte că martorii înmărmuriți ai acestui înfiorător deznodământ să fi avut timpul să intervină.

James Hilton nu putu decât să scoată un ultim strigăt. În trei secunde, nu mai era decât o grămadă de carne însângerată, peste care elefantul căzu din nou, pentru a nu se mai ridica.

— Eram sigur că făcea pe mortul! zise în mod sentențios chinezul, dând din cap. Elefanții folosesc întotdeauna acest şiretlic, când li se iubeşte prilejul.

Acesta fu discursul funebru pentru James Hilton. Tânărul inginer, încă sub impresia trădării căreia fusese gata să-i cadă victimă, nu se putea împiedica să nu vadă în cele întâmplate pedeapsa dreaptă abătută asupra unuia dintre mizerabilii care voiseră să-l lase fără apărare, pradă furiei unui animal atât de redutabil.

Cât despre napolitan, oricare i-ar fi fost gândurile, socotea nimerit să le păstreze pentru el. În acest timp, chinezul începuse să sape cu cuțitul de vânătoare, sub iarba pajiștei, o groapă în care, ajutat de Cyprien, depuse rămășițele informe ale dușmanului lor.

Asta le lua câtva timp și soarele era sus, deasupra orizontului, când cei trei vânători porniră înapoi spre tabără.

Când ajunseră, fura cuprinși de o bruscă îngrijorare: Bardik nu se mai afla acolo.

XVI

Trădare

Ce se petrecuse în tabără, în absența lui Cyprien și a celor doi însoțitori ai săi? Ar fi fost greu de spus, atâta vreme cât Tânărul cafru nu reapărea.

Îl așteptară deci pe Bardik, îl strigară, îl căutară peste tot. Nu descoperiră nicio urmă.

Prânzul, pe care el începuse să-l prepare, rămas lângă focul stins, părea să indice că dispăruse de numai două sau trei ore.

Cyprien putea să facă doar presupuneri în legătură cu cauza dispariției, dar nimic nu venea să clarifice aceste presupuneri. Era improbabil ca Tânărul Cafru să fi fost atacat de o fiară sălbatică: în împrejurimi nu se vedea niciun fel de luptă săngeroasă, sau măcar de dezordine. Era și mai puțin de crezut că un băiat atât de devotat să fi dezertat pentru a se reîntoarce în ținutul său, cum fac adesea cafrii – și Tânărul Inigner refuză categoric să accepte această ipoteză, emisă de Annibal Pantalacci.

După o jumătate de zi de căutări, Bardik nu fusese încă găsit și dispariția sa rămase un fapt întru totul inexplicabil.

Annibal Panatalacci și Cyprien se sfătuiră și căzură de acord să aștepte până a doua zi dimineața, înainte de a ridica tabăra. Poate că până-atunci Bardik avea să revină, dacă se rătăcise urmărind vreun vânător care-i stârnise pofta.

Dar, amintindu-și de vizita pe care o ceată de cafri le-o făcuse la unul din ultimele popasuri, ținând seamă de întrebările pe care aceștia le puseseră lui Bardik și lui Li, de teama lor de a vedea străini, poate chiar spioni, aventurându-se în țara lui Tonaia, se puteau întreba, pe bună dreptate, dacă Bardik, odată căzut în mâinile acestor indigeni, nu fusese dus în capitala lor.

Ziua se sfârși într-o atmosferă tristă și seara fu și mai jalnică. Părea că asupra expediției se abătuse un vânt aducător de nenorocire. Annibal Pantalacci era încrâncenat și mut. Cei doi complici ai săi, Friedel și James Hilton, muriseră și acum rămăsese singur în fața Tânărului său rival, dar mai hotărât ca oricând să scape de un pretendent care-l încurca în afacerea diamantului, ca și în aceea a căsătoriei. Căci, pentru el, acestea nu erau de fapt decât afaceri.

Cât despre Cyprien, căruia Li îi povestise tot ceea ce auzise în legătură cu sustragerea cartușelor, trebuia să vegheze acum zi și noapte asupra tovarășului său de drum. E adevărat că și chinezul era hotărât să ia asupra lui o parte a acestei misiuni.

Cyprien și Annibal Pantalacci își petreceră seara fumând lângă foc, în tacere și se retraseră sub prelata vagonului, fără să-și spună măcar noapte bună. Era rândul lui Li să vegheze lângă focul aprins, pentru a îndepărta animalele sălbaticice.

A doua zi, în zori, Tânărul Cafru nu se întorsese în tabără.

Cyprien ar mai fi așteptat încă douăzeci și patru de ore, pentru a da servitorului său o ultimă șansă, dar napolitanul insista să plece imediat.

— Ne putem lipsi foarte bine de Bardik, spuse el și dacă am mai întârzie, s-ar putea să nu-l mai ajungem pe Matakit!

Cyprien cedă și chinezul se duse să adune boii pentru plecare.

O nouă surpriză – și dintre cele mai grave: boii dispăruseră și ei. În ajun, seara, erau culcați încă în iarba înaltă din jurul taberei!... Acum nu se mai zărea niciunul.

Abia atunci putu fi măsurată în întregime pierderea suferită de expediție prin dispariția lui Bardik! Dacă acest servitor intelligent ar fi fost la postul său, el, care cunoștea obiceiul rasei bovine în Africa Australă, ar fi legat de copaci sau de țăruși aceste animale care se odihniseră o zi întreagă. De obicei, când se opreau după o lungă zi de mers, această măsura de prevedere era inutilă; boii, extenuați de oboseală, nu se gândeau decât să pască în împrejurimile vagonului, apoi se culcau pentru noapte, iar la sculare nu se îndepărtau mai mult de o sută de metri. Dar altfel stăteau lucrurile după o zi de odihnă și de ospăț.

Evident, prima grija a acestor animale, la trezire, fusese să caute o iarbă mai bună decât cea de care se săturaseră în ajun. Având chef de hoinăreală, se îndepărtazeră câte puțin, pierduseră din ochi tabăra și, duși de instinctul care-i cheamă la staul, porniseră probabil unul după altul, înapoia spre Transvaal.

E o întâmplare nenorocită, nu prea rară în expedițiile din Africa Meridională și cu urmări dintre cele mai grave, căci, fără vite, carul vagon devine nefolositor și, pentru călătorul african, el este în același timp casă, magazie și fortăreață.

Mare fu deci decepția lui Cyprien și a lui Annibal Pantalacci când, după o cursă înverșunată de două sau trei ore pe urmele boilor, trebuiră să renunțe la orice speranță de a-i mai ajunge din urmă.

Situația se agravase simțitor și trebuiră să se sfătuiască încă o dată.

În această împrejurare nu exista decât o singură soluție practică: să abandoneze vagonul, să ia fiecare atâtea provizii și muniții cât putea duce și să continue drumul călare. Dacă aveau noroc, puteau găsi curând un șef cafru care să le dea animale de tracțiune, în schimbul unei puști sau al unor cartușe. Cât despre Li, el urma să ia calul lui James Hilton care, după cum se știe, nu mai avea stăpân.

Începură deci să taie crengi spinoase și acoperiră cu ele carul, ascunzându-l sub un fel de tufiș artificial. Apoi, fiecare își umplu buzunarele

și sacul cu rufe, cutii de conserve și muniții. Cu mare părere de rău, chinezul trebui să renunțe la lada lui roșie, care era prea grea; dar fu imposibil să-l facă să-și lase frânghia, pe care o înfășură în jurul mijlocului, sub bluză, ca pe o centură.

Isprăvind aceste pregătiri, după o ultimă privire aruncată asupra văii în care se petrecuseră întâmplări atât de tragice, cei trei călăreți își reluară drumul spre înălțimi. Acest drum, ca toate celealte ale ținutului, era o simplă cărare bătătorită de animalele sălbaticice, care urmează aproape totdeauna calea cea mai scurtă pentru a ajunge la locurile de adăpost.

Trecuse de amiază și, sub un soare arzător, Cyprien, Annibal Pantalacci și Li călăriră în trap întins până seara; apoi, făcând popas într-o trecătoare adâncă, la adăpostul unei stânci mari, în jurul unui foc de lemne uscate, își spuseră că, la urma urmei, pierderea carului vagon nu era ireparabilă.

Timp de două zile încă înaintară astfel, fără a bănui că sunt de fapt pe urmele celui căutat. În adevăr, în seara zilei a doua, puțin înainte de apusul soarelui, pe când se îndreptau la pas spre un pâlc de copaci sub care voiau să-și petreacă noaptea, Li scoase deodată o exclamație guturală:

— Hugh! făcu el, arătând cu degetul un mic punct negru care se mișca la orizont, în ultimele raze de lumină ale crepusculului. Privirea lui Cyprien și a lui Annibal Pantalacci urmară în mod firesc direcția indicată de degetul chinezului.

— Un călător! strigă napolitanul.

— E chiar Matakit! adaugă Cyprien, care se grăbise să ducă binoclul la ochi. Disting foarte bine trăsurica și struțul!... El este! Si îi dădu binoclul lui Pantalacci, care se convinse, la rândul său, că aşa era.

— La ce distanță de noi crezi că se află în acest moment? întreba Cyprien.

— La șapte-opt mile cel puțin, poate chiar zece, răspunse napolitanul.

— Atunci, trebuie să renunțăm la speranța de a-l ajunge azi, înainte de a face un popas?

— Fără îndoială, răspunse Annibal Pantalacci. Într-o jumătate de ora se va întuneca și nici gând să mai facem vreun pas în direcția aceea!

— Bine! Sunt sigur că-l vom ajunge mâine, pornind dis-de-dimineață!

— E și părerea mea!

Călăreții tocmai ajunseseră la pâlcul de copaci, unde descălecară. Ca de obicei, începură prin a se ocupa de cai, pe care îi frecără și îi curățără cu

grijă, înainte de a-i priponi de țăruși, pentru a-i lăsa să pască. Între timp, chinezul aprindea focul.

Când isprăviră aceste pregătiri, se înnoptase. Cina fu poate mai veselă în seara aceea decât în ultimele trei zile. Imediat după aceea, cei trei călători, înfășurându-se în pături, lângă focul alimentat cum se cuvinte pentru întreaga noapte, își puseră capetele pe șei și se pregătiră să doarmă. Trebuiau să se scoale cu noaptea în cap, pentru a câştiga timp și a-l ajunge din urmă pe Matakit.

Cyprien și chinezul adormiră imediat – ceea ce nu era poate foarte prudent din partea lor. Nu tot aşa se întâmpla cu napolitanul. Timp de două-trei ore, se foi sub pătură, ca un om obsedat de o idee fixă. O tentație criminală punea din nou stăpânire pe el.

În sfârșit, nemaiputându-se reține, se ridică în cea mai mare tăcere, se apropie de cai și puse șaua pe al său; pe urmă, dezlegându-i pe ceilalți și trăgându-i de curelele cu care fuseseră legați, porni cu ei încet.

Iarba fină înăbușea zgomotul pașilor celor trei animale, care se lăsau duse cu o resemnare stupidă, buimace din cauza acestei treziri subite. Annibal Pantalacci le făcu să coboare până în fundul vâlcelei, pe coasta căreia fusesese stabilit locul de popas, le legă de un copac și se întoarse la tabără. Niciunul dintre cei doi care dormeau nu mișcase.

Napolitanul își luă cuvertura, pușca, munițiile și ceva alimente; apoi, cu sânge rece, hotărât, își părăsi camarazii în mijlocul pustiului.

Idea care-l obsedase de la asfințitul soarelui era că, plecând cu caii, îi împiedica pe Cyprien și pe Li să-l mai ajungă pe Matakit. Astfel, își asigură victoria.

Caracterul odios al acestei trădări, lașitatea cu care-i prădase pe niște oameni care-i făcuseră numai servicii, nimic nu-l opri pe mizerabil. Se urcă în șa și, trăgând după el cei doi cai care sforțau zgomotos în locul unde îi lăsase, se îndepărta la trap, sub lumina lunii al cărei disc se ivea deasupra colinei.

Cyprien și Li dormeau încă. Doar pe la ora trei dimineața chinezul deschise ochii și contemplă stelele care păleau spre răsărit.

„E timpul să pregătesc cafeaua!” își zise.

Și fără a mai întârzia, aruncând pătura, se sculă și-și făcu toaleta matinală, pe care n-o neglijă nici aici, în deșert.

„Dar unde e Pantalacci?” se întrebă deodată.

Mijea de ziua și obiectele începeau să se vadă mai bine în jurul taberei. „Nici caii nu mai sunt la locul lor! își zise Li. Oare acest om cumsecede o fi...”

Și bănuind ceea ce se petrecuse, alergă spre țărușii de care văzuse caii priponiți seara, în ajun, făcu înconjurul taberei și se convinse dintr-o aruncătură de ochi că tot bagajul napolitanului dispăruse odată cu el.

Situația era lăsată.

Un om de rasă albă n-ar fi rezistat probabil nevoii, cu totul firești, de a-l trezi pe Cyprien pentru a-i comunica imediat această veste foarte gravă. Dar chinezul gândeau că n-ai de ce să te grăbești când e vorba să anunți o nenorocire. Se apucă deci, liniștit, să pregătească micul dejun.

„E destul de drăguț, din partea acestui ticălos, că ne-a lăsat proviziile!” repetă el.

Strecurând bine cafeaua printr-o sită de pânză pe care o meșterise în acest scop, o turnă în două cești, tăiate din coaja unui ou de struț, pe care le purta atârnate de butonieră; apoi se apropiu de Cyprien care tot mai dormea.

— Cafeaua e gata, tăicuțule, spuse el politicos, punându-i mâna pe umăr.

Cyprien deschise un ochi, se întinse, și surâse chinezului, se ridică în capul oaselor și înghițî licoarea fierbinte.

Abia atunci observă lipsa napolitanului, al cărui loc era liber.

— Dar unde-i Pantalacci? întrebă el.

— Plecat, tăicuțule! răsunse Li pe tonul cel mai firesc, ca și cum ar fi fost vorba de ceva hotărât de mai înainte.

— Cum... plecat?

— Da, tăicuțule, împreună cu cei trei cai!

Cyprien dădu pătura la o parte și aruncă în jur o privire care-l făcu să înțeleagă totul. Dar era prea mândru pentru a-și mărturisi îngrijorarea și indignarea.

— Foarte bine, zise, dar să nu-și închipuie acest mizerabil că va avea ultimul cuvânt!

Cyprien făcu cinci-șase pași în lung și în lat, adâncit în gânduri și reflectând la ceea ce era de făcut.

— Trebuie să plecăm imediat! și spuse el chinezului. Vom lăsa aici șaua, frâul, tot ce ne-ar încurca sau ar fi prea greu și vom lua doar puștile și proviziile rămase! Vom putea merge astfel aproape tot atât de repede și poate mai de-a dreptul!

Li se grăbi să-i dea ascultare. În câteva minute păturile erau strânse sul, sacii puși pe umăr; apoi, tot ceea ce trebuia lăsat acolo fu ascuns sub o grămadă mare de mărăcini și porniră imediat la drum.

Cyprien avusese dreptate să spună că, în anumite privințe, era poate mai comod de mers pe jos. Putură scurta astfel drumul, trecând peste culmi abrupte, pe care niciun cal n-ar fi fost în stare să le escaladeze – dar cu prețul câtor osteneli!

Cam pe la ora unu după-amiază, ajunseră pe versantul de nord al lanțului de munți pe care îl urmau de trei zile. După informațiile furnizate de Lopep, nu mai erau departe de capitala lui Tonaia. Din nenorocire, indicațiile cu privire la drumul de urmat erau atât de vagi și ideile de distanță atât de confuze, în limba betșuană, încât era destul de greu de știut dacă mai aveau două sau cinci zile de mers pentru a ajunge acolo.

Coborau coasta primei văi ce se deschise în fața lor, după ce trecuseră de creasta muntelui, când Li râse încet.

— Girafe! zise el, apoi. Privind în jos, Cyprien văzu în adevăr vreo douăzeci din aceste animale, păscând în fundul văii. Nimic mai grațios de privit, decât gâțurile lor lungi, sau alungite ca niște șerpi în iarbă, la trei-patru metri de trupurile presărate cu pete gălbui.

— Am putea prinde o girafă ca s-o folosim în locul lui Templar, zise Li.

— Să încaleci o girafă! Cine-a mai văzut vreodată aşa ceva?! strigă Cyprien.

— Nu ștui dacă s-a văzut vreodată, dar depinde numai de dumneavastră ca să vedeți, dacă mă lăsați să încerc! răspunse chinezul. Cyprien, care nu începea niciodată prin a socoti drept imposibil ceea ce era doar nou pentru el, se declară gata să-l ajute pe Li.

— Vântul bate înspre noi, zise chinezul. E o împrejurare fericită, căci girafele au miroslul foarte fin și ne-ar fi simțit până acum! Vă rog să le ocoliți prin dreapta, apoi să le speriați cu o împușcătură, pentru a le abate înspre mine. Restul mă privește!

Cyprien se grăbi să se descotorosească de tot ce-ar fi putut să-i stânjenească mișcările și, înarmat cu pușca, se pregăti să execute manevra indicată de servitorul său.

Acesta nu-și pierdu vremea. Coborî în fugă coasta abruptă, până ce ajunse lângă o cărare bătătorită de pe fundul văii. Era fără îndoială drumul girafelor, judecând după numeroasele urme lăsate de copitele lor. Acolo,

chinezul se aşeză la pândă după un copac gros, desfăşură funia lungă care nu-l părăsea niciodată şi o taie în două bucăţi, de câte treizeci de metri fiecare. Apoi, după ce legă la unul din capete câte o piatră mare, ceea ce transformă fiecare bucată într-un excelent bolaş, prinse zdravăn la celălalt capăt de ramurile de jos ale copacului.

În fine, după ce avu grija să-şi înfăşoare pe braţul stâng funiile, se adăposti după copac şi aşteptă.

Nu trecuseră nici cinci minute când, la oarecare distanţă, răsună o împuşcătură. Îndată, un tropot rapid, al cărui zgomot, asemănător celui al unui escadron de cavalerie, creştea din secunda în secundă, anunţă că girafele o luaseră la goană, aşa cum prevăzuse Li. Ele veneau drept înspre el, pe cărare, fără să bănuiască prezenta unui duşman.

Girafele erau în adevară superbe, cu nările în vînt, cu micile lor capete speriate, cu limbile atârnând. Cât despre Li, lui nu-i ardea deloc să le privească. Postul său fusese ales în mod bine gândit, lângă un fel de gâtuire a drumului, pe unde aceste animale nu puteau să treacă decât câte două odată. Trebuia doar să aştepte.

Lasă să treacă trei sau patru; apoi, ochind una dintre ele, de o mărime extraordinară, aruncă primul său bolaş. Funia ţuiera şi se înfăşură în jurul gâtului animalului, care mai făcu câtiva paşi; deodată, funia se întinse, îi strânse laringele şi-l sili să se opreasca.

Chinezul nu-şi pierdu timpul privindu-l. Imediat ce văzu ca primul bolaş îşi atinsese ţinta, îl luă pe al doilea şi îl arunca asupra altei girafe.

Avu noroc şi de data aceasta. Totul se petrecuse în mai puţin de o jumătate de minut. Turma însăspimântată se şi împrăştiase în toate direcţiile; dar cele două girafe, pe jumătate strangulate şi gâfâind, rămâneau prizoniere.

— Mai repede, tăicuţule! strigă chinezul lui Cyprien, care alerga spre el, puţin încrezător în succesul operaţiei.

Trebui, totuşi, să se încline în faţa evidenţei. Erau acolo două animale superbe, mari, puternice, bine hrănite, cu glezna subţire, cu crupa lucioasă. Dar cu toate că le privea şi le admira, ideea de a le folosi la călărit nu i se părea deloc realizabilă.

— Cum să te menţii pe o asemenea spinare, care coboară spre partea din spate cu o înclinare de cel puţin şaizeci de centimetri? spuse el, râzând.

— Așezându-te călare pe umerii animalului și nu pe coastele lui, răspunse Li. De altfel, e aşa de greu să așezi o pătură, făcută sul, sub partea din urmă a șei?

— N-am să.

— Mă voi duce imediat să o cauți pe-a dumneavoastră.

— Și ce frâu poți folosi pentru un asemenea bot?

— O să vedeți. Chinezul avea răspuns la toate și unea vorba cu fapta.

Nu sosise încă ora mesei când, folosind o parte din frângie, terminase de făcut două căpestre foarte tari, pe care le potrivi pe capul girafelor. Betele animale erau atât de uluite de pățania lor și aveau, de altfel, o fire atât de blândă, încât nu opuseră nicio rezistență. Alte capete de frângie trebuiau să servească drept hături.

După terminarea acestor pregătiri, nimic nu fu mai ușor decât să ducă de zgardă pe cele două captive.

Cyprien și Li se întoarseră atunci la tabăra din ajun, pentru a lua șaua și obiectele pe care trebuiseră să le lase acolo.

Își petreceră seara cu aceste aranjamente. Chinezul era într-adevăr de o nemaipomenită dibăcie. Nu numai că transformă curând șaua lui Cyprien în aşa fel, încât să poată fi pusă orizontal pe spinarea uneia dintre girafe, dar își făcu și pentru el o șa din crengi; apoi, dintr-un surplus de prevedere, petrecu jumătate din noapte pentru a înfrânge încercările de împotrivire ale celor două girafe, încălecându-le pe rând și demonstrându-le, prin argumente hotărâtoare, că trebuiau să i se supună.

XVII

O cursă cu obstacole africană

Aspectul celor doi călăreți, când porniră la drum a doua zi dimineață, era destul de ciudat. E îndoiefulnic că lui Cyprien i-ar fi plăcut să se arate astfel privirilor domnișoarei Watkins, pe strada mare a taberei din Vandergaart. Dar trebuie să te adaptezi împrejurărilor.

Se aflau în deșert și girafele nu erau animale de călătorie cu mult mai bizare decât un dromader. Mersul lor avea chiar o oarecare asemănare cu cel al „corăbiilor deșertului”. Era teribil de țeapă și producea un veritabil tangaj, care le provoca la început celor doi tovarăși de drum un ușor rău de mare.

Dar după două-trei ore, Cyprien și chinezul se obișnuiseră. Or, cum girafele mergeau repede și se arătau foarte ascultătoare, după câteva încercări de revoltă, repede înăbușite, totul era în regulă.

Acum trebuia recâștigat, cu un efort susținut, tot timpul pierdut în ultimele trei-patru zile ale călătoriei. Matakit ajunsese, probabil, departe! Oare Annibal Patalacci nu puseșe mâna pe el? Orice s-ar fi întâmplat, Cyprien era hotărât să nu precupeștească nimic pentru atingerea țelului său.

Trei zile de mers îi purtașă pe călăreți, sau mai bine zis pe „girafeți”, în zona de câmpie. Ei urmau acum malul drept al unui curs de apă destul de sinuos, care curgea exact spre nord – pesemne, unul dintre afluenții secundari ai fluviului Zambezi. Girafele, fără îndoială îmblânzite și pe deasupra slăbite de lungile etape parcuse, ca și de postul la care Li le supunea sistematic, se lăsau conduse cu cea mai mare ușurință. Cyprien putea acum să lase hățurile lungi de frânghie și să conducă numai prin simpla apăsare a genunchilor.

Eliberat de această preocupare, simțea o adevărată plăcere, părăsind regiunile sălbaticice și pustii pe care le străbătuse recent, să recunoască pretutindeni urmele unei civilizații destul de avansate. Din loc în loc se vedea lanuri de manioc sau de taro – amenajate foarte regulat și irrigate printr-un sistem de țevi din bambus, puse cap la cap, care aducea apa din râu – drumuri largi și bine bătătorite, în fine, un aer general de prosperitate; apoi pe colinele care mărgineau orizontul, colibe albe, în formă de stupi, adăpostind o populație foarte rară.

Totuși, se simțea că erau încă la marginea deșertului, chiar și numai după numărul foarte mare de animale sălbaticice, rumegătoare sau de alte soiuri, care populau câmpia. Ici și colo, roiuiri nenumărate de zburătoare, de toate mărimile și speciile, întunecau văzduhul. Se vedea cîrduri de gazele sau de antilope care traversau drumul; uneori, un hipopotam monstruos își înălța capul din râu, sforăia zgomotos și se cufunda din nou în apă, cu un bubuit de cataractă.

Absorbit de acest spectacol, Cyprien se aștepta destul de puțin să-l vadă pe cel pe care întâmplarea i-l rezerva la una din cotiturile drumului de pe mica colină.

Era însuși Annibal Pantalacci, tot călare, urmăriindu-l în galop pe Matakit. Se aflau la cel mult o milă unul de altul, dar cel puțin patru mile îi despărțeau pe amândoi de Cyprien și de chinez.

Sub acest soare strălucitor, ale cărui raze cădeau aproape perpendicular, pe această câmpie inundată de o lumină orbitoare, prin această atmosferă lipezită de o briză puternică bătând dinspre răsărit, nu se puteau îndoi de ceea ce vedea.

Amândoi fură atât de încântați de această descoperire, încât prima lor pornire fu de a sărbători printr-un veritabil divertisment ecvestru arab. Cyprien scoase un „ura!” vesel, Li un „hugh!” având aceeași semnificație. Apoi își porniră girafele în trap grăbit.

Evident, Matakit îl zărise pe napolitan, care începea să câștige teren; dar nu putea să-l vadă pe fostul său stăpân și pe prietenul său de la Kopje, aflați încă prea departe, la marginea câmpiei.

La vederea lui Pantalacci, care nu era deloc omul în stare să-l crute și care, fără nicio explicație, l-ar fi omorât ca pe un câine, Tânărul cafru își zorea cât putea struțul înhamat la trăsurica. Rapidul animal fugea mâncând pământul, cum se zice. Îl mâna în asemenea măsură, încât se izbi deodată de un bolovan. Urmă o zdruncinătură atât de puternică, încât osia trăsuricii, uzată de această lungă și obositore călătorie, se rupse. Imediat, una dintre roți ieși de pe ax, iar Matakit și vehiculul său rămaseră în mijlocul drumului.

Nenorocitul cafru se lovi cumplit în cădere. Dar groaza de care era cuprins rezistă chiar și la un astfel de soc, sau, mai degrabă, deveni de două ori mai mare. Convins că s-ar fi isprăvit cu el dacă ar fi fost ajuns din urmă de crudul napolitan, el se ridică repede, deshamă dintr-o mișcare struțul și, aruncându-se pe spatele lui, îl făcu să pornească din nou în galop.

Începu atunci o cursă cu obstacole vertiginoasă, cum nu s-a mai văzut de la spectacolele circului roman, unde cursele de struți și de girafe făceau adesea parte din program. În timp ce Annibal Pantalacci îl urmărea pe Matakit, Cyprien și Li se lansară pe urmele amândurora. Nu era în interesul lor să pună mâna pe amândoi – pe Tânărul cafru, pentru a sfârși odată cu problema diamantului furat și pe mizerabilul napolitan, pentru a-l pedepsi aşa cum merită?

Mâname în goana mare de călăreții care văzuseră accidentul, girafele alergau aproape la fel de iute ca niște cai pur-sânge, cu gâturile lor lungi întinse înainte, cu urechile lăsate pe spate, cu botul deschis, îndemnate cu pintenii, cu cravașele, stoarse de toată viteza de care erau capabile.

Cât despre struțul lui Matakit, rapiditatea lui era de-a dreptul miraculoasă. Nu exista cal, câștigător al Derby-ului sau al Grand Prix-ului de la Paris, care să se fi putut întrece cu el. Aripile lui scurte, inutile pentru zbor, îi slujeau pentru a-și accelera cursa. Alergă cu un asemenea avânt încât, în câteva minute Tânărul cafru recâștigase terenul pierdut față de cel care-l urmărea.

Matakit își alesese bine animalul de călărie! Dacă ar fi putut să gonească aşa un sfert de oră, s-ar fi aflat în afară de pericol, salvat din ghearele napolitanului.

Annibal Pantalacci își dădea seama că cea mai mică întârziere l-ar fi făcut să-și piardă întregul avantaj. Distanța dintre el și fugar creștea. Dincolo de lanul de porumb în care se desfășura această vânătoare, un hătiș des de arbuști de fistic și de smochini de India, unduindu-se în bătaia vântului, își întindea marginea întunecată cât vedea cu ochii. Dacă Matakit ajungea acolo, ar fi fost imposibil să mai fie regăsit, deoarece s-ar fi pierdut în hătiș.

Galopând, Cyprien și chinezul urmăreau totul cu un interes ușor de înțeles. Ajunseseră în sfârșit la poalele colinei, goneau peste semănături, dar se aflau încă la trei mile atât de vânător, cât și de cel vânat.

Putură să vadă, totuși, că napolitanul, printr-un efort extraordinar, se apropiase puțin de fugar. Fie că struțul era epuizat, fie că se rănise lovindu-se de o rădăcină sau de o piatră, viteza lui se micșorase mult. Annibal Pantalacci se afla curând la numai trei sute de picioare de cafru.

Dar Matakit atinsese liziera desisului în care dispăru brusc și, în același moment, Annibal Pantalacci, azvârlit din șa, se rostogoli pe sol, în timp ce calul său fugea peste câmpie.

— Matakit ne scapă! strigă Li.

— Da! Dar am pus mâna pe ticălosul de Pantalacci! răspunse Cyprien.
Și amândoi își îmboldiră și mai mult girafele.

O jumătate de oră mai târziu, după ce străbătuseră aproape întreg lanul de porumb, nu mai erau decât la cinci sute de pași de locul unde căzuse napolitanul. Problema era dacă Annibal Pantalacci putuse să se ridice și să intre în hătișul de arbuști de fistic, sau zăcea la pământ, grav rănit în cădere – poate chiar mort!

Mizerabilul era tot acolo. La o sută de pași de el, Cyprien și Li se opriră. Iată ce se întâmplase.

În focul urmăririi, napolitanul nu observase o plasă imensă, întinsă de cafri pentru a prinde păsările care le distrug recolta. Annibal Pantalacci se încurcase în această plasă.

Și nu era o plasă de mici dimensiuni! Măsura cel puțin cincizeci de metri lungime și acoperea mai multe mii de păsări de toate speciile și mărimile, cu penetul de toate culorile – între altele, o jumătate de duzină de vulturi bărboși, având o deschidere a aripilor de un metru și jumătate, care nu disprețuiesc regiunile Africii de Sud.

Căderea napolitanului în mijlocul acestei lumi de zburătoare produse, desigur, o mare agitație.

Cam năucit de izbitură, Annibal Pantalacci încercă aproape imediat să se ridice, dar picioarele și mâinile i se prinseseră atât de bine în ochiurile plasei, încât nu putu să se degajeze de la prima încercare.

Totuși, nu avea timp de pierdut. Așa că se zbătea, trăgând cu toată puterea de plasă, ridicând-o, smulgând-o din țărușii care o fixau de pământ, în timp ce păsările, mari și mici, făceau același lucru pentru a scăpa.

Dar cu cât se zbătea mai mult, cu atât se încurca mai rău în ochiurile solide ale imensei plase. Napolitanului îi fusese rezervată o umilire supremă. Una dintre girafe îl ajunsese și cel care o călarea nu era altul decât chinezul. Li descalecă și, cu maliciozitatea lui rece, spunându-și că mijlocul cel mai nimerit de a imobiliza prizonierul era de a-l înfășura definitiv în plasă, se grăbea să desprindă marginea mai apropiată de el, cu intenția de a o arunca peste cealaltă.

În clipa aceea se produse o lovitură de teatru dintre cele mai ciudate.

Vântul începu să sufle brusc, cu o furie extraordinară, îndoind toți copacii din vecinătate, ca și cum un vârtej înfricoșător ar fi trecut la suprafața pământului.

În eforturile lui desperate, Annibal Pantalacci smulsese un mare număr dintre țărușii care țineau plasa. Văzându-se gata să fie prins, el se zbătu mai îndărjit ca oricând.

Deodată, într-un puternic asalt al vijeliei, plasa fu smulsă de tot. Ultimele legături care fixau de pământ această imensă rețea de sfoară fură rupte; colonia de păsări, până atunci prizonieră, își luă zborul, cu un vacarm asurzitor. Păsările mici reușiră să scape; dar zburătoarele mari, cu ghearele prinse în ochiuri, bătură toate în același timp din aripile lor vaste, redevenite libere. Aceste vâsle aeriene reunite, acești mușchi pectorali, lucrând

simultan, alcătuiau, ajutați de furia furtunii, o putere atât de colosală, încât o sută de kilograme nu însemnau pentru ea mai mult decât o pană.

Și astfel, plasa, strânsă, înfășurată, cu ochiurile încâlcite, oferind vântului o suprafață de atac, fu ridicată deodată la douăzeci și cinci-treizeci de metri de pământ, împreună cu Annibal Pantalacci, prins de mâini și de picioare.

Cyprien, care tocmai sosea, nu putu decât să asiste la aceasta înălțare a inamicului său către regiunea norilor.

În clipa aceea, neamul împenat al vulturilor bărboși, epuizat de acest prim efort, tindea în mod vizibil să recadă, descriind o lungă parabolă. În trei secunde el ajunse la marginea păduricii de fistic și de smochini de India, care se întindea la apus de lanul de porumb. Apoi, după ce îi atinsese vârfurile, la trei sau patru metri de sol, se ridică pentru ultima oară în văzduh.

Cyprien și Li îl priveau îngroziți pe nenorocitul atârnat de plasa care, de data aceasta, fu dusă la mai mult de o sută cincizeci de picioare înălțime, datorită extraordinarului efort al zburătoarelor gigantice, ajutate de furtună.

Deodată, câteva ochiuri se rupseră la zbaterile napolitanului. Fu văzut, o clipă, agățat de mâini, încercând să se țină de frânghii. Dar degetele i se desfăcă și el căzu ca o masă, zdrobindu-se de pământ.

Eliberată de aceasta greutate, plasa făcu un ultim salt în spațiu și se desprinse câteva mile mai departe, în timp ce vulturii bărboși se întorceau în zonele înalte ale văzduhului.

Când Cyprien alergă să-i dea ajutor, dușmanul său murise... în aceste împrejurări groaznice!

Și iată-l rămas singurul dintre cei patru rivali care porniseră către aceeași țintă, peste câmpiiile Transvaalului.

XVIII

Struțul care vorbește

După această înfricoșătoare catastrofă, Cyprien și Li nu mai avură decât un singur gând: să părăsească locul unde se întâmplase nenorocirea.

Hotărâră să meargă de-a lungul desisului, spre nord; după mai mult de o oră, ajunseră la albia unui torrent aproape secat care, deschizând o breșă în masivul de arbuști de fistic și de smochini de India, le îngăduia să-l ocolească.

Acolo îi aştepta o nouă surpriză. Torrentul se vărsa într-un lac destul de întins; pe malurile acestuia creștea o vegetație abundantă, care îl ascunsese până atunci privirilor.

Cyprien ar fi vrut să se întoarcă mergând pe marginea lacului; dar malul era atât de abrupt pe alocuri, încât trebui curând să renunțe la acest proiect. Pe de altă parte, dacă s-ar fi întors pe drumul pe care venise, ar fi trebuit să renunțe la orice speranță de a-l mai regăsi pe Matakit.

Totuși, pe malul opus al lacului se vedea câteva coline, legate, printr-o serie de ondulații ale terenului, cu munți destul de înalți. Cyprien se gândi că, din vîrful lor, ar fi avut mai multe șanse să aibă o vedere de ansamblu și, deci, să-și facă un plan de acțiune.

Porni din nou împreună cu Li, vrând să ocolească lacul. Lipsa oricărui drum făcea ca această operație să fie foarte anevoieasă, mai ales că uneori erau nevoiți să tragă cele două girafe de hățuri. Astfel că le trebui mai mult de trei ore pentru a străbate o distanță de șapte-opt kilometri în linie dreaptă.

În sfârșit, când ajunseră, ocolind lacul, cam în dreptul punctului de plecare de pe malul opus, se înnopta. Rupti de oboseală, hotărâră să poposească chiar acolo. Dar, cu puținele resurse de care dispuneau, nu se puteau instala prea confortabil. Cu toate acestea, Li își văzu de treburi cu zelul lui obișnuit; apoi, când totul fu gata, se apropiе de stăpânul său.

— Tăicuțule, îi zise cu vocea lui mânăietoare și reconfortantă, văd că sunteți foarte obosit! Aproape că nu mai avem provizii! Lăsați-mă să merg în căutarea unui sat, unde oamenii n-au să refuze să ne vină în ajutor.

— Să mă părăsești, Li? strigă mai întâi Cyprien.

— Trebuie, tăicuțule! răsunse chinezul. Voi lua una dintre girafe și voi merge spre nord!... Capitala acestui Tonaia, de care ne-a vorbit Lopep, nu

poate fi prea departe de aici și-mi voi da silința să vi se facă o bună primire acolo. După aceea, vom porni către Griqualand, unde nu veți mai avea de ce să vă temeți de mizerabili – care-au murit, tustrei, în această expediție!

Tânărul inginer reflecta la propunerea pe care i-o făcea devotatul chinez. Pe de o parte, înțelegea că, dacă Matakit putea fi regăsit, asta avea să se întâpte mai ales în această regiune unde fusese zărit în ajun și că, deci, trebuia să n-o părăsească. Pe de altă parte, era necesar să-și împrospăteze resursele, acum insuficiente. Cyprien se hotărî deci, deși cu mare părere de rău, să se despartă de Li și se înțeleseră să-l aștepte în acel loc, timp de patruzeci și opt de ore. În patruzeci și opt de ore, călare pe girafa sa iute de picior, chinezul putea să ajungă destul de departe și să revină la tabără.

Odată înțeleși, Li nu voi să mai piardă nicio clipă. Nu-i păsa de oboseală! Va și să se lipsească de somn! Își luă rămas bun de la Cyprien, sărutându-i mâna, sări în spinarea girafei și dispără în noapte.

Pentru prima dată de la plecarea din Vandergaart-Kopje, Cyprien se afla singur, în plin deșert. Era foarte trist și, după ce se infășură în pătură, nu se putu opri să nu cadă pradă celor mai sumbre previziuni. Izolat cum era, cu alimentele și munițiile pe terminate, ce avea să se întâpte cu el, în acest ținut necunoscut, la mai multe sute de leghe de orice regiune civilizată?... Şansa de a-l găsi pe Matakit era foarte slabă! Se putea afla doar la jumătate de kilometru distanță, fără ca el să aibă nici cea mai mică bănuială. Hotărât lucru, această expediție era dezastroasă și fusese marcată numai de evenimente tragice! Aproape fiecare sută de mile costase viața unuia dintre membrii săi! Rămânea unul singur acum... el! Îi era oare destinat să termine la fel de rău ca și ceilalți?

Acestea erau tristele reflecții ale lui Cyprien, care reuși, totuși, să adoarmă.

Când se trezi, răcoarea dimineții și odihna de care se bucurase dădură un curs mai optimist gândurilor sale. Așteptând întoarcerea chinezului, se hotărî să urce pe colina înaltă, la picioarele căreia se oprișe. Putea astfel să exploreze cu privirea o întindere mai vastă și să descopere, poate, cu ajutorul binoclului, vreo urmă a lui Matakit. Dar, pentru asta, trebuia să se despartă de girafa sa, întrucât niciun naturalist n-a clasat vreodată aceste patrupede în familia cățărătoarelor.

Cyprien începu prin a-i lua de pe cap căpăstrul fabricat în mod atât de ingenios de Li; apoi o legă de picior de un copac înconjurat de iarba deasă,

lăsându-i o lungime de frânghie suficientă pentru ca să poată paște după plac. Și, ce-i drept, adăugând la lungimea gâtului ei pe cea a frânghiei, raza de acțiune a grațiosului animal era foarte întinsă.

Terminând aceste preparative, Cyprien își puse arma pe un umăr, pătură pe celălalt și, după ce-și luă rămas bun de la girafă, bătând-o ușor cu palma, începu ascensiunea muntelui.

Această ascensiune fu lungă și obosită. Își petrecu întreaga zi urcând pante abrupte, ocolind stânci sau vârfuri de netrecut, reîncepând pe la răsărit sau miazăzi o tentativă nereușită pe la miazănoapte sau apus.

La căderea nopții, Cyprien nu ajunsese decât la jumătatea drumului și trebui să amâne pentru a doua zi restul ascensiunii sale.

Pornind din nou în zori, după ce se asigurase, privind cu atenție, că Li nu se întorsese la tabără, ajunse în sfârșit, în jurul orei unsprezece dimineață, în vârf.

Acolo îl aștepta o crudă decepție. Cerul se acoperise de nori. Neguri dese pluteau peste regiunile joase ale muntelui. În zadar încerca Cyprien să le străbată cu privirea, pentru a cerceta văile vecine. Întregul ținut dispăruse sub o îngrămădire de aburi fără formă, care nu lăsau să se deslușească nimic dedesubt.

Cyprien se încăpățână, așteptă, tot sperând că o înseninare îi va reda vastele orizonturi pe care voia să le cuprindă cu privirea; zadarnic însă. Cu cât trecea timpul, cu atât norii păreau să se îndesească și, la căderea nopții, începu și ploaia.

Tânărul inginer fu surprins de acest fenomen prozaic chiar pe culme, pe un platou golaș unde nu se afla niciun copac, nicio stâncă în stare să-i servească de adăpost. Nimic decât terenul pleșuv și uscat și, de jur împrejur, noaptea din ce în ce mai întunecată, însotită de o ploaie măruntă, care, puțin câte puțin, pătrundea prin pătură și prin haine.

Situația devinea critică și, totuși, trebuia să o accepte, în asemenea condiții, coborârea ar fi fost o nebunie. Cyprien se resemnă deci să se lase udat până la piele, socotind să se usuce a doua zi, la căldura soarelui.

După primul moment de emoție, Cyprien își zise, ca să se consoleze, că această ploaie – duș răcoritor după uscăciunea zilelor precedente – n-avea, în fond, nimic neplăcut; dar una din urmările ei cele mai penibile fu aceea că-l obligă să mănânce cina, dacă nu cu totul crudă, cel puțin cu totul rece. Pe o astfel de vreme, nici nu se putea gândi să aprindă focul, sau cără să

scapere un chibrit. Se mulțumi deci să deschidă o cutie de conserve de carne de vită și să o înghită sub această formă elementară.

După un ceas-două, amortit de răceala ploii, Tânărul inginer reuși să adoarmă, cu capul pe un bolovan acoperit cu învelitoarea sa șiroind de apă. Când se trezi dimineața, avea febră mare.

Înțelegând că era pierdut dacă mai stă mult timp sub un asemenea duș – căci începuse să toarne cu găleata – Cyprien făcu un efort, se ridică în picioare și, folosindu-și pușca drept baston, începu să coboare muntele.

Cum ajunse jos? N-ar fi știut nici el să spună. Când rostogolindu-se pe povârnișurile muiate de ploaie, când lăsându-se să alunece peste stâncile umede, lovindu-se, orbit, sleit de febră, reuși totuși să-și continue drumul și ajunse, spre amiază, la tabăra unde-și lăsase girafa.

Animalul plecase, plăcute fără îndoială de singurătate și poate împins de foame, căci iarba dispăruse în interiorul cercului a cărui rază o forma frânghia cu care fusese legat de picior. Așa că terminase prin a roade legătura care-l reținea și devenise liber

În condiții normale, Cyprien ar fi simțit mai puternic această lovitură a soartei; dar oboseala extremă și descurajarea îl lăsaseră fără puteri. Nu putu decât să se arunce asupra raniței sale impermeabile, pe care din fericire o regăsi, să îmbrace haine uscate, apoi să cadă, zdrobit de oboseală, sub un baobab la umbra căruia se afla tabăra.

Atunci începu pentru el o perioadă bizară de somnolență, de febră, de delir, în care toate noțiunile se confundau, în care timpul, spațiul, distantele nu mai aveau nicio realitate. Era noapte sau zi, soare sau ploaie? Se afla acolo de douăsprezece ore, sau de șaizeci? Mai trăia încă, sau murise?... Nu mai știa nimic. Visele plăcute și coșmarurile însărcinătoare se succedau fără încetare pe scena imaginației sale. Parisul, Școala de Mine, căminul părintesc, ferma de la Vandergaart-Kopje, miss Watkins, Annibal Pantalacci, Hilton, Friedel și legiuni de elefanți, apoi Matakit și păsări în zbor, răspândite pe un cer fără margini – toate amintirile, toate senzațiile, toate antipatiile, toate afecțiunile se ciocneau în creierul său ca într-o bătălie incoerentă. Aceste creații ale febrei li se adăugau uneori impresii din afară. Oribil fu mai ales faptul că, în mijlocul unei dezlănțuirii de lătrături de șacali, de miorlăituri de pisici-tigri, de rânjete de hiene, bolnavul inconștient își urmări anevoie romanul delirului său și crezu că audă un foc de armă,

urmat de o liniște adâncă. Apoi concertul infernal începu și mai și, prelungindu-se până la ziuă.

Fără îndoială, în timpul acestui miraj, Cyprien ar fi trecut, fără să-și dea seama, de la febră la repausul veșnic, dacă evenimentul cel mai bizar, cel mai extravagant, în aparență, n-ar fi venit să abată cursul natural al lucrurilor.

Dimineața nu mai ploua și soarele era destul ce sus pe cer. Cyprien deschise ochii. Privea, fără curiozitate, un struț mare care, după ce se apropiase de el, se oprișe la doi-trei pași.

„Să fie struțul lui Matakit?” se întreba Cyprien, stăpânit în continuare de ideea lui fixă.

Îi răspunse pasarea în persoană – și încă într-o franțuzească curată.

— Nu mă însel!... Cyprien Méré!... Bietul meu prieten, ce naiba faci pe-aici?

Un struț care vorbea franțuzește, un struț care-i știa numele – iată un lucru care avea de ce să uimească o intelligentă obișnuită și calmă. Ei bine, Cyprien nu fu izbit defel de acest fenomen neverosimil și îl găsi foarte firesc. Văzuse destule în vis, în timpul nopții precedente, iar acesta i se păru doar urmarea dezechilibrului său mintal.

— Nu ești politicos, domnule struț! răspunse el. Cu ce drept mă tutuieste?

Vorbea cu tonul tăios, sacadat, specific celor care au febră mare – ceea ce nu lăsa nicio îndoială asupra stării lor – fapt de care struțul păru foarte mișcat.

— Cyprien!... Prietene!... Ești bolnav și singur în acest deșert! strigă el, căzând în genunchi lângă culcuș.

Acesta era un fenomen fiziologic nu mai puțin anormal decât darul vorbirii, genuflexiunea fiind o mișcare pe care natura o interzice de obicei struților. Dar Cyprien, datorită febrei sale, continua să nu se mire. I se păru chiar foarte natural ca struțul să ia, de sub aripa stângă, o ploscă de piele plină cu apă proaspătă, amestecată cu coniac și să i-o ducă la buze.

Singurul lucru care începu să-l surprindă fu când ciudatul animal se ridică în picioare ca să arunce la pământ un fel de carapace, acoperită cu pene de marabu, care părea să fie penajul său natural, apoi, un gât lung terminat cu un cap de pasare. Si atunci, despuiat de aceste ornamente de împrumut, struțul i se arata sub trăsăturile unui bărbat înalt, solid, viguros, care nu era altul decât Pharamond Barthès, marele vânător.

— Ei, da! Eu sunt! strigă Pharamond. Nu mi-ai recunoscut vocea, de la primele cuvinte pe care ţi le-am spus?... Te miri de deghizarea mea?... E un şiretlic de război, pe care l-am împrumutat de la cafri, pentru a mă putea aprobia de struţii veritabili şi a-i lovi mai uşor cu suliţa!... Dar să vorbim despre tine, bietul meu prieten!... Cum ai ajuns aici, bolnav şi părăsit?... Numai datorită unei fericite întâmplări te-am observat, pe când hoinăream prin părţile astea, căci nici măcar nu ştiam că

te află în acest ținut!

Cyprien, nefind în stare să vorbească prea mult, nu putu să-i spună prietenului său decât foarte puține lucruri despre sine. De altfel, Pharamond Barthès, înțelegând la rândul său că lucrul cel mai grabnic era de a-i da bolnavului îngrijirile care-i lipsiseră până atunci, începu să-l trateze cât putea de bine.

Experiența lui de viață în deșert era destul de îndelungată și el învățase de la cafri o metodă foarte eficientă de tratament al malariei de care se îmbolnăvise bietul său prieten.

Pharamond Barthès începu prin a săpa în pământ un fel de groapă, pe care o umplu cu lemn, după ce lăsase o deschizătură prin care să poată intra aerul. Lemnele fură aprinse și arseră, transformând groapa într-un adevărat cuptor. Pharamond Barthès îl culcă acolo pe Cyprien, după ce-l înfășurase cu grijă, lăsându-i numai capul afară. Nu trecuseră nici zece minute și se manifestă o transpirație abundantă, pe care medicul improvizat avu grijă să-o activeze cu ajutorul a cinci-șase cești de ceai, făcut din ierburi cunoscute de el. Cyprien adormi curând în această etuvă, cuprins de un somn binefăcător.

La apusul soarelui, când deschise ochii, bolnavul se simțea atât de ușurat, încât ceru ceva de mâncare. Îndemâanticul său prieten avea răspuns la toate: îi servi imediat o ciorbă minunată, pe care o preparase cu cele mai delicate produse ale vânătoarei sale și câteva rădăcini de diferite soiuri. O aripă de dropie friptă, o ceașcă de apă cu puțin coniac completă această masă, care-i dădu un pic de putere lui Cyprien și-i eliberă definitiv creierul de aburii care-l întunecau.

Cam la un ceas după această masă de convalescență, Pharamond Barthès, după ce se înfruptase și el cum se cuvine, se așeză lângă Tânărul inginer și-i povestii cum ajunsese acolo, singur, sub acea stranie înfățișare.

— Tu știi, îi spuse, de ce sunt capabil pentru a experimenta un nou mod de a vâna! Or, în șase luni, am doborât atâția elefanți, zebre, girafe, lei și alte prăzi cu păr și pene de tot soiul – fără a uita un vultur-canibal care este mândria colecției mele – încât acum câteva zile mi-a venit ideea să-mi mai schimb tabieturile cinegetice! Până acum nu călătoream decât escortat de basutoșii mei – treizeci de flăcăi îndrăzneți, pe care îi plătesc cu câte un săculeț de boabe de sticlă pe luna și care s-ar arunca în foc pentru seniorul și stăpânul lor. Dar, nu de mult, am fost oaspetele lui Tonaia, marele șef al

acestui ținut și, pentru a obține dreptul de a vâna pe terenurile lui – drept la care ține tot atât de mult cât un lord scoțian – am consumțit să-i împrumut basutoșii mei, cu patru puști, pentru o expediție pe care o punea la cale împotriva unuia dintre vecinii săi. Acest armament l-a făcut invincibil și el a repurtat cea mai remarcabilă victorie asupra inamicului. De aici, o adâncă prietenie, pecetluită prin schimbul de sânge, adică sugerea reciprocă a unei înțepături făcute pe antebraț! Așa că, de acum înainte, suntem legați pe viață și pe moarte! Fiind sigur că nu voi mai fi stânjenit în viitor pe întregul cuprins al posesiunilor sale, am pornit alătăieri la vânătoare de tigri și de struți, în ce privește tigrii, am avut plăcerea să dobor unul noaptea trecută și chiar aş fi surprins că tu să nu fi auzit vacarmul dinaintea acestei isprăvi. Închipuie-ți că îmi instalasem cortul lângă hoitul unui bivol omorât ieri, în speranța destul de intemeiată de a vedea sosind la miezul nopții tigrul visurilor mele. Într-adevăr, voinicul a venit la întâlnire, atras de miroslul cărnii proaspete; dar, din nenorocire, două sau trei sute de șacali, hiene și pisici-tigri au avut aceeași idee! De aici, un concert din cele mai discordante, care s-a auzit probabil până la tine!

— Cred și eu că l-am auzit! răspunse Cyprien. Am crezut chiar că se dădea în onoarea mea!

— Nici vorbă, dragă prietene! strigă Pharamond Barthès. Era în onoarea unui hoit de bivol, în fundul acestei văi, pe care o vezi deschizându-se în dreapta. În zori, nu mai rămăseseră decât oasele din uriașul rumegător! Am să ţi le arăt! E o frumoasă lucrare de anatomie!... O să vezi de asemenea și tigrul, cel mai frumos animal pe care l-am doborât de când vânez în Africa! L-am jupuit și blana lui e pusă la uscat într-un copac!

— Dar ce-i cu strania deghizare de azi-dimineață? întreba Cyprien.

— Era un costum de struț. După cum ți-am spus, cafrii folosesc frecvent acest şiretlic, pentru a se apropia de animalele astea neîncrezătoare și foarte greu de vânat altfel!... Ai să-mi răspunzi că am excelenta mea carabină cu țeava lungă!... E adevărat, dar ce vrei? Mi-a venit cheful să vânez după moda cafră, ceea ce mi-a oferit prilejul de a te întâlni tocmai la timp, nu-i aşa?

— Tocmai la timp, în adevăr, Pharamond!... Sunt sigur că, fără tine, n-aș mai fi pe lumea asta! Răspunse Cyprien, strângându-i mâna cu căldură.

Ieșise din etuvă și stătea culcat pe un pat de frunze pe care prietenul său îl pregătise sub baobab.

Inimosul Tânăr nu se opri aici. Se duse să caute în valea vecină cortul pe care îl lua totdeauna în expediții și, un sfert de oră mai târziu, îl aşezase deasupra scumpului său bolnav.

— Și acum, să vedem ce ți s-a întâmplat, prietene Cyprien, zise el, dacă nu cumva asta te-ar obosi prea mult!

Cyprien se simțea destul de întremat pentru a satisface curiozitatea cu totul firească a lui Pharamond Barthès. El îi povestî pe scurt evenimentele petrecute în Griqualand, cum părăsise acest ținut în urmărirea lui Matakit și a diamantului său, care fuseseră principalele peripeții ale expediției sale, tripla moarte – a lui Annibal Pantalacci, Friedel și James Hilton, dispariția lui Bardik și, în fine, cum îl aștepta pe servitorul său, Li, care trebuia să se întoarcă la tabără.

Pharamond Barthès asculta cu cea mai mare atenție. Întrebat dacă întâlnise un Tânăr cafru ale cărui semnalamente erau cele ale lui Bardik, el răspunse negativ.

— Dar, adaugă el, am găsit un cal părăsit, care ar putea foarte bine să fie al tău! Și, dintr-o suflare, îi povestî lui Cyprien în ce împrejurare căzuse calul în mânile sale:

— Exact acum două zile, vânăram cu trei dintre basutoșii mei în munții din sud, când am văzut deodată ieșind dintr-un canion un minunat cal cenușiu, fără șa, doar cu căpăstru și un pripon pe care îl târa după el. Animalul părea în mod evident foarte nehotărât în legătură cu ce avea de făcut; dar eu l-am strigat, i-am arătat o bucată de zahăr și el a venit la mine! Iată-l deci pe suszisul cal ajuns prizonierul meu – un animal minunat, plin de curaj și de energie, „sărat” ca un jambon.

— E calul meu!... E Templar! strigă Cyprien.

— Ei, bine, prietene, Templar este al tău, răspunse Pharamond Barthès și îmi va face o adevărată placere să ți-l înapoiez! Și acum, noapte bună, dormi din nou! Mâine, în zori, vom părăsi acest loc încântător.

Apoi, îmbinând povața cu exemplul personal, Pharamond Barthès se înfășură în pătură și adormi lângă Cyprien.

A doua zi, chinezul se întoarse la tabără, cu câteva provizii. Așa că, mai înainte de a se trezi Cyprien, Pharamond Barthès, după ce-l puse la curent cu cele întâmplate, îi dădu sarcina sa vegheze asupra stăpânului său, în timp ce el se ducea după calul a cărui pierdere îl mâhnise atât pe Tânărul inginer.

XIX

Peștera minunată

A doua zi dimineață, când se trezi, Cyprien îl văzu în fața sa pe Templar. Întrevederea fu plină de afecțiune.

S-ar fi zis că, în adevăr, calului îi făcea tot atâta plăcere ca și călărețului să-și regăsească credinciosul tovarăș de drum.

După micul dejun, Cyprien se simți destul de întremat ca să se urce în să și să plece imediat. Drept urmare, Pharamond Barthès puse toate bagajele pe crupa lui Templar, luă animalul de frâu și porniră spre capitala lui Tonaia.

Pe drum, Cyprien îi povesti prietenului său, mai în amănunt, principalele incidente ale expediției, de la plecarea din Griqualand. Când ajunse la ultima disparație a lui Matakit, dându-i semnalamentele, Pharamond Barthès începu să râdă:

— Astă-i bună! Iată un lucru nou și cred că îți voi putea da vești despre hoțul tău, dacă nu și despre diamant!

— Ce vrei să spui? întrebă Cyprien, foarte surprins.

— Doar că basutoșii mei au făcut prizonier, cu numai douăzeci și patru de ore înainte, un Tânăr cafru care rătacea prin acest ținut și l-au predat, legat de mâini și de picioare, prietenului meu, Tonaia. Cred că acesta i-ar fi făcut felul, căci i-e tare teamă de spioni și cafrul, aparținând în mod evident unei seminții dușmane, nu putea fi decât o iscoadă! Dar până acum i-a crățat viața! Din fericire, bietul băiat știa câteva scamatorii și se putea pretinde vrăjitor...

— Acum nu mai am nicio îndoială că e Matakit! strigă Cyprien.

— Ei bine, se poate să te lăuda că a scăpat ieftin! răspunse vânătorul. Tonaia a inventat pentru dușmanii lui tot felul de suplicii, care nu lăsa nimic de dorit! Dar, și-o repet, poți fi fără grija în privința fostului tău servitor! E apărat de calitatea lui de vrăjitor și îl vom regăsi sănătos, chiar în seara aceasta!

E inutil să insistăm spunând că această veste îl mulțumea în mod deosebit pe Cyprien. Își atinsese scopul și nu se îndoia că Matakit, dacă mai era în posesia diamantului lui John Watkins, va consimți să i-l înapoieze.

Cei doi prieteni continuă să stea la taclale toată ziua, traversând câmpia pe care Cyprien o parcursese pe spatele girafei, cu câteva zile mai înainte.

Chiar în acea seară, capitala lui Tonaia se arăta, rânduită pe jumătate de amfiteatru, pe o colină care forma orizontul în partea de nord. Era un adevărat oraș, cu zece-cincisprezece mii de locuitori, cu străzi drepte, cu colibe spațioase și aproape elegante, având un aspect de prosperitate și belșug. Palatul regelui, împrejmuit cu garduri înalte și păzit de războinici negri, înarmați cu lănci, ocupa el singur un sfert din suprafața totală a așezării.

Pharamond Barthès trebui doar să se arate, pentru ca toate barierele să se deschidă înaintea lui. Fu condus imediat, împreună cu Cyprien, printr-o serie de curți vaste, până la sala de ceremonii, unde stătea „invincibilul cuceritor” în mijlocul unei numeroase asistențe, din care nu lipseau nici ofițerii, nici gărzile.

Tonaia avea cam patruzeci de ani. Era înalt și puternic. Purta un fel de diademă din colți de mistreți, iar costumul său era alcătuit dintr-o tunică roșie, fără mânci și dintr-un sorț de aceeași culoare, bogat împodobit cu perle de sticlă. Purta pe brațe și pe picioare numeroase brățări de aramă. Fizionomia sa era intelligentă și fină, dar vicleană și dură.

Îi făcu o primire măreață lui Pharamond Barthès, pe care nu-l văzuse de câteva zile și, din respect, și lui Cyprien, prietenul credinciosului său aliat.

— Prietenii prietenilor noștri sunt și prietenii noștri, zise el, cum ar fi făcut-o un simplu cetăean din Marais.

Aflând că noul său oaspete era suferind, Tonaia se grăbi să-i ofere una din cele mai bune camere ale palatului sau și porunci să i se servească o cină excelentă.

După sfatul lui Pharamond Barthès, discutarea problemei Matakit fu amânată. În ziua următoare, Cyprien, vindecat pe deplin, era într-adevăr în stare să reapară în fața regelui. Întreaga curte se aduna, deci, în mare sală a palatului. Tonaia și cei doi oaspeți ai săi sedeau în mijlocul cercului. Imediat, Pharamond Barthès începu negocierile, în limba țării, pe care o vorbea destul de bine.

— Basutoșii mei ți-au adus un Tânăr cafru pe care l-au făcut prizonier, îi spuse el regelui. Or, acest Tânăr cafru se întâmplă să fie servitorul prietenului meu, marele înțelept Cyprien Méré, care vine să ceară generozitatea tale să îl restituie. Iată de ce eu, prietenul lui și al tău, îndrăznesc să-i sprijin cererea dreaptă.

De la primele cuvinte, Tonaia crezu că trebuie să ia o înfățișare diplomatică.

— Marele înțelept alb este binevenit! răspunse el. Dar ce oferă pentru răscumpărarea prizonierului meu?

— O pușcă excelentă, de zece ori zece cartușe și un săculeț cu perle de sticlă, răspunse Pharamond Barthès.

Se auzi murmurul aprobator al auditoriului, viu impresionat de splendoarea acestei oferte. Numai Tonaia, mereu foarte diplomat, se prefăcu că nu-i uluit.

— Tonaia este un mare rege, continuă el ridicându-se de pe jilțul său regal și zeii îl apără! Cu o lună în urmă, ei i l-au trimis pe Pharamond Barthès, cu războinici viteji și puști, pentru a-l ajuta să-și învingă dușmanii! Iată de ce, dacă Pharamond Barthès ține la asta, acest servitor va fi restituit viu și nevătămat stăpânului său!

— Și unde se afla el în acest moment? întrebă vânătorul.

— În peștera sfântă, unde e păzit zi și noapte! răspunse Tonaia, cu acea măreție de circumstanță, potrivită unuia dintre cei mai puternici suverani ai cafrilor.

Pharamond Barthès se grăbi să-i rezume aceste răspunsuri lui Cyprien și ceru regelui favoarea de a merge împreună cu prietenul său să-l scoată pe prizonier din numita peșteră.

La aceste cuvinte se auzi un murmur dezaprobat în toată adunarea... Pretenția acestor europeni părea nemaipomenită. Niciodată, sub niciun pretext, un străin nu fusese admis în peștera misterioasă. O tradiție sacră spunea că, în ziua când alpii i-ar cunoaște secretul, imperiul lui Tonaia s-ar face praf și pulbere.

Dar regelui nu-i plăcea ca hotărârile sale să fie discutate de membrii curții. Așa că acest murmur îl făcu, dintr-un capriciu de mic tiran, să acorde ceea ce foarte probabil ar fi refuzat, fără aceasta explozie a sentimentului general.

— Tonaia a făcut schimb de sânge cu aliatul sau, Pharamond Barthès, răspunse el pe un ton hotărât și nu mai are nimic de ascuns față de el! Tu și prietenul tău știți să respectați un jurământ?

Pharamond Barthès făcu un semn afirmativ.

— Ei bine, continuă regele negru, jurați să nu vă atingeți de nimic din ceea ce veți vedea în această peșteră!... Jurați să vă purtați în toate ocaziile,

după ce veți pleca de acolo, ca și cum nu i-ați fi cunoscut niciodată existența!... Jurați că nu veți căuta niciodată să intrați acolo din nou, că nu veți încerca nici măcar să recunoașteți intrarea!... Jurați că nu veți spune niciodată nimănui ceea ce ați văzut!

Pharamond Barthès și Cyprien, cu mâna întinsă, repetară cuvânt cu cuvânt formula jurământului ce le era impus.

Imediat, după ce Tonaia dăduse câteva ordine în şoaptă, întreaga curte se ridica în picioare, iar războinicii se înşiruiră pe două rânduri. Câțiva servitori aduseră bucăți de pânză subțire cu care cei doi străini fură legați la ochi; apoi regele în persoană se aşeză între ei, într-o lectică mare din paie, pe care câteva duzini de cafri o urcă pe umerii lor – și cortegiul porni la drum.

Călătoria fu destul de lungă – cel puțin două ore de mers. După felul cum era zdruncinată lectica, Pharamond Barthès și Cyprien își dădură seama curând că erau transportați printr-un ținut muntos.

Apoi, răceala aerului și ecoul sonor al pașilor escortei, răsfrânt de pereți foarte apropiati unul de altul, indicără pătrunderea într-o subterană. În fine, palele de fum răsinos, al căror miros ajunse până la ei, îi făcură pe cei doi prieteni să înțeleagă că se aprinseseră torțe, ca să lumineze cortegiul.

Mai merseră astfel încă un sfert de oră, după care lectica fu lăsată la pământ. Tonaia dădu ordin ca oaspeții săi să fie coborâți și să li se scoată legăturile de la ochi.

Sub șocul amețelii pe care o da întoarcerea subită la lumină, după o intrerupere prelungită a funcțiilor vederii, Pharamond Barthès și Cyprien se crezură la început prada unei halucinații extatice, atât era de splendid și de neașteptat spectacolul ce li se oferi ochilor.

Se aflau în mijlocul unei peșteri imense. Solul era acoperit cu un nisip fin, presărat cu paiete de aur. Bolta, înaltă cât cea a unei catedrale gotice, se pierdea în depărtări de neatins cu privirea. Pereții acestei construcții subpământene naturale erau acoperiți de stalactite, de o varietate de tonuri și de o bogătie extraordinară, pe care lumina torțelor arunca străluciri de curcubeu, amestecate cu vâlvătăi de cuptor, cu radiații de auroră boreală. Culorile cele mai scliptoare, formele cele mai bizare, mărimile cele mai neprevăzute caracterizau aceste nenumărate cristalizări. Nu erau, ca în cele mai multe peșteri, simple lacrimi de cuart, repetându-se cu o uniformitate plină de monotonie. Aici natura, dându-și frâu liber fantaziei, părea să fi

epuizat toate combinațiile de nuanțe și de efecte la care se pretează atât de minunat vitrificarea bogățiilor sale minerale.

Stânci de ametist, pereți de sardonix, banchize de rubin, ace de smarald, colonade de safir, înalte și zvelte ca niște păduri de brad, ghețari de acvamarin, sfeșnice cu mai multe brațe din peruzea, oglinzi de opal, lezezi de ghips roz și de lapislazuli cu vine de aur – tot ceea ce regnul cristalin poate oferi mai prețios, mai rar, mai transparent, mai extraordinar servise ca materiale de construcție acestei surprinzătoare arhitecturi. Mai mult încă, toate formele, chiar și cele ale regnului vegetal, păreau să fi fost puse la contribuție pentru desăvârșirea acestei opere situate în afara concepțiilor umane. Covoare de mușchi mineral, catifelate asemeni celui mai fin gazon, arborizări cristaline, încărcate cu flori și fructe din pietre nestemate, aminteau pe alocuri acele grădini feerice pe care le reproduc cu atâtă candoare miniaturile japoneze. Mai departe, un lac artificial, format dintr-un diamant lung de douăzeci de metri, încrustat în nisip, părea o arenă pregătită pentru zbenguielile patinatorilor. Palate aeriene de calcedonie, chioșcuri și ornamente piramidale de beril sau de topaz se îngrămădeau din etaj în etaj, până în punctul unde ochiul, obosit de atâtea splendori, refuza să le mai urmărească. În sfârșit, descompunerea razelor de lumina trecând prin aceste mii de prisme, focurile de artificii scânteietoare, care izbucneau din toate părțile și recădeau în jerbe, constituiau cea mai extraordinară simfonie de lumina și de culoare care poate vrăji privirea omului.

Cyprien Méré nu se mai îndoia acum. Fusese transportat într-unul din acele rezervoare misterioase, a căror existență o bănuise de multă vreme, în adâncul cărora natura avară a putut tezauriza și cristaliza în bloc acele gene prețioase din care nu cedează omului, în zăcămintecele cele mai favorizate, decât rămășițe izolate și fragmentare. Tentat să pună la îndoială realitatea a tot ceea ce vedea, o clipă îi fusese de ajuns ca, trecând pe lângă un bloc imens de cristal, să-l încerce cu inelul pe care îl purta în deget, pentru a se asigura că rezistă la zgârieri. În această criptă imensă se aflau deci diamante, rubine, safire și în cantități atât de uriașe, încât valoarea lor, la prețul pe care oamenii îl dau acestor substanțe minerale, depășea posibilitățile oricărui calcul!

Numai cifrele astronomice ar fi putut exprima cu aproximație cât prețuiau aceste bogății, greu de apreciat, de altfel. În adevăr, erau acolo, îngropate sub pământ, neștiute și neproductive, valori de miliarde de franci!

Își dădea oare seama Tonaia de extraordinară bogătie pe care o avea astfel la dispoziție? E puțin probabil, căci Pharamond Barthès, nu prea priceput în această materie, nu părea nici el să presupună că aceste minunate cristale erau pietre prețioase. Fără-ndoială, regele negru se credea doar stăpânul și paznicul unei peșteri deosebit de ciudate, al cărei secret nu-l putea divulga datorită unui oracol sau altei superstiții tradiționale.

Cyprien făcu îndată o descoperire care părea să confirme această opinie: un număr mare de oseminte omenești, îngrămădite prin anumite colțuri ale peșterii. Era ea, deci, un fel de cimitir al tribului, sau, mai degrabă – presupunere mai oribilă și totuși verosimilă – servise și mai servea încă pentru celebrarea unor groaznice ceremonii în care se vărsa sânge omenesc, poate în scopuri canibalice?

Pharamond Barthès înclină spre această ultimă părere și o comunică în șoaptă prietenului său.

— Totuși, Tonaia mi-a afirmat că, de la urcarea sa pe tron, n-a mai avut loc niciodată o asemenea ceremonie! adăugă el.

Regele și cei doi oaspeți ai săi tocmai ajunseseră în fundul peșterii, în fața deschiderii unei adâncituri asemănătoare capelelor amenajate în aripile laterale ale bisericilor. Îndărătul gratiilor din lemn tare care blocau intrarea, se vedea un prizonier încis într-o cușcă de lemn – atât de mică încât nu-i permitea să stea decât pe vine.

Era Matakit.

— Dumneavoastră!... Dumneavoastră... tăicuțule! strigă nenorocitul cafru, îndată ce-l zări și-l recunoscu pe Cyprien. Ah, luati-mă de aici!... Eliberați-mă!... Mai bine să mă întorc în Griqualand, chiar de-ar trebui să fiu spânzurat, decât să rămân în această cușca de găini, aşteptând groaznicele chinuri la care m-a sortit crudul Tonaia! spuse acestea cu o voce atât de jalnică, încât Cyprien se simți foarte mișcat.

— Fie, Matakit! îi răspunse el. Pot obține eliberarea ta, dar nu vei ieși din această cușcă decât după ce vei restituî diamantul...

— Diamantul, tăicuțule! strigă Matakit. Diamantul! Nu-l am!... Nu l-am avut niciodată!... Vă jur... vă jur! Vorbea cu un asemenea accent de sinceritate, încât Cyprien înțeleseră că nu mai putea să-i pună cinstea la îndoială. Se știe, de altfel, că-i fusese totdeauna greu să credă că Matakit este autorul unui astfel de furt.

— Dar atunci, dacă nu tu ai furat diamantul, de ce ai fugit? îl întrebă.

— De ce, tăicuțule? răspunse Matakit. Pentru că, după proba nuielușelor, s-a zis că hoțul nu puteam fi decât eu, că mă purtasem cu viclenie, pentru a îndepărta bănuielile! Or, în Griqualand, știți prea bine, un cafru mai repede este condamnat și spânzurat, decât întrebăt!... Atunci m-a cuprins frica și am fugit ca un vinovat... străbătând Transvaal-ul!

— Ceea ce spune acest sărman om mi se pare a fi adevărat, observă Pharamond Barthès.

— Nici eu nu mă mai îndoiesc, răspunse Cyprien și poate că n-a greșit sustrâgându-se justiției din Griqualand!

Apoi, adresându-se lui Matakit, îi zise:

— Ei bine, nu mă îndoiesc că nu tu ești vinovat de furtul de care ești înviniuit! Dar, la Vandergaart-Kopje, nu ne vor crede, poate, când îți vom susține nevinovăția! Vrei totuși să te întorci?

— Da!... Cu orice preț... pentru a nu mai rămâne aici! strigă Matakit, care părea cuprins de o spaimă cumplită.

— O să negociem afacerea asta, răspunse Cyprien și iată că prietenul meu Pharamond Barthès se și ocupă de ea! În adevăr, vânătorul, care nu-și pierdea timpul, începuse tratativele cu Tonaia.

— Vorbește deschis!... Ce vrei în schimbul prizonierului tău? îl întrebă el pe regele negru.

Acesta chibzui o clipă, apoi zise:

— Am nevoie de patru puști, de zece ori zece cartușe pentru fiecare armă și patru săculete de perle de sticlă. Nu e prea mult, nu-i aşa?

— De douăzeci de ori mai mult decât merită, dar Pharamond Barthès este prietenul tău și va face totul pentru a-ți fi pe plac!

La rândul său, se opri o clipă și continuă:

— Ascultă-mă, Tonaia. Vei avea cele patru puști, cele patru sute de cartușe și cele patru săculete de perle. Dar, la rândul tău, ne vei da un atelaj cu boi, pentru a străbate Transvaal-ul, proviziile necesare și o escortă de onoare.

— S-a făcut! răspunse Tonaia, pe un ton de satisfacție deplină.

Apoi adăugă cu o voce confidențială, aplecându-se la urechea lui Pharamond:

— Boii îi și avem!... Sunt ai oamenilor acestora. Slujitorii mei i-au întâlnit pe când se întorceau la staul și i-au adus în țarcul meu!... Era un război drept, nu-i aşa?

Prizonierul fu imediat eliberat; apoi, după o ultimă privire aruncată splendorii peșterii, Cyprien, Pharamond Barthès și Matakit, lăsându-se legați la ochi fără împotrivire, reveniră la palatul lui Tonaia, unde avu loc un mare ospăt pentru a sărbători încheierea tratatului.

În fine, se înțeleseră că Matakit să nu reapară imediat la Vandergaart-Kopje, ci să rămână în împrejurimi și să nu reentre în serviciul Tânărului inginer decât atunci când acesta va fi sigur că ar putea-o face fără pericol. După cum se va vedea, nu era deloc o prevedere inutilă.

A doua zi, Pharamond Barthès, Cyprien, Li și Matakit plecau, cu o escortă de nădejde, spre Griqualand. Dar acum nu mai era cazul să-și facă iluzii. *Steaua Sudului* era iremediabil pierdută și domnul Watkins nu mai putea să o trimită să strălucească în Turnul Londrei, în mijlocul celor mai frumoase giuvaeruri ale Angliei!

XX

Întoarcerea

John Watkins nu fusese niciodată atât de prost dispus ca după plecarea celor patru pretendenți, porniți în urmărire lui Matakit. Fiecare zi, fiecare săptămână care se scurgea părea să-l copleșească și mai mult, micșorând șansele pe care credea că le are de a recăpăta prețiosul diamant. Și apoi, îi lipseau convivii obișnuiți, James Hilton, Friedel, Annibal Pantalacci, chiar și Cyprien, pe care se învățase să-i vadă în jurul său. Se consolă deci cu cana lui de gin și, trebuie spus, suplimentul de alcool pe care și-l administra nu era tocmai potrivit pentru a-i îndulci caracterul!

În plus, existau motive să fie foarte îngrijorat de soarta supraviețitorilor expediției. În adevăr, Bardik, care fusese răpit de o ceată de cafri – aşa cum bănuiseră tovarășii săi – reușise să scape după câteva zile. Întors în Griqualand, el îi adusese lui Watkins vestea morții lui James Hilton și a lui Friedel. Erau fapte de foarte rău augur pentru supraviețitorii expediției, Cyprien Méré, Annibal Pantalacci și chinezul Li.

Din această cauză Alice era foarte nefericită. Nu mai cântă și pianul ei rămânea mereu mut. Abia dacă o mai interesau struții. Nici Dada nu izbutea să facă să surâdă cu lăcomia lui și acum înghițea nepedepsit, fără să mai fie împiedicat de cineva, obiectele cele mai diferite.

Miss Watkins era cuprinsă de două temeri, care creșteau puțin câte puțin în imaginația ei: prima, că Cyprien nu se va mai întoarce niciodată din

această expediție blestemată; a doua, că Annibal Pantalacci, cel mai detestat dintre cei trei pretendenți ai săi, va aduce *Steaua Sudului*, cerând răsplata făgăduită. Ideea că ar putea fi condamnată să devină soția acestui napolitan răutăcios și perfid îi producea un dezgust de neînvins – mai ales de când putuse vedea de aproape și aprecia un om cu adevărat superior, cum era Cyprien Méré. Ea se gândea la toate acestea în timpul zilei, le visa noaptea și obrajii ei proaspeți păleau, iar ochii albaștri erau umbriți de un nor din ce în ce mai întunecat.

Se împliniseră trei luni de când aştepta astfel, cufundată în tăcere și măhnire. În seara aceea, se aşezase sub abajurul lămpii, lângă tatăl său, care ațipise alături de ulciorul său cu gin. Cu capul plecat asupra unui lucru de mâna, pe care îl începuse pentru a înlocui muzica lăsată în părăsire, ea își depăna gândurile triste.

O bătaie discretă în ușă îi întrerupse deodată lunga reverie.

— Intră, zise ea, destul de surprinsă și întrebându-se cine putea veni la acea oră.

— Eu sunt, miss Watkins! răspunse o voce care o făcu să tresără – vocea lui Cyprien.

Era în adevăr el, care se întorsese palid, slăbit, înnegrit de soare, cu o barbă mare cum nu purtase niciodată, cu hainele roase de atâta mers, dar tot sprinten, tot politicos, cu ochii plini de voioșie și cu zâmbetul pe buze.

Alice se ridică scoțând un strigăt de uimire și de bucurie. Cu o mâna încerca să-și astâmpere bătăile inimii; apoi o întinse pe celalătă Tânărului inginer care o strânse în mâinile sale, în timp ce Mr. Watkins, trezindu-se din ațipeală, deschise ochii și întrebă ce se întâmplase.

Fermierului îi trebuiră două-trei minute ca să-și dea seama de realitate. Dar abia îi revenise o licărire de înțelegere, când îi scăpă un strigăt – un strigăt din inimă:

— Şi diamantul?

Dar, vai! diamantul nu se întorsese.

Cyprien povesti pe scurt diversele peripeții ale expediției. Le descrise moartea lui Friedel, a lui Annibal Pantalacci și a lui James Hilton, urmărirea lui Matakit și captivitatea acestuia la Tonaia – fără a spune nimic despre întoarcerea lui în Griqualand, dar făcându-le cunoscute motivele credinței lui în nevinovăția absolută a Tânărului cafru. Nu uita să laude devotamentul lui Bardik și al lui Li, prietenia lui Pharamond Barthès, să amintească tot

ceea ce datora viteazului vânător și cum, grație lui, putuse să se întoarcă împreună cu cei doi servitori dintr-o călătorie ucigătoare pentru ceilalți însoțitori ai săi. Din pricina emoției pe care aceasta relatare tragică i-o provoca lui însuși, aruncă în mod voit un văl peste acțiunile și gândurile criminale ale rivalilor săi, nedorind să mai vadă în ei decât victimele unei acțiuni întreprinse în comun. Din toate câte se întâmplaseră, nu omise decât ceea ce jurase să păstreze secret, adică existența peșterii minunate și a bogățiilor sale minerale, pe lângă care toate diamantele Griqualand-ului nu erau decât pietricele fără valoare.

— Tonaia, zise el în încheiere și-a respectat până în amănunt angajamentele luate. La două zile după sosirea mea în capitala lui, totul era gata pentru întoarcere – proviziile, atelajul și escorta. Sub comanda regelui în persoană, aproximativ trei sute de negri, încărcați cu făină și carne afumată, ne-au însotit până la tabăra unde părăsise carul-vagon, pe care l-am găsit în stare bună, sub grămadă de mărăcini cu care fusese acoperit. Ne-am luat rămas-bun de la gazda noastră, după ce i-am dat cinci puști în loc de patru, la cât se aștepta, ceea ce face din el potentatul cel mai de temut din întreaga regiune cuprinsă între Limpopo și Zambezi!

— Dar călătoria de întoarcere, de când ați părăsit tabăra?... întreba miss Watkins.

— Călătoria de întoarcere a fost înceată, deși ușoară și lipsită de accidente, răspunse Cyprien. Escorta nu ne-a părăsit decât la frontieră Transvaal-ului, unde Pharamond Barthès și basutoșii lui s-au despărțit de noi, pentru a porni spre Durban. În sfârșit, după patruzeci de zile de mers prin Veld, iată-ne, nici mai mult, nici mai puțin avansați ca la plecare!

— Dar, la urma urmei, de ce-a fugit Matakit? întrebă Mr. Watkins, care ascultase aceasta relatare cu un viu interes, fără a manifesta de altfel o emoție prea mare în legătură cu cei trei oameni care n-aveau să se mai întoarcă.

— Matakit a fugit pentru că era bolnav de frică! răspunse Tânărul inginer.

— Nu mai există justiție în Griqualand? replică fermierul, ridicând din umeri.

— E o justiție prea adesea sumară, domnule Watkins și nu pot să-l condamn prea mult pe bietul om, acuzat pe nedrept, pentru că a vrut să se sustragă primei emoții provocate de inexplicabila dispariție a diamantului!

— Nici eu! adaugă Alice.

— În orice caz, vă repet, nu era vinovat și sper că va fi lăsat în pace!

— Hm! făcu John Watkins, fără a părea prea convins de adevărul acestei afirmații. Nu crezi mai degrabă că acest şiret de Matakit s-a prefăcut cuprins de teama numai pentru a scăpa de agenții poliției?

— Nu!... E nevinovat!... Convingerea mea în această privință e absolută, zise Cyprien pe un ton cam tăios și cred că am plătit-o destul de scump!

— Oh! Poți să-ți păstrezi părerea! strigă John Watkins. Eu o păstrez pe a mea!

Alice văzu că discuția amenință să degenereze în ceartă și se grăbi să provoace o diversiune.

— Domnule Cyprien Méré, zise ea, știți că, în absența dumneavoastră, claim-ul pe care l-ați închiriat a devenit excelent și că Thomas Steel este pe cale să devină unul dintre cei mai bogăți mineri?

— Pe cinstea mea, nu! răspunse cu sinceritate Cyprien. Prima mea vizită a fost la dumneavoastră, miss Watkins și nu știu nimic din ce s-a întâmplat în absența mea!

— Poate că nici nu ați cinat? strigă Alice, cu instinctul unei perfecte mici gospodine.

— Mărturisesc că nu! răspunse Cyprien roșind, cu toate că nu avea de ce.

— Oh, dar nu puteti pleca astfel, fără să mâncăți, domnule Méré! Un convalescent... după o călătorie atât de grea!... Gândiți-vă că e ora unsprezece noaptea!

Și, fără să asculte protestele lui Cyprien, alergă în bucătărie, reveni cu o tavă acoperită cu un șerbet, pe care erau câteva farfurii cu carne rece și o frumoasă tartă de piersici, făcută chiar de ea.

Total fu așezat îndată în fața lui Cyprien, care se simțea foarte stânjenit. Și cum el părea că ezită să taie cu cuțitul dintr-un minunat „biltog”, un fel de conservă de carne de struț, miss Watkins zise, privindu-l cu cel mai strălucitor zâmbet:

— Trebuie să vi-l tai eu?

Curând, făcându-i poftă această desfășurare gastronomică, fermierul ceru la rândul său o farfurie și o felie de biltog. Alice nu-l lăsa să aștepte și, numai pentru a ține companie acestor domni, cum zicea, începu să ronțăie migdale.

Această masă improvizată fu foarte placută. Tânărul inginer nu avusese niciodată o poftă de mâncare atât de grozavă. Luă de trei ori din tarta de

piersici, bău două pahare de vin de Constance și își încoronă isprăvile consumând să guste din ginul lui Mr. Watkins – care, de altfel, nu întârzie să adoarmă de-a binelea.

— Și ce-ați făcut în aceste trei luni? o întreba Cyprien pe Alice. Mi-e teamă că ați uitat toată chimia pe care o știați!

— Nu, domnule, aici vă înșelați! răspunse miss Watkins, cu o ușoară mustrare în glas. Dimpotrivă, am studiat mult și chiar mi-am permis să fac câteva experiențe în laboratorul dumneavoastră. Oh, fiți pe pace, n-am spart nimic și am pus totul la loc! Hotărât lucru, îmi place foarte mult chimia și, ca să fiu sinceră, nu cred că ați putea renunța la o știință atât de frumoasă, ca să vă faceți miner, sau vânător în Veld!

— Dar, crudă miss Watkins, știți bine pentru ce am renunțat la chimie!

— Nu știu nimic, răspunse Alice roșind și găsesc că e foarte rău! În locul dumneavoastră, aş încerca din nou să fac diamante! E mult mai elegant decât să le cauți sub pământ!

— E un ordin? întrebă Cyprien, cu o voce care tremura puțin.

— Oh, nu, răspunse miss Watkins surâzând, e cel mult o rugămintă!... Ah, domnule Méré, continuă ea, ca pentru a răscumpăra tonul degajat al vorbelor sale, dacă ați ști cât am suferit știindu-vă expus ostenelii, pericolelor care vă amenințau! Nu cunoșteam amănuntele, dar cred că în mare ghiceam ce poate să se întâmple! Un om ca dumneavoastră îmi ziceam, atât de învățat, atât de bine pregătit să realizeze lucrări frumoase, să facă mari descoperiri, trebuie oare expus să piară în mod mizerabil, în deșert, dintr-o mușcătură de șarpe sau dintr-o lovitură de gheara de tigru, fără niciun folos pentru știință și pentru umanitate?!... Si câtă dreptate aveam!... Căci nu este aproape un miracol că v-ați întors? Si dacă n-ar fi fost prietenul dumneavoastră, domnul Pharamond Barthès, cerul să-l binecuvânteze...

Ea nu sfârși, dar două lacrimi mari, care-i umeziră ochii, îi întregiră gândul. Cyprien era și el adânc mișcat.

— Iată două lacrimi care sunt mai prețioase pentru mine decât toate diamantele din lume și care m-ar face să uit multe alte osteneli! zise el, simplu.

Urmă un moment de tăcere, pe care fata o rupse, cu tactul ei obișnuit, readucând discuția la experiențele ei de chimie.

Trecuse de miezul nopții când Cyprien se hotărî să se întoarcă acasă, unde îl aștepta un pachet de scrisori din Franța, aşezat cu grijă de miss Watkins

pe masa lui de lucru. Așa cum se întâmplă după o absentă îndelungată, abia îndrăznea să deschidă aceste scrisori. Dacă îi aduceau vestea vreunei nenorociri!... Tatăl sau mama sa, surioara lui, Jeanne!... Atâtea lucruri se putuseră petrece în aceste trei luni!...

După ce constată, printr-o lectura rapidă, că aceste scrisori îi aduceau doar motive de satisfacție și bucurie, Tânărul inginer scoase un suspin de ușurare. Toți ai săi erau sănătoși. De la minister, i se adresau elogiile cele mai călduroase pentru frumoasa lui teorie despre formarea diamantelor. Putea să-și prelungească cu un semestru șederea în Griqualand, dacă socotea acest lucru util pentru știință. Totul era deci cât se poate de bine și Cyprien adormi cu inima ușoară, cum n-o avusese de foarte mult timp.

Dimineața următoare o petrecu vizitându-și prietenii, în special pe Thomas Steel, care găsise în adevăr diamante frumoase în claim-ul comun. Inimosul fiu al Lancashire-ului îl primi cu cea mai mare cordialitate pe asociatul său. Conveniră ca Bardik și Li să-și reia lucrul, ca mai înainte. Dacă cei doi aveau să fie norocoși în căutările lor, Cyprien își rezerva dreptul de a le asigura o parte din câștig, pentru a le constitui curând un mic capital.

Cât despre el, era ferm hotărât să nu-și mai încerce norocul ca miner, ocupație care îi fusesese totdeauna defavorabilă și, urmând dorința Alicei, hotărî să reia încă o dată cercetările sale de chimie.

Discuția cu Tânără fată nu făcuse decât să confirme propriile sale gânduri. Își spusese de mult timp că adevărata lui menire nu era aceea de căutător de comori sau de aventurier. Prea cinstit și prea fidel cuvântului dat, pentru a se gândi măcar o clipă să abuzeze de încrederea lui Tonaia, să profite de faptul că știa de existența unei imense caverne plină de formațiuni cristaline, el socotea aceasta o confirmare prea prețioasă a teoriei sale asupra gemelor, pentru a nu o folosi drept un nou imbold în cercetările sale.

Cyprien își reluă deci viața de laborator, dar nu vră să părăsească drumul care-l duse o dată la izbândă și se hotărî să reînceapă primele sale investigații.

Pentru asta, el avea un motiv, un motiv din cele mai serioase, după cum se poate aprecia.

Într-adevăr, de când diamantul artificial trebuia să fie considerat ca iremediabil pierdut, Mr. Watkins, care avusese de gând să consimtă la căsătoria lui Cyprien cu Alice, nu mai vorbea despre asta. Or, probabil că

dacă Tânărul inginer reușea să producă o altă gemă de o valoare extraordinară, cîfrându-se la mai multe milioane, fermierul ar fi putut să revină la gândul de odinioară.

Așa se explică hotărârea de a începe lucrarea fără întârziere și Cyprien nu-și ascunse intențiile față de minerii din Vandergaart-Kopje – poate nu destul. După ce își procură un nou tub de mare rezistență, își reluă deci lucrările, în aceleași condiții.

— Și totuși, ceea ce-mi lipsește pentru a obține carbonul cristalizat, adică diamantul, îi spunea el Alicei, e un dizolvant corespunzător care, prin evaporare sau răcire, să lase carbonul să cristalizeze. Pentru aluminiu, acest dizolvant a fost găsit în sulfură de carbon. Trebuie căutat deci, prin analogie, unul pentru carbon, sau chiar pentru corpurile chimice similare, cum sunt borul sau siliciul.

Între timp, cu toate că nu avea dizolvantul necesar, Cyprien lucra de zor. În lipsa lui Matakit, care nu se arătase încă în tabără din prudență, Bardik era acum cel care întreținea focul zi și noapte. El își îndeplinea această sarcină cu același zel ca și predecesorul său.

Prevăzând că după aceasta prelungire a șederii sale în Griqualand ar putea fi obligat să se întoarcă în Europa, Cyprien vră să efectueze o lucrare prevăzută în programul său și pe care nu putuse încă să-o îndeplinească: determinarea orientării exacte a unei oarecare depresiuni de teren, situată la nord-estul câmpiei, depresiune despre care bănuia că servise drept jgheab de scurgere pentru ape, în epoca îndepărtată în care se elaboraseră formațiunile adamantine ale districtului.

După cinci sau șase zile de la întoarcerea din Transvaal, el se ocupă de această determinare, cu precizia proprie tuturor acțiunilor sale. De un ceas, tot punea jaloane și ridică puncte de reper pe un plan foarte detailat pe care și-l procurase la Kimberley și, lucru ciudat, găsea mereu în cifrele sale o eroare sau cel puțin o nepotrivire cu acest plan. În cele din urmă, fu nevoie să recunoască evidența: planul era rău orientat; longitudinile și latitudinile erau trecute greșit.

Exact la amiază, Cyprien se folosise de un excelent cronometru, reglat după Observatorul din Paris, pentru a determina longitudinea locului. Or, fiind absolut sigur de infailibilitatea busolei și a compasului sau de declinație, nu putea să nu constate că harta, după care controla relevetele sale

geodezice, era complet eronată, ca urmare a unei importante greșeli de orientare.

În adevăr, nordul acestei hărți, indicat, după obiceiul britanic, printr-o săgeată pusă pieziș, se afla de fapt la nord-nord-vest, sau cam pe acolo. Drept urmare, toate indicațiile hărții erau în mod necesar eronate.

— Înțeleg! strigă deodată Tânărul inginer. Nătărăii care au întocmit această capodoperă nu s-au gândit pur și simplu că trebuie să țină seama de variația acului magnetic! Și ea este aici de nu mai puțin de douăzeci și nouă grade vest!... Urmează ca toate indicațiile lor de latitudine și de longitudine, pentru a fi exacte, ar trebui să descrie un arc de douăzeci și nouă de grade, de la vest la est, în jurul centrului hărții!... Se pare că Anglia n-a trimis, pentru efectuarea acestor relevări, geodezii săi cei mai pricepuți.

Râdea singur de această greșală grosolană!

— Bine! *Errare humanum est!*¹¹ reluă el. Să arunce cu piatra cel care nu s-a înselat niciodată în viața sa, nici măcar o singură dată.

Cyprien nu avea niciun motiv să țină secretă această rectificare, necesară pentru orientarea terenurilor diamantifere ale districtului. Așa încât, chiar în acea zi, întorcându-se la fermă și întâlnindu-se cu Jacobus Vandergaart, îi vorbi despre asta.

— E destul de curios, adaugă el, că o eroare geodezică atât de mare, care afectează toate planurile districtului, n-a fost încă semnalată! Ea reprezintă una din corectările cele mai importante de operat pe toate hărțile Țării.

Bătrânul șlefuitor îl privea pe Cyprien cu un aer neobișnuit.

— E adevărat ce spui? strigă el deodată.

— Sigur.

— Și ai fi gata să atești acest fapt în fața instanței de judecată?

— În fața a zece instante, dacă ar fi nevoie!

— Și nu va fi posibil să se conteste declarația dumitale?

— Evident că nu, deoarece va fi suficient să anunț cauza erorii. Ea este destul de palpabilă: omisiunea declinației magnetice în calculele de determinare a poziției!

Jacobus Vandergaart se retrase fără să spună nimic și Cyprien ar fi uitat curând cu ce atenție deosebită primise el înștiințarea că o eroare geodezică afecta toate planurile districtului. Dar două sau trei zile mai târziu, când

Cyprien veni în vizită la bătrânul șlefuitor găsi ușa încuiată. Pe tabla de ardezie, atârnată de clanță, erau scrise recent, cu cretă, cuvintele:
„Absent pentru afaceri”.

XXI

Justiție venețiană

În zilele care urmară, Cyprien se ocupă intens de diferitele faze ale noii sale experiențe. Datorită unor modificări introduse în construcția cuptorului cu reverberație, cu ajutorul unui tiraj mai bine reglat, fabricarea diamantului – cel puțin aşa spera – trebuia să se efectueze într-un timp cu mult mai scurt decât prima dată.

E de la sine înțeles ca miss Watkins urmărea cu cel mai viu interes această a doua încercare, a cărei inspiratoare era, într-un fel. Ea îl însوtea adesea pe Tânărul inginer până la cuptorul pe care-l vizita de mai multe ori pe zi și acolo, prin deschizăturile construcției de cărămidă, îi plăcea să observe intensitatea focului care vuia în interior.

John Watkins se interesa nu mai puțin decât fiica sa, dar pentru alte motive, de această operație. Era nerăbdător să fie din nou posesorul unei pietre prețioase care să valoreze milioane. Teama sa era că experiența nu va reuși a doua oară și că întâmplarea avusese un rol preponderent în succesul anterior.

Dar, dacă fermierul și miss Watkins îl încurajau pe experimentator să continue și să perfecționeze fabricarea diamantului, nu la fel se petreceau lucrurile cu minerii din Griqualand. Annibal Pantalacci, James Hilton și herr Friedel nu mai erau acolo, dar lăsaseră pe alții care, în această privință, gândeau exact ca ei. Astfel, prin manevre ascunse, Nathan nu încetă să-i atâțe pe proprietarii claim-urilor împotriva Tânărului inginer. Dacă această fabricație artificială ar fi fost pusă curând în practică, s-ar fi isprăvit cu comerțul diamantelor naturale și al altor pietre prețioase. Fuseseră fabricate, până-atunci, safire albe sau corindoane, ametiste, topaze și chiar smaralde, toate aceste geme nefiind decât cristale de aluminiu, diferit colorate de acizii metalici. Faptul era foarte îngrijorător pentru valoarea comercială a acestor pietre, care tindea să scadă. Deci, dacă și diamantul ajungea să fie fabricat în mod curent, asta însemna ruina exploatarilor diamantifere din Colonia Capului și din alte zone de extracție.

Toate acestea fuseseră spuse după prima experiență a Tânărului inginer și toate acestea fură reluate, dar pe un ton mai arăgos, cu și mai multă violență. Minerii țineau confușuii care nu prevădeau nimic bun pentru lucrările lui Cyprien. El nu era prea îngrijorat, fiind hotărât să-și urmeze experiența până la capăt, orice ar fi putut zice sau face. Nu! Nu va da îndărăt în fața opiniei publice și nu va ascunde nimic din descoperirea sa, de care trebuie să profite toată lumea.

Dar, dacă își continua munca fără nicio ezitare, fără teamă, miss Watkins, la curent cu tot ceea ce se petreceea, începu să tremure pentru el. Îi părea rău că-l îndrumase s-o ia pe această cale. A se bizui pe poliția din Griqualand pentru a-l proteja, însemna să se bizuie pe o protecție puțin eficace. O lovitură se dă repede și mai înainte de a interveni cineva. Cyprien putea plăti cu viața neajunsul pe care lucrările sale amenințau să-l producă minerilor din Africa de Sud.

Alice era deci foarte îngrijorată și nu putea să se ascundă față de Tânărul inginer. Aceasta o liniștea cât se pricepea mai bine, mulțumindu-i pentru mobilul îngrijorării sale. În interesul pe care i-l purta Tânăra fata, el vedea dovada unui sentiment de tăndrețe, care, de altfel, nu mai era un secret între ei. Cyprien se felicita, fie și numai pentru că tentativa sa provocase o efuziune mai intimă din partea domnișoarei Watkins... și-și continuă curajos munca.

— Ceea ce fac aici, domnișoara Alice, este pentru noi doi! îi repetă el. Dar miss Watkins, auzind ce se vorbea în claim-uri, trăia într-o teamă perpetuă.

Și nu fără motiv! Împotriva lui Cyprien se acumulau proteste care n-aveau să rămână totdeauna la stadiul învinuirilor și nici măcar al amenințărilor, putând să ajungă până la un început de execuție.

În adevăr, într-o seară, venind să vadă cuporul, Cyprien își găsi laboratorul devastat. În timpul lipsei lui Bardik, o ceată de oameni, profitând de întuneric, distrusese în câteva minute opera multor zile de muncă. Zidăria fusese dărâmată, mașina de încălzit sfărâmată, focurile stinse, ustensilele sparte și împrăștiate. Nu rămăsese nimic din materialul care-l costase atâtea griji și eforturi pe Tânărul inginer. Totul trebuia luat de la început – dacă era un om care nu cedează în fața forței – sau trebuia să abandoneze partida.

— Nu, strigă el, nu! Nu voi ceda și mâine voi introduce o plângere împotriva celor care mi-au distrus bunurile! Vom vedea dacă există o justiție în Griqualand!

Exista una, dar nu cea pe care se bizuia Tânărul inginer.

Fără să spună nimănuim nimic, fără să-i comunice măcar domnișoarei Watkins ce se întâmplase, de teamă să nu-i provoace o nouă spaimă, Cyprien se întoarse acasă și se culcă, ferm hotărât ca a doua zi să introducă plângerea, chiar dacă ar fi trebuit să meargă până la guvernatorul Coloniei Capului.

Dormea de două-trei ore când zgometul ușii ce se deschidea îl trezi brusc.

Cinci oameni cu măști negre, înarmați cu revolvele și puști, intrară în cameră. Aveau lanterne cu sticla convexă – numite în țările de limba engleză „bull's eyes”, ochi de bou – și se rânduiau în tăcere în jurul patului.

Cyprien nu luă nicio clipă în serios această manifestare, mai mult sau mai puțin tragică. Crezu că e o glumă și începu întâi să râdă, cu toate că, în realitate, n-avea chef de aşa ceva și găsea farsa de un gust detestabil.

Dar o mâna brutală i se așeza pe umăr și unul dintre oamenii mascați, despădurind o hârtie pe care o avea în mâna, citi, cu o voce, care nu avea nimic glumeț, următoarele:

„Cyprien Méré,

Prin aceasta îți facem cunoscut că tribunalul secret al taberei din Vandergaart, compus din douăzeci și doi membri și acționând în numele salvării generale, astăzi, la douăzeci și cinci de minute după miezul nopții, te-a condamnat în unanimitate la moarte.

Ești bănuit și s-a dovedit că, printr-o descoperire nedorită și neloială, ai primejduit interesele și viața tuturor oamenilor care, fie în Griqualand, fie în alte locuri, se ocupă cu căutarea, șlefuirea și vânzarea diamantelor – precum și a familiilor acestora.

Tribunalul a hotărât, în înțelepciunea sa, că o astfel de descoperire trebuie să fie nimicită și că moartea unuia singur este preferabilă celei a mai multor mii de creațuri umane.

Tribunalul a decretat că vei avea zece minute pentru a te pregăti să mori, că vei putea să-ți alegi singur felul morții, că toate hârtiile îți vor fi arse, în afara de o scrisoare deschisă pe adresa ruedelor apropiate și că locuința îți va fi rasă până la temelie.

Așa vor păti toți trădătorii!”

Auzindu-se astfel condamnat, Cyprien își pierdu aproape cu totul siguranța de la început și se întrebă dacă această comedie sinistră, date fiind obiceiurile sălbaticice ale ținutului, nu era mai serioasă decât își închipuise.

Omul care îl ținea de umăr îi înălătură ultimele îndoieri în această privință.

— Ridică-te imediat! îi zise el, răstit. N-avem timp de pierdut!

— E un asasinat! răspunse Cyprien și sări hotărât din pat, pentru a se îmbrăca cărând sumar.

Era mai mult revoltat decât emoționat și își concentră toată puterea gândirii asupra celor ce i se întâmplau, cu sângele rece cu care s-ar fi apucat să studieze o problemă de matematică. Cine erau acești oameni? Nu reușea să ghicească, nici după timbrul vocilor. Fără îndoială, cei pe care-i cunoștea personal, dacă se aflau printre ei, tăceau, prudenți.

— Ai ales între diferitele feluri de a muri? continuă omul mascat.

— Nu am de făcut nicio alegere și nu pot decât să protestez împotriva crimei odioase de care vă veți face vinovați! răspunse Cyprien cu o voce fermă.

— Protestează, dar tot vei fi spânzurat! Ai de lăsat vreo dispoziție scrisă?

— Nimic pe care-aș putea să-l încredințez unor asasini!

— Atunci, la drum! porunci șeful.

Doi oameni se aşezără de o parte și de alta a Tânărului inginer și cortegiul, astfel format, se îndrepta spre ușă.

Dar în clipa aceea se produse un incident cu totul neașteptat. Un om se năpusti dintr-un salt în mijlocul acestor justițiai ai Vandergaart-Kopje-ului.

Era Matakit. Tânărul cafru, care dăduse târcoale, noaptea, taberei, fusese mânat de instinct pe urmele acestor oameni mascați, în momentul în care se îndreptau spre cabana Tânărului inginer, pentru a forța ușa. Acolo, auzise tot ce se vorbise și înțelesese pericolul ce-l amenință pe stăpânul său. Imediat, fără să ezite, fără să țină seama de orice i s-ar fi putut întâmpla, îi dăduse în lături pe mineri și se aruncase la picioarele lui Cyprien.

— Tăicuțule, de ce vor să te omoare? strigă el, cramponându-se de stăpânul său, în ciuda eforturilor pe care le făcea oamenii mascați pentru a-l îndepărta.

— Pentru că am făcut un diamant artificial! răspunse Cyprien, strângând cu emoție mâinile lui Matakit, care nu voia să se dezlicească de el.

— Oh, tăicuțule, cât sunt de nenorocit și cât mi-e de rușine pentru ce-am făcut! repeta plângând Tânărul cafru.

— Ce vrei să spui? strigă Cyprien.

— Da! Voi mărturisi totul, pentru că vor să te omoare! strigă Matakit. Da!... pe mine trebuie să mă omoare... căci eu am pus diamantul cel mare în cuptor!

— Dați-l la o parte pe urlătorul acesta! zise şeful bandei.

— Vă repet că eu am pus diamantul în aparat! continua Matakit, zbătându-se. Da!... Eu l-am înselat pe tăicuțul!... Eu l-am făcut să cred că experiența i-a reușit!...

Punea o energie atât de sălbatică în protestele sale, încât sfârșiră prin a-l asculta.

— E adevărat? întreba Cyprien, surprins și dezamăgit de ceea ce auzea.

— Da! De o sută de ori da...! E adevărat!

Acum era aşezat pe pământ și toți îl ascultau, căci ceea ce spunea schimba cu totul lucrurile.

— În ziua marii surpăriri de teren, continuă el, când am rămas îngropat sub dărâmături, găsisem diamantul cel mare!... Îl țineam în mâna și mă gândeam cum să-l ascund, când peretele a căzut peste mine, ca să mă pedepsească pentru acest gând criminal!... Când mi-am revenit în simțiri, am regăsit această piatră în patul unde tăicuțul pușese să mă ducă!... Am vrut să i-o dau, dar mi-a fost rușine să mărturisesc că eram un hoț și am așteptat un prilej potrivit!... La câțiva timp după aceea, tăicuțul a vrut să încearcă să facă un diamant și mi-a dat în grija întreținerea focului!... Dar iată că a doua zi, pe când eram singur în laborator, aparatul a făcut explozie cu un zgomot groaznic și puțin a lipsit să nu fiu omorât de sfărâmături!... Atunci, m-am gândit că tăicuțul o să se necăjească, pentru că experiența nu-i reușise!... Am pus în țeava de tun, care crăpase, diamantul cel mare, bine învelit într-un pumn de pământ și m-am grăbit să repar cuptorul, pentru ca să nu observe nimic!... Apoi am așteptat în tăcere și, când a găsit diamantul, tăicuțul a fost foarte bucuros.

Un hohot de râs formidabil, pe care cei cinci oameni nu putură să și-l rețină, însotî ultimele cuvinte ale lui Matakit.

Cyprien nu râdea defel și-si mușcă buzele de necaz.

Era imposibil că tonul Tânărului cafru să te îñsele!

Povestirea lui era evident adevărată! În zadar căuta Cyprien în amintire sau în imagine motive pentru a se îndoii de ea și a o contrazice! În zadar își spunea:

„Un diamant natural, expus la o temperatură ca aceea din cuptor, s-ar fi volatilizat...”

Simplul bun-simț îi riposta că, apărată de un strat de argilă, gema putea foarte bine să scape de acțiunea căldurii, sau să o suporte numai parțial!

Poate că tocmai acestei coaceri îi datora culoarea sa neagră! Poate că se volatilizase și se recristalizase în coaja sa!

Toate aceste gânduri se acumulau în creierul Tânărului inginer și se îmbinau acolo cu o rapiditate extraordinară.

Era uluit.

— Îmi amintesc foarte bine că am văzut bulgărele de pământ în mâna cafrului, în ziua surpării de teren, observă unul dintre oameni, când ilaritatea se mai calmase... Îl ținea atât de strâns cu degetele lui încleștate, încât au renunțat să i-l mai scoată din mâna!

— Nu mai e nici cea mai mică îndoială! răspunse altul. Parcă e posibil să fabrici diamante? Suntem proști că am crezut aşa ceva!... E ca și cum ai vrea să fabrici o stea! Si începură iar să râdă.

Cyprien suferea desigur mai mult din pricina veseliei lor, decât suferise din pricina brutalității lor. În sfârșit, după ce cei cinci bărbați se consultară în șoaptă, șeful lor luă cuvântul:

— Suntem de părere că este cazul să amânăm executarea sentinței pronunțată împotriva dumitale, Cyprien Méré! Vei fi liber! Dar amintește-ți că aceasta sentință te urmărește mereu! Un cuvânt, un semn pentru informarea poliției și vei fi lovit fără milă!... Cine are urechi de auzit, să audă! zise și, urmat de însotitorii săi, se îndrepta spre ușă. Camera rămase cufundată în întuneric.

Cyprien ar fi putut să se întrebe dacă nu fusese jucăria unui coșmar. Dar suspinele lui Matakit, care se lungise la pământ și plângea zgomotos, cu capul în mâini, nu-i permiteau să credă că tot ceea ce se petrecuse nu fusese aievea.

Așadar, totul era adevărat! Scăpase de la moarte, dar cu prețul unei umiliri dintre cele mai cumplite! El, inginer de mine, el, elev al Școlii Politehnice, chimist distins, geolog ajuns celebru, se lăsase înșelat de șiretenia grosolană a unui cafru! Sau, mai degrabă, datora această eroare monumentală propriei sale vanități, înfumurării sale ridicolе! Împinsese orbirea lui până la a găsi o teorie pentru formarea cristalelor!... Nimic nu era mai ridicol!... Oare nu doar natura, cu concursul secolelor, poate duce la

bun sfârșit asemenea opere?... Și totuși, cine nu s-ar fi înselat în fața acestei aparențe? El spera în succes, pregătise totul spre a-l atinge și trebuia în mod logic să credă că-l obținuse!... Chiar dimensiunile anormale ale diamantului erau de natură să întrețină această iluzie!... Chiar un Despretz ar fi împărtășit-o!... Nu se întâmpla în fiecare zi asemenea erori?... Nu vedem numismații cei mai pricepuți luând, drept adevărate, medalii false?

Cyprien încerca să se îmbărbăteze în felul acesta. Dar, deodată, îl îngheță un gând:

„Și memoriul meu către Academie!... Numai de n-ar fi pus mâna pe el bandiții ăștia!”

Aprinse o lumânare. Nu! Slavă cerului, memoriul era încă acolo! Nimeni nu-l văzuse!... Nu se liniști decât după ce îl arse.

Durerea lui Matakit era atât de sfâșietoare, încât se hotărî să i-o potolească. Nu fu greu. La primele cuvinte binevoitoare ale tăicuțului, bietul băiat păru că renaște. Dar dacă Cyprien trebui să-l asigure că nu-i păstra nicio pică și că-l ierta din toată inima, era cu condiția să nu mai îndrăznească altă dată să-l înșele.

Matakit îi făgădui în numele a tot ce avea mai sfânt și stăpânul său mergând să se culce, făcu și el la fel.

Astfel se încheie această scenă care s-ar fi putut sfârși tragic!

Dar, dacă ea se încheie astfel pentru Tânărul inginer, nu același lucru se întâmplă și cu Matakit.

În adevăr, a doua zi, când se știu că *Steaua Sudului* nu era decât un diamant natural, că acest diamant fusese găsit de Tânărul cafru, care-i cunoștea foarte bine valoarea, toate bănuielile împotriva lui se treziră cu și mai multă putere.

John Watkins striga în gura mare. Numai acest Matakit putea fi cel care furase inestimabila piatră! După ce se gândise o dată să și-o însușească – nu mărturisise? – e sigur că el o furase din sala banchetului.

Oricât protesta Cyprien, garantând pentru cinstea cafrului, nimeni nu-i dădea crezare – ceea ce dovedește cu prisosință că Matakit, care jura că este nevinovat, avusese de o sută de ori dreptate fugind și greșise de o sută de ori revenind în Griqualand.

Atunci, Tânărul inginer, care nu voia să renunțe la părerea lui, folosi un argument la care nu se aștepta nimeni și care, în intenția lui, trebuia să-l salveze pe Matakit.

— Cred în nevinovăția lui Matakit, îi spuse lui John Watkins și, de altfel, chiar dacă ar fi vinovat, asta nu mă privește decât pe mine! Natural sau artificial, diamantul era al meu înainte de a-l fi oferit domnișoarei Alice...

— Ah, era al dumitale?! replică Mr. Watkins, pe un ton deosebit de batjocoritor.

— Fără îndoială! răspunse Cyprien. N-a fost găsit pe claim-ul meu de Matakit, care era în serviciul meu?

— Nimic mai adevărat, răspunse fermierul și, în consecință, el este al meu, chiar în baza clauzelor contractului nostru, deoarece primele trei diamante găsite pe terenul arendat de dumneata trebuiau să-mi fie date în deplină proprietate! Cyprien, uluit, nu putu răspunde nimic.

— Cererea mea e dreaptă? întreba Mr. Watkins.

— Întru totul dreaptă! răspunse Cyprien.

— Ți-aș fi foarte obligat dacă ai recunoaște în scris, dreptul meu, pentru cazul în care am reuși să-l facem pe acest ticălos să restituie diamantul pe care l-a furat cu atâta nerușinare!

Cyprien lua o foaie de hârtie albă și scrise:

Recunosc că diamantul găsit pe claim-ul meu de un cafru, aflat în serviciul meu, este, potrivit clauzelor contractului meu de concesiune, proprietatea domnului John Watkins.

CYPRIEN MÉRÉ

Iată o împrejurare care făcea să piară toate visele Tânărului inginer. În adevăr, dacă diamantul mai reapărea vreodată, el aparținea, nu cu titlul de cadou, ci ca proprietate, lui John Watkins – și un nou abis, pe care atâtea milioane trebuiau să-l astupe, se deschidea între Alice și Cyprien.

Totodată, dacă cererea fermierului era dăunătoare intereselor celor doi tineri, ea era cu mult mai dăunătoare pentru Matakit! Acum, paguba era a lui John Watkins!... John Watkins fusese cel furat!... Și John Watkins nu era omul care să renunțe la o urmărire, când credea că îl are în mâna pe hoț.

Așa că nenorocitul cafru fu arestat, închis și judecat în mai puțin de douăsprezece ore, apoi, în ciuda a tot ce putuse declara Cyprien în favoarea lui, condamnat să fie spânzurat... dacă nu se hotără sau nu reușea să restituie *Steaua Sudului*.

Or, cum, în realitate, nu putea să o restituie, deoarece nu o luase niciodată, soarta lui era clară și Cyprien nu mai știa ce să facă pentru a-l salva pe nenorocitul pe care se încăpățâna să-l creadă nevinovat.

XXII

Un nou tip de mină

Miss Watkins aflase tot ce se petrecuse, atât de scena cu oamenii mascați, cât și despre eșecul atât de neplăcut, suferit de Tânărul inginer.

— Ah, domnule Cyprien, îi zise ea, imediat ce o puse la curent cu cele petrecute, oare nu valorează viața dumitale mai mult decât toate diamantele lumii?!

— Draga Alice...

— Să nu ne mai gândim la toate astea și renunță de acum înainte la acest fel de experiențe!

— Îmi ordoni...? întrebă Cyprien.

— Da! Da! Răspunse Tânărul. Îți ordon să încetezi, după cum ți-am ordonat să începi... dacă binevoiești să primești ordine de la mine!

— După cum vreau să le și execut pe toate! răspunse Cyprien, luând mâna pe care i-o întindea miss Watkins.

Dar când Cyprien îi aduse la cunoștința condamnarea lui Matakit, ea fu consternată – mai ales când află contribuția tatălui său la aceasta condamnare.

Nici ea nu credea în vinovăția bietului cafru! Și ea, ca și Cyprien, ar fi vrut să facă totul pentru a-l salva! Dar cum să procedeze și, mai ales, cum să-l atragă pe John Watkins, devenit reclamant de neclintit în această afacere, de partea nenorocitului împotriva căruia el însuși aruncase cele mai nedrepte acuzații?

Trebuie adăugat că fermierul nu putuse obține nicio mărturisire de la Matakit, nici arătându-i spânzurătoarea ridicată pentru el, nici făcându-l să spere în iertarea sa, dacă ar fi vorbit. Silit deci să renunțe la orice speranță de a mai regăsi *Steaua Sudului*, John Watkins devenise groaznic de morocănos. Nu se mai putea sta de vorbă cu el. Totuși, fiica sa vră să încerce o ultimă intervenție.

A doua zi după condamnarea lui Matakit, Mr. Watkins, suferind de gută ceva mai puțin ca de obicei, profitase de răgaz pentru a-și pune hârtiile în ordine.

Așezat la un birou mare cu cilindru, din lemn de abanos, încrustat cu marchetărie galbenă – încântătoare epava a dominației olandeze, ajunsă

după destule aventuri în acest colț pierdut al Griqualand-ului – își trecea în revistă diferitele sale titluri, contractele, corespondența.

În spatele lui, Alice, aplecată peste lucrul său de mână, broda fără să dea prea mare atenție struțului Dada, care umbla de colo-colo prin salon, cu gravitatea lui obișnuită, când aruncând o privire pe fereastră, când privind cu ochii lui mari, aproape omenești, mișcările lui Mr. Watkins și ale fricei sale. Deodată, o exclamație a fermierului o făcu pe miss Watkins să-și ridice iute capul:

— Acest animal e insuportabil! zise el. Mi-a luat un document!... Dada!... Aici!... Dă-mi-l imediat!

Abia articulate aceste cuvinte, ele fură urmate de un torrent de injurii.

— Ah, animalul ăsta oribil l-a înghițit!... Un document de cea mai mare importanță!... Chiar copia legalizată a decretului care ordona punerea în exploatare a Kopje-ului meu!... E intolerabil!... Dar am să i-l scot eu din gâtlej, de-ar trebui să-l sugrum...

John Watkins, roșu de furie, scos din fire, se ridicase brusc de la birou. El alergă după struț, care se învârti de două-trei ori prin încăpere și sfârși prin a sări pe fereastră, care era la același nivel cu pământul.

— Tată, spuse Alice, mâhnită de această nouă poznă a favoritului ei, liniștește-te, te rog! Ascultă-mă!... Ai să te îmbolnăvești!

Dar furia lui Mr. Watkins ajunsese la culme. Fuga struțului îl exasperase.

— Nu, făcu el cu vocea sugrumată, e prea de tot!... Trebuie să se isprăvească odată!... Nu pot să renunț la cel mai important dintre titlurile mele de proprietate!... Un glonte în cap îl va potoli pe tâlharul ăsta!... Voi avea documentul meu, te asigur!

Alice îl urmă plângând.

— Te rog, tată, îndură-te de bietul animal! Hârtia asta e chiar atât de importantă?... Nu se poate obține un alt exemplar?... Vrei să mă îndurerez omorându-l în fața mea pe bietul Dada, pentru o greșeală atât de mică?

Dar John Watkins nu voia să audă nimic și privea în toate părțile, căutându-și victimă.

În sfârșit, zări struțul în clipa în care se retrăgea înspre cabana ocupată de Cyprien Méré. Îndată, ducând pușca la umăr, fermierul îl ochi; dar Dada, ca și cum ar fi ghicit proiectele ucigașe urzite împotriva lui, cum văzu aceasta mișcare, se și grăbi să se pună la adăpost în spatele clădirii.

— Așteaptă!... Așteaptă!... Te găsesc eu, animal blestemat! strigă John Watkins, îndreptându-se spre cabană.

Din ce în ce mai însăspăimântată, Alice îl urmă pentru a încerca o ultimă intervenție.

Ajunsă astfel amândoi în fața casei Tânărului inginer și o ocoliră. Niciodată de struț! Dada era invizibil! Totuși, n-avea cum să fi coborât măgura, căci l-ar fi zărit în împrejurimile fermei. Trebuia să-și fi căutat un refugiu în cabană, prin una dintre ușile sau ferestrele din spate. Așa gândeau John Watkins. Așa că se grăbi să se întoarcă și să bată la ușa principală. Veni chiar Cyprien să deschidă.

— Domnul Watkins?... Miss Watkins?... Încântat să vă văd la mine! spuse el, destul de surprins de această vizită neașteptată.

Fermierul, gâfâind, îi explică chestiunea în câteva cuvinte, dar cu ce furie!

— Ei bine, să-l căutăm pe vinovat! răspunse Cyprien, invitându-i în casă pe John Watkins și pe Alice.

— Și-ți garantez că-i viu eu de hac! repetă fermierul, agitându-și arma ca pe un tomahawk.

În aceeași clipă, o privire rugătoare a fetei îi mărturisi lui Cyprien oroarea cu care aștepta execuția proiectată. Așa că Tânărul inginer lua o hotărâre rapidă și foarte simplă: nu va găsi struțul.

— Li, îi strigă el în francizea chinezului, care tocmai intra în casa, bănuiesc că struțul trebuie să fie în camera ta! Prinde-l și încearcă să-l fac scăpat, în timp ce eu îl voi plimba pe domnul Watkins în partea opusă!

Din nenorocire, acest frumos plan era vulnerabil în esență lui. Struțul se refugiase tocmai în prima cameră unde începură căutările. Era acolo, făcându-se mic de tot, cu capul ascuns sub un scaun, dar la fel de vizibil ca soarele de amiază.

Mr. Watkins se aruncă asupra lui.

— A, ticălosule, s-a isprăvit cu tine! zise el.

Totuși, oricât era de pornit, se opri o clipă în fața acestei enormități: să tragă un foc de pușcă la o distanță foarte mică, într-o casă care, cel puțin provizoriu, nu mai era a lui. Alice se întoarse, plângând, ca să nu vadă ceea ce avea să urmeze. În clipa aceea, mâhnirea ei profundă îi sugeră Tânărului inginer o idee strălucită.

— Domnule Watkins, zise el deodată, nu țineți decât să vă căpătați documentul, nu-i aşa?... Ei bine, este cu totul inutil să-l omorâți pe Dada

pentru asta! E suficient să i se deschidă stomachul, de unde documentul n-a putut încă să treacă mai departe! Îmi permiteți să fac această operație? Am urmat un curs de zoologie la Museum¹² și cred că am să mă descurg destul de bine!

Fie că această perspectivă de vivisectionă măgulea instinctele de răzbunare ale fermierului, fie că mânia începea să i se potolească sau că era mișcat, fără voie, de durerea reală a ficei sale, se lăsa înduplecă și consuma să accepte aceasta cale de mijloc.

Dar cu niciun chip nu admitea să-și piardă documentul! declară el. Dacă nu se găsea în stomach, trebuia căutat în altă parte! Avea nevoie de el, neapărat!

Operația nu era atât de simplă cum s-ar fi putut crede la prima vedere, după atitudinea resemnată a bietului Dada. Un struț, chiar de dimensiuni mici, are o forță cu adevărat de temut. Abia atins de bisturiul chirurgului improvizat, fără îndoială că pacientul avea să se revolte, să se înfurie, să se zbată cu turbare. Așa că Li și Bardik fura chemeți să-l asiste pe Cyprien, ca ajutoare.

S-a căzut de acord ca struțul să fie mai întâi legat. Pentru asta, se luară frânghii din provizia pe care Li o avea întotdeauna în camera sa. Apoi, printr-un sistem de piedici și de noduri, legără picioarele și ciocul bietului Dada, care fu pus în imposibilitate să încerce cea mai mică rezistență.

Cyprien nu se mulțumi cu atât. Pentru a cruța sensibilitatea domnișoarei Watkins, vru să-l scutească de orice suferință pe struțul ei, acoperindu-i capul cu o compresă îmbibată cu cloroform.

Apoi începu operația, nu fără oarecare îngrijorare în privința urmărilor.

Alice, mișcată de aceste pregătiri preliminare, palidă ca o moartă, se refugiase în camera vecină.

Cyprien începu prin a pipăi baza gâtului animalului, pentru a-și da seama de poziția pipotei. Nu era un lucru greu, căci aceasta pipotă forma în partea superioară a regiunii toracice o masă considerabilă, dură, rezistentă, pe care degetele o simțeau foarte bine în mijlocul părților moi dimprejur.

Cu ajutorul unui briceag, pielea gâtului fu crestată cu atenție. Era largă și moale ca la un curcan, acoperită cu un puf cenușiu, care putea fi ușor îndepărtat. Această incizie aproape că nu săngera și fu tamponată curat cu o bucată de pânză udă.

Cyprien identifică mai întâi două sau trei artere importante și avu grija să le dea la o parte cu niște cârlige mici de sărmă, pe care le încredință lui Bardik. Apoi, desfăcu un țesut alb, sidefiu, care închidea o cavitate vastă deasupra claviculelor și dădu curând la iveală pipota struțului.

Închipuiți-vă o pipotă de găina, cam de o sută de ori mai mare ca volum, grosime și greutate și vă veți face o idee destul de exactă despre acest rezervor.

Pipota lui Dada se prezintă ca un buzunar cafeniu-închis, umplut de alimentele și corporile străine pe care lacomul animal le înghițise în acea zi, sau poate chiar cu mult mai înainte. Era destul să vezi acest organ cărnos, puternic, sănătos, pentru a înțelege că nu era niciun pericol să-l ataci hotărât.

Înarmat cu cuțitul de vânătoare pe care Li i-l puse în îndemâna, după ce îl ascuțise în prealabil, Cyprien făcu o tăietură adâncă în această masă.

După producerea acestei fisuri, era ușor de introdus mâna până la fundul pipotei.

Imediat fu recunoscut și scos afară documentul atât de regretat de Mr. Watkins. Era făcut ghem, puțin motitolit, fără îndoială, dar intact.

— Mai este ceva, zise Cyprien, care băgase din nou mâna în cavitate, de unde scoase, de data asta, o bilă de fildes.

— Bila de cărpit a domnișoarei Watkins! strigă el. Și când te gândești că au trecut mai mult de cinci luni de când a înghițit-o Dada!... Evident, n-a putut trece prin orificiul interior!

După ce-i dădu bila lui Bardik, el își relua explorările, cum ar fi făcut un arheolog între zidurile unui vechi castru roman.

— Un sfeșnic de aramă! strigă el, uimit, scoțând afară, aproape imediat, unul din aceste modeste ustensile, strivit, sfărâmat, turtit, oxidat, totuși ușor de recunoscut.

Râsetele lui Bardik și ale lui Li devinăriă atât de zgombatoase, încât chiar Alice, care reintrase în cameră, nu se putu reține să nu li se alăture.

— Monezi!... O cheie!... Un pieptene din corn!... reluată Cyprien, urmându-și inventarul.

Deodată păli. Degetele sale întâlniseră un obiect de o formă excepțională!... Nu putea fi nicio îndoială în legătură cu ceea ce era! Și totuși, nu îndrăznea să creadă într-un asemenea noroc!

În sfârșit, își scoase mâna din cavitate și ridică obiectul pe care îl apucase... Ce mai strigăt ieși din gura lui John Watkins!

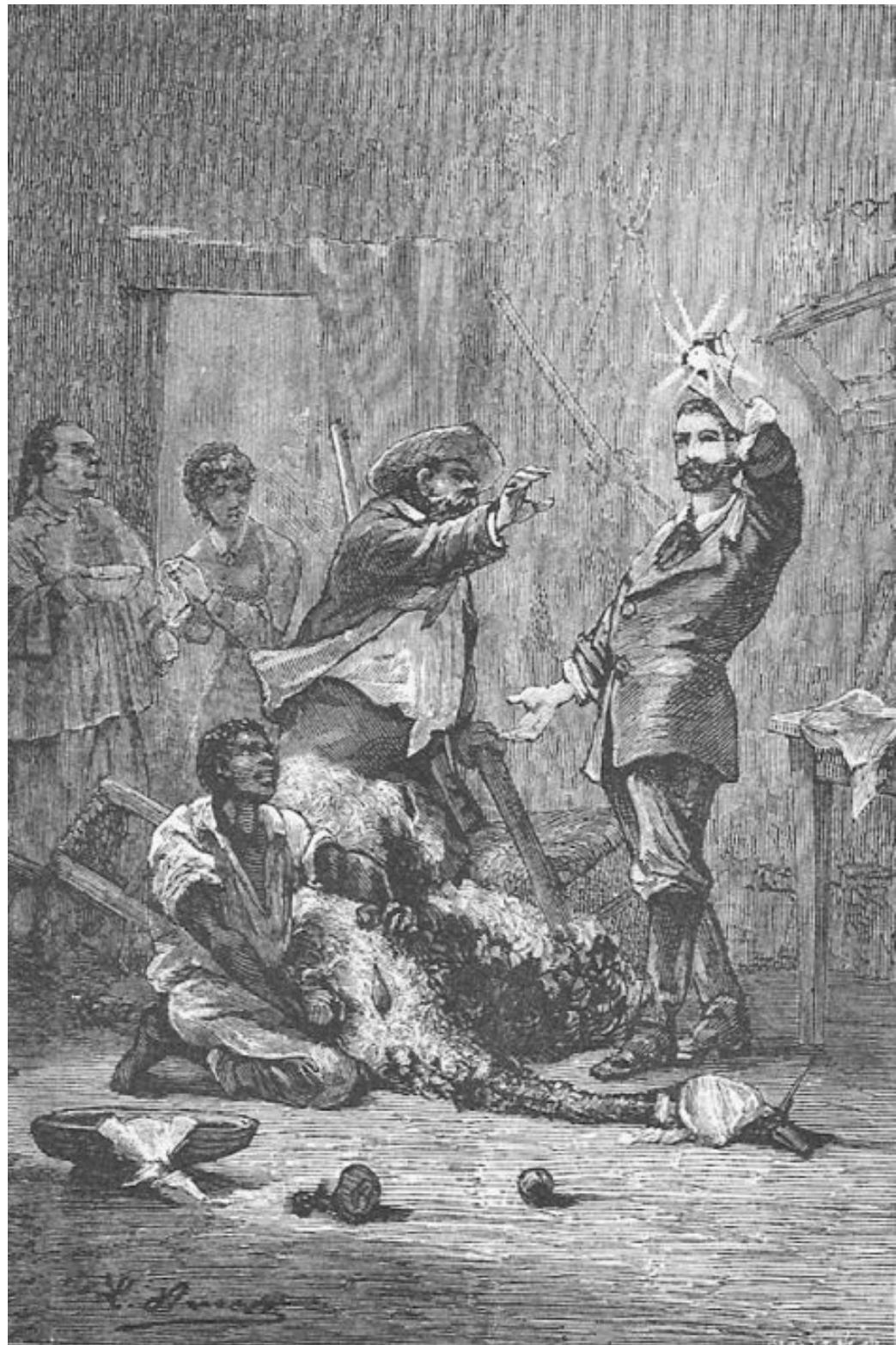
— *Steaua Sudului!*

Da!... Faimosul diamant fusese regăsit intact, fără să-și fi pierdut nimic din strălucirea lui și scânteia, în lumina care intra pe fereastră, ca o constelație!

Numai că, lucru extraordinar și care îi izbi imediat pe toți martorii scenei, își schimbase culoarea.

Din negru cum era înainte, *Steaua Sudului* devenise roz, de un roz minunat, care mărea și mai mult, dacă e posibil, limpezimea și splendoarea sa.

— Nu crezi că asta îi scade prețul? întrebă cu interes Mr. Watkins, imediat ce putu vorbi, căci surpriza și

bucuria îi tăiaseră la început respirația.

— Niciun pic! răspunse Cyprien. Dimpotrivă, e o curiozitate în plus, care clasează această piatră în familia atât de rară a „diamantelor cameleon!...” Hotărât lucru, se pare că nu e frig în pipota lui Dada, deoarece schimbările de nuanță ale diamantelor colorate se datorează variației subite de temperatură, după cum s-a semnalat destul de des în cadrul societăților științifice!

— A!... Slavă cerului, iată-te regăsit, frumosule! repeta mereu Mr. Watkins, strângând diamantul în mână, ca pentru a se asigura că nu visează. Prea multe griji mi-ai făcut cu escapada ta, stea ingrată, ca să te mai las vreodată să fugi!

Și el îl ridica în dreptul ochilor, îl mângâia cu privirea și părea gata să-l îngheță, urmând pilda lui Dada!

În acest timp, Cyprien, cerând de la Bardik un ac cu ață groasă, cusu cu grijă pipota struțului, apoi, după ce închise printr-o altă cusătură incizia făcută la gât, îi desfăcu legăturile care-l făceau neputincios.

Dada, foarte abătut, stătea cu capul plecat și nu părea de loc dispus să fugă.

— Crezi că o să-și revină, domnule Cyprien? întrebă Alice, mai mișcată de suferințele favoritului ei, decât de reapariția diamantului.

— Cum adică, miss Watkins, să nu cred că-și va reveni?! răspunse Cyprien. Îți închipui că aş fi încercat operația dacă n-aș fi fost sigur?... Nu! În trei zile, nici nu va mai simți că a fost operat și nu vor trece două ore până va începe să-și umple din nou buzunarul pe care i l-am golit!

Liniștită de această promisiune, Alice adresă Tânărului inginer o privire recunoscătoare care îl răsplătea pentru toată truda.

În acest moment, Mr. Watkins, reușind să se convingă că era în toate mințile și că regăsise într-adevăr steaua sa minunată, părăsi fereastra.

— Domnule Méré, zise el cu glas maiestuos și solemn, mi-ai făcut un mare serviciu și nu știu cum voi putea vreodată să mă achit pentru asta!

Inima lui Cyprien începu să bată cu putere.

Să se achite!... Ei! Mr. Watkins avea un mijloc foarte simplu! Îi era atât de greu să-și țină promisiunea și să-i dea pe fiica sa, pe care o făgăduise celui care ar aduce *Steaua Sudului*?! În adevăr, nu era ca și cum ar fi adus-o din fundul Transvaal-ului?

Iată ce-și spunea, dar era prea mândru ca să se exprime cu voce tare, fiind aproape sigur, de altfel, că gândul acesta se va ivi de la sine în capul fermierului.

Totuși, John Watkins nu spuse nimic despre asta și, după ce făcu semn fizicei sale să-l urmeze, părăsi cabana și se întoarse la locuința sa.

E de la sine înțeles că, după câteva minute, Matakit își recapătă libertatea. Dar lipsise foarte puțin ca nenorocitul să fi plătit cu viața lăcomia lui Dada și, în adevăr, scăpase ca prin urechile acului.

XXIII

Statuia comandorului

Fericitul John Watkins, acum cel mai bogat fermier al Griqualand-ului, după ce dăduse un prim banchet, pentru a sărbători nașterea *Stelei Sudului*, nu putea decât să dea un al doilea, pentru a-i sărbători regăsirea. Numai că, de astă dată, putem fi siguri că aveau să se ia toate măsurile de precauție pentru ca diamantul să nu mai dispară – și nici Dada nu mai fu invitat la petrecere.

În după-amiaza zilei următoare, festinul se desfășură în toată splendoarea lui.

De dimineață, John Watkins îi invitase pe toți comesenii săi obișnuiți, comandase la măcelăriile districtului cantități de carne care ar fi ajuns să sature o companie de infanterie, îngrămădise în cămară toate proviziile, toate cutiile de conserve, toate sticlele de vinuri și de lichioruri străine pe care le putuseră furniza localurile din împrejurimi.

La ora patru după-amiază, masa era aranjată în sala cea mare, sticlele aşezate în ordine pe bufet și sferturile de bou și de oaie puse la fript.

La ora șase, invitații începură să sosească, îmbrăcați în cele mai frumoase veșminte. La șapte, tonul conversației era atât de ridicat, încât i-ar fi fost greu unei trâmbițe să domine gălăgia. Se aflau acolo Mathys Pretorius, care și recăpătase liniștea de când nu se mai temea de farsele de prost gust ale lui Annibal Pantalacci, Thomas Steel, în plină forță și sănătate, samsarul Nathan, fermieri, mineri, negustori, ofițeri de poliție.

La porunca domnișoarei Alice, Cyprien nu putuse refuza să asiste la acest banchet, deoarece fata era silită să apară și ea. Dar amândoi erau destul de triști, căci – lucru prea evident – de cincizeci de ori milionarul Watkins nu se mai putea gândi să-și dea fiica unui mic inginer „care nu știe nici măcar

să fabrice diamante!” Da, egoistul moșneag ajunsese să-l trateze astfel pe Tânărul savant, căruia îi datora, în realitate, noua sa bogătie!

Banchetul se desfășura, deci, în mijlocul entuziasmului prea puțin reținut al comesenilor.

În fața fericitului fermier – și nu în spatele lui, de data asta – *Steaua Sudului*, așezată pe o perniță de catifea albastră, sub dublul adăpost al unei colivii din bare de metal și al unui glob de sticlă, scânteia la lumina lumânărilor.

Se închinase până atunci de zece ori pentru frumusețea ei, pentru limpezimea ei, pentru strălucirea ei fără egal.

Era o căldură apăsătoare.

Izolată și parcă retrasă în sine, în mijlocul tumultului, miss Watkins părea că nu aude nimic. Îl privea pe Cyprien, tot atât de abătut ca și ea și era gata să plângă.

Trei lovitură puternice în ușa sălii făcură să înceteze brusc zgomotul discuțiilor și clinchetul paharelor.

— Intră! strigă Mr. Watkins, cu vocea sa răgușită. Oricine ai fi, vii tocmai la timp, dacă ți-i sete! Ușa se deschise. Silueta deșirată și descărnată a lui Jacobus Vandergaart se ivi în prag.

Toți comesenii se priviră, foarte surprinși de această apariție neașteptată. Întregul ținut cunoștea foarte bine motivele dușmaniei dintre cei doi vecini, John Watkins și Jacobus Vandergaart, aşa încât un freamăt surd făcu înconjurul mesei. Fiecare se aștepta la ceva grav.

Se lăsase o tacere adâncă. Toți ochii erau îndreptați spre bătrânușul șlefuitor cu părul alb. Acesta, în picioare, cu brațele încrucișate pe piept, cu pălăria pe cap, îmbrăcat cu redingota sa lungă, neagră, de zile mari, părea însuși spectrul răzbunării.

Mr. Watkins se simți cuprins de o spaimă ciudată și de un tremur ascuns. El păli sub stratul roșu-aprins pe care vechile deprinderi alcoolice i-l imprimaseră definitiv pe pomeți. Totuși, fermierul încerca să lupte împotriva acestui sentiment nelămurit, pe care nu și-l putea explica, adresându-se lui Jacobus:

— Ei, e multă vreme, vecine Vandergaart, de când nu mi-ai făcut favoarea să mă vizitez! Ce vânt te aduce în această seară?

— Vântul justiției, vecine Watkins! răspunse cu răceală bătrânușul. Vin să-ți spun că dreptatea va triumfa în sfârșit și va ieși la iveală, după o eclipsă de

șapte ani! Vin să te anunț că a sunat ceasul compensației, că îmi recapăt bunul și că acest Kopje, care a purtat totdeauna numele meu, îmi aparține de acum înainte în mod legal, cum n-a încetat niciodată să-mi aparțină din punct de vedere al dreptății!... John Watkins, m-ai deposedat de pământul pe care eram stăpân!... Astăzi, legea te deposedează pe dumneata și te obligă să-mi restitu ceea ce mi-ai luat!

Pe cât se simțise de înfiorat John Watkins la început, de apariția neașteptată a lui Jacobus Vandergaart și de pericolul vag pe care ea părea să-l anunțe, pe atât natura sa, sangvină, violentă, îl îndemna acum să înfrunte deschis un pericol direct și bine precizat. Așa că, lăsându-se pe spătarul fotoliului, începu să râdă disprețitor.

— Moșneagul e nebun! spuse el, adresându-se comesenilor. Am crezut totdeauna că-i lovit cu leuca!... Se pare că, de câțva timp, boala s-a agravat!

Cei din jurul mesei aplaudară aceasta grosolanie. Jacobus Vandergaart nici nu clipi.

— Cine râde la urmă, râde mai bine! reluă el, scoțând o hârtie din buzunar. John Watkins, știi că o judecată contradictorie dar definitivă, confirmată la apel și pe care nici regina n-ar mai putea să o caseze, ți-a atribuit în acest district terenurile situate la apus de al douăzeci și cincilea grad de longitudine estică față de meridianul Greenwich și mi-a atribuit pe cele ce se găsesc la răsărit de acest meridian?

— Chiar așa, preacinstite flecar! strigă John Watkins. Și tocmai de aceea ai face mult mai bine să te duci și să te culci, dacă ești bolnav, decât să vii și să deranjezi de la cină niște oameni vrednici care nu datorează nimănuimic!

Jacobus Vandergaart desfăcuse hârtia.

— Iată o declarație, reluă el cu o voce mai blandă – o declarație a Comitetului cadastral, contrasemnată de guvernator și înregistrată la Victoria, cu data de alaltăieri – care constată o eroare materială introdusă până azi în toate planurile Griqualand-ului.

Aceasta eroare, comisă de geodezii însărcinați acum zece ani cu măsurarea districtului, care n-au ținut seama de declinația magnetică în determinarea exactă a nordului, aceasta eroare, zic, falsifică toate hărțile și toate planurile bazate pe relevantele lor. În urma rectificării efectuate, al douăzeci și cincilea grad de longitudine estică se găsește – la latitudinea noastră – la mai mult de trei mile spre apus. Aceasta rectificare, de acum

înainte oficială, mă repune, aşadar, în posesiunea Kopje-ului care îți revenise – căci, după părerea tuturor jurisconsultilor și a șefului justiției în persoană, hotărârea judecătorească nu pierde nimic din puterea ei! Iată, John Watkins, ce aveam să-ți spun!

Fie că fermierul nu înțelesese prea bine, fie că prefera să refuze în mod sistematic să înțeleagă, el încercă să răspundă bătrânului șlefuitor printr-un nou hohot de râs disprețuitor.

Dar, de data aceasta, râsul suna fals și nu găsi ecou în jurul mesei.

Toți martorii acestei scene, uluiți, îl priveau țintă pe Jacobus Vandergaart și păreau puternic impresionați de gravitatea sa, de siguranța vorbelor sale, de certitudinea de nezdruncinat pe care o exprima întreaga lui ființă.

Misitul Nathan se făcu, primul, interpretul sentimentului general.

— Ceea ce spune domnul Vandergaart nu are nimic absurd, la prima vedere, remarcă el, adresându-se lui John Watkins. Aceasta eroare de longitudine a putut fi într-adevăr comisă, la urma urmei și poate că ar fi mai bine, înainte de a ne pronunța, să aşteptăm, lămuriri mai complete.

— Să aşteptăm lămuriri?! strigă Mr. Watkins, izbind cu pumnul în masă. N-am ce face cu lămuririle!... Nu-mi pasa de lămuriri!... Sunt la mine acasă, da sau nu?... Mi s-a confirmat dreptul de posesiune a Kopje-ului printr-o hotărâre definitivă, a cărei validitate o recunoaște chiar acest crocodil bătrân?... Ei bine, ce mă interesează restul?!... Dacă vrea cineva să conteste dreptul de posesie pașnică a bunurilor mele, voi face ceea ce am mai făcut, mă voi adresa tribunalelor și vom vedea cine va avea câștig de cauză!

— Tribunalele și-au spus ultimul cuvânt, replică Jacobus Vandergaart, cu calmul lui neînduplecăt. Totul se reduce acum la o chestiune de fapt: al douăzeci și cincilea grad de longitudine estică trece sau nu trece prin linia trasată pe planurile cadastrale? Or, acum s-a recunoscut în mod oficial că s-a greșit în această privință și concluzia inevitabilă este că reintru în posesia Kopje-ului.

Spunând acestea, Jacobus Vandergaart arăta constatarea oficială pe care o avea în mâna și care era întărită cu toate timbrele și sigiliile.

Indispoziția lui John Watkins creștea văzând cu ochii. Se agita pe scaun, încerca să rânjească, dar nu prea reușea. În clipa aceea, privirea îi căzu întâmplător pe *Steaua Sudului*, ceea ce păru să-i redea încrederea care începea să-l părăsească.

— Și chiar dacă ar fi aşa, strigă el, dacă ar trebui să renunț, în pofida oricărei dreptăți, la această proprietate, care mi-a fost atribuită în mod legal și de care mă bucur în pace de șapte ani, ce-mi pasă, la urma urmei? Nu am cu ce mă consola – de-ar fi numai această bijuterie, pe care pot s-o pun în buzunarul vestei și s-o apăr astfel de orice surpriză?

— Încă o eroare, John Watkins, ripostă sec Jacobus Vandergaart. *Steaua Sudului* îmi aparține, de acum înainte, ca și toate produsele Kopje-ului aflate în mâinile dumitale, ca mobilierul acestei case, vinul din sticle, carnea rămasă în farfurii!... Totul este al meu aici, deoarece provine din nedreptatea ce mi s-a făcut!... Și n-avea nicio teamă, mi-am luat măsurile de prevedere!

Jacobus Vandergaart bătu din palmele lui descărnate.

Imediat, agenții de poliție, în uniformă neagră, se iviră în prag, urmați de un ofițer al șerifului, care intră autoritar și puse mâna pe spătarul unui scaun.

— În numele legii, zise el, declar sechestrator provizoriu toate valorile mobile și, în general, toate obiectele de oarecare preț care se găsesc în această casă!

Toți cei prezenți se ridicaseră în picioare, în afara de John Watkins. Fermierul, distrus, răsturnat în marele său fotoliu de lemn, părea lovit de trăsnet. Alice se aruncase de gâtul lui și căută să-l îmbărbăteze.

Jacobus Vandergaart nu-l pierdea din vedere. Îl privea chiar mai mult cu milă decât cu ură, supraveghind *Steaua Sudului*, care strălucea mai puternic ca totdeauna în mijlocul acestui dezastru.

— Ruinat!... Ruinat!... Doar aceste cuvinte mai ieșeau acum de pe buzele tremurătoare ale lui Mr. Watkins. În clipa aceea, Cyprien se ridică în picioare și zise, cu o voce gravă:

— Domnule Watkins, deoarece bunăstarea vă este amenințată de o catastrofă ireparabilă, dați-mi voie să văd în acest eveniment doar posibilitatea apropierea mele de fiica dumneavoastră!... Am onoarea să cer mâna domnișoarei Alice Watkins!

XXIV

O stea care dispare

Cererea Tânărului inginer avu efectul unei lovitură de teatru. Oricât de puțin sensibilă ar fi fost natura pe jumătate sălbatică a comesenilor lui John

Watkins, aceştia aplaudară zgomotos. Atâta dezinteres nu putea să nu-i impresioneze.

Alice, cu ochii plecați, cu inima bătândă, fiind poate singura care nu era surprinsă de demersul Tânărului, tăcea, lângă tatăl sau.

Nenorocitul fermier, copleșit încă de lovitura teribilă pe care o primise, își ridicase capul. Și, în adevăr, îl cunoștea destul pe Cyprien pentru a ști că, dându-i-o pe fiică-sa, asigura viitorul și fericirea Alicei, dar nu voia încă să arate, nici măcar printr-un semn, că nu mai avea nicio obiecție față de căsătorie.

Cyprien, stânjenit acum de demersul public la care îl împinsese elanul afecțiunii sale, simțea el însuși ciudătenia acestei cereri și începea să-și reproșeze că nu fusese mai stăpân pe sine.

În mijlocul acestei încurcături comune, ușor de înțeles, Jacobus Vandergaart făcu un pas spre fermier.

— John Watkins, zise el, n-aș vrea să abuzez de victoria mea și nu sunt dintre aceia care-și calcă în picioare dușmanii îvinși! Dacă mi-am revendicat dreptul, am făcut-o pentru că un om trebuie să procedeze astfel totdeauna! Dar știu din experiență ceea ce repeta avocatul meu și anume, că rigoarea dreptului e vecină uneori cu nedreptatea și n-aș vrea ca niște nevinovați să suporte povara unor greșeli pe care nu le-au săvârșit!... Și apoi, sunt singur pe lume și foarte aproape de mormânt! La ce mi-ar servi atâta bogătie, dacă nu mi-ar fi îngăduit s-o împart cu alții?... John Watkins, dacă vei consimți la unirea acestor doi copii, îi rog să primească drept zestre *Steaua Sudului*, care mie nu mi-ar folosi la nimic!... În afară de asta, mă angajez să-i fac moștenitorii mei și să repar astfel, pe cât posibil, răul involuntar pe care i-l fac încântătoarei dumitale fiice!

La aceste cuvinte, printre spectatori se produse ceea ce dările de seamă parlamentare numesc o „vie mișcare de interes și simpatie”. Toate privirile se îndreptară spre John Watkins. Ochii acestuia se umeziră brusc și el și-i ascunse cu o mâna tremurândă.

— Jacobus Vandergaart! strigă el în sfârșit, nemaiputându-și stăpâni sentimentele tumultoase care-l frământau. Da!... Ești un om de treaba și te răzbuni în chip nobil pentru răul pe care îi l-am făcut, înlesnind fericirea acestor doi copii!

Nici Alice, nici Cyprien nu puteau răspunde, cel puțin cu voce tare, dar privirile lor răspundeau pentru ei.

Bătrânul îi întinse mâna adversarului său și Mr. Watkins o lua cu însuflețire.

Toți ochii celor de față erau umezi – chiar și cei ai unui bătrân agent de poliție cu părul cărunt, care părea totuși la fel de aspru ca un funcționar al Amiralității.

John Watkins era într-adevăr transfigurat. Fizionomia lui era acum pe atât de binevoitoare, pe atât de blândă, pe cât era mai înainte de dură și răutăcioasă. Cât despre Jacobus Vandergaart, fața lui austera își reluase expresia obișnuită, aceea a bunătății celei mai senine.

— Să uităm tot, strigă el și să bem pentru fericirea acestor copii, dacă domnul ofițer al șerifului binevoiește să ne permită, din vinul pe care l-a sechestrat!

— Un ofițer al șerifului are uneori datoria să se opună vânzării unor băuturi impozabile, zise omul legii surâzând, dar nu s-a opus niciodată consumării lor!

După aceste cuvinte pline de bună dispoziție, sticlele circulară și cea mai sinceră cordialitate se instaură în sufragerie.

Jacobus Vandergaart, așezat în dreapta lui John Watkins, făcea împreună cu acesta planuri de viitor.

— Vom vinde tot și-i vom urma pe copii în Europa! spunea el. Ne vom stabili lângă ei la țară și vom mai avea de trăit zile frumoase!

Alice și Cyprien, așezați alături, discutau încet, în limba franceză – discuție care nu părea mai puțin interesantă, judecând după însuflețirea celor doi parteneri.

Se făcuse mai Cald ca oricând. O căldură grea și apăsătoare usca buzele pe marginea paharelor și-i transforma pe toți comesenii în tot atâtea mașini electrice, gata să scapere scânteii. În zadar fuseseră deschise ușile și ferestrele. Nici cea mai usoară adiere nu făcea să tremure flacăra lumânării.

Fiecare simțea că la o asemenea presiune atmosferică nu exista decât o singură soluție: una din acele furtuni, însotită de tunete și de ploi torențiale, care, în Africa Australă, iau înfățișarea unei conjurații a tuturor elementelor naturii. Această furtună era aşteptată, dorită ca o usurare.

Deodată, un fulger aruncă o lumină verzuie pe fețele tuturor și, aproape imediat, bubuiturile tunetelor, rostogolindu-se deasupra câmpiei, anunțără că în curând va începe concertul.

În clipa aceea, o rafală neașteptată, pătrunzând în încăpere, stinse toate luminile. Apoi, fără niciun răgaz, cataractele se deschiseră și începu potopul.

— Ați auzit, imediat după lovitura de trăsnet, un mic zgomot sec? întreba Thomas Steel, în timp ce ferestrele erau închise în grabă și se reaprindreau lumânările. Parcă s-ar fi spart un glob de sticlă!

Imediat, toate privirile se îndreptară instinctiv spre *Steaua Sudului*...

Diamantul dispăruse.

Totuși, nici colivia de fier, nici globul de sticla care-l acopereau nu-și schimbaseră locul, fiind în mod evident imposibil oricui să se fi atins de el.

Fenomenul părea să țină de domeniul miracolului.

Cyprien, care se aplecase iute înainte, observă, pe perna de catifea albastră, în locul diamantului, un fel de pulbere cenușie. Nu-și putu reține un strigăt de uimire și explică scurt ceea ce se petrecuse:

— *Steaua Sudului* a explodat!

Toată lumea știe, în Griqualand, ca aceasta este o boală specifică diamantelor din ținut. Nu se vorbește despre ea, pentru că le scade considerabil valoarea; dar fapt este că, în urma unei acțiuni moleculare neexplicate, cele mai prețioase dintre aceste pietre explodează câteodată ca niște simple petarde. În acest caz, nu mai rămâne din ele decât puțin praf, bun cel mult la întrebuițări industriale.

Tânărul inginer era, evident, mult mai preocupat de aspectele științifice ale accidentului, decât de pierderea enormă care rezultă de aici pentru el.

— Ceea ce e ciudat, zise el, în mijlocul uluirii generale, nu e faptul că piatra a explodat în aceste condiții, ci că a așteptat până astăzi ca să explodeze! De obicei, asta se-ntâmplă mai curând la cel mult zece zile după tăiere, nu-i aşa, domnule Vandergaart?

— Întru totul exact și e prima dată în viața mea că văd explodând un diamant după trei luni de la șlefuire! declară bătrânul, cu un suspin. Gata! A fost scris ca *Steaua Sudului* să nu fie a nimănui! adăugă el. Când mă gândesc că, pentru a împiedica acest dezastru, ar fi fost suficient ca piatra să fie unsă cu un strat subțire de grăsime...

— Adevărat? strigă Cyprien, cu satisfacția omului care a găsit în sfârșit explicația unui fenomen greu de înțeles. În acest caz, totul se explică! Fragila stea a găsit, fără îndoială, în pipota lui Dada acest strat protector,

care a salvat-o până astăzi! În adevăr, ar fi făcut mult mai bine să explodeze acum patru luni și să ne cruce de drumul prin Transvaal!

În clipa aceea, băgară de seamă că John Watkins, care părea că se simte rău, se agita violent în fotoliu.

— Cum puteți trata cu atâta ușurință un asemenea dezastru? zise el, în sfârșit, roșu de indignare. Pe cinstea mea, stați la taclale despre cele cincizeci de milioane volatilizate, ca și cum ar fi vorba despre o simplă ţigără!

— Ceea ce arată că suntem filosofi! răspunse Cyprien. Trebuie să fii înțelept, când înțelepciunea devine necesară!

— Fiți filosofi cât vreți, replică fermierul, dar cincizeci de milioane sunt cincizeci de milioane și nu se găsesc în drum!... Ah, ascultă, Jacobus, astăzi mi-ai făcut un serviciu strănic, fără să-ți dai seama! Cred că și eu aş fi explodat ca o castană, dacă *Steaua Sudului* ar mai fi fost a mea!

— Ce vreți? relua Cyprien, privind cu drag chipul fraged al domnișoarei Watkins, așezată lângă el. Am dobândit, chiar în această seară, un diamant atât de prețios, încât nu m-ar putea mâhni pierderea oricărui altul!

Așa luă sfârșit, printr-o lovitură de teatru demnă de istoria sa, atât de scurtă și atât de agitată, cariera celui mai mare diamant șlefuit pe care l-a văzut vreodata lumea.

Vă închipuiți că un asemenea sfârșit n-a contribuit puțin la confirmarea superstițiilor care circulau pe seama lui în Griqualand. Mai mult ca oricând, cafrii și minerii erau siguri că diamante atât de mari nu pot să aducă decât nenorocire.

Jacobus Vandergaart, care era mândru că-l șlefuisse și Cyprien, care se gândeau să-l ofere muzeului Scolii de Mine, erau, în fond, mai dezamăgiți decât arătau, în urma acestui deznodământ neașteptat. Dar, în definitiv, pământul își continua drumul ca mai înainte și nu s-ar putea spune că pierdea mare lucru în afacerea aceasta.

Toate aceste evenimente la un loc, aceste emoții dureroase – pierderea averii, urmată de pierderea *Stelei Sudului* – îl zdruncinaseră grav pe John Watkins. Căzu la pat, zăcu câteva zile, apoi se stinse. Nici îngrijirile devote ale fiicei sale și ale lui Cyprien, nici chiar îmbărbătările lui Jacobus Vandergaart, care se așeza la căpătâiul său și-și petrecu timpul încercând să-i dea curaj, nu putură atenua teribila lovitură. În zadar acest om admirabil îi făcea cunoscute planurile lui de viitor, vorbindu-i despre Kopje ca despre

proprietatea lor comună, cerându-i părerea asupra măsurilor ce trebuiau luate și asociaindu-l totdeauna la proiectele sale. Bătrânul fermier era lovit în orgoliul său, în ideea sa fixă de proprietar, în egoismul său, în toate obiceiurile sale; se simțea pierdut.

Într-o seară, îi chemă la el pe Alice și pe Cyprien, le uni mâinile și, fără a pronunța niciun cuvânt, își dădu ultima suflare. Nu supraviețuise nici două săptămâni scumpei sale stele.

Și, în adevăr, părea că există o strânsă legătură între bogăția acestui om și soarta acestei pietre stranii. Cel puțin coincidențele erau de așa natură, încât explicau, într-o oarecare măsură, fără a le justifica în fața rațiunii, ideile superstițioase care circulau în Griqualand. *Steaua Sudului* „adusese nenorocire” posesorului ei, în sensul că ivirea incomparabilei gême pe scena lumii marcase declinul prosperității bătrânului fermier.

Dar ceea ce nu vedea limbuții taberei, e că adevărata origine a acestei nenorociiri se afla chiar în păcatele lui John Watkins, păcate care purtau în germene, ca pe o fatalitate, decepțiile și ruina. Destule nenorociiri în lumea asta sunt puse pe seama unui ghinion misterios, având ca unică bază, dacă pătrunzi până în miezul lucrurilor, chiar acțiunile celor asupra căror se abat! Există și nenorociiri nemeritate; dar există mult mai multe care se explică absolut logic și care pot fi deduse, asemeni concluziei unui silogism, din premisele puse de subiect. Dacă John Watkins n-ar fi umblat atâtă după profit, dacă n-ar fi acordat o importanță exagerată, mai curând criminală, acestor mici cristale de carbon, numite diamante, descoperirea și dispariția *Stelei Sudului* l-ar fi lăsat rece – cum îl lăsaseră pe Cyprien – și sănătatea lui fizică și morală n-ar fi fost la cheremul unui accident de acest fel. Dar el își pusese tot sufletul în diamante și trebuia să piară prin ele.

Câteva săptămâni mai târziu, căsătoria lui Cyprien Méré cu Alice Watkins fu celebrată foarte simplu și spre marea bucurie a tuturor. Alice era acum soția lui Cyprien...

Ce-și putea dori mai mult pe lume?

De altfel, Tânărul inginer era mai bogat decât își imagina ea și decât credea el însuși.

În adevăr, în urma descoperirii *Stelei Sudului*, claim-ul său, fără ca el să fie, căpătase o valoare considerabilă. În timpul călătoriei lui prin Transvaal, Thomas Steel continuase exploatarea și, această exploatare fiind dintre cele mai rodnice, ofertele pentru cumpărarea părții lui Cyprien se îngrămadiseră

de pretutindeni. Aşa că, înainte de plecarea spre Europa, o vându cu peste o sută de mii de franci, bani gheăţă.

Alice şi Cyprien părăsiră fără întârziere Griqualand-ul, pentru a se întoarce în Franţa – dar nu înainte de a asigura viitorul lui Li, Bardik şi Matakit, acţiune la care se asociase şi Jacobus Vandergaart.

Bătrânul şlefuitor îşi vându pământul unei companii, condusă de fostul misit Nathan. După ce termină cu bine lichidarea acestei afaceri, el veni în Franţa pentru a fi împreună cu copiii săi adoptivi care, datorită muncii lui Cyprien, meritului său recunoscut, primirii pe care lumea savantă i-o făcuse la întoarcere şi-au asigurat bunăstarea, după ce-şi asiguraseră fericirea.

Cât despre Thomas Steel, reîntors în Lancashire cu douăzeci de mii de lire sterline, s-a căsătorit, vânează vulpi ca un gentleman şi-şi bea în fiecare seară sticla de Porto; şi acesta nu e cel mai bun lucru pe care-l face.

Vandergaart-Kopje n-a secat încă şi continuă să furnizeze anual, în medie, a cincea parte din diamantele exportate de Colonia Capului; dar niciun miner n-a avut norocul sau neşansa de mai găsi aici o altă *Steaua Sudului!*

SFÂRŞIT

Cuprins

I Nemaipomeniți sunt francezii ăștia!	4
II Pe câmpia diamantelor	15
III Un pic de știință, dăruită cu multă prietenie	25
IV Vandergaart-Kopje	36
V Prima exploatare	46
VI Obiceiuri de tabără	56
VII Surparea	71
VIII Marea experiență	80
IX O surpriză	87
X John Watkins reflectează	96
XI <i>Steaua Sudului</i>	110
XII Pregătiri de plecare	121
XIII Străbătând Transvaal-ul	128
XIV La nord de Limpopo	142
XV Un complot	153
XVI Trădare	162
XVII O cursă cu obstacole africană	172
XVIII Struțul care vorbește	180
XIX Peștera minunată	192
XX Întoarcerea	201
XXI Justiție venetiană	211
XXII Un nou tip de mină	222
XXIII Statuia comandorului	231
XXIV O stea care dispare	237

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PÂMÎNTULUI
2. OCOLUL PÂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPÂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MÂRI
14. DE LA PÂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (vol. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (vol. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAȚI. ÎNTÎMPLÂRI NEOBIȘNUITE
24. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. I)
25. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STÂPINUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAŞ PLUTITOR. SPÂRGĂTORII BLOCADERI. INVAZIA MÂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPIURILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCÂPĂȚINATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Observații

[[←1](#)]

Mila engleză: 1609 metri.

[←2]

Un mare număr de buri sau țărani olandezi din Africa Meridională sunt urmași ai francezilor emigrați în Olanda, apoi în Colonia Capului, în urma revocării edictului de la Nantes.

[[←3](#)]

Gangă – ansamblul mineralelor amestecate cu minereul util dintr-un zăcământ.

[←4]

Măsură de lungime = aproximativ 33 cm.

[←5]

Moore Thomas – poet englez (1799-1852), autor al volumelor „Melodii irlandeze”, „Lalla Rookh” etc.

[**←6**]

10.000 de franci.

[←7]

Acest bur se numea Jacobs. Un oarecare Niekirk, negustor olandez, care călătorea pe aici în tovărăşia unui vânător de struji, numit O'Reilly, recunoscu în mâinile copiilor buri, care se jucau cu el, un diamant pe care îl cumpără cu câteva gologani şi pe care îl vându cu 12.500 de franci lui sir Philip Woodhouse, guvernatorul Coloniei Capului. Această piatră, imediat şlefuită şi trimisă la Paris, a figurat în expoziţia universală de la Champ de Mars, în 1867. De atunci din solul Griqualand-ului au fost extrase anual diamante în valoare de aproximativ patruzeci de milioane. O împrejurare destul de curioasă este că existenţa zăcămintelor diamantifere în acest ținut fusese cunoscută odinioară, apoi uitată. Hărți vechi din secolul al XV-lea menționează, în acest punct: „*Here Diamonds*” – „Aici sunt diamante” (n.a.)

[←8]

Circa 150 kg.

[**←9**]

0,0255 m.

[←10]

În urma intervenției armate a Marii Britanii (1899-1902) eroica rezistență a burilor este înfrântă, iar provinciile locuite de buri trec în posesiune engleză.

[←11]

Errare humanum est (în limba latină în text) – a greși este omenesc.

[←12]

Museum – Grădina Zoologică din Paris